

**KENTSEL GÜVENLİK VE GÜVENLİK ALGISI:
AFYONKARAHİSAR ÖRNEĞİ**

Hulusi Nusret ÖZSOY
Doktora Tezi
Danışman: Prof. Dr. Ethem Kadri PEKTAŞ
Haziran, 2025
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

KENTSEL GÜVENLİK VE GÜVENLİK ALGISI:
AFYONKARAHİSAR ÖRNEĞİ

Hazırlayan
Hulusi Nusret ÖZSOY

Danışman
Prof. Dr. Ethem Kadri PEKTAŞ

AFYONKARAHİSAR 2025

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Doktora tezi olarak sunduğum “**Kentsel Güvenlik ve Güvenlik Algısı: Afyonkarahisar Örneği**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

24/06/2025

İmza

Hulusi Nusret ÖZSOY

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Hulusi Nusret ÖZSOY
	Numarası	190688101
	Anabilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
	Programı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
	Program Düzeyi	☐ Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Kentsel Güvenlik ve Güvenlik Algısı: Afyonkarahisar Örneği
Tez Savunma Sınav Tarihi		24.06.2025
Tez Savunma Sınav Saati		10.00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☐oy birliği – ☒oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

KENTSEL GÜVENLİK VE GÜVENLİK ALGISI: AFYONKARAHİSAR ÖRNEĞİ

Hulusi Nusret ÖZSOY

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Haziran, 2025

Danışman: Prof. Dr. Ethem Kadri PEKTAŞ

Kentsel güvenlik, yalnızca suçun önlenmesi ya da fiziksel tehditlerin ortadan kaldırılmasıyla sınırlı değildir. Ekonomik istikrar, barınma güvencesi, etkin ve dayanıklı altyapı, sürdürülebilir ulaşım sistemleri, afetlere hazırlık, toplum sağlığı, gıda güvenliği ve çevresel koruma gibi çok çeşitli boyutları kapsayan bütüncül bir yaklaşımdır. Bu doğrultuda, uluslararası belgelerde de kentsel güvenliğin yalnızca kolluk tedbirleriyle değil, toplumsal refahı ve yaşam kalitesini etkileyen unsurlarla birlikte ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu çalışmada ilk olarak, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar tarafından kabul edilen çeşitli belgeler incelenmiş ve bu belgelerin çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımına sunduğu katkılar değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu belgelerin toplumsal kapsayıcılıktan iklim değişikliğine uyuma kadar uzanan çok geniş bir alanda kentsel güvenlik bileşenlerini desteklediği ve bu konularda normatif ilkeler ortaya koyduğu görülmüştür. Ardından, Afyonkarahisar il merkezinde yaşayanların kentsel güvenlik algılarını incelemek amacıyla bir saha araştırması yürütülmüştür. Araştırmada kent sakinlerinin kentsel güvenlik algıları çok boyutlu bir çerçevede ele alınmış ve bu algılar çeşitli sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda, bireysel güvenlikten çevre güvenliğine kadar uzanan toplam 10 alt ölçekten oluşan çok boyutlu bir kentsel güvenlik ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın evreni, Afyonkarahisar Belediyesi sınırları içinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri bireylerden oluşmaktadır. Bu kapsamda, kentin 42 mahallesinden en az bir katılımcıya ulaşılmış ve toplam 443 bireyden veri toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiş; tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve korelasyon analizleri uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, katılımcıların bireysel güvenlik, konut güvenliği, sağlık güvenliği ve altyapı güvenliğine ilişkin algılarının görece daha yüksek olduğunu; buna karşılık ekonomik güvenlik, ulaşım güvenliği, afet güvenliği ile su ve gıda güvenliği alanlarında ise kendilerini daha az güvende hissettiklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Afyonkarahisar, Kent, Güvenlik, Kentsel Güvenlik, Güvenlik Algısı

ABSTRACT

URBAN SECURITY AND SECURITY PERCEPTION: THE CASE OF AFYONKARAHİSAR

Hulusi Nusret ÖZSOY

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION**

June 2025

Advisor: Prof. Dr. Ethem Kadri PEKTAŞ

Urban security is not limited to crime prevention or the elimination of physical threats. It is based on a holistic approach encompassing a wide range of dimensions, including economic stability, housing security, effective infrastructure services, sustainable transportation systems, disaster preparedness, public health, food security, and environmental protection. In this regard, international documents emphasize that urban security should be addressed not only through law enforcement measures but also in conjunction with factors affecting social well-being and quality of life. This study first examines various documents adopted by international organizations such as the United Nations and the Council of Europe and evaluates their contributions to a multidimensional understanding of urban security. The analysis shows that these documents support urban security components across a wide range of areas, from social inclusion to adaptation to climate change, and set normative principles for these areas. Subsequently, a field study was conducted to examine the urban security perceptions of residents of Afyonkarahisar city center. The study explored residents' perceptions of urban security within a multidimensional framework and analyzed these perceptions comparatively across various sociodemographic variables. In this context, a multidimensional urban security scale consisting of 10 subscales, ranging from individual security to environmental security, was employed. The study population consisted of individuals aged 18 and over residing within the boundaries of Afyonkarahisar Municipality. Accordingly, at least one participant was reached from each of the city's 42 neighborhoods, and data were collected from a total of 443 individuals. The data obtained in the study were analyzed using statistical methods; in addition to descriptive statistics, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and correlation analyses were conducted. The findings indicate that participants' perceptions of personal security, housing security, health security, and basic infrastructure security are relatively higher, whereas they feel less secure in the areas of economic security, transportation security, disaster security, and water and food security.

Keywords: Afyonkarahisar, City, Security, Urban Security, Security Perception

ÖNSÖZ

Kentsel güvenlik, günümüzde yalnızca suçun önlenmesiyle sınırlı olmayan, insanlık onuruna yaraşır biçimde yaşamayı hedefleyen çok boyutlu bir yaklaşımdır. Kentli hakları bildirgelerinden insani güvenlik vizyonuna, sürdürülebilir kentleşmeden güvenli kentler programına kadar pek çok uluslararası girişim, bireyin yalnızca hayatta kalmasını değil; sağlıklı bir yaşam sürmesini, nitelikli eğitimle kendini geliştirmesini ve toplumsal refahtan pay almasını temel hak olarak kabul etmektedir. Bu belgeler, kaliteli ve huzurlu bir yaşamın her insanın hakkı olduğunu vurgulamaktadır. Ne var ki küresel ölçekte böylesine umut verici hedefler dile getirilirken, Gazze’de yaşanan yıkım, insanlığın karşı karşıya bulunduğu acı gerçeği bütün çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Neredeyse bir kentin bütünüyle enkaza dönüştüğü; on binlerce masum insanın açlık, susuzluk, bombardımanlar ve keskin nişancıların kurşunları altında hayatını kaybettiği bu büyük trajedi, insanlık için derin bir muhasebesinin sembolü haline gelmiştir. Gazze, insanlığa barış ve refah vaat eden uluslararası belgelerin hayallerinden ne kadar uzak olduğumuzu onurlu bir haykırıyla gözler önüne sermektedir. Bu haykırışın tüm dünyada duyuluyor olması, insanlığı ya daha derin bir karanlığa sürükleyecek ya da gerçek bir uyanışın eşiğine getirecektir. Dileğimiz, bu uyanışın bir an önce gerçekleşmesi ve mazlumların hak ettikleri adalete kavuşmalarıdır.

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bana yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Ethem Kadri PEKTAŞ’a teşekkür ederim.

Tez jürimde yer alarak yapıcı değerlendirmeleriyle çalışmamın olgunlaşmasına katkı sağlayan saygıdeğer hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Kerim ÇINAR, Doç. Dr. Ahmet Ayhan KOYUNCU, Prof. Dr. Erdal BAYRAKCI ve Prof. Dr. Erhan ÖRSELLİ’ye de ayrı ayrı teşekkür ederim.

Saha araştırmam sırasında yanımda olup her türlü desteği sağlayan arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma da teşekkür borçluyum.

Yoğun çalışma dönemlerimde sabır ve anlayış gösteren, sevgileriyle bana güç veren canım eşime ve kıymetli çocuklarıma minnettarım. Onların fedakârlığı olmasa bu çalışmayı tamamlamak mümkün olmazdı.

Hulusi Nusret ÖZSOY
2025, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
TABLOLAR LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KENTSEL GÜVENLİK: KAVRAMSAL VE KURAMSAL TEMELLER

1. KENT VE GÜVENLİK İLİŞKİSİ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TARİHSEL GELİŞİM.....	6
1.1. KENTİN TANIMI VE KENTLEŞME SÜRECİ.....	6
1.2. GÜVENLİK, EMNİYET VE ASAYİŞ KAVRAMLARI.....	14
1.3. GÜVENLİK ALGISI	18
1.4. GÜVENLİĞİN ÖNEMİ VE KENT GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL KÖKLERİ ...	19
1.5. SANAYİ DEVRİMİ SONRASI KENTLERDE MODERNİTE VE GÜVENLİK PARADOKSU.....	22
2. GELENEKSEL KENT GÜVENLİĞİ YAKLAŞIMI: SUÇ ÖNLEME TEMELLİ GÜVENLİK ANLAYIŞI.....	24
2.1. SUÇUN TANIMI	25
2.2. SUÇUN KENTSEL MEKÂNLA İLİŞKİSİ.....	26
2.3. GÖÇ, SOSYAL ÇÖZÜLME VE KENTSEL SUÇ	28
2.4. SOSYO-EKONOMİK SORUNLAR VE SUÇ İLİŞKİSİ	29
2.5. SUÇUN SOSYO-KÜLTÜREL BOYUTLARI	30
2.6. KENTTE SUÇU AÇIKLAMAYA YÖNELİK KURAMSAL YAKLAŞIMLAR .	33
2.7. SUÇ KORKUSUNUN SOSYAL VE MEKÂNSAL ETKİLERİ	39
3. KENTSEL GÜVENLİK PARADİGMASINDA DEĞİŞİM: GELENEKSELDEN ÇOK BOYUTLU YAKLAŞIMA	43
3.1. KENTSEL GÜVENLİK YAKLAŞIMININ KURAMSAL TEMELLERİ.....	44
3.2. KENTSEL GÜVENLİĞİN TANIMI	47
3.3. KENTSEL GÜVENLİĞİN KAPSAMI.....	48
3.4. KENTSEL GÜVENLİK SORUNLARININ MEVCUT GÖRÜNÜMÜ	49
3.5. ULUSLARARASI BELGELERİN KENTSEL GÜVENLİK YAKLAŞIMINA KATKILARI	51
3.5.1. Temel İnsan Hakları Belgeleri	52
3.5.2. Kentsel Gündem Belgeleri	55
3.5.3. Kentli Hakları Belgeleri	58
3.5.4. Sürdürülebilirlik ve Kalkınma Belgeleri.....	60

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KENTSEL GÜVENLİK: YASAL VE KURUMSAL ÇERÇEVE

1. TÜRKİYE’DE KENTSEL GÜVENLİĞİN YASAL TEMELLERİ.....	72
1.1. 1982 ANAYASASI (09.11.1982)	72
1.2. 5393 SAYILI BELEDİYE KANUNU (13.07.2005).....	76
1.3. 5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU (23.07.2004)	79
1.4. 5442 SAYILI İL İDARESİ KANUNU (18.06.1949)	80
1.5. 5302 SAYILI İL ÖZEL İDARESİ KANUNU (04.03.2005)	81
1.6. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU (12.10.2004).....	82
1.7. DİĞER İLGİLİ KANUNLAR VE DÜZENLEMELER	84
2. TÜRKİYE’DE KENTSEL GÜVENLİK AKTÖRLERİ	89
2.1. KAMU ÖRGÜTLERİ	90
2.1.1. Merkezi Yönetim	90
2.1.1.1. Başkent Teşkilatı	91
2.1.1.2. Taşra Teşkilatı	96
2.1.2. Yerel Yönetimler	98
2.2. ÖZEL GÜVENLİK ŞİRKETLERİ	99
2.3. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI	100
3. TÜRKİYE’DE KENTSEL GÜVENLİĞİN GENEL GÖRÜNÜMÜ	102
3.1. BİREYSEL VE TOPLUMSAL GÜVENLİK	102
3.2. EKONOMİK GÜVENLİK.....	105
3.3. KONUT VE TEMEL ALTYAPI GÜVENLİĞİ	110
3.4. AFET GÜVENLİĞİ	113
3.5. ULAŞIM GÜVENLİĞİ.....	116
3.6. ÇEVRE VE SU GÜVENLİĞİ.....	119
3.7. SAĞLIK VE GIDA GÜVENLİĞİ	123

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AFYONKARAHİSAR’DA KENTSEL GÜVENLİK: ÇOK BOYUTLU BİR DEĞERLENDİRME

1. AFYONKARAHİSAR İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	126
1.1. TARİHÇE VE KENT KİMLİĞİ	126
1.2. COĞRAFİ KONUM, İKLİM VE BİTKİ ÖRTÜSÜ	128
1.3. NÜFUS YAPISI	129
1.4. YÖNETSEL YAPISI.....	131
2. AFYONKARAHİSAR’DA KENTSEL GÜVENLİĞİN GENEL GÖRÜNÜMÜ	132
2.1. BİREYSEL VE TOPLUMSAL GÜVENLİK	133
2.2. EKONOMİK GÜVENLİK.....	133
2.3. KONUT VE TEMEL ALTYAPI GÜVENLİĞİ	134
2.4. AFET GÜVENLİĞİ	136
2.5. ULAŞIM GÜVENLİĞİ.....	137
2.6. ÇEVRE VE SU GÜVENLİĞİ.....	138
2.7. SAĞLIK VE GIDA GÜVENLİĞİ	139
3. AFYONKARAHİSAR ÖRNEĞİNDE KENTSEL GÜVENLİK ALGISI: AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA	140

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	141
3.2. ARAŞTIRMA PROBLEMİ, ARAŞTIRMA SORULARI VE HİPOTEZLER	142
3.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI.....	148
3.4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	150
3.4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	150
3.4.2. Veri Toplama Aracı.....	151
3.4.3. Veri Toplama Süreci	152
3.5. ÖLÇEĞİN DEĞERLENDİRİLMESİ	153
3.5.1. Yapı Geçerliliği (Faktör Analizi)	154
3.5.2. Güvenirlilik Analizi	156
3.5.3. Normallik Testi	156
3.5.4. Korelasyon Tabanlı Ölçek Değerlendirmesi	157
3.5.4.1. Madde-Alt Ölçek Korelasyonları	157
3.5.4.2. Alt Ölçek İçi Madde-Madde Korelasyonları	159
3.5.4.3. Alt Ölçekler Arası Korelasyon	160
3.5.4.4. Alt Ölçek-Genel Ölçek Arası Korelasyon	161
3.6. VERİLERİN ANALİZİ VE ARAŞTIRMA BULGULARI.....	162
3.6.1. Demografik Özellikler.....	163
3.6.2. Suça Maruz Kalma Durumu	166
3.6.3. Suç Korkusu.....	168
3.6.4. Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma Durumu	170
3.6.5. Tanımlayıcı İstatistikler	171
3.6.5.1. Alt Ölçeklere Ait Tanımlayıcı Bulgular	171
3.6.5.2. Demografik Değişkenlere Göre Kentsel Güvenlik Algısındaki Farklılıklar ...	184
3.6.6. Korelasyonel Analizleri.....	229
3.6.6.1. Genel Ölçek ile Alt Ölçekler Arasındaki İlişkiler	229
3.6.6.2. Alt Ölçekler Arasındaki İlişkiler	231
3.6.6.3. Madde-Alt Ölçek İlişkileri	233
SONUÇ	247
KAYNAKÇA.....	266
EKLER.....	285

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Uluslararası Metinlerin Kentsel Güvenlik Yaklaşımına Katkıları: Kentsel Güvenlik Bileşenleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme	68
Tablo 2. Toplam Varyansın Açıklanma Oranı ve Faktör Yapısı	154
Tablo 3. Pattern Matrix (Döndürülmüş Faktör Yükleri).....	155
Tablo 4 Alt Ölçeklere Ait Cronbach's Alpha Değerleri	156
Tablo 5. Ölçeklere İlişkin Normallik Testi Sonuçları.....	157
Tablo 6. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	165
Tablo 7. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Suça Maruz Kalma Durumu.....	167
Tablo 8. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Suç Korkusu Dağılımı	168
Tablo 9. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma Durumu.....	170
Tablo 10. Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	172
Tablo 11. Güvenlik Güçleri Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	173
Tablo 12. Ekonomik Güvenlik Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	174
Tablo 13. Konut Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	176
Tablo 14. Altyapı Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	177
Tablo 15. Afet Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	178
Tablo 16. Ulaşım Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	179
Tablo 17. Çevre Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	180
Tablo 18. Sağlık Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	181
Tablo 19. Su ve Gıda Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	183
Tablo 20. Cinsiyete Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı	184
Tablo 21. Medeni Duruma Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı	185
Tablo 22. Yaş Grubuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı	185
Tablo 23. Eğitim Durumuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı	186
Tablo 24. Gelir Düzeyine Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı.....	187
Tablo 25. Meslek Durumuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı	188
Tablo 26. Mahalleye Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı	189
Tablo 27. Afyon'da Yaşama Süresine Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı	190
Tablo 28. Suça Maruz Kalma Durumuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı ..	191
Tablo 29. Suç Korkusu Yaşama Durumuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı	191
Tablo 30. Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma Durumuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı.....	192
Tablo 31. Cinsiyete Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet	193
Tablo 32. Yaş Grubuna Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet	193
Tablo 33. Eğitim Durumuna Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet	194
Tablo 34. Gelir Düzeyine Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet.....	194
Tablo 35. Mahalleye Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet	195
Tablo 36. Suça Maruz Kalma Durumuna Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet	196
Tablo 37. Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma Durumuna Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet	196
Tablo 38. Suç Korkusu Yaşama Durumuna Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet.....	197
Tablo 39. Gelir Düzeyine Göre Ekonomik Güvenlik Algısı	198
Tablo 40. Meslek Grubuna Göre Ekonomik Güvenlik Algısı	199
Tablo 41. Eğitim Durumuna Göre Ekonomik Güvenlik Algısı.....	200
Tablo 42. Cinsiyete Göre Ekonomik Güvenlik Algısı.....	201

Tablo 43. Cinsiyete Göre Konut Güvenliği Algısı	202
Tablo 44. Gelir Düzeyine Göre Konut Güvenliği Algısı.....	202
Tablo 45. Mahalleye Göre Konut Güvenliği Algısı	203
Tablo 46. Gelir Düzeyine Göre Temel Altyapı Güvenliği Algısı.....	204
Tablo 47. Mahalleye Göre Temel Altyapı Güvenliği Algısı	205
Tablo 48. Cinsiyete Göre Afet Güvenliği Algısı	206
Tablo 49. Yaş Grubuna Göre Afet Güvenliği Algısı.....	206
Tablo 50. Gelir Düzeyine Göre Afet Güvenliği Algısı.....	207
Tablo 51. Eğitim Durumuna Göre Afet Güvenliği Algısı	207
Tablo 52. Mahalleye Göre Afet Güvenliği Algısı	208
Tablo 53. Cinsiyete Göre Ulaşım Güvenliği Algısı.....	209
Tablo 54. Yaş Grubuna Göre Ulaşım Güvenliği Algısı.....	209
Tablo 55. Eğitim Durumuna Göre Ulaşım Güvenliği Algısı.....	210
Tablo 56. Gelir Düzeyine Göre Ulaşım Güvenliği Algısı	211
Tablo 57. Mahalleye Göre Ulaşım Güvenliği Algısı.....	211
Tablo 58. Cinsiyete Göre Çevre Güvenliği Algısı.....	212
Tablo 59. Eğitim Durumuna Göre Çevre Güvenliği Algısı.....	213
Tablo 60. Mahalleye Göre Çevre Güvenliği Algısı.....	213
Tablo 61. Yaş Grubuna Göre Sağlık Güvenliği Algısı	214
Tablo 62. Gelir Düzeyine Göre Sağlık Güvenliği Algısı.....	215
Tablo 63. Eğitim Durumuna Göre Sağlık Güvenliği Algısı	216
Tablo 64. Mahalleye Göre Sağlık Güvenliği Algısı	217
Tablo 65. Cinsiyete Göre Su ve Gıda Güvenliği Algısı	218
Tablo 66. Gelir Düzeyine Göre Su ve Gıda Güvenliği Algısı	218
Tablo 67. Eğitim Durumuna Göre su ve Gıda güvenliği Algısı	219
Tablo 68. Mahalleye Göre Su ve Gıda Güvenliği Algısı.....	220
Tablo 69. Cinsiyete Göre Kentsel Güvenlik Algısı	221
Tablo 70. Medeni Duruma Göre Kentsel Güvenlik Algısı	221
Tablo 71. Yaş Grubuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı	222
Tablo 72. Eğitim Durumuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı	223
Tablo 73. Gelir Düzeyine Göre Kentsel Güvenlik Algısı.....	224
Tablo 74. Meslek Grubuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı.....	224
Tablo 75. Mahalleye Göre Kentsel Güvenlik Algısı	225
Tablo 76. Afyon’da Yaşama Süresine Göre Kentsel Güvenlik Algısı	226
Tablo 77. Suça Maruz Kalma Durumuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı	227
Tablo 78. Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma Durumuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı	228
Tablo 79. Suç Korkusu Yaşama Durumuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı.....	228
Tablo 80. Kentsel Güvenlik-Alt Ölçekler Arası Korelasyonlar.....	230
Tablo 81. Alt Ölçekler Arası Spearman Korelasyonları.....	232
Tablo 82. Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)	234
Tablo 83. Güvenlik Güçleri Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)	236
Tablo 84. Ekonomik Güvenlik Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)	237
Tablo 85. Konut Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları).....	238
Tablo 86. Temel Altyapı Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları).....	239
Tablo 87. Afet Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları).....	240
Tablo 88. Ulaşım Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)	242
Tablo 89. Çevre Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)	243
Tablo 90. Sağlık Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları).....	244
Tablo 91. Su ve Gıda Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)	246

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

%: Yüzde
&: ve
AB: Avrupa Birliği
AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AK: Avrupa Konseyi
ANOVA: Analysis of Variance (Varyans Analizi)
BM: Birleşmiş Milletler
BM-Habitat: Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı
Bkz: Bakınız
b.t. Bilinmeyen Tarih
DPT: Devlet Planlama Teşkilatı
EUYS: Erken Uyarı ve Cevap Sistemi
F: Frekans
ICLEI: Local Governments for Sustainability
m.: Madde
n: Örneklem büyüklüğü
N: Evren büyüklüğü
p: Anlamlılık (önemlilik) testine ilişkin olasılık değeri
r: Korelasyon katsayısı
SKA: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
s.s.: Standart Sapma
T.C.: Türkiye Cumhuriyeti
TDK: Türk Dil Kurumu
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
v.b.: Ve benzeri
The Economist IU: The Economist Intelligence Unit

GİRİŞ

Kentlerin güvenliği, insanlık tarihi boyunca uygarlığın ve toplumsal refahın temel ölçütlerinden biri olmuştur. Güvenli bir kentte yaşamak her kentin en temel hakları arasında yer almaktadır. Nitekim 1992 tarihli Avrupa Kentsel Şartı'nda, her bireyin *“mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kentte”* yaşama hakkına sahip olduğu açıkça ifade edilmektedir. Benzer şekilde, Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (BM-Habitat) kentsel güvenliğin önemini vurgulamak üzere *“Güvenli kent, tam kenttir”* ifadesini kullanmıştır. Çünkü güvenlik olmadan eğitim, sağlık, ulaşım, kültür gibi diğer temel ihtiyaçların istenilen düzeyde karşılanması mümkün değildir.

Günümüzde kentlerin güvenliği; işsizlik, yoksulluk, yüksek suç oranları, savaş ve terör, insan hakları ihlalleri, çevresel bozulmalar, doğal ve insan kaynaklı afetler ile düzensiz göç hareketleri gibi çok boyutlu tehditlerin etkisiyle ciddi biçimde sarsılmaktadır. Bu sorunlara çözüm arayışı, uluslararası düzeyde çeşitli yaklaşımların geliştirilmesine yol açmıştır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) kapsamında geliştirilen “insani güvenlik” anlayışı, Avrupa Konseyi'nin öne çıkardığı “kentli hakları” yaklaşımı, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları çerçevesinde şekillenen “sürdürülebilir kentler” hedefi ve BM-Habitat'ın öncülük ettiği “güvenli kent” vizyonu bu çabaların öne çıkan örnekleridir. Böylece kentsel güvenlik, çağdaş kent çalışmalarının en önemli gündem başlıklarından biri hâline gelmiştir.

Kentsel güvenlik anlayışı, 1990'lı yıllardan itibaren -özellikle uluslararası örgütlerin katkılarıyla- yalnızca suçla mücadele ve fiziksel güvenlikle sınırlı bir mesele olmaktan çıkarak, kentsel yaşamın sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarını da kapsayan bütüncül bir yaklaşım haline gelmiştir. Suç oranları ve güvenliği tehdit eden yapısal faktörler günümüzde de kentsel güvenliğin önemli göstergeleri olsa da, “güvenli kent”, 1987 yılında yayımlanan BM Brundtland Raporu'nda belirtildiği üzere, yalnızca suç ve şiddetten arınmış, işgale uğramamış ya da askeri tehditlere maruz kalmayan yerleşim yeri değildir. Kentsel güvenlik; fiziksel, sosyal, ekonomik, çevresel ve teknolojik pek çok boyutu içeren, hukuk, siyaset, ekonomi, sağlık, sosyoloji, psikoloji, kriminoloji, çevre bilimleri ve mühendislik gibi farklı disiplinlerin ortak ilgi alanına giren bütüncül bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, suçun önlenmesinden afet yönetimine, sağlık hizmetlerinden çevresel risklerin azaltılmasına, sosyal eşitlikten siber güvenliğe kadar uzanan geniş bir

alanı kapsamaktadır. Buna karşın, mevcut literatürde kentsel güvenlik kavramının hâlen ağırlıklı olarak asayiş, suçla mücadele ve fiziksel güvenlik odaklı dar bir çerçevede ele alındığı görülmektedir. Bu durumu açık biçimde ortaya koyan çalışmalardan biri, Payam'ın (2024) “*Kent Güvenliği ve Emniyeti Konusunda Türkiye’de Yazılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi*” başlıklı çalışmasıdır. Araştırmada, Türkiye’de hazırlanmış kent güvenliği ve emniyeti temalı lisansüstü tezler incelenmiş ve bu tezlerin büyük ölçüde 2018 sonrasında yoğunlaştığı görülmüştür. Tez başlıklarında sıklıkla “kentsel güvenlik”, “kent güvenliği” ve “güvenli kent” gibi terimlerin yer aldığı; en çok kullanılan anahtar kelimeler arasında ise “güvenlik” ve “kent” gibi temel kavramların yanı sıra, “suç”, “göç”, “mobese”, “korku”, “polis” ve “trafik” gibi kamu düzeni, algısal güvenlik ve kolluk hizmetleriyle ilişkili ifadelerin öne çıktığı belirtilmektedir. Her ne kadar çalışmada kentsel güvenliğin dar ya da çok boyutlu biçimde ele alınıp alınmadığına ilişkin açık bir sınıflama yapılmasa da, tezlerin başlıkları ve anahtar kelimeleri üzerinden yapılan değerlendirmeler, güvenlik kavramının büyük ölçüde suç, kamu düzeni ve kolluk faaliyetleri etrafında tanımlandığını göstermektedir. Oysa güvenli kentler, sakinlerinin her türlü risk, tehlike ve tehdide karşı her zaman ve her yerde güvende oldukları ve kendilerini güvende hissettikleri yerleşimlerdir. Bu nedenle kentsel güvenliğin sağlanması, yalnızca kolluk kuvvetlerinin varlığı ya da müdahale kapasitesi ile sınırlı bir mesele değildir. Aksine, kent sakinlerinin çok boyutlu ihtiyaçlarını karşılayan, temel haklarını koruyan ve kaygılarını gözetken bütüncül bir güvenlik anlayışını gerekli kılmaktadır.

Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Konseyi (AK) gibi uluslararası örgütler tarafından kabul edilen çeşitli hukuki, politik ve teknik belgeler; tanımladıkları haklar, benimsedikleri ilkeler, belirledikleri hedefler, önerdikleri politikalar ve yürüttükleri programlar aracılığıyla çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımının gelişimine ve kurumsallaşmasına doğrudan veya dolaylı olarak katkı sunmaktadır.

Kentsel güvenliğin uluslararası düzeyde kurumsallaşmasını teşvik eden başlıca aktörlerden biri olan BM, güvenliğini yalnızca kamu düzeniyle sınırlı görmeyip; sosyal, çevresel ve ekonomik boyutları da kapsayan bütüncül güvenlik yaklaşımının gelişimine öncülük etmektedir. Örneğin, BM-Habitat programı, güvenli, kapsayıcı, dayanıklı ve sürdürülebilir kentler hedefi doğrultusunda kentsel güvenliğini yalnızca suçla mücadeleye indirgemeyerek, sosyal eşitsizlik, ekonomik kırılganlık, çevresel riskler, afetler, altyapı eksiklikleri ve barınma sorunları gibi unsurlar çerçevesinde değerlendirmektedir.

Programın (BM-Habitat, b.t.) bu kapsamda Dünya Kentlerinin Durumu Raporu, Daha Güvenli Kentler Programı, Kentsel Güvenliği ve Emniyeti Artırmak: İnsan Yerleşimleri Küresel Raporu ve Dünya Kent Kampanyası gibi çalışmaları bulunmaktadır.

Kentsel güvenlik yaklaşımının gelişiminde BM'nin sürdürülebilir kalkınma eksenli politika belgeleri ve programları da önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda 1987 tarihli Brundtland Raporu, yalnızca çevre ve kalkınma ilişkisini gündeme taşımakla kalmamış; aynı zamanda güvenlik kavramını yeniden tanımlayarak, sürdürülebilir yaşamı tehdit eden sosyal, çevresel ve ekonomik riskleri güvenlik alanının bir parçası haline getirmiştir. Böylece çok boyutlu kentsel güvenlik anlayışının kuramsal temellerinden biri atılmıştır.

BM Kalkınma Programı (UNDP) 1990'dan itibaren insani gelişmeyi merkeze alarak yoksullukla mücadele, sosyal eşitlik ve kapsayıcılık, temel hizmetlere erişim gibi alanlarda çalışmalar yürütmektedir. Bu program kapsamında hazırlanan 1994 tarihli İnsani Gelişme Raporu, yoksulluk, siyasal baskılar, afetler, çevresel bozulma, sağlık sorunları, yetersiz ve sağlıklı içme suyu gibi gündelik yaşamı doğrudan etkileyen tehditleri de kapsayan “insani güvenlik” kavramını gündeme getirmiş ve bu yaklaşım, kentsel güvenliğin çok boyutlu ve kapsayıcı biçimde ele alınmasına katkıda bulunmuştur.

2015 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” ve bu gündem çerçevesinde belirlenen “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”, sürdürülebilir kalkınma ile güvenlik arasındaki ilişkiye dikkat çekerek kentsel güvenlik yaklaşımını güçlendirmektedir. Bu çerçevede, “Amaç 11” kentleri kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir hâle getirmeyi hedeflemekte; güvenli barınma, afetlere hazırlık, sürdürülebilir ulaşım, temiz suya erişim ve çevresel sağlık gibi çok boyutlu unsurlar aracılığıyla kentsel güvenliği bütüncül bir yaklaşımla ele almaktadır.

Sadece Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası örgütler değil; özel sektör kuruluşları ve sivil toplum örgütleri de “güvenli kent” alanında önemli çalışmalar yürütmektedir. Örneğin, The Economist Intelligence Unit (IU) tarafından hazırlanan “Güvenli Kentler Endeksi”, kentleri dijital güvenlik, sağlık güvenliği, çevresel güvenlik, kişisel güvenlik ve altyapı güvenliği olmak üzere beş temel başlık altında karşılaştırmalı olarak değerlendirmekte ve derecelendirmektedir. Günümüz küresel kentlerinin güvenlik düzeyini ölçmeyi amaçlayan bu tür endeksler, çok boyutlu kentsel güvenlik anlayışının yerleşmesine katkı sağlamaktadır.

Kentsel güvenlik yaklaşımının gelişimine ve kurumsallaşmasına yönelik uluslararası çabalara rağmen, kavramın tanımı ve kapsamı konusunda üzerinde uzlaşıya varılmış ortak bir anlayış henüz oluşmamıştır. Kentsel güvenlik; ekonomik istikrardan çevresel sürdürülebilirliğe, mekânsal planlamadan kurumsal kapasiteye kadar kentsel yaşamın pek çok boyutunu içeren dinamik bir kavramdır. Bu çok yönlü yapı, kavramın sınırlarının kesin çizgilerle belirlenmesini güçleştirmektedir. Ancak ortaya çıkan bu belirsizliğe rağmen, özellikle ölçme, değerlendirme ve politika geliştirme süreçlerinde uygulanabilir ve işlevsel bir kentsel güvenlik çerçevesinin oluşturulması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, çok boyutlu ve sınırları net olmayan bir alanda yürütülen kuramsal ve ampirik çalışmaların sağlıklı biçimde ilerleyebilmesi, kavramın kapsamına ilişkin belirli bir sınırlamanın yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim The Economist tarafından geliştirilen Güvenli Kentler Endeksi, güvenli kent kavramını ölçülebilir göstergeler üzerinden tanımlamakta ve bu çerçevede kavramı; dijital güvenlik, sağlık güvenliği, çevresel güvenlik, kişisel güvenlik ve altyapı güvenliği olmak üzere beş tematik alanla sınırlamaktadır. Buna karşılık, BM-Habitat'ın Güvenli Kentler Programı toplumsal kapsayıcılık, yerel yönetim, suçun önlenmesi ve kamusal alanların güvenliği gibi toplumsal temelli yaklaşımlar çerçevesinde kendi sınırlarını çizmektedir. Bu durum, kavramsal belirsizliği tamamen ortadan kaldırmasa da, hem kuramsal hem de uygulamalı araştırmaların sağlıklı biçimde yürütülebilmesi için gerekli -amaca uygun- alt bileşenlerin açık ve tutarlı biçimde belirlenmesine imkân sağlamaktadır. Aksi hâlde, herhangi bir çalışmada “güvenli şehir” ya da “güvenlik düzeyi” gibi sonuçlara ulaşmak ve bunları bilimsel açıdan güvenilir bir temelde savunmak kolay değildir.

Kavramsal belirsizlik, bu çalışma açısından da benzer bir gerekliliği beraberinde getirmiştir. Çünkü kapsamı açık biçimde tanımlanmamış bir güvenlik alanı üzerinde sistematik bir değerlendirme yapmak; hem normatif çözümlemeler hem de saha temelli ampirik araştırmalar açısından mümkün değildir. Bu nedenle çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde, kentsel güvenliğe ilişkin sınırlı fakat işlevsel bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu kapsamda, kentsel güvenlik; bireysel, toplumsal, ekonomik, konut, temel altyapı, afet, ulaşım, çevre, sağlık ve gıda güvenliği gibi tematik başlıklar altında ele alınmıştır. Söz konusu başlıklar, hem literatürde hem de kent sakinlerinin gündelik yaşam deneyimlerinde öne çıkan güvenlik bileşenlerini yansıtmaktadır. Ancak tercih edilen bu çerçevenin, kentsel güvenliği evrensel düzeyde ve bütünüyle açıklama iddiası taşımadığı bilinmelidir. Kapsamın belirlenmesinde; çalışmanın yürütüldüğü yerel bağlamın

(Afyonkarahisar il merkezi) özgün koşulları, verilerin anket yoluyla toplanması ve analiz sürecinde ölçülebilir alt ölçekler oluşturma gerekliliği gibi ampirik ve yöntemsel etkenler belirleyici olmuştur. Bu yönüyle çalışma, sınırlı fakat uygulanabilir bir analiz zemini sunmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Afyonkarahisar il merkezinde kentsel güvenliğin genel görünümünü hem nesnel göstergeler hem de kent sakinlerinin güvenlik algılarına dayalı veriler ışığında çok boyutlu bir yaklaşımla incelemek ve bu doğrultuda belirlenen sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmektir. Çalışma, yalnızca ampirik bulgulara dayalı değerlendirmeler sunmakla kalmayıp, aynı zamanda kentsel güvenlik politikalarının yerel düzeyde geliştirilmesine katkı sağlayacak bütüncül bir çerçeve ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu temel amaca ek olarak, çalışmanın bazı tali amaçları da bulunmaktadır. Bunlardan ilki, birinci bölümde ele alınan ve uluslararası toplum tarafından kabul gören normatif düzenlemelerin kentsel güvenlik bileşenleri çerçevesinde analiz edilmesi ve tematik olarak sınıflandırılmasıdır. Böylece, kentsel güvenlik bileşenlerinin hangi uluslararası belgeler tarafından desteklendiği ortaya konarak, yerel düzeyde ihtiyaç duyulan güvenlik politikaları için uluslararası ölçekte normatif bir dayanak oluşturulması amaçlanmaktadır. Çalışmanın bir diğer amacı ise, Türkiye’de kentsel güvenlik olgusunu; yasal çerçeve, kurumsal aktörler ve başlıca sorun alanları doğrultusunda bütüncül bir bakış açısıyla incelemektir.

Araştırmanın uygulama aşamasında, Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan bireylerin güvenlik algılarını ölçmek amacıyla 42 madde ve 10 alt ölçekten oluşan özgün bir ölçek geliştirilmiş ve nicel araştırma yöntemi kapsamında anket çalışması uygulanmıştır. Çalışmanın evrenini, Afyonkarahisar Belediyesi sınırları içinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Merkez ilçeye bağlı 42 mahalleden en az bir katılımcıya ulaşılmış ve toplam 443 kişiye anket uygulanmıştır. Geliştirilen ölçek, yapı geçerliliği ve iç tutarlılığı açısından yapılan istatistiksel testlerden başarıyla geçmiş; yüksek güvenirlik düzeyine ($\alpha = 0,924$) ve anlamlı faktör yapısına sahip olduğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler, tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra t-testi, ANOVA ve korelasyon analizleriyle değerlendirilmiştir. Böylece Afyonkarahisar’da kentsel güvenlik olgusu, hem nesnel göstergeler hem de bireylerin algıları doğrultusunda çok boyutlu ve bütüncül bir yaklaşımla ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KENTSEL GÜVENLİK: KAVRAMSAL VE KURAMSAL TEMELLER

Birinci bölümde, kentsel güvenlik olgusunun kavramsal ve kuramsal temellerini ortaya koymak amacıyla kent, güvenlik, emniyet, asayiş, suç ve güvenlik algısı gibi temel kavramlar açıklanmaktadır. Ardından, modern kentleşme süreciyle birlikte ortaya çıkan güvenlik sorunları sistematik biçimde sınıflandırılmakta; bu çerçevede, göç, kentleşme, sosyoekonomik eşitsizlikler, kültürel farklılıklar ve mekânsal ayrışma gibi yapısal sorun alanları incelenmektedir.

Günümüzde çevresel tehditler, afet riski, trafik güvenliği, halk sağlığı sorunları ve gıda güvenliği gibi çok boyutlu unsurlar, kentsel güvenliğin kapsamını belirgin biçimde genişletmiştir. Bu bağlamda, kentsel güvenlik kavramı çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınmakta; Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlarca kabul edilen temel belgeler aracılığıyla kentsel güvenliğe ilişkin normatif çerçeve ortaya konulmaktadır. Ayrıca, güvenlik algısı, suç korkusu ve kentsel mekânda güvensizlik hissi gibi öznel güvenlik boyutları da kuramsal çerçevenin tamamlayıcı bir parçası olarak ele alınmaktadır.

1. KENT VE GÜVENLİK İLİŞKİSİ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TARİHSEL GELİŞİM

Bu bölümde kent, güvenlik, emniyet ve asayiş kavramları tanımlanmakta; güvenlik algısının anlamı ve belirleyici unsurları açıklanmaktadır. Kentlerin tarihsel gelişimi ile güvenlik olgusu, geçmişten bugüne yaşanan toplumsal ve mekânsal değişimler doğrultusunda ele alınmaktadır. Sanayi Devrimi sonrasında hız kazanan kentleşme sürecinin ortaya çıkardığı modernite-güvenlik paradoksu üzerinde durularak, günümüz kentlerinde ortaya çıkan yeni güvenlik ihtiyaçları ve bunlara yönelik tehditler değerlendirilmektedir.

1.1. KENTİN TANIMI VE KENTLEŞME SÜRECİ

Kent, insanlık tarihinin belirli bir döneminde ve kendine özgü toplumsal, çevresel ve tarihsel koşullar altında ortaya çıkan; sosyal, kültürel, mimari, estetik ve güvenlik yönüyle insanlığı bulunduğu yerden görece daha ileri bir noktaya taşıdığı varsayılan bir yaşam alanıdır. Bu bağlamda kent, insanların dünyada hazır bulmadığı, kendi maksatları, ihtiyaçları ve ilişkileri doğrultusunda sonradan inşa ettikleri çok boyutlu bir toplumsal örgütlenme biçimidir (Alver, 2012: 9).

Türkçede kullanılan “kent” kavramı, Türk Dil Kurumuna (TDK) ait Güncel Türkçe Sözlük’te “şehir” ve “site” sözcükleriyle açıklanmakta, bu sözcüklerle anlam bakımından ilişkilendirilmektedir. Aynı sözlükte, Türkçeye Farsçadan geçtiği belirtilen “şehir” kavramı ise, “nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin bulunmadığı yerleşim alanı” biçiminde açıklanmıştır (TDK, b.t.).

Kent, uygarlıkla iç içe geçmiş bir olgudur. Kent, uygarlığı çağrıştırırken, uygarlık da kenti akla getirir (Alver, 2012: 22). Bu karşılıklı etkileşim içinde kent, uygarlığın hem fiziksel dokusunu hem de toplumsal düzenini yansıtan başlıca mekândır (Coşkun, 2004: 185). İnsanlığın erdemleri ve zaafları, başarıları ve kayıpları şehrin fiziki ve sosyo-kültürel yapısında bir arada bulunur (Reader, 2007: 22).

Uygarlık tarihinin kentlerin kurulmasıyla başlaması, bu iki olgu arasındaki tarihsel bağı açık biçimde ortaya koymaktadır (Mutlu vd., 2019: 5). Nitekim birçok dilde “kent” sözcüğünün aynı zamanda “uygarlık” anlamına gelmesi, bu ilişkinin tesadüfi değil, köklü bir anlam bağına dayandığını göstermektedir (Kaypak ve Gündüz, 2019: 508). Bu anlam bağı, tarihsel süreçte de karşılık bulmuş; bir yandan uygarlık, yerleşimleri kente dönüştüren kurucu bir güç hâline gelirken, öte yandan kent, uygarlığın geliştiği ve yayıldığı başlıca mekân olmuştur (Mutlu vd., 2019: 5).

Kentler, kullanım biçimlerine bağlı olarak zamanla değişime uğramış olsa da, uygarlığın merkezi olma işlevini hiçbir zaman yitirmemiştir. Antik Yunan’daki “polis”ten günümüz “metropol”lerine kadar kent; fiziksel, toplumsal, ekonomik, kültürel ve yönetsel alanlarda dönüşüme uğramış, pek çok yeni işlev kazanmıştır. Ancak bu değişime rağmen değişmeyen en temel unsur, kentin ilk ortaya çıktığı dönemden bu yana uygarlığın toplumsal ve mekânsal izdüşümü olarak görülmesidir (Özden, 2018: 7-8). Bu nedenle, her uygarlık kendi kentini inşa etme çabası içinde olmuştur (Alver, 2012: 23).

Kent tanımları çoğu zaman kır-kent karşıtlığı üzerinden yapılmaktadır. Bu nedenle kenti kırdan ayıran temel özellikler üzerinde durmakta fayda vardır. Kır, homojen; kent ise heterojen bir toplumsal yapıya sahiptir. Kırsalda, içe kapalı bir toplumsal yapı, cemaat ilişkileri ve geleneksel dayanışma biçimleri öne çıkar. Kırsal topluluklar, ırk, etnik köken, dil, din, düşünce, tutum ve davranış, kültürel değerler, iş ve meslek açısından büyük ölçüde benzerlik gösterir. Buna karşılık kent, farklı etnik kökenlerden gelen, çeşitli kültürel ve mesleki gruplara mensup, sosyo-ekonomik ve

eğitim düzeyleri açısından farklılaşan bireylerin bir arada yaşadığı heterojen bir toplumsal yapıdır (Yörükan, 2006).

Kentin nüfus büyüklüğü ve yoğunluğu, kırsal alana kıyasla çok daha fazladır. Kırsalda, geçim temel olarak tarımsal üretime dayanır ve burada yaşayanlar sosyo-ekonomik statü bakımından büyük ölçüde benzerlik gösterir. Buna karşılık kentte, sanayi ve ticaret gibi tarım dışı ekonomik faaliyetler ön plandadır ve kentliler arasında belirgin sosyo-ekonomik farklılıklar ortaya çıkmaktadır (Tütengil, 1966).

Kentte yaşayan bireyler arasındaki ilişkiler, kırsal kesimdeki ilişkilerden belirgin biçimde farklıdır. Kırsalda, aile, akraba ve komşular arasında kişisel, samimi ve sürekli bağlar öne çıkarken; kentte bireyler arası ilişkiler çoğunlukla resmî, mesafeli, çıkar temelli ve kısa sürelidir (Serin, 2019: 47-49).

Kırsalda, ortak hayatı temsil eden kapalı ve geleneksel yaşam biçimi, bireylerde birlik ve beraberlik duygusunu, sevinç ve keder ortaklığını, sürekli yardımlaşmayı ve güçlü bir dayanışmayı beraberinde getirir. Ancak bu yapının bireyler üzerinde bir baskı unsuru hâline gelmesi, bireyselliğin ve özgürlüklerin gelişimini engelleyebilir. Kentlerde ise bu ortak yaşam yapısının yerini, bireyselliğin ve özgürlük arayışının öne çıktığı bir toplumsal yapı almıştır. Gündelik ilişkilerde samimiyet, duygudaşlık ve paylaşım yerine; resmiyet, yüzeysellik ve çıkar temelli ilişkiler ön plana çıktığı için, kentsel yaşamda ötekileştirme, yalnızlık, duyarsızlık ve güvensizlik gibi sorunlar da artmaktadır.

Kent ile kır arasındaki bir diğer temel fark, sosyal kontrol mekanizmalarındaki farklılaşmadır. Kırsal alanda sosyal düzen, büyük ölçüde örf, adet, gelenek ve görenekler gibi enformel normlara dayanır. Bu normlara aykırı davranan bireyler; ayıplama, dışlama, alaya alma veya köyden uzaklaştırma gibi topluluk temelli yaptırımlarla karşı karşıya kalabilirler. Bu tür yaptırımlardan kaçınmak isteyen bireyler, sosyal kurallara uymak zorunda hissederler. Buna karşılık kentte, bu tür enformel denetim mekanizmaları işlevsiz hâle gelmiştir. Kent yaşamında bireylerin özel hayatlarıyla ilgilenilmez; çoğu zaman bu tür bilgilere ulaşmak da mümkün değildir. Zira kent, hem nüfus büyüklüğü hem de toplumsal çeşitliliği bakımından bireysel davranışların yakından izlenmesine olanak tanımayan, karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu nedenle kentte bireylerin davranışları, daha çok resmi kurallarla belirlenmekte; denetim ve yaptırımlar da ilgili resmi kurumlar ve yetkililer eliyle yürütülmektedir (Yörükan, 2006).

Her ne kadar kır-kent karşıtlığı temelinde kent; ekonomik faaliyetlerin çeşitliliği, toplumsal yapının karmaşıklığı ve bireysel yaşam biçimlerinin yaygınlığı gibi nitelikler üzerinden tanımlanabiliyorsa da, evrensel geçerliliğe sahip, tek ve kesin bir kent tanımından söz etmek aynı ölçüde kolay değildir. Çünkü kentlere özgü tarihsel gelişim süreçleri, toplumsal ihtiyaç ve ilişkilerdeki dönüşümler ile birlikte kentsel yaşamın çok boyutlu ve dinamik niteliği, tek ve evrensel bir kent tanımı yapmayı güçleştirmektedir (Mutlu vd., 2019: 14; Payam, 2020: 28; Özdemir Metlioğlu, 2021: 185).

Kent, farklı disiplinlerden pek çok düşünür ve araştırmacının temel inceleme alanlarından biri olmuştur Kenti çalışma nesnesi olarak ele alan disiplinler, kendi ilgi alanları, kuramsal çerçeveleri ve yöntemsel yaklaşımlarına göre farklı tanımlar geliştirmiştir. Hatta aynı bilim dalına mensup araştırmacıların bile içerik bakımından önemli ölçüde farklı kent tanımları yaptığı görülmektedir (Koyuncu, 2011: 33). Başka bir ifadeyle, kent tanımı araştırmacının mensup olduğu bilim dalına ve yaklaşımına göre değişiklik göstermektedir. Sosyologlar, hukukçular, ekonomistler, yönetim bilimciler, arkeologlar, coğrafyacılar, tarihçiler ve şehir planlamacıları gibi pek çok bilim insanı, kent olgusunu kendi kuramsal çerçeveleri doğrultusunda farklı biçimlerde tanımlamaktadır (Kaya, 2017: 13-14). Bu nedenle literatürde çok sayıda ve farklı bakış açılarını yansıtan kent tanımı bulunmaktadır.

Kentlerin fiziksel, ekonomik, sosyo-kültürel ve yönetsel unsurlar bakımından birbirinden farklı nitelikler taşıdığı bilinmektedir. Bu durum her yönüyle kapsayıcı ve evrensel bir kent tanımı yapmayı güçleştirse de, kentlerin bazı ortak özelliklerinden hareketle “kent nedir?” sorusuna anlamlı yanıtlar üretmek de mümkündür. Dünya genelinde farklı kent tipleri bulunsada Mauner’e göre (akt. Mutlu vd., 2019: 14), tüm bu kent tiplerini kapsayacak biçimde, temel ve ortak özelliklere dayanan bir tanım yapılabilir. Bu çerçevede Mauner, kenti; çeşitli heterojen grupları içinde barındıran, kalabalık ve yoğun nüfuslu, karmaşık yerleşim alanları olarak tanımlamaktadır.

Tarihsel süreçteki sosyal, ekonomik ve yönetsel değişimlere bağlı olarak, toplumların kente bakışı ve kenti tanımlarken kullandıkları ölçütler de farklılaşmıştır. Bu bağlamda kent, farklı dönemlerde farklı nitelikler üzerinden tanımlanmıştır. Örneğin, Max Weber, kenti yalnızca nüfusa dayalı bir yerleşim biçimi olarak görmez; ona göre kent, ticaretin ve zanaatın geliştiği, pazaryeri, kale ve mahkeme gibi yapılarla donatılmış, hukuki düzenlemelere ve kısmen özerk yönetime sahip ekonomik ve siyasal bir örgütlenme biçimidir (Weber, 2000: 91; Keleş, 2013: 124-125). Weber’in bu yaklaşımı,

kentin sadece fiziksel değil, aynı zamanda yönetsel ve kurumsal boyutlarını da dikkate alan çok yönlü tanımların gerekliliğine işaret etmektedir. Günümüzde ise kent tanımında kullanılan ölçütler daha sistematik şekilde sınıflandırılmakta; bu bağlamda demografik, ekonomik, yönetsel ve sosyolojik ölçütler temel alınmaktadır (Gürsoy, 2019: 56-58). Bu ölçütler, farklı kent tiplerini tanımlamak ve kentleri sınıflandırmak için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Demografik Ölçüt Kent tanımlarında en yaygın başvuru ölçütlerinden biri demografik ölçüttür. Bu yaklaşıma göre, bir yerleşimin kent olarak kabul edilmesinde temel belirleyici unsur nüfus büyüklüğüdür. Bu nedenle belirli bir nüfus eşiğini aşan yerleşim yerleri “kent”, bu eşiğin altında kalanlar ise “köy” olarak tanımlanmaktadır (Gürsoy, 2019: 56; Özden, 2018: 9). Nüfusa dayalı kır-kent ayırımında alt sınır ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin, ABD’de 2.500, İsviçre’de 10.000, Japonya’da ise 30.000 nüfusa sahip yerleşimler kent olarak kabul edilmektedir (Yıldırım, 2004: 10; Kaya, 2017: 15). Türkiye’de ise nüfus ölçütü uzun yıllar boyunca kent tanımlarında temel bir ayırt edici unsur olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda, kent, kasaba ve köy ayrımı ilk kez 442 sayılı Köy Kanunu ile nüfus büyüklüğüne dayalı olarak yapılmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre; nüfusu 2.000’in altında olan yerleşimler “köy”, 2.000-20.000 arasında olanlar “kasaba”, 20.000’in üzerindeki ise “şehir” olarak tanımlanmıştır (442 sayılı Köy Kanunu, m. 1). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Devlet Planlama Teşkilatı (mülga, DPT) gibi kurumlar, yürüttükleri çalışmalarda demografik ölçütü esas alarak nüfusu 20.000’in üzerinde olan yerleşim birimlerini “kent” olarak değerlendirmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Ekonomik Ölçüt: Bu ölçüte göre kır-kent ayrımı, nüfusun nicel büyüklüğünden ziyade ekonomik faaliyetlerdeki farklılıklara dayanmaktadır (Mutlu vd., 2019: 16). Bir yerleşimin kent olarak kabul edilebilmesi için, nüfusunun ağırlıklı olarak tarım dışı sektörlerde (sanayi, ticaret, hizmet vb.) istihdam edilmesi gerekir. Bu yaklaşıma göre kent; tarımsal üretimin ötesinde, sanayi, ticaret ve hizmet gibi tarım dışı faaliyetlerin egemen olduğu, hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtım ve denetim işlevlerinin yoğunlaştığı, işbölümü ve uzmanlaşmanın yüksek düzeyde olduğu yerleşim alanlarıdır (Keleş, 2013: 102; Onat, 1993).

Yönetsel Ölçüt: Bu ölçüte göre kent, belirli bir idari birimin sınırları içinde yer alan ve siyasi otorite tarafından “kent” olarak tanımlanan yerleşim alanıdır (Keleş, 2013: 101; Şahin, 2013: 3-4). Türkiye’de bu ölçüt kapsamında genellikle belediye teşkilatı

kurulan alanlara “kent”, bu alanlarda yaşayan nüfusa ise “kentli nüfus” denilmektedir (Özden, 2018: 9). 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 4. maddesi, nüfusu 5.000 ve üzerindeki yerleşim birimlerinde belediye kurulabileceğini; il ve ilçe merkezlerinde ise belediye kurulmasının zorunlu olduğunu hükme bağlamaktadır. Bu düzenlemeye göre, il ve ilçe merkezleri, nüfus düzeyine bakılmaksızın “kent” olarak tanımlanırken; nüfusu 5.000’i aşan diğer yerleşimler, siyasi bir kararla belediye statüsü kazanarak “kent” sayılabilmektedir. Ancak yalnızca nüfusun 5.000’i aşması, bir yerleşimin kent kabul edilmesi için yeterli değildir. Zira Anayasa’nın 127. maddesi uyarınca, yerel yönetimlerin kuruluşu ve yetkileri kanunla düzenlenmektedir. Dolayısıyla, bir yerleşimin kent statüsü kazanabilmesi için nüfus büyüklüğünün yanı sıra yasal bir kararın da bulunması gerekmektedir (Şahin, 2013: 4). Öte yandan TÜİK yayınlarında il ve ilçe merkezleri, nüfustan bağımsız olarak “kentsel alan”; belde ve köyler ise “kırsal alan” olarak tanımlanmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018). Bu uygulamalar, Türkiye’de kent ile kır arasındaki ayrımın yapılmasında yönetsel sınırların belirleyici bir ölçüt olarak benimsendiğini göstermektedir (Keleş, 2013: 101).

Sosyolojik Ölçüt: Bu ölçüte dayalı kent tanımlarında, toplumsal yapının özellikleri ile kentte yaşayan bireylerin düşünme ve davranış biçimleri ön plana çıkmaktadır. Bu yaklaşımın temel özelliği, kenti sanayileşme süreci sonrasında ortaya çıkan modern bir toplumsal yapı olarak görmesi ve kentsel yaşamla kırsal yaşam arasındaki temel farklılıklara vurgu yapmasıdır (Gökulu, 2010: 212). Bu bağlamda yapılan tanımlarda; üretim biçimi, uzmanlaşmaya dayalı işbölümü, toplumsal çoğulculuk, heterojen nüfus yapısı, mekânsal ve toplumsal hareketlilik, rasyonel düşünce, bireycilik, resmiyet, yüzeysel ilişkiler, toplumsal karmaşıklık, yabancılaşma, duyarsızlık, güvensizlik ve ikincil ilişkilerin ağırlığı gibi unsurlar, kent yaşamının ayırt edici sosyolojik özellikleri arasında sayılmaktadır. Bu çerçevede Louis Wirth (2002) kenti, geniş bir alana yayılmış, yoğun ve kalabalık bir nüfusa sahip, toplumsal açıdan heterojen bireylerin oluşturduğu ve bireycilik gibi modern değerler etrafında şekillenen bir yaşam biçimi şeklinde tanımlayarak kentin sosyolojik boyutuna vurgu yapmaktadır.

Kentle ilgili her bilim dalı, kenti tanımlarken kendi disiplini için geçerli ölçütleri tercih ettiğinden (Erkan, 2010: 15), literatürde birbirinden farklı çok sayıda kent tanımı ortaya çıkmıştır. Bu ölçütlerden yalnızca birinin öncelenmesi veya diğerlerinin göz ardı edilmesi, büyük olasılıkla kentin eksik ve tek boyutlu biçimde değerlendirilmesine yol açacaktır. Her yönüyle kapsayıcı ve eksiksiz bir kent tanımı yapmak güç olmakla birlikte,

literatürdeki farklı tanımlardan (Parlak, 2012; Kıray, 1998; Tekeli, 2011; Gürsoy, 2019; Mutlu vd., 2019; Erkan, 2010; Keleş, 2013; Alver, 2012; Wirth, 2002) ve bu tanımların dayandığı ölçütlerden hareketle; demografik, siyasi, yönetsel, ekonomik ve sosyolojik boyutları içeren bir kent tanımı yapmak mümkündür. Bu bağlamda kent, nüfusun belirli bir büyüklük ve yoğunluğa ulaştığı, fiziksel, yönetsel ve toplumsal özellikleriyle kırsal yerleşimlerden ayrılan, kendine özgü kültürü, değerler sistemi ve yaşam tarzı bulunan, ekonomisi ağırlıklı olarak sanayi, ticaret ve hizmet sektörüne dayanan, iş bölümüne dayalı mesleki örgütlenme ve uzmanlığın yaygınlaştığı, toplumsal yapıda türdeşlik ve duygudaşlık yerine bireysellik ve rasyonelliğin ön plana çıktığı, sosyal düzenin ve toplumsal kontrolün daha çok yasal kurallar ve kurumsal yapılar aracılığıyla sağlandığı, gündelik ilişkilerin yoğun ancak yüzeysel ve kişisellikten uzak bir şekilde seyrettiği, kimi zaman uygarlık, özgürlük, gelişim, bilgiye ve hizmetlere erişim gibi olumlu niteliklerle; kimi zaman ise yoksulluk, işsizlik, yabancılaşma, toplumsal duyarsızlık ve çevre sorunları gibi olumsuzluklarla anılan, karmaşık ve dinamik tüm yapıların, süreçlerin ve ilişkilerin günlük yaşam içinde bütüncül bir sisteme ve belirli bir rutine dönüştüğü yerleşim alanıdır. Yapılan bu tanımın da geçmişten günümüze ve doğudan batıya tüm kent biçimlerini kapsayan evrensel bir çerçeve sunmadığı; daha çok, sanayileşme sonrasında özellikle Batı toplumlarında ortaya çıkan modern kenti esas alan bir yaklaşıma dayandığı söylenebilir.

Kentleşme ise, kent olgusunun ortaya çıkmasıyla birlikte başlamış tarihsel ve toplumsal bir süreçtir (Mutlu vd., 2019: 19). Bu süreç, dar anlamda; “kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artması” (Keleş, 2013: 31), “kentlerde yaşayan nüfusun toplam nüfus içindeki oranının yükselmesi” ya da “kırdan kente göçle birlikte kırsal ve kentsel nüfus dengesinin kentler lehine değişmesi” (Mutlu vd., 2019: 20) biçiminde tanımlanabilir. Ancak kentleşmeyi yalnızca nüfus hareketleriyle açıklamak, kavramın çok boyutlu yapısını yansıtmakta yetersiz kalmaktadır (Keleş, 2013: 31). Bu doğrultuda, kent kavramında olduğu gibi kentleşme olgusunu da farklı ölçütler temelinde tanımlamak mümkündür. Demografik açıdan kentleşme, kentsel nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranının artması anlamına gelirken; siyasal açıdan, siyasi otoritelerce kent statüsü verilen yerleşimlerin sayısındaki artışı ifade etmektedir. Ekonomik açıdan kentleşme, tarımın yerine sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinin ağırlık kazandığı bir ekonomik dönüşümü ifade ederken; sosyolojik açıdan ise, kent yaşamına özgü düşünce, davranış ve yaşam biçimlerinin toplum genelinde yaygınlaşması olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2013: 8).

Ancak bu tanımların her biri, kentleşme sürecinin yalnızca belirli bir yönünü yansıtmaktadır. Oysa kentleşme, tüm bu ölçütleri kapsayan bütüncül bir çerçevede ele alınmalı ve çok boyutlu bir toplumsal dönüşüm süreci olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda kentleşme; sanayileşme ve ekonomik gelişmeye paralel olarak kent sayısının artması ve mevcut kentlerin büyümesiyle ortaya çıkan, toplumsal yapıda artan örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşmayı beraberinde getiren, aynı zamanda bireylerin düşünce, davranış ve ilişki biçimlerinde kent yaşamına özgü değişimlerin yaşandığı bir nüfus yoğunlaşması süreci olarak tanımlanabilir (Keleş, 2013: 31-32).

Kentleşme süreci; ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik dinamiklerin bir araya gelmesiyle şekillenmektedir. Bu bağlamda, kentleşmenin başlıca nedenleri dört temel başlık altında değerlendirilebilir (Keleş, 2013: 35-41):

Ekonomik nedenler, kırsal alanlardaki itici unsurlar ile kentsel merkezlerin sunduğu çekici fırsatlar etrafında şekillenmektedir. Modern tarım teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla üretimdeki işgücü ihtiyacının azalması, parçalı arazi yapısı, olumsuz iklim koşulları ile mülkiyet ve üretim ilişkilerindeki dengesizlikler, kırsal yaşamı sürdürülebilir olmaktan uzaklaştırmaktadır. Buna karşılık, sanayi ve hizmet sektörlerinin geliştiği kentlerde istihdam olanaklarının artması, gelir düzeyinin yükselmesi ve temel hizmetlere erişimin daha düzenli ve etkin hâle gelmesi, bu alanları birer çekim merkezine dönüştürmekte ve kırsaldan kente göçü hızlandırmaktadır.

Sanayi Devrimi sonrasında artan teknolojik gelişmeler, üretim, ulaşım ve iletişim kapasitesini önemli ölçüde artırarak kentleşme sürecini hızlandırmıştır. Özellikle sanayi tesislerinin çevresinde ortaya çıkan yoğun işgücü talebi, kırsal nüfusun kente yönelmesine neden olmuştur. Elektrik, su, ulaşım ve iletişim altyapılarındaki gelişmeler hem kentlerin mekânsal olarak genişlemesine hem de cazibe merkezi hâline gelmesine katkı sağlamıştır. Özellikle ulaşım ağları ile kitle iletişim araçları, kırsal kesimin kentlerdeki imkânlardan haberdar olmasını kolaylaştırarak göç sürecini daha da hızlandırmıştır.

Kentleşme süreçleri yalnızca ekonomik ve teknolojik dinamiklerle sınırlı değildir; siyasal kararlar, savaşlar, iç çatışmalar, terör olayları ve rejim değişiklikleri de bu süreci doğrudan şekillendirmektedir. Özellikle başkent ilan edilen şehirler, merkezîyetçi yönetimlerin etkisiyle hızla gelişmekte; bu durum yalnızca ilgili kenti değil, çevresindeki bölgeleri de etkilemektedir. Nitekim 1920’de küçük bir kasaba olan Ankara’nın başkent

ilan edilmesiyle birlikte kısa sürede büyük bir metropole dönüşmesi, siyasal tercihlerle kentleşme arasındaki güçlü ilişkiyi açık biçimde ortaya koymaktadır.

Sosyo-psikolojik nedenler ise, kentlerin sunduğu sosyal, kültürel ve ekonomik olanakların kırsal kesime kıyasla daha cazip bulunmasıyla ilgilidir. Kentlerde eğitim, sağlık ve güvenlik gibi temel hizmetlere erişim arzusu, kırsaldaki sosyal baskılardan kaçma isteği, bireysel özgürlük beklentisi ve kentsel yaşamın sağladığı toplumsal prestij, kırsal nüfusun kentlere yönelmesinde etkili olmaktadır. Bu durum, kentleşmenin yalnızca ekonomik değil; toplumsal, siyasal ve psikolojik dinamiklerle de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Keleş, 2013: 35-41).

1.2. GÜVENLİK, EMNİYET VE ASAYİŞ KAVRAMLARI

Güvenlik, asayiş ve emniyet kavramları, güvenlik çalışmalarında sıkça kullanılan temel terimler arasında yer almaktadır. Albrechtsen'e (2003) göre, emniyet ve güvenlik kavramları arasında anlam bakımından belirgin bir fark bulunmamakta; her ikisi de tehlike ve tehdidin olmadığı, güvenli bir durumu ifade etmektedir. Bu bağlamda, her iki kavramın ifade ettiği anlam önemli ölçüde benzerlik göstermektedir.

Her ne kadar bu kavramlar çoğu zaman birbirinin yerine ya da eş anlamlı olarak kullanılsa da, epistemolojik ve ontolojik düzeyde çeşitli yönlerden farklılık göstermektedir (Sarı ve Özgür, 2019: 117).

Güvenlik, bireyden topluma, yerelden küresele uzanan çok boyutlu ve tartışmalı bir kavramdır (Zedner, 2009: 9-10). Her birey ve toplum için temel ve vazgeçilmez bir ihtiyaç olmasına karşın, tüm bireyler, toplumlar, zamanlar ve mekânlar için geçerli, tek ve kapsayıcı bir güvenlik tanımı yapmak kolay değildir. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren güvenlik kavramının farklı alanlarda giderek daha yaygın biçimde kullanılmaya başlanması, bu kavrama ilişkin tanımların çeşitlenmesine ve anlamının kullanıldığı bağlama göre değişmesine neden olmuştur (Rigterink, 2015).

Güvenlik, bireylerin ve toplumların değişen dünya görüşleri, değerleri, ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda farklılaşmakta; aynı zamanda, bireylerin korkuları ile karşı karşıya kaldıkları ya da kalma riski taşıdıkları tehdit ve tehlikelere bağlı olarak şekillenmektedir. Bunun yanı sıra, tarihsel, kültürel ve ideolojik bağlamlar tarafından biçimlenen güvenlik anlayışı, zaman içinde kendine özgü dinamikler geliştirmiş ve evrensel bir güvenlik tanımı oluşturmayı daha da güçleştirmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017: 255-257).

Güvenlik kavramının çok boyutluluğu, aynı zamanda birçok disiplinin çalışma alanına girmesiyle ilgilidir. Her disiplin, güvenliği kendi kuramsal çerçevesi ve araştırma ihtiyaçlarına göre farklı biçimlerde tanımlamaktadır. Ayrıca güvenlik ihtiyacının zaman ve mekânla doğrudan ilişkili olması, kavramın bağlamsal niteliğini daha da pekiştirmektedir. Belirli bir dönem ve coğrafyada ortaya çıkan tehdit algısı, güvenliğin tanımını da farklılaştırmaktadır (Özdemir ve Başdemir, 2020: 42).

Her ne kadar tüm insanlar, toplumlar, zamanlar ve mekânlar için geçerli tek ve evrensel bir güvenlik tanımı yapmak mümkün olmasa da, özellikle kentsel güvenliği konu alan bir çalışmada, bu kavrama ilişkin genel bir çerçeve sunmak gereklidir. Güvenliğin özellikle kentleşme bağlamındaki anlamını netleştirmek, çalışmanın kavramsal ve kuramsal tutarlılığı açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle, gerek günlük kullanımda gerekse kent literatüründe güvenlik kavramının nasıl anlaşıldığına açıklık getirilmesi gerekmektedir.

“Güvenlik” kelimesinin İngilizce karşılığı olan *security*, etimolojik olarak Latince “se” (yoksunluk, -sız) ve “cura” (kaygı, endişe) sözcüklerinin birleşiminden oluşan *securitas* kelimesinden türemiştir. Bu kavram, “tehlike ve endişeden uzak olma”, “huzur”, “düzen”, “emniyet” ve “sükûnet” gibi anlamlar taşımaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017: 255-257).

Türkçede “güvenlik” kelimesi, “*korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat*” anlamına gelen “güven” sözcüğünden türemiştir. Türk Dil Kurumu’na (TDK, b.t.) göre güvenlik, “*toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu*” olarak tanımlanmaktadır. Diğer bazı kaynaklarda ise bu kavram; “*tehlikeden uzaklık, korku ve endişeden kurtulma durumu*” (Merriam-Webster, b.t.) ya da “*sahip olunan değer ve varlıklara yönelik herhangi bir tehdit ile buna bağlı korku ve endişenin bulunmaması hali*” (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017: 255-257) şeklinde açıklanmaktadır.

Osmanlı Türkçesinde “güvenlik” kavramı yerine sıklıkla “asayiş” kelimesinin kullanıldığı görülmektedir (Payam, 2018). Günümüz Türkçesinde de zaman zaman güvenlik ve emniyet terimlerinin yerine “asayiş” kelimesi kullanılmaktadır. Farsça kökenli bir sözcük olan asayiş, Güncel Türkçe Sözlüğü (TDK, b.t.) göre “*bir yerin düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu*” anlamına gelmektedir. Diğer sözlüklerde ise “*bir yerde korku ve kaygı verici hiçbir unsurun bulunmaması durumu*” (Oxford Languages,

b.t.) ya da “*kanun ve nizam hâkimiyeti*”, “*barış ve huzur*” (Luggat, b.t.) şeklinde açıklanmaktadır. Bu tanımlar dikkate alındığında, asayiş ve güvenlik kavramlarının örtüşen anlamlar taşıdığı ve belli bağlamlarda birbirinin yerine kullanılabildiği söylenebilir.

“Emniyet” kelimesinin, İngilizce “*safety*” kavramının karşılığı olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Gerede, 2006: 29). İngilizce “*safe*” sözcüğü, “*sağlıklı*” ve “*zarar görmemiş*” anlamlarına gelen Latince “*salvus*” kökünden türemiştir (Payam, 2018). Emniyet ise, Arapça’da “*güvenlik, eminlik, korkusuzluk*” anlamına gelen “*emn*” kökünden gelmektedir (Luggat, b.t.; Parlatır, 2006: 401). TDK’ya (b.t.) göre emniyet; güven, güvenlik, polis hizmetleri ve bu hizmetlerin yürütüldüğü kurumları ifade etmektedir. Gerede (2006: 29) ise, emniyeti tehlikenin olmadığı, risksiz bir durum olarak tanımlamakta ve özellikle insan sağlığı ile yaşamının korunmasıyla ilişkilendirmektedir. Bu bağlamda emniyet, çoğunlukla kasıtlı olmayan ya da bireyin iradesi dışında gelişen doğal tehlike ve tehditlerden uzak olma durumunu anlatmak için kullanılmaktadır (Payam, 2018).

Her ne kadar Türkçede “güvenlik” kelimesinin İngilizce karşılığı olarak “*security*” kabul edilse de, İngilizce literatürde “*kentsel güvenlik*” kavramı çoğunlukla “*urban security*” yerine “*urban safety*” biçiminde ifade edilmektedir. Öte yandan, birçok Avrupa dilinde Türkçe ve İngilizcedeki “*güvenlik-security*” ve “*emniyet-safety*” ayrımı bulunmamakta; her iki anlamı da kapsayan tek bir kelime kullanılmaktadır. Örneğin, Fransızcada *sécurité*, Almancada *sicherheit*, İspanyolcada *seguridad* ve İtalyancada *sicurezza* hem “*security*” hem de “*safety*” anlamlarını içermektedir (Feakin, 2011: 45).

Literatürdeki güvenlik tanımları genellikle “*güvensizlik ihtimallerinin ortadan kaldırılması*” (Ortaköy, 2011: 8) ya da “*sahip olunan değerlere yönelik bir tehdidin bulunmaması*” (Tanrıseven, 2005: 108) şeklinde yapılsa da, bu yaklaşımlarda sıklıkla vurgulanan “*tehdit ve tehlikelerin yokluğu*” anlayışı, uygulamada çoğu zaman karşılık bulmamaktadır. Zira suç, risk, tehlike ve ihmallerin tamamen ortadan kalkması pratikte mümkün değildir. Bu nedenle güvenlik, mutlak bir tehlikesizlik durumu olarak değil; tehdit ve risklerin en aza indirildiği göreceli bir durum olarak değerlendirilmelidir.

Güvenlik kavramı, bireyin hem tehdit oluşturan unsurlardan hem de bu unsurlara ilişkin korku ve kaygılardan uzak olması durumu şeklinde tanımlandığında; fiziksel (nesnel) ve psikolojik (öznel) boyutları bir arada barındıran çok boyutlu bir olguya işaret

etmektedir (Erhan, 2002: 58). Güvenliğin ne ölçüde sağlandığına ilişkin değerlendirmeler, kişisel algılara göre farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda güvenlik, yalnızca tehlike, tehdit ve saldırının yokluğu değil; aynı zamanda bireyin bu unsurlara ilişkin korku ve endişe¹ duymadığı bir durumu ifade etmektedir. Bu yaklaşım, güvenliğin sadece fiziksel koşullara dayanmadığını; aynı zamanda bir algı meselesi olduğunu da ortaya koymaktadır. Nitekim güvenliğin psikolojik yönü, her zaman somut bir tehlikeye ya da saldırıya dayanmayabilir. Birey, fiziksel ya da psikolojik nedenlerle içinde bulunduğu çevreyi güvenli olarak algılamadığında, kendini güvende hissetmesi de güçleşecektir (Kaypak, 2016). Bu bağlamda güvenlik, yalnızca kamu düzeninin sağlanması ya da suçun önlenmesiyle sınırlı değildir; bireyin suç korkusu ya da güvenlik kaygısı yaşamadan günlük hayatını sürdürebilmesi de güvenliğin temel bir boyutudur (Ataç, 2007: 16). Bireysel güvenlik algısı ise, psikolojik durum, ekonomik olanaklar, sosyal çevre, çevresel koşullar ve fiziksel güvenlik gibi unsurlar tarafından şekillenmektedir (Buzan, 2008).

Kimi uzmanlar, “emniyet” (safety) ve “güvenlik” (security) terimlerine yüklenen anlamların birbirinden farklı olduğunu ileri sürmektedir (Sinay, 2011: 82-83). Bu bağlamda, kentsel güvenlik, suç ve şiddetten arındırılmış kent mekânlarının oluşturulmasıyla ilişkilendirilirken; kentsel emniyet daha çok salgın hastalıklar, trafik kazaları, doğal afetler ve kitlesel göçler gibi kasıtsız risk ve tehlikelere karşı kentlilerin korunmasını ifade etmektedir (Payam, 2018). Bir başka ifadeyle, emniyet, insanların istem dışı ve kasıtlı olmayan tehditlerden korunmasını; güvenlik ise kötü niyetli, kasıtlı ve suç niteliği taşıyan eylemlerden korunmasını hedeflemektedir (Albrechtsen, 2003: 7). Bu ayrım, güvenlik/emniyet uygulamalarında da kendini göstermektedir. Örneğin çalışanların emniyeti, koruyucu ekipmanların (gözlük, kask vb.) kullanımıyla; işyeri güvenliği ise alarm sistemleri ve güvenlik personeli aracılığıyla sağlanmaktadır (Sarı ve Özgür, 2019: 119).

Güvenlik ve emniyet kavramları, yalnızca içerikleriyle değil, aynı zamanda karşılık geldikleri tehdit türleri ve önleyici yaklaşımlarla da birbirinden ayrılmaktadır. Güvenlik, bireye veya sisteme dışarıdan yönelen kasıtlı ve kötü niyetli saldırıların önlenmesi ve ortadan kaldırılması amacını taşıırken; emniyet, sistemin doğal işleyişi

¹ Risk, zarar görme olasılığını; tehlike, ciddi bir zarara ya da yok oluşa neden olabilecek olumsuz bir durumu; tehdit, korkutma ya da gözdağı verme eylemini; saldırı ise bir kişiye zarar vermek amacıyla sözlü ya da fiziksel şiddet uygulanmasını ifade etmektedir. Korku, tehlikeli olan ya da tehlikeli olduğu varsayılan bir durum karşısında hissedilen yoğun ve olumsuz duygudur. Endişe ise, gerçekleşmesi muhtemel sorunlara dair duyulan kaygılı beklenti durumunu ifade eder (Oxford Languages, b.t.).

sırasında ortaya çıkabilecek risk ve zararlara karşı korunmayı hedeflemektedir (Line vd., 2006). Örneğin, kundaklama ya da kasten yaralama bir güvenlik sorunu olarak değerlendirilirken; kendiliğinden ya da ihmal sonucu çıkan bir yangın veya trafik işareti bulunmayan bir kavşakta meydana gelen kaza bir emniyet sorunu olarak görülmektedir (Tarlow, 2014). Bu doğrultuda emniyet, tehlike ve risklere karşı korunmayı ifade ederken; güvenlik, tehdit ve saldırılara karşı savunmayı kapsamaktadır. Meydana gelen olaylar açısından değerlendirildiğinde, emniyetle ilişkili durumlarda kasıt unsuruna rastlanmazken; güvenlik bağlamındaki olaylarda çoğunlukla kasıt, suç unsuru ve insan müdahalesi söz konusudur (Feakin, 2011: 45). Bu temel ayrım, güvenlik ve emniyet sorunlarına yönelik alınması gereken önlemleri ve çözüm yaklaşımlarını önemli ölçüde belirlemektedir. Nitekim güvenliğe yönelik stratejiler çoğunlukla dış kaynaklı, kötü niyetli tehditlere karşı önlemleri içerirken; emniyete ilişkin tedbirler, sistemin yanlış işleyişinden veya ihmallerden doğan risklere karşı bireylerin korunmasına yöneliktir (Line vd., 2006).

Bu bölümde emniyet ve güvenlik kavramlarına dair genel bir çerçeve sunulmaya çalışılmış olsa da, bu kavramlar üzerinde literatürde ortak bir görüşe ulaşılamadığı görülmektedir. Emniyet ile güvenliğin nerede başlayıp nerede sona erdiği, aralarında net bir ayrım yapıp yapılamayacağı ya da bu iki kavramın birbirinin yerine kullanılıp kullanılamayacağı gibi sorular, hâlen kuramsal tartışmaların konusu olmaya devam etmektedir (Tarlow, 2014: 8-9). Bu çalışmada ise “güvenlik” kavramı, hem emniyet hem de güvenlik boyutlarını kapsayan bütüncül bir çerçevede kullanılmaktadır.

1.3. GÜVENLİK ALGISI

Karmaşık bir zihinsel süreç olan algı, duyarlar yoluyla elde edilen bilgilerin beyinde oluşturduğu izlenimler ve bu izlenimlere bağlı olarak gelişen tutum ve davranışların bütünüdür. Başka bir ifadeyle algı, bireyin çevresinde bulunan uyarıcılardan seçici biçimde bilgi edinmesi ve bu bilgileri zihinsel süreçler aracılığıyla anlamlandırmasıdır. Bu süreç yalnızca dış uyaranlara bağlı değildir; kişisel özellikler, geçmiş deneyimler, öğrenilmiş bilgiler ve bireyin içinde bulunduğu fiziksel ya da sosyal çevre de algısını doğrudan etkilemektedir. Her birey çevresini kendine özgü biçimde algılar ve yorumlar. Bu nedenle her birey aynı çevresel koşullarda dahi farklı bir algı geliştirebilir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017: 38-40). Bireyin herhangi bir duruma ilişkin algısı, onun gerçeğidir; birey o durumu hissettiği ve buna inandığı sürece söz konusu algı geçerliliğini korur (Saydam, 2005: 38).

Güvenli bir kent, yalnızca “suçun az işlendiği” ya da “trafik kazalarının nadiren gerçekleştiği” yerleşim yeri değildir; aynı zamanda kent sakinlerinin suç korkusu ve güvensizlik hissi duymadığı bir yaşam alanıdır. Bu nedenle güvenlik algısı, yalnızca nesnel göstergelerle değil, bireyin psikolojik ve sosyal süreçlerle çevresini nasıl değerlendirdiğine ve buna karşılık ne hissettiğine bağlı olarak şekillenmektedir. Bu bağlamda kentsel güvenlik algısı, bireyin kent mekânını deneyimlemesi sonucunda ortaya çıkan kendini “güvende hissetme” ya da “hissetmeme” hâlidir (Çelik, 2018). Bu algı, bireyin kentte korku ve endişe duymadan özgürce hareket edebilmesini, gündelik yaşamına dair planlarını güvenle gerçekleştirebilmesini, sosyal ve ekonomik ilişkilerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesini doğrudan etkileyen, karmaşık ve çok boyutlu bir süreçtir (Tuncer ve Akdemir, 2021).

1.4. GÜVENLİĞİN ÖNEMİ VE KENT GÜVENLİĞİNİN TARİHSEL KÖKLERİ

Kentsel güvenliğe ilişkin çalışmalarda, güvenlik sorunları çoğunlukla sanayileşme süreciyle birlikte ortaya çıkan sağlıksız kentleşmenin olumsuz etkileri çerçevesinde ele alınmaktadır. Ancak insanların bir arada ve güven içinde yaşama ihtiyacı, bu sürecin çok öncesine dayanan tarihsel bir olgudur. Toplamlar, özgürlükten yoksun oldukları dönemlerde dahi belirli bir toplumsal ve siyasal düzen içerisinde güvenli bir yaşam sürdürebilmenin yollarını aramışlardır (Şeker, 2009: 152-153).

Tarihsel süreçte insanları bir araya getirerek toplu halde yaşamaya ve toplumsal-siyasal birliktelikler kurmaya sevk eden başlıca etkenlerden biri güvenlik ihtiyacıdır (Aydın, 1996: 12). Başka bir ifadeyle insanlar, güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak, emniyet ve huzur içinde yaşamak amacıyla bir araya gelmiş; bu doğrultuda kentler ve devletler kurmuşlardır (Kaypak, 2016: 36). Oluşturdukları çeşitli kurumsal yapılar aracılığıyla ise toplumsal düzeni ve güvenliğini sağlama çabası içinde olmuşlardır. Çünkü insanların en temel ihtiyaçlarından biri olan güvenlik ve emniyet sağlanmadan; barınma, beslenme, eğitim, sağlık, kültür gibi diğer ihtiyaçların istenilen düzeyde karşılanması mümkün değildir (Aydın, 1996: 12).

Güvenlik, tüm insanlar için en temel gereksinimlerden biridir ve diğer ihtiyaçların sağlıklı ve düzenli bir şekilde karşılanabilmesi için öncelikli bir koşuldur. Bu nedenle, bireylerin ihtiyaçlarını karşılama sürecinde güvenliğe öncelik verilmesi gerektiği pek çok kuramsal yaklaşımla desteklenmektedir. Örneğin Abraham Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına göre, insan davranışlarını belirleyen çeşitli ihtiyaçlar, belli bir

öncelik sırasına göre karşılanmaktadır. Maslow, bu ihtiyaçları “ihtiyaçlar piramidi” modeliyle açıklayarak, bireylerin alt basamaktaki bir ihtiyacını karşılamadan daha üst basamaklardaki ihtiyaçlara yönelmeyeceklerini savunmuştur (Göksu, 2002: 28). Bu kuramsal yaklaşıma göre, temel fizyolojik gereksinimlerini ve güvenlik ihtiyacını karşılayamayan bir bireyin, kendini gerçekleştirme, sosyal sorumluluk ya da çevre bilinci gibi daha soyut ve ileri düzey ihtiyaçlara yönelmesi beklenemez. Nitekim yeterli gıdaya erişemeyen veya sürekli olarak suça maruz kalma korkusu yaşayan bireylerin, küresel ısınma gibi meselelerle ilgilenmeleri oldukça güçtür.

Siyaset bilimi ve siyasal düşünceler tarihi literatürü incelendiğinde, güvenliğin, devletlerin varlık nedenleri arasında merkezi bir yerde bulunduğu, birçok düşünürün devlet ile güvenlik arasında doğrudan veya dolaylı olarak bir ilişki kurduğu ve güvenliğin devletin temel amaç ve görevleri arasında değerlendirdiği görülmektedir. Özellikle siyasal toplumun kaynağını toplumsal bir sözleşmede arayan sözleşme teorisyenlerine göre, devletin ortaya çıkışının başlıca gerekçesi, insanların yaşadıkları güvenlik sorunlarıdır.

Toplumsal sözleşme kuramcıları, sözleşme öncesi toplumsal düzeni “tabiat hali” olarak tanımlamışlardır. İlk sözleşme teorisyenlerinden biri olan Thomas Hobbes, tabiat halini, herkesin herkesle savaştığı, “insanın insanın kurdu” olduğu bir durum olarak betimlemiştir. Hobbes’a göre tabiat halinde kimsenin can güvenliği yoktur; bu nedenle insanlar, güvenli bir yaşam sağlamak amacıyla bir araya gelerek toplumsal bir sözleşmeyle devleti kurmuşlardır (Yayla, 2016). Bu bağlamda kentler de Hobbes’un ifadesiyle onlarsız yaşamın “*çaresiz, yalnız, vahşi, yetersiz ve tehlikeli*” olduğu, ideal yaşam alanlarıdır (AK, 1992).

John Locke’un toplumsal sözleşme kuramı, Hobbes’un yaklaşımından belirgin biçimde ayrılmaktadır. Locke’a göre, devletin henüz var olmadığı tabiat halinde insanlar, karşılıklı hoşgörü içinde yaşamlarını sürdürebilmekteydi. Ancak bu dönemde adalet (yargılama) ve güvenliğin bireysel yollarla sağlanması, çeşitli sorunlara neden olmaktaydı. Locke, bu sorunların giderilmesi amacıyla bireylerin toplumsal bir sözleşmeyle devleti oluşturdıklarını ve bu süreçte yalnızca yargılama ile güvenliğin sağlama yetkilerini siyasi iktidara devrettiklerini savunmaktadır.

J. J. Rousseau’nun toplumsal sözleşme kuramına göre, tabiat halinde insanlar doğada tek başlarına, özgür ve mutlu bir yaşam sürmektedir. Ancak bu doğal düzen,

mülkiyetin ve aile kurumunun ortaya çıkmasıyla birlikte bozulmuş; toplumda eşitsizlikler, çatışmalar ve adaletsizlikler baş göstermeye başlamıştır. Rousseau, bu sorunların üstesinden gelebilmek amacıyla bireylerin bir sözleşmeyle tüm haklarını toplumun ortak çıkarını temsil eden “genel irade”ye devrettiklerini savunmaktadır. Böylece siyasal iktidar, bireysel çıkar ve hakların değil, toplumun ortak iradesinin temsilcisi hâline gelmiştir (Yayla, 2016).

Güvenlik olgusu, yalnızca bireysel bir ihtiyaç değil, aynı zamanda kamu düzeninin varlığını belirleyen temel bir göstergedir (Toprak Kahraman, 2001). Toplumun huzuru, esenliği ve sağlığı kamu düzeninin öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır (Giritli vd., 2008). Bu bağlamda, kamu düzenini tesis etmek amacıyla bireylerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve toplumsal güveni sağlamak, devletin asli görevleri arasında kabul edilmektedir. Başta yaşama hakkı olmak üzere tüm temel hak ve özgürlükler, ancak huzurlu ve güvenli bir ortamda gerçekleşebilir (Toprak Kahraman, 2001). Bu nedenle güvenlik, diğer temel ihtiyaçların karşılanabilmesini mümkün kılan bir ön koşul niteliğindedir. Güvenliğin hem fiziksel hem de algısal boyutlarıyla sağlanamadığı durumlarda, diğer hizmetlerin sunulması ya da çeşitli hakların tanınması, bireyler açısından tek başına yeterli ve anlamlı değildir. Örneğin, suç korkusu ve güvenlik kaygıları nedeniyle istediği zaman sokağa çıkamayan bir kişiye serbest dolaşım hakkı tanınması ya da çeşitli ulaşım hizmetlerinin sunulması, bu hakkın fiilen kullanılmasına doğrudan katkı sağlamaz. Bireylerin dolaşım özgürlüğünden ve kamu hizmetlerinden gerçek anlamda yararlanabilmesi için kamusal alanların suç, tehlike ve tehdit unsurlarından arındırılmış olması gerekir.

Bir yerleşim yerinin kent olarak kabul edilebilmesi için öncelikle güvenli bir yerleşim olması gerektiğini vurgulayan Weber’e göre, insanlar ancak güvenli ve huzurlu bir ortamda yaşamak isterler. Ayrıca, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel ilişkiler de ancak güvenli bir ortamda gelişip kurumsallaşabilir (Bulut ve Kara, 2011: 3). Nitekim tarihte, kentlerin hem toplumsal düzenini sağlamak hem de dış tehditlere karşı korunmasını güvence altına almak amacıyla, bir yandan iç güvenliği ve adaleti tesis eden kurumsal yapılara, diğer yandan da kaleler ve surlarla çevrili fiziksel savunma sistemlerine ihtiyaç duyulmuştur (Huot vd., 2000: 87).

Kentlerin tarihsel olarak ortaya çıkmasında birçok etken rol oynamış olmakla birlikte, bunlar arasında en belirleyici olanlardan biri, insanların bir arada güven ve huzur içinde yaşama isteğidir (Huot vd., 2000: 28). Bu nedenle, ilk çağlardan itibaren kaleler ve

surlar, hem kentlerin hem de kentsel güvenliğin sembolü olarak kabul edilmiştir (Ekici, 2020: 281). Dünyanın farklı coğrafyalarında ve dönemlerinde yaşamış olan Sümerler, eski Türk toplulukları ve eski İngilizler açısından kent, etrafı surlarla çevrili ve kırsal alanlara kıyasla daha yoğun nüfuslu yerleşim biçimidir (Bulut ve Kara, 2011: 3). Nitekim günümüzde arkeologlar, antik bir yerleşim yerinde sur sisteminin varlığını, o yerleşimin kent olarak değerlendirilebilmesi açısından önemli bir kanıt olarak görmektedir (Huot vd., 2000: 28).

Nil Vadisi ve Mezopotamya’da M.Ö. 3500-4000 yılları arasında kurulan ilk kentlerde, güvenlik ihtiyacını karşılamaya yönelik çeşitli önlemlerin alındığı görülmektedir (Childe, 1990). Örneğin, dünyanın en eski yerleşimlerinden biri olan Eriha’nın (M.Ö. 10.000) çevresi, yaklaşık dört metre yüksekliğinde taş duvarlarla çevrilmiş ve bu alana gözetleme amacıyla bir kule inşa edilmiştir (Benevolo, 1995: 19; Huot vd., 2000: 28). Anadolu uygarlığının temellerinden sayılan Çatalhöyük’ün (M.Ö. 6000), sokaksız ve çatılardan girilen bitişik evlerden oluşan mimari yapısının altında yatan temel etkenlerden birinin de güvenlik kaygısı olduğu düşünülmektedir (Ekici, 2020: 281). Sümer kenti Harfece’de yalnızca şehrin değil, mahallelerin de yüksek duvarlarla çevrildiği; giriş ve çıkışların belirli kapılar üzerinden denetlendiği bilinmektedir. Benzer şekilde, Bizans kentleri, Orta Asya Türk kentleri ve İslam kentlerinde de hem kent hem de mahalle ölçeğinde bu tür güvenlik uygulamalarına rastlanmaktadır (Bulut ve Kara, 2011: 3-4). Tarihin farklı dönemlerine ve coğrafyalarına ait bu örnekler, güvenliğin insan yaşamı için vazgeçilmez bir ihtiyaç olduğunu ve kentlerin öncelikle güvenli yerleşimler olarak inşa edilmeye çalışıldığını göstermektedir. Bu doğrultuda, tarih boyunca şehir planlamasından kurumsal örgütlenmeye kadar pek çok alanda, can ve mal güvenliği ile toplumsal düzenin sağlanmasına yönelik uygulamalar belirgin biçimde öne çıkmaktadır.

1.5. SANAYİ DEVRİMİ SONRASI KENTLERDE MODERNİTE VE GÜVENLİK PARADOKSU

Kentlerin fiziksel yapısı, toplumsal düzeni ve güvenliğe ilişkin ihtiyaçları tarihsel süreçte önemli dönüşümler geçirmiştir. Bu dönüşüm özellikle Sanayi Devrimi ile belirginleşmiş, küreselleşmenin etkisiyle de hız kazanmıştır (Erdoğan ve Kü, 2015: 58). Sanayi Devrimi sonrasında kırdan kente yönelen yoğun göçler, önce İngiltere ve Kıta Avrupa’sında, ardından ABD’de ve giderek tüm dünyada sağlıklı ve plansız kentleşme sürecini hızlandırmış; kentlerin fiziksel yapısını, toplumsal düzenini ve kültürel değerlerini önemli ölçüde dönüştürmüştür (Bayram, 2020: 114).

Batı merkezli kent formunun oluşumunda modernitenin belirleyici bir rolü bulunmaktadır. Modernite genel olarak, 17. yüzyıldan itibaren Avrupa’da gelişen toplumsal yaşam biçimi, örgütlenme modelleri ve değerler sistemini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır (Giddens, 1994: 9). Modern kent yapısı ise ilk kez 18. yüzyıl İngiltere’inde sanayileşmenin etkisiyle ortaya çıkmış ve bu süreçte geleneksel toplumsal yapı köklü ve geri dönüşü olmayacak bir biçimde değişmeye başlamıştır (Başdoğan, 2011: 17). Sanayi kenti olarak adlandırılan bu yeni kent modeli, birçok yapısal ve kültürel dönüşümü beraberinde getirmiştir. Kent(li)leşme, sanayileşme, teknolojik gelişme, iş bölümü ve örgütlenme, uzmanlaşma, bilimsellik, rasyonellik, bireysellik, insan hakları, demokrasi, eşitlik, çoğulculuk, yenilikçilik, ulus-devlet, yurttaşlık ve uygarlık gibi unsurlar modern kent formunun temel bileşenleri arasında kabul edilmekte ve bunlara özellikle modernleşme söylemleri çerçevesinde olumlu anlamlar yüklenmektedir (Aslan Yaşar, 2011: 11; Tekeli, 2014: 100).

Modern kent, birçok çelişkiyi bünyesinde taşıyan bir yapıdır. Bir yandan istenilen ve özenilen bir yaşam biçiminin simgesi olarak görülürken, öte yandan çok sayıda yapısal ve toplumsal sorunun da merkezidir (Alver, 2012: 28). Dolayısıyla modern kent, içinde bulunduğu toplumun sadece olumlu yönlerini değil, olumsuzluklarını da yansıtan bir aynadır (Parlak, 2009: 1254-1256; Keleş, 2005: 9). Bu bağlamda modern kentler, bir yandan bireysel özgürlüklerin daha görünür olduğu, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin daha ulaşılabilir hâle geldiği, istihdam olanaklarının arttığı ve yaşam standartlarının yükseldiği alanlar olarak görülürken; diğer yandan toplumsal adaletsizlik, mekânsal eşitsizlik, yoksulluk, işsizlik, yalnızlık, duyarsızlık, yabancılaşma, ötekileştirme, suç ve şiddet gibi sorunların da yoğunlaştığı mekânlardır (AK, 1992; Arapkirlioğlu, 2007). Özellikle kırdan kente yönelen yoğun göç hareketleriyle birlikte kentleşme süreci birçok ülkede sağlıklı, plansız ve denetimsiz biçimde ilerlemiş; bu durum, kentlerin fiziksel dokusunda, toplumsal yapısında ve çevresel koşullarında köklü dönüşümlere yol açmıştır (Bayram, 2020: 114). Böylece kentler, bir yandan modernleşmenin ve gelişmişliğin simgesi olarak değerlendirilirken; diğer yandan fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel düzeydeki eşitsizliklerin ve güvenlik sorunlarının en yoğun biçimde yaşandığı mekânlar hâline gelmiştir (Alver, 2012: 28).

2. GELENEKSEL KENT GÜVENLİĞİ YAKLAŞIMI: SUÇ ÖNLEME TEMELLİ GÜVENLİK ANLAYIŞI

Kent güvenliği literatüründe “güvenlik” olgusu, başlangıçta daha çok suçun önlenmesi, kamu düzeninin sağlanması ve güvenlik güçlerinin etkinliği gibi asayiş temelli ve fiziksel güvenliğe dayalı unsurlarla ilişkilendirilmiştir (Alacadağlı, 2020; Payam, 2018). Bu bağlamda kent, yüksek nüfus yoğunluğu, heterojen yapısı ve ekonomik hareketliliği nedeniyle suç işlemek için “elverişli mekân” olarak değerlendirilmiş; dolayısıyla kent ve suç ilişkisi, 20. yüzyıldan itibaren kent güvenliği çalışmalarının merkezinde yer almıştır (Karasu ve Yılmaz, 2007). Nitekim klasik kent güvenliği anlayışında suçun önlenmesi temel hedef olarak kabul edilmiş; bu doğrultuda güvenlik kavramı, büyük ölçüde asayişin sağlanması ve kamu düzeninin korunması ekseninde tanımlanmıştır (Alacadağlı, 2020; Payam, 2024).

Geleneksel güvenlik anlayışı, kent güvenliğini büyük ölçüde suç oranlarının düşüklüğüyle tanımlamakta; bu nedenle suçun önlenmesi, hem güvenliğin temel göstergesi hem de güvenlik politikalarının öncelikli hedefi olarak kabul edilmektedir. Literatürde, sosyal (örneğin alkol-madde bağımlılığı, sosyal eşitsizlik, suçlu alt kültürlerin varlığı) ve fiziksel (birikmiş çöpler, karanlık sokaklar, terk edilmiş ya da bakımsız yapılar) düzensizliklerin, suç oluşumunu kolaylaştıran başlıca risk faktörleri olduğu genel kabul görmektedir. Bu bağlamda geliştirilen kent güvenliği stratejileri yalnızca kolluk kuvvetlerinin müdahale kabiliyetinin ve görünürlüğünün artırılmasına (örneğin polis devriyeleri) yönelik tedbirlerle sınırlı kalmayıp; aynı zamanda sosyal düzensizliklerin suç üretici etkilerini azaltmaya yönelik sosyal müdahale programları, mahalle ölçeğinde sosyal dayanışmanın teşvik edilmesi, kamusal alanların yeterli düzeyde aydınlatılması, doğal ve toplumsal gözetim unsurlarının güçlendirilmesi ve çevresel tasarımın suçu önleyecek biçimde yapılandırılması gibi uygulamaları da kapsamaktadır (Çelik, 2018; Bilen ve Büyüklü, 2018; Ataç, 2007; Aksoy, 2007; Haklı, 2018).

İzleyen alt başlıklarda, suçun tanımı, suçun kentsel mekânla ilişkisi, suçun ekonomik ve sosyo-kültürel boyutları, göç ve kentsel suç ilişkisi ile kentsel suçu açıklamaya yönelik başlıca kuramsal yaklaşımlar ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır. Bu çerçevede, suç temelli güvenlik anlayışının kuramsal ve tarihsel temellerini ortaya koymakla birlikte, kent ve suç ilişkisini çok boyutlu bir bakış açısıyla değerlendirme imkânı sunmaktadır.

2.1. SUÇUN TANIMI

Suç kavramı, TDK Güncel Türkçe Sözlük'te (b.t.) “*törelere, ahlâk kurallarına aykırı davranış*” ve “*yasalara aykırı davranış*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlar, bir eylemin suç olarak nitelendirilebilmesi için belirli toplumsal veya hukuki normlarla çelişmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Suç, her toplumda var olan evrensel bir olgu olmakla birlikte, kavramın içeriği ve kapsamı bağlamında tek ve değişmez bir tanım yapmak oldukça güçtür. Bu durum, suç kavramının temel özelliklerinden biri olan göreliliğinden kaynaklanmaktadır (Düzgün, 2007: 4). Bir davranışın suç olarak tanımlanması, toplumsal yapıdan kültürel normlara, tarihsel dönemden mevcut koşullara kadar çok sayıda değişkene bağlı olarak farklılık gösterebilir (İçli, 2019: 27). Bu farklılığın temelinde ise, suçu tanımlayan “iyi-kötü” ya da “doğru-yanlış” gibi normatif değerlerin kendisinin de göreliliği yatmaktadır. Nitekim geçmişte övgüyle karşılanan bazı davranışların günümüzde suç olarak kabul edilmesi ya da geçmişte ağır şekilde cezalandırılan bazı eylemlerin bugün temel bir insan hakkı olarak tanınması, suç kavramının tarihsel ve kültürel bağlamda değişken olduğunu açıkça göstermektedir (Dönmezer, 1994: 49). Örneğin, Orta Çağ Avrupa'sında sihirbazlık veya cadılık suçlamasıyla işkenceye maruz bırakılan ve idam edilen bireylerin, günümüzde illüzyonist, geleneksel şifacı ya da egemen düşünce kalıplarının dışında kalan bireyler olarak değerlendirildiği görülmektedir (Aydın, 2010: 41-42).

Suç, hukuki, toplumsal, psikolojik, ekonomik ve mekânsal yönleri bulunan çok boyutlu ve dinamik bir olgudur (Uğurlar ve Arpa, 2018: 453). Bu çok yönlü yapısı nedeniyle suç, yalnızca kriminoloji disiplini tarafından değil; sosyoloji, psikoloji, hukuk, siyaset bilimi, ekonomi, şehir planlama, nüfus bilimi, tıp ve ilahiyat gibi birçok farklı disiplin tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak incelenmektedir. Her disiplin, kendi kuramsal çerçevesi ve araştırma nesnesi doğrultusunda suça farklı anlamlar yüklemektedir (Bayram, 2020: 113-114). Bu bağlamda çağdaş kriminoloji literatüründe suçun tanımına ilişkin dört temel yaklaşım öne çıkmaktadır (Schmallager, 2002; Dönmezer, 1994; Bal, 2013):

- (1) Psikolojik bakış açısına göre suç, bireyin sosyal çevresine uyumunu engelleyen bir tür davranış bozukluğudur.

- (2) Sosyolojik bakış açısına göre suç, toplumsal normlara aykırı bir davranış biçimi; suçlu ise, içinde yaşadığı toplumun normatif yapısıyla kendi davranışları arasında uyumsuzluk gösteren bireydir.
- (3) Siyasal bakış açısına göre suç, siyasi iktidarın toplum için tehlikeli veya zararlı gördüğü davranışları suç olarak tanımlamasıdır.
- (4) Yasal bakış açısına göre suç, toplum için zararlı veya tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen, bu nedenle yasalarla açıkça yasaklanan ve gerçekleştiğinde cezalandırılan insan davranışlarıdır.

Bu çalışmada suç kavramı, yalnızca yasaların ihlalinin ibaret bireysel bir davranış biçimi olarak değil; toplumsal yapılar, değerler ve normlarla yakından ilişkili sosyal bir olgu olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda suç, yalnızca hukuki bir mesele olmayıp; göç ve kentleşme dinamikleriyle bağlantılı, sosyo-ekonomik ve kültürel koşullarla şekillenen çok boyutlu bir davranış biçimi olarak değerlendirilmektedir.

2.2. SUÇUN KENTSEL MEKÂNLA İLİŞKİSİ

Tarihsel süreçte kentler, belirli suç türlerinin yoğunlaştığı mekânlar olarak öne çıkmıştır. Bu nedenle, kentlerde suçun kaynağının ne olduğu; söz konusu suçların toplumsal ya da mekânsal sorunlardan mı kaynaklandığı meselesi sürekli tartışma konusu olmuş ve suç ile kentsel mekânın toplumsal ve fiziksel çevresi arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik çeşitli kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir (Özensel, 2012: 369).

Kentsel suçlara ilişkin çalışmalarda, suç ile mekân arasında doğrudan bir ilişki bulunduğu görülmektedir (Coleman, 2004). Suç olgusu boşlukta meydana gelmez; belirli bir mekânda gerçekleşir; bu mekânın fiziksel ve sosyal özelliklerinden etkilenir ve aynı mekânda iz bırakır. Dolayısıyla, bir suçun ne zaman, nerede ve hangi koşullarda gerçekleştiğini anlamak, ancak mekânın yapısal ve çevresel özelliklerinin analiz edilmesiyle mümkündür (Uğur, 2013: 6). Başka bir ifadeyle, kentlerde güvensizliğe neden olan ve suç davranışını kolaylaştıran mekânsal unsurların belirlenmesi, hem suçun nedenlerini kavramak hem de önleyici stratejiler geliştirmek açısından büyük önem taşımaktadır (Çıldam, 2019: 41-42).

20. yüzyılın başlarından itibaren, suçun mekânsal boyutunu anlamaya yönelik çok sayıda araştırma yapılmış ve bu doğrultuda çeşitli kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir (Uğur, 2013: 6). Bu yaklaşımlar, kentsel mekânın fiziksel ve sosyal çevresinin suçun ortaya çıkışı ya da önlenmesi açısından önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır. Bu

kuramsal çerçeveyi destekleyen temel olgulardan biri ise, suçun kent içinde eşit biçimde dağılmaması ve bazı bölgelerde suçun yoğunluğu, türü ve gerçekleşme zamanları bakımından belirgin farklılıkların gözlemlenmesidir. Bu durum, suç davranışı ile suçun gerçekleştiği çevresel koşullar arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir (Ataç ve Gürbüz, 2009: 29-31).

Kentlerde suçu kolaylaştıran ve suçlular açısından cazip hale getiren belirli çevresel özellikler bulunmaktadır. Bu nedenle suçun işlendiği mekân ve zaman, çoğu durumda tesadüfi biçimde değil, bilinçli olarak tercih edilmektedir. Örneğin, bazı konut ya da sanayi bölgeleri, sundukları cazip fırsatlar nedeniyle hırsızlık gibi mala karşı suçlar açısından elverişli alanlar olarak öne çıkarken; gözetim ve denetimden yoksun, yeterince aydınlatılmayan açık alanlar ile ıssız, terk edilmiş ya da fiziksel olarak harap durumdaki mekânlar, uyuşturucu kullanımı, gasp ve yaralama gibi suç türlerinin daha sık gerçekleştiği alanlar haline gelmektedir (Clarke & Eck, 2005).

Kentin en yoğun ve sürekli hareket halinde olan; buna karşın yeterli denetimin sağlanamadığı ticaret ve eğlence merkezleri, özellikle hırsızlık gibi mala karşı suçların yoğun işlendiği “sıcak noktalar” arasında yer almaktadır. Bu tür alanları, “suç üreten”, “suç çeken” ve “suçu kolaylaştıran” mekânlar olmak üzere üç grupta sınıflandırmak mümkündür (Gündüzöz, 2016: 339). Suç üreten alanlar; sosyal ve mekânsal açıdan kentten ayrılmış, suçlu alt kültürün egemen olduğu çöküntü bölgeleridir. Suç çeken alanlar ise kentin en yoğun ve hareketli noktaları olan merkezi ticaret bölgeleridir. Suçun oluşumunu kolaylaştıran alanlar ise, toplu taşıma durakları gibi, suçlu davranışa zemin hazırlayan mekânları ifade etmektedir. Bu açıdan, kentsel mekânın fiziksel ve işlevsel özelliklerinin suç davranışları üzerinde doğrudan etkili olduğu düşünülmektedir (Arslan, 2020: 56). Kentlerde suçun önlenmesine yönelik gerekli müdahaleler yapılmadığında, güvenli olmayan mekânlarda ortaya çıkan suçlar; mekânın suçu beslemesi ve suçun da mekânı bozarak yeniden üretmesi yoluyla, kendini tekrar eden bir “suç-mekân döngüsü”ne neden olmaktadır (Karasu, 2012). Başka bir ifadeyle, suçun işlenmesi kentsel mekânı fiziksel ve sosyal açıdan tahrip etmekte, bozulan bu mekân ise daha fazla suça elverişli hale gelerek bu döngüyü yeniden üretmektedir. Bu nedenle, kent mekânının güvenliğini artırmaya yönelik önleyici mekânsal tasarım, sosyal denetimi güçlendiren müdahaleler ile suçlu alt kültürü ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler, geleneksel güvenlik yaklaşımının temel hareket noktalarını oluşturmaktadır.

Kentler, yalnızca suçların işlenmesi açısından değil, aynı zamanda suçluların barınması ve saklanması bakımından da elverişli koşullar sunmaktadır (Fırat, 2008: 203). Özellikle büyük kentler, karmaşık toplumsal yapıları ve mekânsal özellikleri nedeniyle suçlulara hem hareket serbestliği hem de görünmezlik imkânı sağlamakta; bu durum, kentleri suçlular açısından tercih edilen yaşam alanları hâline getirmektedir (Keleş ve Ünsal, 1982). Bu bağlamda, mekân ile suç arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışma, suç oranlarının kentlerde daha yüksek olduğunu ve bu oranların kentleşme hızı ile nüfus artışına paralel olarak arttığını ortaya koymaktadır (Dönmezer, 1994).

2.3. GÖÇ, SOSYAL ÇÖZÜLME VE KENTSEL SUÇ

20. yüzyıldan itibaren sanayileşme ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak kırdan kente yönelen yoğun göç hareketleri, kentsel nüfusun sürekli artmasına neden olmuş; bu durum özellikle büyük şehirlerde güvenlik sorunlarını derinleştirmiştir (Kaya, 2008: 21). Toplumsal yapının çözülmesi, geleneksel denetim mekanizmalarının zayıflaması ve sosyal uyum sorunları, kentleşme ile birlikte suç olgusunun da daha görünür ve yaygın hale gelmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda kentleşmenin suçu besleyen bir toplumsal dönüşüm biçimi olduğu birçok düşünür tarafından ileri sürülmüştür (Hogan, 1985). Nitekim kentsel güvenlik üzerine yapılan çeşitli araştırmalar, kentleşme ile suç oranları ve suç türleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır (Derdiman, 2010: 52). Özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde görüldüğü üzere, kentleşme sürecinin sanayileşme ve ekonomik gelişmeye paralel olmayan yoğun ve denetimsiz göç hareketleriyle şekillenmesi, bu sürecin hızlı ve plansız bir biçimde ilerlemesine neden olmaktadır. Bu durum, altyapı yetersizliklerinden sosyal uyum sorunlarına kadar pek çok sorunu beraberinde getirmekte; kentleri, güvenlik endişesinin ve suç korkusunun giderek yaygınlaştığı mekânlara dönüştürmektedir (Gökulu, 2010: 221; Parlak, 2009: 1257-1258).

Sağlıksız kentleşme süreçlerinin görüldüğü kentlerde güvenlik sorunları da artmaktadır. Kırsaldan büyük kentlere göç eden, etnik ve kültürel açıdan heterojen yapıya sahip kitleler; bir yandan geldikleri yerin değerlerini ve geleneksel sosyal kontrol mekanizmalarını kaybetmekte, diğer yandan kentsel yaşama ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan yeterince uyum sağlayamamaktadır. Bir “umut yolculuğu” olarak başlayan bu sürecin sonunda, iş bulamayan ya da çok zor koşullarda düşük ücretle geçinmek zorunda kalan bireyler, büyük kentlerin yabancılaştırıcı yapısı içinde toplumsal ayrışma, dışlanma ve ötekileştirme gibi sorunlarla da karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durum kentli kimliği

geliştiremeyen ve içinde bulunduğu kente karşı aidiyet duygusu hissetmeyen bireyi, kentli olmanın dışında alternatif kimlik ve aidiyet arayışlarına yöneltmekte ve hatta suçlu alt kültürlerle etkileşime açık hale getirebilmektedir (Gökulu, 2010: 221; Kaypak, 2016).

Göç ve kentsel suçlar arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışmalarda, sanılanın aksine ilk kuşak göçmenlerin suç işleme eğilimlerinin yüksek olmadığı görülmektedir. Hatta bu grubun, kentte doğup büyüyen bireylere kıyasla daha düşük suç oranlarına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu durum, ikinci kuşak göçmenler için geçerli değildir. Sosyo-ekonomik uyum sorunları, kültürel çatışmalar ve geleneksel sosyal bağların zamanla zayıflaması; özellikle ikinci kuşak göçmenler üzerinde sosyal kontrol mekanizmalarının işlevselliğini yitirmesine yol açmaktadır. Bu ise, ikinci kuşak göçmenlerin suç işleme eğiliminin yanı sıra alkol ve madde kullanımı gibi alışkanlıklarında da artışa neden olmaktadır. Özellikle gençler, iki kültür arasında sıkışmışlık hissi nedeniyle ne geldikleri topluma ne de yaşadıkları kente karşı güçlü bir aidiyet geliştirebilmektedir. Bu aidiyet eksikliği ise zamanla onları suçlu alt kültürlerle etkileşime daha açık ve savunmasız hâle getirmektedir (Gökulu, 2010).

2.4. SOSYO-EKONOMİK SORUNLAR VE SUÇ İLİŞKİSİ

Bir ülkede yaşanan ekonomik bunalım, yüksek enflasyon, işsizlik oranlarının artışı, düşük ücretler, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve yoksulluk gibi yapısal sorunlar; yanlış politika ve uygulamalarla birleştiğinde toplumsal gerilimlerin artmasına ve suçların yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, hırsızlık ve soygun gibi mala karşı işlenen suçlarda artışların yaşandığı gözlenmektedir (Karasu, 2012: 180).

Birçok araştırma, işsizlik, yoksulluk ve gelir adaletsizliği gibi sosyo-ekonomik sorunlar ile suç arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle yoksul ve işsiz bireylerin hâkim kültürel normlardan uzaklaşması, sabır ve şükür gibi geleneksel değerlerin zayıflaması ile sosyal kontrol mekanizmalarının zaman içinde işlevini yitirmesi, suç oranlarının belirgin biçimde artmasına zemin hazırlamaktadır.

Yoksulluk ve işsizlik gibi ekonomik sorunlar, bireylerin içinde bulundukları sosyal sınıfı ve yaşadıkları fiziksel çevreyi doğrudan şekillendirmektedir. Bu bağlamda, yoksul bireyler çoğunlukla suç oranlarının yüksek olduğu çöküntü bölgelerinde yoğunlaşmakta ve bu bölgelerde hâkim olan suç odaklı alt kültürel yapılarla etkileşim

hâlinde yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmaktadır. Bunun yanı sıra, etnik kimlik, kültürel yapı ve sosyal sınıf temelli toplumsal dışlanma ile damgalanmaya maruz kalmaları, marjinalleşme süreçlerini derinleştirmekte; bu durum ise suç davranışına yönelimi kolaylaştıran sosyo-ekonomik ve kültürel bir zemin oluşturmaktadır.

Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı yaşam koşulları, bireylerde suça karşı direnç oluşturan ahlaki değerlerin, içsel denetim mekanizmalarının ve sosyal bağların zayıflamasına yol açmaktadır. Bu durum, bireyin sosyal ve yasal normlara bağlılık duygusunu aşındırarak, kuralları ihlal etmeyi daha iyi yaşam koşullarına ulaşmanın meşru ve rasyonel bir yolu olarak değerlendirmesine zemin hazırlamaktadır. Toplumda yoksulluk, işsizlik ve gelir adaletsizliği gibi yapısal sorunların derinleşmesi, yalnızca suç oranlarının artmasına değil; aynı zamanda sınıfsal eşitsizliklerin, toplumsal ayrışmanın ve çatışmaların yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Böylece, kentlerde güvenliğin temel dayanağı olan toplumsal barış ve bütünleşme zayıflamakta; güvensizlik ve kutuplaşma artmaktadır (Aytaç, 2016: 137-139).

Suç ile sosyo-ekonomik sorunlar arasında önemli ve anlamlı bir ilişki bulunduğu genel kabul görmektedir. Ancak, suçun yalnızca tek bir nedene indirgenemeyecek kadar çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olduğu da göz ardı edilmemelidir. Suçu yalnızca belirli bir değişkenle açıklamaya çalışmak, suç olgusunun arkasındaki çok çeşitli bireysel, toplumsal ve çevresel etmenleri görmezden gelmek anlamına gelir. Örneğin, suç ile işsizlik arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, bu unsurların belirli koşullar altında birbiriyle bağlantılı olduğu söylenebilir. Ancak bu ilişkiyi mutlak belirleyici olarak değerlendirmek, her yoksul ya da işsiz bireyi potansiyel bir suç faili olarak görmek gibi indirgemeci yaklaşıma neden olur. Oysa işsizlik ve yoksulluk gibi sosyo-ekonomik değişkenler, suçun nedenlerini anlamada önemli yapısal göstergeler olmakla birlikte, suçu tek başına ya da mutlak biçimde belirleyen etkenler değildir. Hatta bazı durumlarda bu değişkenler, suç oranlarını azaltıcı bir etki de gösterebilmektedir (Gökulu, 2010: 215).

2.5. SUÇUN SOSYO-KÜLTÜREL BOYUTLARI

20. yüzyılın başlarından itibaren bazı sosyal bilimciler, suçlu davranışın yalnızca bireysel ya da biyolojik nedenlerle açıklanamayacağı görüşünden hareketle, suçun sosyolojik yönlerine odaklanan çalışmalar yürütmeye başlamış ve bu doğrultuda suçun toplumsal nedenlerine dair çeşitli kuramlar geliştirmişlerdir. Suçu kalıtsal bir bozukluk ya da doğuştan gelen bir hastalıkla açıklayan yaklaşımlara karşı çıkan sosyologlara göre,

suç davranışı da diğer toplumsal davranış biçimleri gibi yaşam süreci içerisinde öğrenilir ve bireyin içinde bulunduğu sosyal çevre bu öğrenme sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda suç; toplumsal yapı, süreç ve ilişkilerin tümünü kapsayan sosyal çevrenin bir ürünüdür (İçli, 2019: 95-96) ve sosyolojik yaklaşım, bireyi suça yönelten sosyal süreçleri açıklamayı amaçlamaktadır (Dönmezer, 1994: 71).

19. yüzyılda Sanayi Devrimi ile birlikte kentlerde artan işgücü talebi, kırsal alanlardan kentlere doğru hızlı, kontrolsüz ve yoğun göç dalgalarını tetiklemiştir. 20. yüzyılda ise teknolojik gelişmelerin ve küreselleşme süreçlerinin etkisiyle bu göç hareketleri artmış; kentsel nüfusun hem yoğunluğu hem de heterojen yapısı daha belirgin hale gelmiştir. Bu dönüşümle birlikte kentlerde toplumsal ayrışma derinleşmiş, sosyal bağlar zayıflamış ve sosyal denetim mekanizmaları işlevini yitirmeye başlamıştır (Derdiman, 2010). Sonuç olarak, büyük kentler zamanla sosyal çözülme, düzensizlik ve suçla ilişkilendirilen alanlara dönüşmüş; böylece kentlerde suç oranları kırsal bölgelere kıyasla belirgin biçimde artmıştır (Keleş ve Ünsal, 1982; Glaeser & Sacerdote, 1999).

Kır ve kent yaşamı arasındaki yapısal farklılıklar, suç olgusunun şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kırsal alanlar küçük nüfuslu, yüz yüze ilişkilerin güçlü ve sosyal denetimin yüksek olduğu yerlerdir. Buna karşılık kentlerin yoğun nüfusu, heterojen ve sürekli hareketlilik içeren yapısı, bireyleri fiziksel olarak birbirine yaklaştırmakla birlikte, sosyal ilişkiler genellikle yüzeysel ve anonim düzeyde kalmaktadır (Çoşar, 2005: 290-292; Gölbaşı, 2007). Bu durum, bireylerin kent yaşamının hızlı temposu ve karmaşık yapısı içinde birbirine karşı yabancılaşmasına neden olmaktadır. Kentin “yabancıları” yalnızca sokaklarda, parklarda ve meydanlarda karşılaşılan tanımadık kişilerle sınırlı değildir; aynı apartmanda yaşayan komşular bile zamanla birbirine yabancı haline gelmektedir.

Kent yaşamında sosyal bağların zayıflığı, bireylerin birbirine yabancılaşmasına ve diğerlerini potansiyel tehdit ya da şüpheli olarak görmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda özellikle büyük kentlerde yaşamak; isimlerini, düşüncelerini ve duygularını bilmediğimiz hatta çoğu zaman merak dahi etmediğimiz bireylerle aynı fiziksel mekânı paylaşmak anlamına gelmektedir. Bauman, kentteki bu yüzeysel ve duygusal temastan yoksun etkileşimleri “sahte karşılaşma” olarak tanımlamaktadır. Bu tür karşılaşmalar, bireylerin kentte karşılaştıkları diğer insanlarla bilinçli bir etkileşimden uzak durdukları; görüyormuş gibi yaparken aslında ilgilenmedikleri, bakarken görmezden geldikleri, yani

fiziksel yakınlığa rağmen duygusal uzaklık içinde oldukları bir boşluk durumunu ifade etmektedir (Bauman, 2011; Bauman, 2019).

Kent, çoğu zaman bireysel özgürlüklerin genişlediği bir yaşam alanı olarak değerlendirilir. Sosyal ilişkilerin yüzeysel, geçici ve gayrişahsi niteliği; buna bağlı olarak sosyal bağların ve denetim mekanizmalarının zayıflığı, kentli bireyin özgürlük alanını görece genişletmektedir (Özensel, 2012: 369). Ancak bu özgürlük olanaklarına rağmen, köyden kente yeni göç edenler açısından kent; dayanışmanın bulunmadığı, sosyal ve kültürel açıdan kendini yabancı, dışlanmış ve çaresiz hissettiği bir ortam olarak algılanabilmektedir. Bu bağlamda kent, ekonomik belirsizliklerin arttığı, beklentiler ile gerçekler arasındaki farkın derinleştiği bir mekân hâline dönüşebilmektedir (Karasu, 2008: 258).

Kentsel düzeyde yaşanan toplumsal ya da yönetsel krizlerin önemli bir bölümü, kentlileşme sürecindeki sorunlarla doğrudan ilişkilidir. Kırdan göç eden bireylerin kente uyum sağlayamaması, zamanla kente yabancılaşmaya; bu yabancılaşma ise marjinal yaşam biçimleri ve suç davranışı gibi ciddi toplumsal sorunlara zemin hazırlamaktadır. Özellikle kentle bütünleşememe, aidiyet hissinin gelişmemesi ve kentsel sorumluluk bilincinin yetersizliği gibi durumlar, kentsel uzlaşının ve güvenli kamusal alanların oluşumunu zorlaştırmaktadır. Kent kültürünü yeterince benimsememiş bireylerin yoğun olarak yaşadığı kentlerde toplumsal hoşgörüsüzlük, kaba kuvvete eğilim, kamusal alanlara zarar verme, çevreye duyarsızlık gibi davranış biçimleri daha sık gözlemlenmektedir (Mutlu, 2020: 7-8).

Chicago Okulu'nun önde gelen temsilcilerinden Wirth'e göre, kentlerin nüfus büyüklüğü, yerleşim yoğunluğu ve nüfusun heterojenliği, yalnızca fiziksel çevreyi değil, aynı zamanda kültürel yapıyı ve kentte yaşayan bireylerin sosyo-psikolojik özelliklerini de derinden etkilemektedir. Bu üç temel özellik, bireyler arasındaki ilişkilerin yüzeyselleşmesine ve toplumsal bağların zayıflamasına yol açmaktadır. Simmel'in de vurguladığı üzere, metropol insanı yalnızca bireyselliğin artışıyla değil, aynı zamanda sürekli ve yoğun uyarıcılara maruz kalması nedeniyle de çevresine karşı kayıtsızlık geliştirmektedir. Kent yaşamında görülen toplumsal duyarsızlık, kimi zaman oldukça dramatik örneklerle kendini gösterebilmektedir. Örneğin, "yalnız yaşadığı apartman dairesinde ölen birinin günler sonra kötü koku nedeniyle fark edilmesi" ya da "kalabalık bir caddede dakikalarca bıçaklanan bir kadına çevredekilerin hiçbir müdahalede

bulunmaması” gibi olaylar, bu durumun uç örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Martindale, 2000; Yörükhan, 2012).

Kent kültüründe baskın olan bireysel rasyonalite, toplumsal ilişkilerde maddi ölçütlerin ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Başka bir ifadeyle, kent yaşamında ilişkiler; akrabalık, komşuluk ya da inanç birlikteliğinden ziyade maddi temellere dayalı olarak şekillenmektedir. Bu bağlamda belirleyici unsur ise büyük ölçüde paradır. Kent kültürünü kır-kent karşıtlığı üzerinden değerlendiren Simmel’e göre, büyük kentler her zaman para piyasalarının ve ekonomik gelişmelerin merkezleri olmuştur. Simmel, piyasa ekonomisi, bireysellik ve rasyonelliği birbiriyle ilişkili toplumsal gelişmeler olarak değerlendirir. Ona göre, bireysel hazların ve çıkarların ön plana çıktığı kent yaşamında, toplumsal ilişkiler ve kentsel değerler büyük ölçüde “kaçı?” sorusu üzerinden tanımlanmakta ve böylece her şeyin değeri sayısal ölçütlerle ifade edilmektedir (Simmel, 2000).

Sonuç olarak sosyo-kültürel faktörler suç davranışını şekillendirmede merkezi rol oynamaktadır. Göç ve kentleşme süreçleri, toplumsal bağların zayıflaması, ekonomik eşitsizlik ve normatif boşluk gibi dinamikler suç oranlarını artırabilmektedir. Sosyolojik yaklaşımlar, suçu bireysel bir sapma ya da patoloji olarak değil; toplumsal yapılarla, ilişkilerle ve süreçlerle bağlantılı toplumsal bir olgu olarak ele almaktadır. Bu çerçevede, kent(li)leşme süreciyle ilişkili sosyal ve ekonomik politikaların iyileştirilmesi, toplumsal bütünleşmenin sağlanması ve sosyal denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gibi önleyici tedbirlerle suçun azaltılabileceği savunulmaktadır (Dönmezer, 1994; İçli, 2019). Dolayısıyla, suçun sosyo-kültürel boyutlarının anlaşılması, suçla mücadele politikalarının etkinliğini artırmak ve uzun vadeli çözümler üretmek açısından kritik bir öneme sahiptir.

2.6. KENTTE SUÇU AÇIKLAMAYA YÖNELİK KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Suç olgusu, tek bir nedene indirgenemeyecek kadar karmaşık ve çok boyutlu bir toplumsal sorundur. Bireysel eğilimlerden çevresel koşullara kadar pek çok değişkenin etkileşimiyle suçlu davranış ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, suçun nedenlerini açıklamak amacıyla farklı disiplinlerde çeşitli kuramsal yaklaşımlar geliştirilmiştir. Hiçbir kuram suç davranışını tüm yönleriyle ve kesin biçimde açıklayamasa da her biri suçun farklı boyutlarını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu doğrultuda, bireyin içinde bulunduğu toplumsal çevre ile suçun işlendiği fiziksel mekân koşullarını temel alarak kentsel suçun açıklamaya yönelik geliştirilen başlıca kuramsal yaklaşımlar aşağıda ele alınmaktadır.

Suçu açıklayan erken dönem yapısal kuramlar arasında Durkheim'ın anomi yaklaşımı önemli bir yer tutmaktadır. Durkheim'a göre suç, bireysel bir sapma ya da kalıtsal bir bozukluk olmaktan ziyade toplumsal yapının ve normatif düzenin bozulmasından kaynaklanan toplumsal bir olgudur (İçli, 2019). Durkheim, modernleşme sürecinde geleneksel norm ve değerlerin çözülmesiyle birlikte toplumsal bağların zayıfladığını ve toplumun “anomi” adı verilen bir normsuzluk-düzensizlik durumuna sürüklendiğini vurgular (Adler vd., 1991; Beşe, 2003). Anomi, toplumsal değerlerin bireyleri yönlendirme etkisini yitirmesi sonucu ortaya çıkan norm boşluğu, kuralsızlık ve denetimsizlik hâlidir (Zembroski, 2011). Bu koşullar suç davranışının ortaya çıkması ve yaygınlaşması için uygun bir toplumsal zemin hazırlamaktadır.

Çatışma kuramları, toplumun uzlaşma ve bütünleşme yerine, farklı çıkar grupları arasındaki yapısal çatışmalar temelinde şekillendiğini varsayar. Bu yaklaşıma göre suç, toplumsal yapıdaki eşitsizliklerin ve özellikle kapitalist sistemlerin alt sınıflar aleyhine ürettiği adaletsiz koşulların bir sonucudur (Burke, 2002; Kaner, 1992). Marksist düşünce, suçun temelinde ekonomik sömürü ve sınıf tahakkümünün yattığını, dolayısıyla suçu ortadan kaldırmanın ancak mevcut ekonomik düzenin köklü değişimiyle mümkün olacağını savunur (McCaghy vd., 2016). Bu bakış açısında suç, bireysel bir sapma değil, toplumsal-ekonomik yapının ürettiği sistem kaynaklı bir sorundur. Vold, egemen grupların toplumsal normları kendi çıkarlarına hizmet edecek şekilde belirlediğini ve bu nedenle muhalif grupların eylemlerinin suç sayıldığını belirtir (Burke, 2002). Benzer şekilde Turk, suçu siyasi otoritenin karşıt grupları bastırmak için kullandığı bir araç olarak görür (Zembroski, 2011). Bu çerçevede suç, bireysel bir davranış olmayıp toplumsal çatışmanın bir yansımasıdır.

Merton'un gerilim kuramı, suçun temelinde bireysel özelliklerden çok toplumsal yapıdaki eşitsizlikler olduğunu öne sürer. Buna göre, toplum bireylere zenginlik ve sosyal statü gibi belirli hedefler dayatırken, bu hedeflere ulaşmak için gereken meşru araç ve fırsatlar herkes için eşit değildir. Merton, hedefler ile meşru yollar arasındaki uyumsuzluğu “anomi” kavramıyla açıklar (Gürsoy, 2019; İçli, 2019). Toplumsal yapıdaki bu baskı, hedeflere meşru yollardan ulaşamayan bireylerde gerilime neden olur ve farklı uyum veya sapma biçimlerine yol açar. Merton'a göre çoğunluk, başarılı olamasa bile meşru yollara bağlı kalmaya devam ederek uyumlu davranır; ancak toplumun bir kısmı sapma örnekleri gösterir (Merton, 1968). Bu bağlamda, gerilim kuramı, toplumsal yapının

bireyler üzerinde oluşturduğu baskıların suç davranışına nasıl zemin hazırladığını gösteren önemli bir yaklaşımdır.

Merton'un gerilim perspektifini genişleten Cloward ve Ohlin, ayırıcı fırsat kuramıyla meşru fırsatlara erişimdeki eşitsizliklerin yanı sıra suç işleme fırsatlarının da toplumsal yapıda eşit dağılmadığını vurgular (Dolu, 2012; İçli, 2019). Bu yaklaşıma göre bireyler, sadece yasal yollarla değil yasadışı yollarla da hedeflerine ulaşma konusunda farklı fırsat düzeylerine sahiptir (Kaner, 1992). Örneğin, alt sınıf çevrelerin suçlu alt kültürlerle temas kurma olasılığı daha yüksektir. Buna karşın bazı suç türleri -örneğin beyaz yaka suçları- yalnızca belirli kurumsal yetki ve pozisyonlara sahip bireyler tarafından işlenebilmektedir (Gürsoy, 2019). Bu durum, bireylerin sosyal statüsünün, hangi tür suçlara yönelebileceklerini de büyük ölçüde etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda ayırıcı fırsat kuramı, bireyin sergilediği suç davranışının, ait olduğu sosyal çevrenin sunduğu fırsat yapısıyla doğrudan ilişkili olduğunu ileri sürmektedir.

Özellikle çocuk ve gençlik suçluluğunu anlamak için geliştirilen alt kültür kuramları, suçun bireysel bir tercih olmaktan ziyade belirli sosyal gruplara aidiyet yoluyla öğrenilen bir davranış biçimi olduğunu savunur (İçli, 2019; Dolu, 2012). Buna göre, toplumun alt sınıflarında yer alan bireyler; dışlanmışlık, yoksulluk ve temel olanaklardan yoksunluk gibi etkenler nedeniyle egemen kültürle bütünleşmekte zorlanmakta, bu durum ise onları zamanla suç davranışını meşrulaştıran alternatif alt kültürlerle yöneltmektedir (İçli, 2019; Karasu, 2012b). Suçlu alt kültürler, üyelerine yasa dışı yollarla da olsa başarı, statü ve grup içinde saygınlık kazanma imkânı sundukları için, özellikle eşitsizliklere maruz kalan bireyler açısından çekici hale gelmektedir (Agnew, 1991; Siegel, 1989). Böylece suç, yalnızca mevcut sosyo-ekonomik sorunlardan kurtulmanın bir aracı değil, aynı zamanda sosyal statü kazanmanın alternatif bir yolu olarak işlev görmektedir; bu niteliğiyle zamanla kuşaktan kuşağa aktarılan kalıcı bir yaşam tarzına dönüşebilmektedir (Can, 2019). Bu çerçevede kuram, kentsel mekânlardaki yapısal eşitsizlikler ile sosyal dışlanmanın suç üretme potansiyelini açıklamak bakımından önemli bir referans sunmaktadır.

19. yüzyıldan itibaren hız kazanan sanayileşme ve artan göç hareketleri, özellikle büyük kentlerde önemli sosyo-mekânsal dönüşümlere ve çeşitli toplumsal sorunlara zemin hazırlamıştır. Suç oranlarındaki artış ile kentsel gelişmeler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Chicago Üniversitesi'nde bir araya gelen sosyal bilimciler, zamanla "Chicago Okulu" olarak anılan ekolojik yaklaşımı geliştirmişlerdir (Can, 2019; Gürsoy,

2019). Chicago Okulu'nun ekolojik yaklaşımı, suçun sadece bireysel eğilimler ya da biyolojik faktörlerle açıklanamayacağını, bireyin içinde bulunduğu çevresel ve toplumsal koşullar çerçevesinde şekillenen bir olgu olduğunu ileri sürer (İçli, 2019; Dolu, 2012). Chicago Okulu'na göre hızlı kentleşmenin beraberinde getirdiği toplumsal değişim, geleneksel norm ve bağların çözülmesine yol açmakta; bu durum özellikle göçle şekillenen, heterojen nüfus yapısına sahip geçiş bölgelerinde sosyal kontrolün zayıflamasına neden olmaktadır. Bu tür bölgelerde yerleşik topluluk yapısının bozulması, suç davranışını meşrulaştıran alt kültürel yapılarının gelişimine zemin hazırlamaktadır (Zembroski, 2011).

Chicago Okulu'nun öncü temsilcilerinden Burgess'in geliştirdiği Çemberler Modeli, kenti merkezden dışa doğru beş halka şeklinde bölgelere ayırmış; suçun özellikle kentin merkezi iş alanına komşu geçiş bölgesinde yoğunlaştığını öne sürmüştür. Nitekim Chicago'da yürütülen araştırmalar, geçiş bölgelerinde suç oranlarının sürekli olarak yüksek kaldığını; hatta bölgeye farklı etnik gruplar yerleşse bile bu durumun değişmediğini ortaya koymuştur. Bu bulgu, suç oranlarının bireysel ya da etnik özelliklerden çok, yaşanılan çevrenin suçu besleyen sosyo-mekânsal koşullarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Burke, 2002; Gölbaşı, 2007). Kısacası Chicago Okulu, “suçlu insanlar” yerine “suç üreten yerler” yaklaşımına odaklanarak, suçun mekânsal dağılımını incelemiştir (Dolu, 2012).

Chicago Okulu geleneğinde Shaw ve McKay tarafından geliştirilen kültürel aktarım kuramı, suç kültürünün belirli toplumsal çevrelerde nesiller boyunca aktarıldığını vurgulamaktadır. Yapılan araştırmalar, Chicago'nun yoksul bölgelerinde suçun mekânsal olarak yoğunlaştığını ve gençlerin suç davranışını önceki kuşaklardan öğrendiğini göstermektedir. Suç oranı yüksek mahallelerde egemen kültürle çatışan farklı değer sistemleri öne çıkmakta ve gençler bu çevrelerde suç odaklı alt kültürel normlar doğrultusunda sosyalleşmektedir. Buna karşın tüm yoksul mahallelerde suç oranları yüksek değildir. Suç oranı düşük mahallelerde bireylerin genel olarak egemen kültürel normlara uyum sağladığı; aile, okul ve dini kurumlarla olan bağlarını korudukları görülmektedir (Kaner, 1992).

Sosyal kontrol kuramı, insan doğasının esasen suça eğilimli olduğunu kabul eder ve bundan dolayı temel meselenin bireyi suça iten nedenlerden çok, onu suçtan alıkoyan toplumsal bağların ve denetim mekanizmalarının belirlenmesi olduğunu savunur (Dolu, 2013). Bu yaklaşıma göre, aile, okul ve din gibi temel kurumların toplumsal yaşam

üzerindeki etkisinin azalması ile geleneksel normatif yapının çözülmesi, bireylerin toplumla kurduğu bağları zayıflatmakta ve sosyal kontrol mekanizmalarını işlevsiz hâle getirmektedir (Buendia, 1989). Bu bağların zayıflaması ve kontrol mekanizmalarının yetersizliği ise suç oranlarının artmasına zemin hazırlamaktadır (Kamer, 2013). Dolayısıyla sosyal kontrol kuramı, suçun önlenmesi açısından birey ile toplum arasındaki bağların güçlendirilmesini esas almakta; aile ve eğitim kurumları gibi toplumsal yapıları önleyici mekanizmalar olarak öne çıkarmaktadır.

Suçun, diğer davranışlar gibi sonradan öğrenildiğini savunan sosyal öğrenme kuramına göre, bireylerin suç eğilimleri kalıtsal özelliklerden ziyade, içinde bulundukları sosyal çevrede gözlem ve taklit yoluyla gelişmektedir. Özellikle çocukluk ve ergenlik dönemlerinde aile, akran grupları ve medya, suç davranışının öğrenilmesinde temel model kaynaklarıdır (İçli, 2019). Örneğin, aile içinde sergilenen saldırgan veya şiddet içerikli davranışlar, çocuğun bu kalıpları içselleştirmesine neden olabilir. Aynı şekilde, suçlu alt kültürün baskın olduğu bir çevrede yetişen bireylerin suçu olağan ve kabul edilebilir bir davranış biçimi olarak algılamaları mümkündür (Siegel, 1989). Öğrenme süreçlerinde davranışların şekillenmesinde ödül ve ceza mekanizmaları belirleyici rol oynamaktadır. Ödüllendirilen davranışların tekrar edilme olasılığı artarken, cezalandırılan davranışların zamanla azaldığı görülmektedir. Bu çerçevede, saldırgan ya da suç içerikli eylemlerin ödüllendirildiği veya en azından cezalandırılmadığı sosyal ortamlarda, çocukların bu tür davranışları model alma ve taklit etme olasılığı artmaktadır (Kaner, 1992).

Suç olgusunu açıklamada sosyal etkileşim süreçlerine odaklanan bir diğer önemli yaklaşım damgalama (etiketleme) kuramıdır. Bu kurama göre, suçun kalıcı bir davranışa dönüşmesi yalnızca bireyin suç teşkil eden eylemi gerçekleştirmesiyle değil, aynı zamanda toplumun bu eyleme gösterdiği tepki ve bireyi suçlu olarak etiketlemesiyle yakından ilişkilidir. İnsanlar farklı nedenlerle suç işleyebilir; ancak belirleyici olan, toplumun bireyi suçlu olarak tanımlaması ve bu etiketin birey üzerindeki dönüştürücü etkisidir (Dursun, 1997; Gürsoy, 2019). Özellikle çocuklar ve gençler, toplum tarafından “suçlu” olarak etiketlendiklerinde bu kimliği benimseme ve içselleştirme eğilimi gösterirler (Gölbaşı, 2007). Lemert bu süreci birincil ve ikincil sapma kavramlarıyla açıklar: Birey ilk defa suç işlediğinde (birincil sapma), toplumun tepkisi ve dışlaması sonucunda suçlu etiketini benimserse, artık suçlu alt kültürlere yönelip onlarla sosyalleşir ve suç işlemeye devam ederek ikincil sapma düzeyine geçer. Bu durumda başlangıçta

belki de önemsiz olan bir suç eylemi, kalıcı bir sapkın kimliğe dönüşebilir. Özellikle çocuk ya da genç bireylerin, suç sonrası damgalanarak dışlanması, onları benzer deneyime sahip kişilerle sosyalleşmeye itmekte ve suç davranışını pekiştirme riskini artırmaktadır (İçli, 2019; Dolu, 2012).

Güncel kuramsal yaklaşımlar arasında, suçun çevresel koşullar ve fırsatlarla ilişkisini merkeze alan kuramlar öne çıkmaktadır. Bu yaklaşımlardan biri olan kırık camlar kuramı, fiziksel çevredeki küçük düzensizliklerin -örneğin kırık bir pencerenin onarılmaması gibi- toplumsal bir ihmalin göstergesi olarak algılandığını ve bu durumun daha ciddi suç davranışlarını teşvik ettiğini ileri sürmektedir. Nitekim ABD’de gerçekleştirilen bir deneyde, plakası sökülüp kaputu açık bırakılan sahipsiz bir aracın kısa sürede talan edildiği; buna karşılık sağlam ve bakımlı bir otomobilin ise uzun süre hasarsız kaldığı gözlemlenmiştir (Wilson & Kelling, 1982). Bu kuram, küçük ölçekli suç veya düzensizliklerin zamanında kontrol altına alınmaması hâlinde, zincirleme biçimde daha ciddi suçlara zemin hazırlayabileceğini öne sürmektedir (Beşe, 2006). Bu nedenle, mahallelerdeki küçük ihlallere ve düzensizlik belirtilerine zamanında müdahale edilmesi, daha ciddi suçların önlenmesine katkı sağlayacaktır.

Rasyonel tercih kuramı, suç eylemlerinin birey tarafından bilinçli ve hesaplanmış bir karar sonucunda gerçekleştirildiğini; bireylerin suç işleme kararlarını, rasyonel bir maliyet-fayda değerlendirmesi yaparak verdiklerini savunur. Bu yaklaşıma göre birey, suç işleyerek elde edeceği muhtemel kazançları ve yakalanması durumunda karşılaşıacağı cezai yaptırımları rasyonel biçimde kıyaslayarak eyleme geçer. Bu doğrultuda, uygun koşulların oluşması hâlinde hemen her bireyin suç işlemeye yönelebileceği varsayılmaktadır. Bu çerçevede kuram, bireyin suç işlemeye yönelmesini engellemek amacıyla, yakalanma ihtimalinin artırılması ve suça bağlı ödüllerin azaltılması gerektiğini savunmaktadır (Düzgün, 2007; Aliağaoğlu ve Uğur, 2021; Dolu, 2012).

Rutin faaliyetler kuramı, suçun oluşumunu bireysel motivasyonlardan ziyade, gündelik yaşamın tekrar eden mekânsal ve zamansal fırsatlarıyla ilişkilendirir. Bu yaklaşıma göre, bir suç olayının meydana gelmesi için üç unsurun aynı anda bir araya gelmesi gerekmektedir: (1) suç işlemeye istekli bir fail, (2) korunmasız ve cazip bir hedef (kişi ya da mülk) ve (3) bu hedefi koruyacak etkin bir gözetleyicinin bulunmaması. Koruyucu unsurlar sadece resmi görevlileri değil, herhangi birinin çevreyi gözetlemesini ya da güvenlik kamerası ve alarm sistemi gibi denetleyici mekanizmaları da içermektedir. Uygun hedef ise genellikle değeri yüksek, kolay erişilebilir ve görünür niteliktedir. Bu

bağlamda gözetimsiz bir konut ya da taşınması kolay değerli eşyalar cazip hedeflerdir (Dolu, 2009). Dolayısıyla kuram, gündelik yaşam rutini ile suç arasındaki ilişkiye odaklanmakta; böylece çevresel düzenlemeler ve gözetim yoluyla suçun önlenmesine yönelik politika geliştirme süreçlerine katkı sağlamaktadır.

Kentte suçu açıklamaya yönelik tüm bu kuramsal yaklaşımlar birlikte değerlendirildiğinde, kentsel suçun nedenlerinin yalnızca bireysel özelliklerle açıklanamayacağı; bu olgunun, kentsel yaşamı şekillendiren sosyal ve mekânsal koşullarla birlikte ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu geniş kuramsal çerçeve, kentsel güvenliğe yönelik suç önleme çalışmalarında bütüncül bir bakış açısının gerekliliğine işaret etmektedir. Kentlerde suçla mücadele, yalnızca cezai tedbirlerle sınırlı kalmamalı; suçun temelinde yatan yapısal eşitsizliklerin giderilmesi, toplumsal bütünleşmenin sağlanması, sağlıklı ve sürekli olarak denetlenen kentsel mekânların oluşturulması gibi çok boyutlu stratejilerle desteklenmelidir. Sosyal adaletin ve fırsat eşitliğinin sağlanması, yoksulluk ve işsizliğin azaltılması, dezavantajlı grupların topluma entegrasyonu, aile ve eğitim kurumlarının güçlendirilmesi gibi yapısal ve bütünleyici toplumsal politikalar, suçun önlenmesinde belirleyici bir rol üstlenmektedir. Aynı şekilde, iyi aydınlatılmış, bakımlı ve düzenli olarak denetlenen kentsel alanlar, rutin faaliyetler ve kırık camlar kuramlarının öngördüğü suç fırsatlarını en az düzeye indirmeye yardımcı olmaktadır.

Sonuç itibarıyla, kentte suç olgusunu açıklayan kuramsal yaklaşımlar bize suçla mücadelenin çok boyutlu ve önleyici bir perspektifle ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu bakış açısı, kentsel güvenliği artırmak için hem sosyal politikaların hem de çevresel tedbirlerin bir arada uygulanmasının en etkili yol olacağını ortaya koymaktadır.

2.7. SUÇ KORKUSUNUN SOSYAL VE MEKÂNSAL ETKİLERİ

Güvende olmak, yalnızca suç oranlarının düşük olması veya suçun önlenmesiyle sınırlı bir durum değildir; aynı zamanda bireyin güvenlik kaygısı ve korkusu duymadan yaşamını sürdürebilmesidir. Kentlerde artan suç oranlarının yol açtığı ve kentsel gelişmenin önündeki en önemli engellerden biri, toplumda yaygın olarak gözlenen suç maruz kalma korkusu ile kentsel mekânda kendini güvende hissetmeme durumudur (Ataç, 2007: 16).

Suç korkusu, toplumda en az suç olaylarının kendisi kadar gerçek bir endişe kaynağıdır. Nitekim suç korkusu ve güvenlik endişesi, sanıldığından daha somut bir olgu olarak bireylerin günlük yaşamlarına ilişkin karar ve tercihlerinde belirleyici rol oynamaktadır. Bireyin güven ve huzur içinde yaşamasını zorlaştıran bu korku ve güvensizlik duygusu, kentlerde yaşam kalitesinin düşmesine ve hatta bazı kentsel işlevlerin kullanılamaz hâle gelmesine yol açabilmektedir (Ataç ve Gürbüz, 2009: 36).

Suç korkusu olarak bilinen “suça maruz kalma korkusu”, özellikle suç oranlarının yüksek olduğu ortamlarda bireyin kendini her an bir suçun mağduru olabileceği endişesini taşıması şeklinde tanımlanır (Gates ve Rohe, 1987: 425). Başka bir ifadeyle, suç korkusu; bir suça ya da bireyin suçla ilişkilendirdiği sembollere karşı geliştirdiği korku veya endişeyi içeren duygusal bir tepkidir (Ferraro, 1995: 23). Ancak her bireyin suç korkusu düzeyi aynı değildir. Bu korku önemli ölçüde öznel algılara ve bireysel farklılıklara bağlıdır. Kimi insanlar basit önlemlerle suç korkusunu yenebilirken, kimileri için bu korku gündelik yaşamı kısıtlayacak boyutlara ulaşabilir (Karasu, 2018: 333-335; Çardak, 2012: 28). Araştırmalar, suç korkusunun bireylerin cinsiyet, yaş, ekonomik durum, eğitim seviyesi ve geçmiş deneyimleri gibi değişkenlere göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Örneğin geçmişte suç mağduru olanların olmayanlara göre, kadınların erkeklere göre, yaşlıların gençlere göre ve düşük gelirli olanların yüksek gelirli olanlara göre daha fazla suç korkusu yaşadığı tespit edilmiştir (Roccato vd., 2011: 886; Franklin vd., 2008: 226).

Suç korkusunu açıklamak amacıyla literatürde çeşitli teorik yaklaşımlar geliştirilmiştir. Mağduriyet yaklaşımı, bireyin geçmişte suç mağduru olmasının, ileride yeniden suça maruz kalma ihtimaline dair yoğun bir korku ve kaygı taşımasına yol açtığını; bu nedenle söz konusu bireylerin daha yüksek düzeyde suç korkusu yaşadıklarını ileri sürmektedir (Karasu, 2017: 49). Bu yaklaşım, suç mağdurlarının çoğunlukla benzer bir suçu yeniden yaşama korkusu taşıdıklarını ve bu nedenle belirli mekân ve zamanlardan bilinçli olarak kaçındıklarını belirtir. Nitekim birçok suç mağdurunun, olayın gerçekleştiği yere benzer ortamlara girmekten kaçınması ya da bu korku nedeniyle evini, hatta yaşadığı şehri değiştirmeyi düşünmesi, mağduriyet yaklaşımının somut yansımalarıdır (Dolu vd., 2010: 65; Uludağ, 2010: 6).

Zayıflık (savunmasızlık) yaklaşımı, fiziksel, psikolojik, sosyal veya ekonomik açıdan kendini zayıf ve savunmasız hisseden bireylerin, suçlara karşı daha yüksek düzeyde korku duyduğunu ileri sürmektedir. Bu yaklaşıma göre, kadınlar, yaşlılar,

engelliler, etnik azınlıklar ve yoksullar gibi kırılgan gruplar, kendilerini potansiyel suç mağduru olarak algılamaları nedeniyle daha yoğun suç korkusu yaşarlar. Nitekim çeşitli araştırmalar, bu gruplarda suç korkusunun toplum ortalamasına kıyasla anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Aliagaoglu ve Uğur, 2021; Karasu, 2018).

Düzensizlik yaklaşımı, fiziksel ve sosyal çevredeki düzensizliklerin bireylerde daha fazla endişe ve korkuya neden olduğunu ileri sürmektedir (Gates & Rohe, 1987: 429). Terk edilmiş binalar, hurda araçlar, yetersiz aydınlatma, çöp birikmiş sokaklar, duvar yazıları ve başıboş hayvanlar gibi fiziksel düzensizlikler ile geleneksel sosyal bağların zayıflaması, sosyal kontrolün yetersizliği, etnik-kültürel çatışmalar ve suç gruplarının varlığı gibi sosyal düzensizlikler bireylerde güvensizlik hissini artırarak suç korkusunu beslemektedir (Ferraro, 1995).

Medya etkisi yaklaşımı, kitle iletişim araçları ve sosyal medyanın, suç korkusunun önemli belirleyicilerinden biri olduğunu vurgulamaktadır. Televizyon, internet ve gazetelerde suç haberlerinin sık ve çoğu zaman abartılı biçimde sunulması, bireylerde gerçeği tam olarak yansıtmayan bir tehdit algısına yol açarak güvensizlik hissini artırmaktadır (Ömeroğlu, 2012: 340; Karasu, 2017: 44-52). Nitekim yapılan araştırmalar, sosyal medyada suç içerikli haberleri düzenli olarak takip eden kişilerin, suç mağduru olma korkusunu daha yoğun yaşadıklarını ve diğer bireylere kıyasla yalnız olarak sokakta yürümekten daha fazla endişe duyduklarını ortaya koymaktadır (Öztürk, 2015: 259; Uludağ ve Dolu, 2011: 51-52).

Suç korkusu, özellikle kent ortamında, sosyal yaşam ve mekânsal düzen üzerinde önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bireyler, gündelik yaşamlarında kullandıkları kentsel mekânlara ilişkin olumlu ya da olumsuz algılar geliştirirler ve bir kentin fiziksel ve sosyal özellikleri, onların kendilerini güvende hissedip hissetmemelerinde belirleyici bir rol oynar. Bu nedenle, kentlerde güvensizliğe neden olan çevresel faktörlerin tespit edilmesi, suç korkusunun azaltılmasına yönelik önemli bir adımdır. Örneğin, suç oranının düşük olduğu bir bölgede yaşayanların kendilerini yine de güvensiz hissetmesi, kentsel tasarım veya toplumsal yapıya ilişkin sorunlara işaret edebilir (Ataç, 2008: 59-60; Ataç, 2007: 20-22). Nitekim suç korkusu çoğu zaman gerçek suç düzeylerinden farklı olarak, algısal bir sorun hâline gelebilmekte; suç oranları düşse bile toplumsal endişe aynı düzeyde kalabilmektedir. İngiltere’de 1990’larda suç oranlarının düşmesine rağmen halkın önemli bir kesiminin suçun arttığını düşünmesi, bu duruma dikkat çekici bir örnektir (Johnston, 2001: 960).

Kentsel mekânın belirli özellikleri, bireylerin güvenlik algısını artırabileceği gibi zayıflatılabilir. Latin Amerika kentlerinde yapılan bir araştırma (Greene ve Greene, 2003), güvensizlik hissini azaltmada mekânların görünürlük ve aydınlık düzeyinin taşıdığı önemi ortaya koymuştur. Buna göre, iyi aydınlatılmış, görüşü engelleyen kör noktaları bulunmayan, yaya ve araç yolları güvenli biçimde tasarlanmış alanlar ile caddeye bakan pencereler ve düşük seviyeli çit gibi doğal gözetimi artıran unsurlar, insanların kendilerini daha güvende hissetmelerine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, geleneksel komşuluk ilişkilerinin güçlendirilmesi ve bireylerin çevrelerinde tanıdık, güvenilir yüzleri görmesi, güven duygusunu pekiştirmektedir. Buna karşılık, ıssız ve terk edilmiş yapılar, karanlık sokaklar, sarhoş ve madde bağımlılarının yoğun bulunduğu bölgeler, amaçsız şekilde dolaşan genç gruplar ile suç örgütlerinin hâkim olduğu alanlar suç korkusunu artıran başlıca etkenlerdir (Greene ve Greene, 2003). Dolayısıyla, bir kentte fiziksel çevrenin iyileştirilmesi ve toplumsal düzenin güçlendirilmesi, suç korkusunu azaltmada belirleyici bir etkiye sahiptir.

Suç korkusunun sosyal ve psikolojik etkileri, bireylerin davranış ve yaşam biçimlerinde açık biçimde gözlemlenmektedir. Bu korkuyu yaşayan kişiler, gündelik faaliyetlerini sınırlandırma eğilimindedir. Örneğin, akşamları dışarı çıkmaktan kaçınmak, mecbur kalmadıkça tek başına dışarıya çıkmamak ya da kalabalık ortamlardan uzak durmak, bu tepkiler arasında yer almaktadır. Bu tür davranışlar, bireyleri sağlıklı sosyalleşme süreçlerinden uzaklaştırmaktadır (Vilalta, 2012; Kail & Kleinman, 1985).

Gerçek ya da algılanan güvenlik tehditlerinin artması, kent sakinlerini çeşitli önlemler almaya yöneltmektedir. Arabaları güvenli bölgelere park etme arayışından evlere kamera sistemleri kurdurmaya; küçük çocukları gözetimsiz dışarı çıkarmamaktan biber gazı gibi kişisel güvenlik ekipmanları taşımaya kadar uzanan pek çok tedbir, modern kent yaşamının sıradan uygulamaları hâline gelmiştir (Karasu, 2012; Aliağaoğlu ve Uğur, 2021; Uludağ, 2010). Bu önlemler her ne kadar güvenliği artırma çabasını yansıtsa da, bunların yaygınlaşması suç korkusu ve güvensizlik hissini günümüzde ulaştığı düzeyi göstermektedir. Benzer şekilde, özel güvenli konutların ve site yaşamının yükselişi, yüksek duvarlar ve kontrollü girişler gibi uygulamalarla kentsel mekânda belirgin bir ayrışmaya neden olmaktadır. Kent içinde sosyal, ekonomik ve kültürel farklılıklar zaten mevcutken, güvenlik endişesi bu ayrışmayı daha da pekiştirmektedir. Ayrıca, bu tür mekânsal bölünmeler, güvenli kabul edilen sitelerin ya da evlerin dışında kalan yerlerin, özellikle bu sitelerde yaşayanlar tarafından daha da

güvensiz algılanmasına yol açmaktadır (Karasu, 2012; Karasu, 2017). Sonuç olarak, suç korkusu ve güvensizlik hissi, bireysel kaygı ve endişelerin ötesine geçerek kentsel yaşamın sosyal dokusunu ve mekânsal yapısını dönüştüren kritik bir olgu hâline gelmektedir.

3. KENTSEL GÜVENLİK PARADİGMASINDA DEĞİŞİM: GELENEKSELDEN ÇOK BOYUTLU YAKLAŞIMA

Sanayi Devrimi'nin ardından, özellikle 20. yüzyılda artan yoğun göç hareketleri kent nüfusunun hızla artmasına ve plansız kentleşmeye yol açmıştır. Bu süreç; işsizlik, yoksulluk, sosyal eşitsizlik ve çatışmalar gibi toplumsal sorunların yanı sıra konut, gıda, ulaşım, temizlik ve sağlık gibi temel ihtiyaçlara ilişkin sorunları da derinleştirmiştir. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak, insanların daha müreffeh, adil, sağlıklı, dayanıklı ve güvenli yaşam alanlarına sahip olması gerektiği anlayışı, uluslararası program ve belgelerde sıkça dile getirilmektedir. Bu bağlamda güvenlik kavramının, yalnızca suçla mücadeleyle ya da silahlı rekabete dayalı dar bir çerçevede değil; toplumsal, çevresel ve yapısal unsurları kapsayan çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda güvenlik kavramı yeniden tanımlanmış; hatta derinleşen ve genişleyen çevresel sorunlar, kimi durumlarda ulusal güvenliği tehdit eden silahlı ve kötü niyetli düşmanlardan daha ciddi bir tehdit olarak görülmüştür (BM, 1987).

Her ne kadar suç oranları kentsel güvenliğin önemli bir göstergesi olsa da, güvenli kent yalnızca suç ve şiddetten arınmış, işgale uğramamış ya da askeri tehditlere maruz kalmamış yerleşim alanından ibaret değildir (BM, 1987). Güvenli kentler; sakinlerinin her koşulda ve her mekânda kendilerini güvende hissettikleri, her türlü risk, tehlike ve tehdide karşı korundukları yaşam alanlarıdır (BM, 1994). Bu nedenle, kentsel güvenlik olgusu yalnızca kolluk kuvvetlerinin varlığı ya da müdahale kapasitesiyle sınırlı bir mesele değildir. Aynı zamanda kent sakinlerinin çok boyutlu ihtiyaçlarını gözeten, toplumsal kaygı ve hassasiyetlere duyarlı, bütüncül ve kapsayıcı bir yaklaşımdır (BM, 2007).

Kent güvenliği literatürüne ve ulusal-uluslararası çabalara bakıldığında, 20. yüzyılın son çeyreğine kadar -hatta günümüzde dahi- “kent güvenliği” ya da “kentsel güvenlik” denildiğinde genellikle suçun önlenmesi ve fiziksel güvenliğin sağlanmasına yönelik yaklaşımlar ön plana çıkmakta; kent güvenliği, büyük ölçüde asayişe dayalı bir güvenlik anlayışı çerçevesinde ele alınmaktadır. Ancak 20. yüzyılın son çeyreğinden

itibaren güvenlik paradigmasında önemli bir dönüşüm sürecine girildiği görülmektedir. Bu dönemde kentsel güvenlik anlayışı, yalnızca kolluk kuvvetlerine dayalı bir asayiş meselesi olmaktan çıkarak; kentsel yaşamın toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarını da içeren çok boyutlu bir yaklaşıma dönüşmeye başlamıştır. Böylece kentsel güvenlik kavramı; bağımlılıkla mücadeleden afet risklerinin yönetimine, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin azaltılmasından gıda tedariki ve güvenliğinin sağlanmasına, salgın hastalıklarla mücadeleden iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasına kadar uzanan geniş bir alanı kapsayacak biçimde yeniden tanımlanmıştır (BM, 1987; BM, 1994; BM, 2007; AK, 2023).

3.1. KENTSEL GÜVENLİK YAKLAŞIMININ KURAMSAL TEMELLERİ

Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve benzeri uluslararası örgütler tarafından kabul edilen çeşitli hukuki, politik ve teknik belgeler; tanımlanan haklar, benimsenen ilkeler, belirlenen hedefler, önerilen politikalar ve uygulanan programlar aracılığıyla, çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımının gelişimine ve kurumsallaşmasına doğrudan ya da dolaylı biçimde katkı sunmaktadır. Bu katkılar yalnızca güvenlik politikalarının teknik boyutunu değil, aynı zamanda güvenliğin normatif ve hak temelli bir çerçevede ele alınmasını da teşvik etmektedir. Bu doğrultuda, söz konusu uluslararası girişim ve belgeler, kentsel güvenliğin insan onuruna yaraşır yaşam koşullarını güvence altına alan temel bir insan hakkı olarak ele alınması gerektiği yönündeki anlayışı pekiştirmektedir. Örneğin, 1992 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı'nda, güvenlik temel bir kentli hakkı olarak tanımlanmış; “*kentte güvenliğin sağlanması ve suçların önlenmesi*” temel hedeflerden biri olarak kabul edilmiştir. Söz konusu Şart, kentsel güvenliği yalnızca kolluk ve adli makamlar aracılığıyla değil; istihdam, sosyal hizmetler, kentsel tasarım, mekânsal planlama, toplumsal katılım, sosyal adalet ve eşitlik gibi farklı politika alanlarıyla ilişkilendirmektedir (AK, 1992). 2023 yılında kabul edilen Avrupa Kent Şartı III ise, dijitalleşme, iklim krizi ve pandemi gibi yeni nesil sorunların da kentsel güvenliğin ayrılmaz bir parçası olduğunu ifade etmektedir (AK, 2023).

Kentsel güvenliğin çok boyutlu bir çerçevede ele alınarak kurumsallaşması sürecinde, Birleşmiş Milletler önemli bir aktör olarak öne çıkmaktadır. BM, bünyesindeki farklı organlar, uzmanlaşmış kuruluşlar ve yürüttüğü programlar aracılığıyla, sosyal, ekonomik ve çevresel dinamikleri de kapsayan bütüncül bir kentsel güvenlik yaklaşımının gelişmesine öncülük etmektedir. Her ne kadar BM belgelerinde “kentsel güvenlik” ifadesi doğrudan yer almasa da; insan hakları, sürdürülebilir kalkınma, çevre

koruma, afet riski yönetimi, halk sağlığı, toplumsal eşitlik ve kapsayıcılık gibi temel ilkeler etrafında şekillenen politik çerçeve, BM'nin güvenli kent yaşamına dair yaklaşımını açık biçimde ortaya koymaktadır (BM, 2000b; BM, 2015).

BM İnsan Yerleşimleri Programı (BM-Habitat), güvenlik olgusunu yalnızca suçla mücadeleyle sınırlı görmemekte; daha güvenli, sağlıklı, kapsayıcı, dayanıklı, yaşanabilir ve sürdürülebilir insan yerleşimleri hedefi doğrultusunda kentsel güvenliği bütüncül bir yaklaşımla ele almaktadır. Bu doğrultuda BM-Habitat programı, sosyal adalet, barınma hakkı, altyapı hizmetlerine erişim, ulaşım güvenliği, kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi kırılgan grupların korunması, çevresel sürdürülebilirlik ve afetlere hazırlık gibi unsurları içeren çok boyutlu bir kentsel güvenlik anlayışını desteklemektedir (BM, 1996; BM, 2017).

BM-Habitat çatısı altında yürütülen ve çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımını destekleyen çeşitli programlar bulunmaktadır. Bunlardan biri, 1996 yılında Afrikalı belediye başkanlarının talebiyle başlatılan “Güvenli Kentler Programı”dır. “*Herkes için daha güvenli ve adil bir kent*” vizyonuyla geliştirilen bu program, kentsel alanlarda suç ve şiddetle mücadele konusunda yerel yönetimlere rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte, güvenlik yalnızca bir asayiş meselesi olarak değil; sosyal adalet, kapsayıcılık ve yönetim gibi çok boyutlu bileşenlerle birlikte ele alınmaktadır (BM, 2011). Başlangıçta suç ve şiddetle mücadeleye odaklanan program zamanla toplum temelli, katılımcı ve önleyici müdahaleleri içeren bir güvenlik anlayışını benimsemiştir. Bu kapsamda; toplumsal kapsayıcılık, ayrımcılıkla mücadele, kadın ve gençlerin kamusal yaşama katılımı, güvenli ve erişilebilir kamusal alanlar ile yerel yönetim kapasitesi gibi unsurlar da kentsel güvenlik politikalarının parçası haline gelmiştir (BM, 2007; BM, 2011). Bu çerçevede Güvenli Kentler Programı, kentleri yalnızca daha az suç işlenen alanlar olarak değil, aynı zamanda daha adil, katılımcı ve kapsayıcı yaşam çevreleri haline dönüştürmeyi hedeflemektedir.

Kentsel güvenlik yaklaşımının gelişiminde, BM'nin sürdürülebilir kalkınma eksenli politika belgeleri ve programları da önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede 1987 tarihli Brundtland Raporu, yalnızca çevre ve kalkınma ilişkisini değil, aynı zamanda güvenlik kavramını da yeniden tanımlamış; sürdürülebilir yaşamı tehdit eden sosyal, çevresel ve ekonomik riskleri güvenlik alanı içerisine dâhil ederek çok boyutlu kentsel güvenlik anlayışının temellerini atmıştır (BM, 1987). Brundtland Raporu, güvenlik ile sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkiye özel bir vurgu yapmış; bu iki olgunun belli

yönleriyle birbirini tamamladığını ifade etmiştir. Bu çerçevede, nüfus planlaması, temiz ve yeterli gıdaya erişim, su ve sanitasyon hizmetleri, doğal kaynakların ve ekosistemlerin korunması, sürdürülebilir enerji kullanımı, çevre kirliliğiyle mücadele, sağlık hizmetlerine erişim, kalkınma ve refah düzeyi, istihdam olanakları, sosyal güvenlik ve kentsel sorunlarla mücadele gibi alanların, hem güvenlik hem de sürdürülebilir kalkınma açısından kritik öneme sahip olduğu; dolayısıyla bu unsurların “sürdürülebilir güvenlik” yaklaşımının temel bileşenleri olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (BM, 1987).

Çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımının kuramsal temelinde, BM Kalkınma Programı’nın (UNDP) 1994 tarihli İnsani Gelişme Raporu ile literatüre kazandırılan “insani güvenlik” anlayışı önemli bir yer tutmaktadır. Bu yaklaşım, geleneksel güvenlik anlayışının devlet merkezli ve askerî tehdit odaklı yapısına karşı, güvenliği insan merkezli ve çok boyutlu bir çerçevede yeniden tanımlamaktadır. Bu bağlamda güvenlik, yalnızca savaş, çatışma ve suç gibi fiziksel tehditlerin yokluğu olarak değil; bireylerin ekonomik, sosyal, çevresel ve siyasal risklerden korunması ve onurlu bir yaşam sürdürebilmesini de içermektedir. İnsani güvenlik anlayışı; bireyin fiziksel güvenliğine ek olarak, ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevresel güvenlik, toplumsal güvenlik ve siyasal güvenlik gibi bileşenleri kapsayan bütüncül bir yapı ortaya koymaktadır (BM, 1994).

BM Genel Kurulu tarafından 2015 yılında kabul edilen “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” ile bu gündem doğrultusunda belirlenen “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)”, sürdürülebilir kalkınma ile güvenlik arasındaki ilişkiye dikkat çekerek kentsel güvenlik anlayışını daha da güçlendirmektedir. Bu bağlamda, SKA içinde yer alan “Amaç 11”, kentleri kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir hâle getirmeyi hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda kentsel güvenlik; güvenli barınma, afetlere karşı hazırlıklı olma, sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi, temiz su ve sanitasyona erişim ve çevresel sağlık gibi çeşitli alanlar üzerinden çok boyutlu ve bütüncül bir şekilde ele alınmaktadır (BM, 2015).

Sadece BM gibi uluslararası kuruluşlar değil, aynı zamanda bağımsız araştırma merkezleri, düşünce kuruluşları ve özel sektör araştırma şirketleri de güvenli kent kavramını yalnızca suç temelli bir yaklaşımla değil, çok boyutlu bir çerçevede ele almakta ve bu alanda önemli çalışmalar yürütmektedir. Örneğin, The Economist IU tarafından hazırlanan “Güvenli Kentler Endeksi” raporlarında; dijital güvenlik, sağlık güvenliği,

çevresel güvenlik, kişisel güvenlik ve altyapı güvenliği olmak üzere beş temel başlık altında küresel kentler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir (The Economist IU, 2021).

3.2. KENTSEL GÜVENLİĞİN TANIMI

Çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımının gelişimine ve kurumsallaşmasına önemli katkılar sağlayan uluslararası girişimlere rağmen, kentsel güvenliğin tanımı ve kapsamı konusunda literatürde tam bir uzlaşa sağlanabilmiş değildir. Bu durum, kavramın çok boyutlu ve disiplinler arası niteliğinden kaynaklanmaktadır (Alacadağlı, 2020; Gündüzöz, 2016; Payam, 2018; Payam, 2020).

Kentsel güvenliği evrensel düzeyde ve tüm boyutlarıyla ele alan bütüncül bir yaklaşım geliştirmek; kavramsal belirsizlikler, kaynak ve zaman sınırlılıkları ile güvenlik ihtiyaçlarının mekâna ve zamana göre değişkenlik göstermesi gibi nedenlerle oldukça güçtür. Buna karşın, kentte yaşayan bireylerin temel hak ve ihtiyaçlarının karşılanması ve her alanda güvende hissetmeleri, çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımını gerekli kılmaktadır. Kentsel güvenlik, yalnızca tek bir disiplinin sınırları içinde gerçekleşmez; kent planlamadan sosyolojiye, ekonomiden çevre bilimlerine kadar farklı disiplinlerin ortak çabasıyla ve bütüncül bir yaklaşımla sağlanabilir. Dolayısıyla kentsel güvenlik, bu disiplinlerin kesişim noktasında ele alınması gereken çok boyutlu bir olgudur. Bu bağlamda kentsel güvenlik; hukuk, siyaset, kamu yönetimi, ekonomi, sağlık, eğitim, sosyoloji, psikoloji, kriminoloji, şehircilik, çevre bilimleri, mimarlık ve mühendislik gibi birçok disiplinin ilgi alanına giren; asayiş, ekonomi, konut, altyapı, sosyal güvenlik, çevre, gıda, sağlık, afet, ulaşım ve enerji güvenliği gibi çok sayıda bileşeni kapsayan; kent sakinlerinin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik, sosyal, ekonomik ve çevresel açılardan da güvende olmalarını amaçlayan; bu doğrultuda suçla mücadele eden afet risklerinin azaltılmasına, toplum sağlığından iklim değişikliğine uyuma kadar geniş bir alanı içine alan bütüncül ve önleyici bir yaklaşımdır.

Kentsel güvenliğin her bir bileşeni de (barınma hakkı, afet güvenliği, çevre sağlığı, ekonomik istikrar vb.) tek bir alanın sınırları içinde ele alınamayacak kadar çok boyutludur ve diğer disiplinlerle -doğrudan ya da dolaylı biçimde- ilişkilidir. Bu durum, güvenli kentler inşa etmenin yalnızca teknik ya da yönetsel bir mesele değil; aynı zamanda toplumsal, ekonomik, kültürel, yapısal ve çevresel boyutları olan karmaşık bir alan olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, farklı uzmanlık alanlarını bir araya getiren

disiplinlerarası çalışmalar hem kentsel güvenliğin güçlendirilmesine hem de kapsamlı ve bütünleşik bir yaklaşımın geliştirilmesine katkı sunmaktadır (Toprak Karaman, 2020).

3.3. KENTSEL GÜVENLİĞİN KAPSAMI

Literatürde son yıllarda “kent güvenliği”, “güvenli kent” ve “kentsel güvenlik” kavramları etrafında şekillenen çeşitli akademik çalışmalar dikkat çekmektedir. Ancak bu çalışmalarda güvenlik kavramı çoğunlukla suç, asayiş ve kolluk hizmetleri ekseninde tanımlanmakta; kentsel güvenlik ise genellikle suçun önlenmesi, kamu düzeninin korunması ve kolluk faaliyetlerinin etkinliği gibi unsurlar üzerinden, yani dar bir perspektifle ele alınmaktadır (Payam, 2024; Koşar Taş, 2025). Oysa kentsel güvenlik; toplumsal bütünleşmeden afetlere hazırlık kapasitesine, kamusal alanların güvenliğinden çevresel sürdürülebilirliğe kadar kentsel yaşamın birçok unsurunu kapsayan dinamik bir kavramdır. Bu çok boyutlu yapı, kavramın sınırlarının kesin biçimde belirlenmesini zorlaştırmakta ve literatürde farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Kentsel güvenliğin tanımı ve kapsamına ilişkin belirsizlikler bulunsa da, ölçme, değerlendirme ve politika geliştirme süreçlerinin sağlıklı biçimde yürütülebilmesi için kavramın işlevsel ve uygulanabilir bir çerçevede tanımlanması gerekmektedir. Tanımı netleşmemiş ve sınırları belirlenmemiş bir güvenlik alanında çalışma yapmak, hem kuramsal tartışmalar hem de ampirik araştırmalar açısından önemli güçlükler doğurmaktadır. Nitekim kentsel güvenlik üzerine yapılan çalışmalarda bu durum dikkate alınmakta; kavramsal çerçeve oluşturulurken belirli güvenlik bileşenleri esas alınarak kapsam sınırlandırılmaktadır. Örneğin;

- The Economist IU (2021) tarafından geliştirilen Güvenli Kentler Endeksi, kentsel güvenliği yalnızca beş tematik boyut üzerinden değerlendirmektedir: dijital güvenlik, sağlık güvenliği, altyapı güvenliği, çevre güvenliği ve kişisel güvenlik.
- BM-Habitat (2007) tarafından yayımlanan Kentsel Güvenlik ve Emniyetin Artırılması: İnsan Yerleşimleri Küresel Raporu, kentsel güvenliği üç temel tehdit üzerinden ele almaktadır: kentsel suç ve şiddet, güvenli barınma ve zorunlu tahliyeler, doğal ve insan kaynaklı afet riski.
- BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, belirlediği Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ve bunlara bağlı alt hedefler aracılığıyla, kentsel güvenliğin sosyal (suç ve şiddetin önlenmesi, adalete erişim, toplumsal kapsayıcılık, güvenli kamusal alanlar), kültürel (kültürel ve doğal mirasın korunması), ekonomik

(yoksulluk ve işsizliğin azaltılması), fiziksel (altyapı, ulaşım ve barınma güvenliği), sağlıkla ilgili (sağlıklı yaşam, afetlere dayanıklılık) ve çevresel (iklim eylemi, hava kalitesi, temiz su, atık yönetimi) boyutlarını içeren kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır (BM, 2015).

- BM-Habitat tarafından yayımlanan 2019 tarihli BM Güvenli Şehirler ve İnsan Yerleşimleri Kılavuzu, kentsel güvenliği çok boyutlu bir yaklaşımla ele almaktadır. Bu çerçevede suçun önlenmesi, toplumsal kapsayıcılığın sağlanması (özellikle dezavantajlı grupların ihtiyaçlarına duyarlılık), çok paydaşlı yönetim, mekânsal planlama, afet yönetimi, yol ve ulaşım güvenliği, kamusal alanların korunması gibi unsurlar öne çıkmaktadır. Ayrıca eğitim, sağlık ve istihdam alanlarında güvenliği artırmaya yönelik insani gelişim politikaları da kılavuzun önemli bileşenleri arasında yer almaktadır (BM, 2019).

Söz konusu belgeler, kendi ilgi alanlarına odaklanarak kentsel güvenliğe ilişkin belirli bir çerçeve çizmekte ve kavramsal sınırlarını tanımlamaktadır. Bu yaklaşım, kentsel güvenliğin tanımındaki belirsizlikleri tümüyle ortadan kaldırmasa da; her belge ve çalışmanın kendi amacı doğrultusunda alt güvenlik bileşenlerini açık biçimde belirlemesine imkân tanımakta ve böylece bu alandaki araştırmaların daha tutarlı ve sağlıklı biçimde ilerlemesine katkı sağlamaktadır.

3.4. KENTSEL GÜVENLİK SORUNLARININ MEVCUT GÖRÜNÜMÜ

Sanayileşme süreciyle birlikte modern kentler, bir yandan ekonomik büyüme, gelişmişlik ve toplumsal refahın simgesi olarak öne çıkarken; diğer yandan sağlıksız kentleşme, yetersiz altyapı, toplumsal ayrışmalar, suç ve şiddet olayları, ekonomik kırılganlıklar ve çevre kirliliği gibi çok boyutlu sorunların yoğunlaştığı alanlara dönüşmüştür (Bayram, 2020: 114; Alver, 2012: 28). Günümüzde kent yaşamında karşılaşılan güvenlik sorunlarının çeşitlenerek artması, kentsel güvenlik kavramının kapsamını sürekli olarak genişletmektedir. Kentsel yaşamı doğrudan ya da dolaylı biçimde etkileyen başlıca güvenlik sorunları aşağıda başlıklar hâlinde sıralanmaktadır (Kaya, 2008: 21; Kaypak, 2012: 17; Şahin, 2016: 109-110; Çelik, 2018: 65-67; Karasu, 2012: 180):

- Plansız kentleşme, yoğun göç hareketleri ve hızlı nüfus artışı sonucu ortaya çıkan mekânsal düzensizlikler,

- Göçle gelen bireylerin kent yaşamına sosyal, ekonomik ve kültürel entegrasyon sürecinde karşılaştıkları uyum ve aidiyet sorunları,
- Gelir dağılımındaki adaletsizlik, yüksek işsizlik oranları, kayıt dışı istihdam ve güvenli olmayan çalışma koşulları, ekonomik krizler, yoksulluk ve temel hizmetlere erişimde yaşanan yoksunluk,
- Toplumsal bağların zayıflaması, dayanışma kültürünün azalması, aşırı bireyselleşme, toplumsal yalnızlaşma ve yabancılaşma,
- Toplumsal ayrışma, kutuplaşma, ayrımcılık, ötekileştirme ve sosyal dışlanma,
- Suç oranlarındaki artış, asayiş hizmetlerinin yetersizliği ve hukuki yaptırımların caydırıcılığının zayıflığı,
- Bağımlılık, terör, toplumsal şiddet olayları, dolandırıcılık ve çeteleşme gibi organize güvenlik riskleri,
- Günlük yaşamda hissedilen güvenlik kaygısı ve suç korkusu,
- Kirli içme suyu, sağlıksız gıdalar, hava kirliliği ve başıboş hayvanlar gibi çevresel ve hijyenik koşullara bağlı olarak ortaya çıkan halk sağlığı riskleri,
- Sağlık, güvenlik, eğitim, enerji, ulaşım, sosyal hizmetler ve temel altyapı gibi kamusal mal ve hizmetlere erişimde yaşanan bölgesel eşitsizlikler, kurumsal yetersizlikler veya ekonomik engeller,
- Afet risklerinin artması ve bu risklere karşı hazırlık, müdahale ve iyileştirme kapasitesinin yetersizliği,
- Toplum sağlığını tehdit eden salgın hastalıklar,
- Çevresel bozulma, hava, su ve toprak kirliliği, gürültü sorunları ve yeşil alanların azalması gibi çevresel tehditler,
- Kentsel altyapı yetersizlikleri (içme suyu, kanalizasyon, elektrik, atık yönetimi vb.) nedeniyle günlük yaşamda karşılaşılan yapısal sorunlar,
- Sağlıksız, yetersiz ve afetlere karşı dayanıksız konutlar,
- Ulaşım ve trafikle ilgili yapısal sorunlar, sürdürülebilir ulaşım altyapısının yetersizliği ve yol güvenliğinin sağlanamaması,
- Kentsel alanlarda gözlemlenen sosyal düzensizlikler: evsizlerin, dilencilerin, sokak çocuklarının, madde bağımlılarının ve sarhoşların yoğun biçimde bulunması; gürültü, vandalizm, taciz gibi toplumsal huzuru bozan davranışlar,

- Kentsel alanlarda gözlemlenen çevresel düzensizlikler: terk edilmiş harabe yapılar, bozuk yollar, biriken çöpler, aydınlatması yetersiz sokaklar, ıssız ve denetimsiz bölgeler, başıboş hayvanlar,
- Kent yaşamını etkileyen dijital güvenlik tehditleri: siber saldırılar, kişisel mahremiyet ve verilerin ihlali gibi riskler.

Tüm bu sorunlar, kentsel güvenliğin yalnızca kolluk hizmetlerine indirgenemeyeceğini; sosyal, ekonomik, mekânsal ve çevresel boyutların birlikte değerlendirilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Farklı düzeylerde etkili olan bu tehdit ve riskler, kentsel güvenlik algısını zayıflatmakta; bireylerin gündelik yaşamlarında sağlıklı, huzurlu ve güvende hissetmelerini engellemektedir. Bu bağlamda, kentsel güvenliğe ilişkin bu çok boyutlu tehditler, devletlerin ve yerel yönetimlerin sürdürülebilir, yaşanabilir, kapsayıcı ve dirençli kentler inşa etme yönündeki hedeflerini sekteye uğratmaktadır.

3.5. ULUSLARARASI BELGELERİN KENTSEL GÜVENLİK YAKLAŞIMINA KATKILARI

1948 tarihli BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden itibaren kabul edilen çeşitli uluslararası belgeler, kentsel güvenliğin normatif temellerinin oluşumunda doğrudan ya da dolaylı katkılar sunmaktadır. Bu belgeler, yalnızca bireylerin hak ve özgürlüklerini değil, aynı zamanda güvenli, yaşanabilir ve sürdürülebilir kentlerin inşasına yönelik küresel ilkeleri de şekillendirmiştir. Bu belgeler arasında, 1987 tarihli Brundtland Raporu (Ortak Geleceğimiz), 1992 tarihli Rio Bildirgesi, 1996 tarihli Habitat II, 2000 tarihli Binyıl Bildirgesi, 2015 tarihli BM 2030 Gündemi ile 2016 tarihli Yeni Kentsel Gündem öne çıkmaktadır. Bu belgeler, sürdürülebilir kalkınma, çevresel koruma, insan onuruna yaraşır yaşam, kapsayıcı kentleşme ve iyi yönetim gibi temalar aracılığıyla kentsel güvenliğin çevresel, sosyal ve yönetsel boyutlarına doğrudan katkı sağlamaktadır. Bu çalışma kapsamında, söz konusu belgeler içerikleri ve amaçları bakımından incelenecek olup, aynı zamanda kentsel güvenlik yaklaşımına hangi güvenlik bileşenleriyle katkı sundukları ortaya konulacaktır².

² Bu çalışmada, uluslararası belgelerin kentsel güvenlik yaklaşımına katkıları, kentsel güvenlik bileşenleri düzeyinde belirlenmiş ve bölüm sonunda ayrıntılı bir tabloyla sunulmuştur.

3.5.1. Temel İnsan Hakları Belgeleri

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde kabul edilen uluslararası insan hakları belgeleri, güvenlik, özgürlük, adalet, eşitlik, barınma ve sağlık gibi konularda evrensel ilkeler ortaya koyarak kentsel güvenlik yaklaşımı için güçlü bir normatif temel oluşturmuştur. 10 Aralık 1948 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen ilk kapsamlı insan hakları belgesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'dir (Gören, 1997: 345). Bildirge'de, herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilan edilmektedir. Ayrıca, bireylerin ve ailelerinin sağlık ve refahını güvence altına alacak yeterli bir yaşam standardına sahip olma hakkı olduğu belirtilerek barınma, beslenme, giyim, tıbbi bakım ve sosyal güvenlik gibi unsurlar temel haklar olarak tanımlanmıştır (BM, 1948). Her ne kadar Bildirge'de "kentsel güvenlik" ifadesi doğrudan geçmese de, kabul ettiği temel haklar aracılığıyla insan hakları temelli bir kentsel güvenlik anlayışı için normatif bir zemin oluşturmuştur. Yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği haklarının evrensel düzeyde güvence altına alınması, güvenli ve özgür bir kentsel yaşamın ön koşuludur. Benzer şekilde barınma, sağlık ve sosyal güvenlik gibi hakların tanınması da, kentlerde herkes için insanca yaşam koşullarının oluşturulmasına katkı sunmakta; böylece toplumsal refahın ve güvenli yaşam çevrelerinin inşa edilmesine olanak tanımaktadır.

"İkiz Sözleşmeler" olarak da bilinen Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde tanımlanan hakları uluslararası hukukta bağlayıcı hale getirmek amacıyla 1966 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir (Kapani, 2011). Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, adil yargılanma hakkı, düşünce, din ve ifade özgürlüğü, seyahat özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı, hukuk önünde eşitlik ve ayrımcılık yasağı gibi kişisel ve siyasal hakları (BM, 1966a); Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ise çalışma, sosyal güvenlik, yeterli yaşam standardı (beslenme, barınma, sağlık vb.), eğitim ve kültürel yaşama katılma hakkı gibi sosyal ve ekonomik hakları güvence altına almaktadır (BM, 1966b). İkiz Sözleşmeler, bir yandan özgürlük, eşitlik, güvenlik ve adalet ilkelerini temel alırken; diğer yandan çalışma, barınma, sağlık ve eğitim gibi sosyal ve ekonomik hakları güvence altına alarak, bireylerin farklı yaşam alanlarında korunmalarını sağlamaktadır.

1965 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme, ırka dayalı ayrımcılığı açık biçimde yasaklamakta; böylece eşitlik, insan onuru ve sosyal adalet ilkelerinin uluslararası düzeyde güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda kişi özgürlüğü ve güvenliği, kamu hizmetlerine ve kamusal alanlara eşit erişim hakkı, seyahat özgürlüğü, mülkiyet hakları, düşünce, din ve örgütlenme özgürlükleri, adil çalışma koşulları, barınma, sağlık, eğitim ve kültürel yaşama katılım hakkı gibi haklar ırk, renk, etnik köken gibi hiçbir ayırım gözetmeksizin herkes için güvence altına alınmıştır (BM, 1965). Sözleşme, hiçbir grubun dışlanmadığı, hak ve hizmetlere adil erişim imkânı bulduğu bir toplumsal düzende, kentsel güvenliğin temel bileşenlerinden biri olan sosyal bütünleşme ortamını güçlendirmektedir.

Kadınlar, çocuklar, engelliler ve göçmenler gibi dezavantajlı gruplara yönelik özel insan hakları belgeleri de kabul edilmiştir. Bu belgeler, toplumsal kapsayıcılık, ayrımcılığın önlenmesi, sosyal adalet ve eşitlik, kamu hizmetlerine erişim, katılım ve sosyal koruma politikaları gibi alanlarda getirdikleri normlar ile kentlerin herkes için güvenli ve yaşanabilir olmasına katkı sunmaktadır.

1979 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, kadınlara yönelik ayrımcılığın her türüsünü ortadan kaldırarak kadınların bireysel, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal alanlarda erkeklerle eşit haklara sahip olmasını amaçlar (BM, 1979). Sözleşme, kadınların barınma, eğitim, sağlık, temiz su, ulaşım ve iletişim hizmetleri gibi yeterli yaşam koşullarından yararlanma hakkını; kamusal görevlerde bulunma ve karar alma süreçlerine katılım hakkını; çalışma hayatına eşit ve adil şartlarda katılım hakkını güvence altına alan hükümler içermektedir (BM, 1979). Aile yaşamında evlenme, boşanma ve sorumluluk paylaşımı gibi konularda da ayrımcılığın önlenmesini öngören Sözleşme, kadınların toplum içinde her alanda eşit muamele görmesini hedefler. Bu suretle, kadınların temel hizmetlere ve fırsatlara eşit erişimini güvence altına alarak, ayrımcılığın önlenmesini ve toplumsal kapsayıcılığın hayata geçirilmesini desteklemektedir. Kadınların ekonomik, sosyal ve siyasal yaşamın tüm alanlarına tam ve etkin katılımını esas alan Sözleşme, toplumsal bütünleşmeye ve daha güvenli yaşam çevrelerinin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Kadınlara yönelik şiddetin evrensel bir insan hakkı ihlali olduğunu vurgulayan 1993 tarihli BM Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi, kadına yönelik fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddetin tüm biçimlerini tanımlayarak devletleri şiddeti

ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler almaya çağırılmaktadır. Bildirge, aile içinde, toplumda ya da devlet kaynaklı olarak ortaya çıkan kadına yönelik şiddetin sona erdirilmesi amacıyla kapsamlı koruma politikalarının geliştirilmesini teşvik etmektedir. Bu çerçevede, şiddet mağduru kadınlara yönelik barınma, sağlık, hukuki ve psikolojik destek hizmetlerinin sağlanmasına ilişkin olarak devletlere açık sorumluluklar yüklenmiştir. Ayrıca Bildirge’de, kadınların tüm hak ve özgürlüklerden eşit biçimde yararlanması ve her türlü ayrımcılığa karşı korunması gerektiği açıkça vurgulanmaktadır (BM, 1993). Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mağdurların desteklenmesi yönünde devletlere sorumluluk yükleyen bu belge, kadınlar için güvenli yaşam çevrelerinin oluşturulmasını teşvik etmektedir.

1989 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların haklarını güvence altına almayı ve her çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimini korumayı amaçlamaktadır. Sözleşme, hiçbir ayırım gözetilmeksizin tüm çocukların eşit haklara sahip olduğunu vurgulayarak, her çocuğun hem hak öznesi hem de korunması gereken birey olduğunu belirtir. Bu belgeye göre devletler, çocukları cinsel ve ekonomik sömürüye, silahlı çatışmalara katılmaya ve zararlı maddelere karşı korumakla yükümlüdür. Ayrıca, her çocuğun kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, temiz suya ve besleyici gıdaya erişim hakkı, sağlıklı bir çevrede yaşama ve sağlık hizmetlerine erişim hakkı, ücretsiz ilköğretim hakkı, barınma hakkı, mülkiyet hakkı, sosyal güvenlik hakkı, kültürel yaşama katılım hakkı, ayrımcılıktan korunma hakkı, adalete erişim ve adil yargılanma hakkı gibi çok sayıda hakkı bulunmaktadır (BM, 1989). Sözleşme ayrıca özel bakıma ve korunmaya muhtaç gruptaki çocukların (örneğin azınlık, mülteci veya engelli çocuklar) hakları üzerinde özel olarak durmaktadır. Sonuç olarak, Sözleşme, çocukların hem korunma ihtiyaçlarını hem de haklarını açık biçimde tanımlayarak, kent ortamında çocuklara yönelik güvenli yaşam koşullarının sağlanması için hukuki bir temel oluşturmaktadır.

Engellilerin tüm insan haklarından tam ve eşit şekilde yararlanmalarını sağlamayı ve insan onuruna saygıyı güçlendirmeyi hedefleyen Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, 2006 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Sözleşme’de, engelliler için fırsat eşitliği, ayrımcılığın önlenmesi, toplumsal yaşama tam katılım, bağımsız yaşama ve hareket edebilme gibi temel ilkeler güvence altına alınmaktadır. Bu doğrultuda, eğitim, sağlık, adalet, istihdam ve yeterli yaşam standardı gibi alanlarda engelli bireylerin hakları açık biçimde tanımlanmıştır (BM, 2006). Özellikle kent

yaşamında, engelli bireylerin kamu hizmetlerine ve fiziksel mekânlara erişimini kolaylaştırmak, toplumsal yaşama eşit ve etkin katılımın temel koşullarından biridir. Sözleşme, bunun yanı sıra, engellilerin bireysel güvenliğinin sağlanması ve her türlü sömürü, şiddet ve istismardan korunmalarını devletlerin sorumluluğu kapsamında ele almaktadır (BM, 2006). Engelli haklarına ilişkin bu kapsamlı düzenlemeler, kentlerde engellilerin karşılaştığı fiziksel ve sosyal engelleri azaltarak toplumsal kapsayıcılığı artırmakta ve herkes için daha güvenli ve erişilebilir kentsel mekânlar oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.

Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakat, uluslararası göçün güvenli, düzenli ve sistemli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak ve göç yönetiminde küresel iş birliğini güçlendirmek amacıyla 2018 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir (BM, 2018). Mutabakat, göçmenlerin temel insan haklarının korunması, göç süreçlerinden kaynaklanan risklerin azaltılması ve göçün hem göçmenler hem de toplumlar için olumlu etkilerinin artırılması yönünde kapsamlı hedefler ortaya koymaktadır. Bu kapsamda, ayrımcılığın önlenmesi, göçmenlerin yasal kimlik ve belge edinimi, adil ve etik çalışma koşullarına erişim, temel sosyal hizmetlerden yararlanma, sosyal uyum süreçlerinin desteklenmesi, doğru bilgilere zamanında erişim gibi taahhütler içermektedir (BM, 2018). Göç olgusunu düzenlemeyi amaçlayan Mutabakat, kentlerde özellikle göçmenlerin karşılaştığı barınma yetersizliği, sosyal dışlanma, ekonomik sömürü, ayrımcılık, güvensiz çalışma koşulları ve temel hizmetlere erişim zorlukları gibi çok boyutlu sorunlarla mücadele için güçlü bir normatif temel sunmaktadır.

Sonuç olarak, özellikle dezavantajlı gruplara yönelik kabul edilen bu uluslararası insan hakları belgeleri, kentlerde toplumsal kapsayıcılığın güçlendirilmesi, güvenli yaşam çevrelerinin oluşturulması, ayrımcılığın önlenmesi, katılım ve hizmetlere eşit erişimin sağlanması gibi konularda evrensel standartlar getirmektedir. Bu standartlar, kentsel güvenliğin hiçbir kesimi dışlamadan bütüncül bir biçimde hayata geçirilmesine zemin hazırlamakta ve şehirleri daha yaşanabilir, adil ve güvenli kılmaktadır.

3.5.2. Kentsel Gündem Belgeleri

BM İnsan Yerleşimleri (BM-Habitat) Konferansı süreci, 1976'da Vancouver'de gerçekleştirilen I. İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat I) ile başlamıştır. Habitat I sonucunda kabul edilen Vancouver Bildirgesi, insanlar arasında hiçbir ayrım gözetmeksizin insan onuru, insan hakları, sosyal adalet ve eşitlik ilkelerine dayalı küresel

bir vizyon ortaya koymuştur. Bildirge, başta dezavantajlı gruplar³ olmak üzere herkesin gıda, barınma, temiz su, sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal güvenlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği şartlar oluşturmayı amaçlamıştır (BM, 1976).

Vancouver Bildirgesi'nde ayrımcılıkla mücadele, yoksulluğun azaltılması, kadınların ve gençlerin güçlendirilmesi, işsizliğin azaltılması ve tam istihdam fırsatlarının sağlanması, güvenli çalışma koşullarının ve sosyal güvenliğin sağlanması, herkese temel eğitim ve ulaşım gibi altyapı hizmetlerine erişim imkânı sağlanması, yoksullara doğrudan yardım, çevresel sağlık koşullarının ve temel sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi pek çok ilke ve hedef sıralanmıştır (BM, 1976). Bildirge, yerleşim sorunlarının çözümü, çevrenin ve doğal kaynakların korunması, ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanmasını da insan yerleşimleri politikasının bir parçası olarak tanımlamıştır (BM, 1976). Bu durum, Habitat I'ın güvenli ve yaşanabilir kentler için insan odaklı ve çok boyutlu bir normatif çerçeve sunduğunu göstermektedir.

1996 yılında İstanbul'da düzenlenen BM II. İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat II) sonucunda İnsan Yerleşimlerine İlişkin İstanbul Bildirgesi ve Habitat Gündemi olmak üzere iki temel belge kabul edilmiştir (BM, 1996). İstanbul Bildirgesi'ne göre kentler, hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesin onurlu, sağlıklı ve güvenli bir hayat sürebileceği; barınma, gıda, temiz su, sanitasyon, giyim, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanabildiği yerleşimler olmalıdır (BM, 1996).

Habitat II belgesi, kentsel güvenliği gündelik yaşam sorunlarıyla ilişkili hale getirmiştir. Habitat Gündemi'ne göre kentsel yerleşimlerin güvenliği, sadece suç, çatışma veya savaş gibi durumlar tarafından değil; plansız kentleşme ve aşırı nüfus artışı, yoksulluk ve işsizlik, sosyal dışlanma, güvensiz barınma koşulları, evsizliğin yaygınlaşması, yetersiz sağlık hizmetleri, artan kirlilik, doğal afetlere karşı yetersizlik ve güvenli içme suyuna erişimin olmaması gibi günlük sorunlar nedeniyle de ciddi tehdit altındadır (BM, 1996).

Habitat II, şehirlerde güvenliği artırmak üzere konuttan sürdürülebilir ulaşım sistemlerine kadar birçok alanda somut hedefler belirlemiştir. Örneğin barınma güvenliği alanında herkes için güvenli, sağlıklı ve uygun maliyetli konut sağlanması (gecekondu iyileştirmeleri, evsizlerin korunması dâhil); toplumsal güvenlik alanında suç ve şiddetin

³ Yoksullar, kadınlar, engelliler, savunmasız çocuklar, yaşlılar ve mülteciler dezavantajlı gruplar arasında sayılır. Bu durum, genellikle söz konusu kişilerin kaynak, hizmet ve fırsatlara eşit mesafede olmamasından kaynaklanır (BM, 1996).

önlenmesi, bu konuda görevli kişilerin kapasitesinin artırılması ve sosyal dışlanma ile eşitsizliklerin giderilmesi; çevresel sağlık güvenliği alanında kirliliğin önlenmesi, herkese temiz içme suyu, sanitasyon ve atık yönetimi hizmetlerinin ulaştırılması, yapılarda çevre dostu malzeme ve teknolojilerin kullanılması; ekonomik güvenlik alanında yoksulluğun azaltılması ve istihdam fırsatlarının artırılması; afetlere karşı güvenlik alanında afet riskinin azaltılması ve toplumun hazırlık süreçlerine katılması; altyapı ve ulaşım güvenliği alanında dayanıklı yapı tekniklerinin teşviki, yol güvenliğinin sağlanması ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi gibi birçok hedef benimsenmiştir (BM, 1996). Söz konusu hedeflerin etkin biçimde hayata geçirilmesi durumunda, kentsel güvenliğin genel düzeyde artacağı öngörülmektedir.

2016 yılında Kito’da düzenlenen BM III. İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat III) sonucunda, Kito Bildirgesi kapsamında “Yeni Kentsel Gündem” kabul edilmiştir (BM, 2017). Bu belge, “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”nın kentlerle ilgili “kapsayıcı, güvenli, dirençli ve sürdürülebilir kentler” hedefini somutlaştıran politika önerileri sunmaktadır. “Herkes için kent” ana temasıyla hazırlanan Yeni Kentsel Gündem, kentlerde hiç kimsenin geride bırakılmadığı ve herkesin adil, güvenli, sağlıklı, erişilebilir, dayanıklı ve sürdürülebilir bir kentsel yaşama sahip olabileceği bir geleceği amaçlamaktadır (BM, 2017).

Yeni Kentsel Gündem, çok boyutlu kentsel güvenliğe yönelik kapsamlı hedefler benimsemiştir. Söz konusu metnin yer aldığı Kito Bildirgesi’nde, suç ve şiddetin her türünün önlenmesi, herkesin kentsel hizmet ve mekânlara eşit ve güvenli erişiminin sağlanması, yoksulluğun ve cinsiyet kaynaklı eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, herkes için uygun fiyatlı, güvenli ve yeterli konut, sağlık, ulaşım, gıda, temiz su, enerji ve sanitasyon gibi imkânların sağlanması, doğal kaynaklar ile ekosistemlerin korunması, afet riskinin azaltılması, iklim değişikliğiyle mücadele, çevre dostu, akıllı ve dayanıklı şehirler kurulması, insan onuruna yaraşır istihdam olanakları, sosyal güvenlik ile güvenli çalışma koşullarının sağlanması, hoşgörü ve saygı kültürünün geliştirilmesi ve çok kültürlülüğün desteklenmesi gibi kapsamlı taahhütler yer almaktadır. Belgede ayrıca, hiç kimsenin kentsel olanaklardan mahrum bırakılmaması, tüm kırılgan grupların temel ihtiyaçlara ve hizmetlere erişebilmesi ve kent yaşamına tam katılımının sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır (BM, 2017).

Sonuç olarak, Habitat I’den Habitat III’e kadar uzanan süreçte benimsenen belgelerde, şehirlerde güvenli bir yaşamın yalnızca kolluk kuvvetleriyle değil, aynı

zamanda sosyal eşitlik ve kapsayıcılık, ekonomik kalkınma, çevresel sürdürülebilirlik ve katılımcı yönetim gibi unsurlarla birlikte ele alınması gerektiği vurgulanmıştır.

3.5.3. Kentli Hakları Belgeleri

Kentli hakları yaklaşımı, güvenliği yalnızca suçun önlenmesiyle sınırlamayan; barınma, çevre, gıda, ulaşım ve kamusal hizmetlere erişim gibi unsurları da kapsayan çok boyutlu kentsel güvenlik anlayışının gelişmesine katkı sunmaktadır. Bu anlayışı temel alan Avrupa Kentsel Şartları, yerel yönetimlerin güvenli ve sağlıklı yaşam çevreleri oluşturmaya rehberlik etmektedir.

Avrupa Kentsel Şartı I, 1992 yılında Avrupa Konseyi'ne bağlı Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimî Konferansı tarafından kabul edilen ve kentli haklarını somut biçimde tanımlayan öncü bir belgedir (Karasu, 2008). Şart, 20 maddelik “Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi” ve 13 maddelik “Avrupa Kentsel Şartı İlkeleri” olmak üzere iki bölümden oluşur (AK, 1992).

Belgede, Avrupa kentlerinde yoksulluk, işsizlik, çevre kirliliği, sağlıksız ve güvensiz konutlar, trafik yoğunluğu, toplumsal çatışmalar, sosyal çözülme ve suç gibi güncel sorunlara dikkat çekilmektedir. Tüm bu sorunlara karşılık, ideal kentin; kentli haklarını güvence altına alan, sakinlerine en iyi yaşam koşullarını sunan, çok yönlü ve yaşanabilir bir yerleşim alanı olması gerektiği vurgulanmaktadır (AK, 1992).

Şart, güvenli ve sağlıklı yaşam alanlarının oluşturulması yönünde acil önlemler alınması gerektiğini ifade ederek kentlerde yaşayan herkesin sahip olduğu kentli haklarını tanımlamıştır. Bu haklar arasında ilk sırada “güvenlik hakkı” yer almaktadır. Buna göre herkesin, *“mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı eylemlerden arındırılmış, güvenli ve huzurlu bir kentte”* yaşama hakkı bulunmaktadır (AK, 1992). Bu çerçevede; sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşama, güvenli ve erişilebilir konutlarda barınma, istihdam ve ekonomik gelişmeden faydalanma, engelsiz dolaşım, sağlık hizmetlerine erişim, eşit muamele görme, kültürel yaşama katılım ve yönetim süreçlerine dâhil olma gibi haklar aracılığıyla, kentsel güvenliğin fiziksel, sosyal ve çevresel boyutları bütüncül biçimde ele alınmıştır (AK, 1992).

Şart’a göre güvenlik, herkesin öncelikli ihtiyacı ve temel hakkıdır. Bu nedenle bir kentte yaşayanların güvenliği; yüksek suç oranları, güvensiz yapılar ya da yetersiz altyapı gibi nedenlerle tehdit altındaysa ve bireyler sürekli suç korkusu ya da güvenlik kaygısıyla

yaşamak zorunda kalıyorsa, bu yerleşimin gerçek anlamda “kent” niteliği taşıdığını söylemek güçtür (AK, 1992).

Şart İlkeleri’nde “*kent güvenliğinin sağlanması ve suçların önlenmesi*” başlığı altında, kentsel güvenlik politikalarının çok paydaşlı işbirliğiyle (yerel yönetimler, kolluk kuvvetleri, yargı, sivil toplum vb.) yürütülmesi ve güncel suç istatistiklerine dayalı olarak planlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca sosyal dışlanmayı ve özellikle gençler arasında suç riskini artıran faktörleri azaltmaya yönelik bütünleştirici önlemlerin alınması; polis ile kent sakinleri arasında aktif diyalog ve güvene dayalı iş birliğinin kurulması; küçük suçlarda cezalandırma yerine rehabilitasyon ve topluma yeniden kazandırma süreçlerine öncelik verilmesi gerektiği belirtilmiştir (AK, 1992).

Avrupa Kentsel Şartı II, “Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto” başlığıyla 2008 yılında Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından kabul edilmiştir. Bu manifesto, hızlı toplumsal değişim, yoğun kentleşme ve küreselleşme çağında Avrupa kentlerinin karşı karşıya kaldığı yeni güçlükleri, ortak ilke ve hedefler doğrultusunda ele almayı amaçlamaktadır. Şart, kentlerin güncel sorunlarına karşı sürdürülebilir kalkınma, güçlü toplumsal dayanışma, katılımcı ve etik yönetim ilkelerinin yerel kamu politikalarına yerleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Belgede sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, kentlerin çevresel risklere karşı dirençli hâle gelmesini, doğal kaynakların korunmasını ve gelecek kuşakların sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının güvence altına alınmasını hedefler. Toplumsal dayanışma ilkesi, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin azaltılmasını, toplumsal barışın güçlendirilmesini ve güvenli yaşam ortamlarının oluşturulmasını öngörmektedir. Bu çerçevede kentsel yoksulluk, ayrımcılık ve dışlanmayla mücadele edilerek herkes için insan onuruna yaraşır yaşam koşullarının sağlanması amaçlanır. Sonuç olarak Manifesto, kentlilerin yaşam kalitesinin artırılmasını; kentsel mekânların güvenli, erişilebilir ve kapsayıcı olmasını; tüm bireylerin ise kentsel hizmetlerden eşit biçimde yararlanmasını teşvik etmektedir (AK, 2008).

Avrupa Kentsel Şartı III, önceki iki Şart’ın devamı niteliğindedir. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, 2008’deki ikinci metinden sonra geçen on beş yılda ortaya çıkan değişimleri dikkate alarak 2023 yılında bu üçüncü Şartı kabul etmiştir (AK, 2023). Şart’ın gerekçesinde, Rusya’nın Ukrayna’ya saldırısıyla ortaya çıkan savaş durumu, terör tehdidi, artan eşitsizlikler, iklim değişikliği, doğal afetler ve halk sağlığı krizleri çağdaş kentleri tehdit eden başlıca riskler arasında sayılmaktadır (AK, 2023).

Şart'ta kentsel yönetim kalitesinin artırılması, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin azaltılması, sürdürülebilir kalkınmanın güçlendirilmesi ve dijitalleşme ile yapay zekâ araçlarının toplum yararına kullanılması gibi hedefler ön plana çıkmaktadır (AK, 2023). Belgede modern kentsel yaşam için altı temel ilke tanımlanmıştır: (1) Demokrasi ve katılım, (2) sosyal haklar ile ekonomik ve kültürel gelişim, (3) sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması, (4) dürüst yönetim ve yolsuzluğun önlenmesi, (5) güvenlik ve suçların önlenmesi ve (6) dijitalleşme ve yapay zekâ (AK, 2023).

Şart III, kentsel güvenliği yalnızca suç ve şiddetin önlenmesiyle sınırlı görmeyip, bireylerin güvenli yaşam hakkını sosyal, çevresel, yönetsel ve teknolojik boyutlarla birlikte ele almaktadır. Bu çerçevede, yoksulluk ve eşitsizliklerin azaltılması, kapsayıcı hizmet ve fırsatların sunulması, iklim değişikliği ile afet risklerine karşı dirençli ve sağlıklı kent çevrelerinin oluşturulması, hukukun üstünlüğünü pekiştiren şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışının geliştirilmesi ile demokratik katılımın güçlendirilmesi gibi unsurlar, güvenli bir kentsel yaşamın temel bileşenleri olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, dijitalleşme ve yapay zekâ araçlarının etik, kapsayıcı ve güvenli biçimde kullanılması gerektiği belirtilmektedir (AK, 2023).

Avrupa Kentsel Şartları, kabul edildikleri dönemlerin toplumsal, ekonomik ve çevresel koşullarını yansıtarak kentsel yaşamın farklı boyutlarına ilişkin ilkeler ortaya koymuş ve çok boyutlu kentsel güvenlik anlayışının gelişimine katkı sağlamıştır. Kentlilerin yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlayan 1992 tarihli ilk Şart, kentli haklarını tanımlamış ve kurumsal çerçevesini oluşturmuştur. Bunu izleyen 2008 tarihli Avrupa Kentsel Şartı II, küreselleşme, göç, sosyo-ekonomik dönüşümler, afetler ve iklim krizi karşısında kentsel güvenlik anlayışını güncellemiş ve kapsamını genişletmiştir. 2023'te kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı III ise dijitalleşme, yapay zekâ, iklim değişikliği ve salgınlar gibi güncel sorunlar ışığında kentsel güvenliğe yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmuştur. Sonuç olarak, bu üç belge; asayiş, sosyal haklar, ekonomik gelişme, sağlıklı çevre, yeni teknolojiler ve yönetim gibi farklı unsurları kentli hakları temelinde bir araya getirerek, çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımının gelişimine katkı sağlamaktadır.

3.5.4. Sürdürülebilirlik ve Kalkınma Belgeleri

Uluslararası toplum, 1970'lerden itibaren çevresel koruma ve sürdürülebilir kalkınma alanında pek çok önemli belge kabul etmiştir. Bu belgeler, çevresel, sosyal, ekonomik ve yönetsel boyutlarıyla güvenliği yeniden tanımlayarak; kentlerin güvenliğini

yalnızca askeri ya da asayiş temelli bir olgu olarak değil, sürdürülebilirlik ekseninde ve çok boyutlu biçimde ele almıştır.

BM tarafından 1972 yılında Stockholm’de düzenlenen İnsan Çevresi Konferansı’nda kabul edilen Stockholm Bildirgesi, çevre hakkını uluslararası düzeyde tanıyan ilk belgedir (Kaboğlu, 1996: 32). Bu Bildirge, “*insan, onurlu ve refah dolu yaşamı mümkün kılan kaliteli bir çevrede, özgürlük, eşitlik ve yeterli yaşam koşulları temel hakkına sahiptir*” diyerek sağlıklı bir çevrenin insan hakkı olduğunu vurgulamıştır (BM, 1972). Bildirgede her ne kadar “sürdürülebilir kalkınma” terimi kullanılmasa da ekonomik kalkınmanın çevresel koruma ile dengelenmesi gerektiğine işaret edilmiş ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarının gözetilmesi ilkesi ortaya konulmuştur. Bu çerçevede Bildirge, ekonomik kalkınmayı çevrenin korunmasıyla birlikte gerçekleştirme, doğal kaynakları ve ekosistemleri koruma ve afetlere karşı direnci artırma gibi hedeflerle (BM, 1972), uluslararası ölçekte çevre hakkı ile çevresel güvenliği ilk kez güçlü bir şekilde gündeme getirmiştir.

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun 1987 tarihli Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu, “sürdürülebilir kalkınma” kavramını açık biçimde tanımlayarak literatüre kazandırmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2002). Rapor, kentleşmenin artan önemine dikkat çekmiş ve “sürdürülebilir kentleşme” kavramını kullanmıştır. Hızlı ve plansız kentleşmenin getirdiği işsizlik, yoksulluk, konut, içme suyu, gıda, ulaşım, sanitasyon, çevre kirliliği ve sağlık sorunlarının kentlerde yeni güvenlik riskleri doğurduğu vurgulanmıştır (BM, 1987).

Brundtland Komisyonu, insanların daha müreffeh, adil, sağlıklı ve güvenli yerleşimlerde yaşama hakkı olduğunu belirtmiş; geleneksel güvenlik anlayışının ötesine geçilmesi gerektiğini savunmuştur. Rapora göre güvenlik kavramı, yalnızca suçla mücadele veya askeri güç boyutunda değil, sürdürülebilir yaşamı tehdit eden tüm unsurları kapsayacak şekilde yeniden tanımlanmalıdır. Nitekim Raporda, derinleşen çevre sorunları ve sürdürülebilir olmayan kalkınma, ulusal güvenliği tehdit eden silahlı düşmanlardan daha büyük bir tehdit olarak tanımlanmıştır (BM, 1987). Güvenli bir kent de bu bakış açısına göre sadece suç ve şiddetten değil, çevresel bozulma gibi risklerden arınmış, halkın temel ihtiyaçlarının karşılandığı bir kent anlamında genişletilmiştir. Raporda sürdürülebilir kalkınma ile güvenlik arasındaki karşılıklı ilişki özellikle vurgulanmış; nüfus planlaması, temiz ve yeterli gıda temini, su ve sanitasyon hizmetleri, doğal ekosistemlerin korunması, sürdürülebilir enerjiye erişim, kirlilikle mücadele, sağlık

hizmetleri, istihdam ve sosyal güvenlik, kent yoksulluğu ve benzeri konuların her birinin hem güvenlik hem sürdürülebilir kalkınma ile doğrudan ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu konuların her birinin “sürdürülebilir güvenlik” kapsamında ele alınması gerektiği belirtilmiştir (BM, 1987).

3-14 Haziran 1992 tarihleri arasında Rio de Janeiro’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda kabul edilen Rio Bildirgesi’ne göre, sürdürülebilir kalkınma ancak çevrenin korunmasıyla sağlanabilir. Ayrıca Bildirge, bugünkü ve gelecek nesillerin kalkınma ile çevre ihtiyaçlarının adil biçimde karşılanması gerektiğini vurgulamaktadır (BM, 1992a). Bu kapsamda, ekosistemlerin ve doğal kaynakların korunması, sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim alışkanlıklarının terk edilmesi, çevresel bozulmaların önlenmesi ve doğaya verilen zararların giderilmesi devletlerin temel sorumlulukları arasında sayılmıştır. Ayrıca Bildirge, savaş ve çatışmaların sürdürülebilir kalkınmayı ortadan kaldırdığını; buna karşılık barış ve iş birliğinin, ekonomik kalkınma ile çevresel korumanın ayrılmaz unsurları olduğunu vurgulamış ve bu yolla güvenlik ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir (BM, 1992a).

Rio Zirvesi’nin eylem planı olan Gündem 21, insanlığın karşı karşıya bulunduğu yoksulluk, açlık, hastalık, cehalet ve çevresel bozulma gibi sorunlara çözüm üretmeyi ve sürdürülebilir kalkınmayı hayata geçirmeyi amaçlamaktadır (BM, 1992b). Gündem 21’in, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarında belirlediği somut hedefler arasında; yoksulluk ve açlığın azaltılması, istihdam imkânlarının artırılması, gelir adaletinin sağlanması, herkesin barınma, sağlık, eğitim, gıda, temiz su, sanitasyon, ulaşım ve enerji gibi temel hizmetlere erişiminin sağlanması, kadınların ve gençlerin ekonomik ve sosyal hayata katılımının desteklenmesi, çevrenin, doğal kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin korunması, kirliliğin azaltılması, afetlere karşı kentsel dayanıklılığın artırılması, ormansızlaşma ve çölleşme ile mücadele, atıkların sağlıklı ve güvenli biçimde yönetilmesi, toplumlarda sürdürülebilir üretim ve tüketim alışkanlıklarının kazandırılması, enerji ve su verimliliğinin artırılması, yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması, halk sağlığı ve hijyen alışkanlığının geliştirilmesi, çalışan haklarının korunması, iş sağlığı ve güvenliği ile sosyal güvenlik sistemlerinin güçlendirilmesi gibi unsurların yer aldığı kapsamlı bir liste bulunmaktadır (BM, 1992b). Görüldüğü üzere Rio Zirvesi’nin çıktıları, ekonomik ve sosyal gelişme ile çevresel

koruma hedeflerini bütünleştirerek kentsel güvenliği destekleyen çok boyutlu bir normatif çerçeve sunmuştur.

1994 yılında gerçekleştirilen Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansı sonucunda kabul edilen Aalborg Şartı'nı imzalayan yönetimler, kentleri daha sürdürülebilir hâle getirmek amacıyla, Yerel Gündem 21 çerçevesinde yerel eylem planları geliştirmeyi kabul etmiştir. Aalborg Şartı, sürdürülebilir kentlerin temelinde; sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, doğal kaynakların korunması, biyolojik çeşitliliğin ve insan sağlığının gözetilmesi, çevresel adalet ve toplumsal eşitliğin tesisi, yoksul ve kırılgan grupların temel ihtiyaçlarının karşılanması, kent içi ulaşımında özel motorlu araçlar yerine yürüyüş, bisiklet ve toplu taşıma gibi sürdürülebilir ulaşım yöntemlerinin tercih edilmesi ve fosil yakıt bağımlılığını azaltarak yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesi gibi ilkelerin yer alması gerektiğini vurgulamaktadır (ICLEI, 1994).

6-8 Eylül 2000 tarihleri arasında New York'ta toplanan BM Binyıl Zirvesi'nde kabul edilen Binyıl Bildirgesi, *“tüm dünyada adil ve kalıcı bir barış sağlama”* kararlılığını dile getirmiştir. Bildirge'de, güvenlik, barış, demokrasi, insan hakları, iyi yönetim, sosyal ve ekonomik kalkınma, yoksulluğu azaltma, çevreyi koruma, dezavantajlı grupları koruma, Afrika'nın özel ihtiyaçlarını karşılama gibi konularda ilkeler ve hedefler yer almıştır (BM, 2000a).

Binyıl Bildirgesi'nde belirlenen somut hedefler literatürde “Binyıl Kalkınma Hedefleri” olarak adlandırılmış ve 2015 tarihli “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları”na kadar küresel kalkınma gündemini şekillendirmiştir. Bu kapsamda; savaş ve çatışmaların önlenmesi, silahsızlanma ve kitle imha silahlarının ortadan kaldırılması, terör, uyuşturucu ve sınır ötesi suçlarla mücadele gibi doğrudan barış ve güvenliğe ilişkin hedeflerin yanı sıra; aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması, güvenli ve yeterli içme suyu ile gıdaya erişimin sağlanması, tüm çocuklara temel eğitim fırsatı sunulması, gecekondu bölgelerinin iyileştirilerek “gecekondu kentler” oluşturulması, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlendirilmesi, anne ve çocuk ölümlerinin azaltılması, kadın ve çocuklara yönelik istismar dâhil her türlü şiddetin sona erdirilmesi, işsizliğin önlenmesi, HIV/AIDS ve sıtma gibi hastalıklarla mücadele, temel ilaçlara erişimin artırılması, çevrenin, doğal kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal ve insan kaynaklı afetlerin sayısının ve etkisinin azaltılması, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması ile mültecilerin güvenli ve onurlu bir biçimde evlerine

dönmelerine ve toplumlarına yeniden katılmalarına yardımcı olmak dâhil çok sayıda hedef belirlenmiştir (BM, 2000a; BM, 2000b).

26 Ağustos - 4 Eylül 2002 tarihleri arasında Johannesburg'da gerçekleştirilen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, 1992 Rio Konferansı'nda alınan kararların uygulanmasını gözden geçirmek ve BM Binyıl Kalkınma Hedefleri ile uyum sağlamak amacıyla toplanmıştır. Zirve sonunda kabul edilen Johannesburg Bildirgesi ve Uygulama Planı, sürdürülebilir kalkınmaya yönelik çok boyutlu stratejiler ile somut hedefler belirlemiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2024a).

Johannesburg Uygulama Planı'nda, insan hakları, barış, güvenlik ve istikrar ortamı ile çevrenin korunmasının sürdürülebilir kalkınmanın vazgeçilmez unsurları olduğu vurgulanmıştır. Belgede ayrıca, sürdürülebilir kalkınmayı engelleyen başlıca küresel faktörler arasında açlık ve yetersiz beslenme, yabancı işgali, silahlı çatışmalar, uyuşturucu ticareti, organize suçlar, yolsuzluk, doğal afetler, yasadışı silahlanma, terörizm, hoşgörüsüzlük, ırkçılık ve etnik/dini düşmanlıklar, salgın ve bulaşıcı hastalıklar sayılmıştır. Bu sorunlarla mücadele edilmeden kalkınma ve güvenliğin sağlanamayacağı ifade edilmiştir (BM, 2002).

Johannesburg Zirvesi'nde sürdürülebilir kalkınma için somut ve çok boyutlu hedefler benimsenmiştir. Bunlar arasında; yoksulluğun azaltılması için sosyal ve ekonomik politikalar geliştirilmesi, herkesin temiz, yeterli, sağlıklı ve güvenilir içme suyuna, temel sanitasyon hizmetlerine, uygun barınma ve gıdaya erişiminin sağlanması, temel sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması, insan ve çevre sağlığının iyileştirilmesi, anne ve çocuk ölümlerinin azaltılması, “Gecekondu Kentler” girişimi doğrultusunda gecekondu bölgelerinin ıslah edilmesi, çocuk işçiliğinin ve onun temel nedeni olan yoksulluğun önlenmesi, yeterli ve temiz enerjiye, yenilenebilir enerji kaynaklarına erişimin artırılması, sürdürülemez üretim ve tüketim alışkanlıklarının temiz ve çevreye duyarlı olanlarla değiştirilmesi, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılık ve şiddetin önlenmesi, kadınların statüsünün ve karar alma süreçlerinde temsilinin iyileştirilmesi, kız ve erkek tüm çocukların temel eğitimi tamamlamasının sağlanması, iklim değişikliği, çölleşme ve kuraklıkla mücadele edilmesi; çevrenin, ekosistemlerin, biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların korunup geliştirilmesi yer almaktadır (BM, 2002). Bu hedefler, sürdürülebilir kalkınma gündemi ile kentsel güvenlik yaklaşımını bütünleştirmektedir. Özellikle su, sanitasyon, barınma, çevre, enerji, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin

sağlanması ile kentsel yoksulluk ve ayrımcılıkla mücadele gibi hedefler, kentlerde yaşam kalitesini yükseltmeyi ve güvenlik düzeyini artırmayı amaçlamaktadır.

Avrupa Birliği tarafından 2007 yılında kabul edilen Sürdürülebilir Avrupa Kentleri için Leipzig Şartı ile bu belgeyi güncelleyen 2020 tarihli Yeni Leipzig Şartı, Avrupa kentlerinde sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin temel ilke ve öncelikleri tanımlamaktadır (AB, 2007; AB, 2020). Her iki metin de kentlerin sosyal, çevresel, ekonomik ve yönetsel açılardan daha adil, dirençli ve yaşanabilir hâle getirilmesini hedeflemektedir.

2007 tarihli Leipzig Şartı'nda, sosyo-mekânsal eşitsizliklerin giderilmesi, dezavantajlı mahallelerin kent yaşamına entegre edilmesi, kentsel altyapının modernizasyonu, yaşanabilir kentsel çevrelerin oluşturulması ve çevresel kalitenin artırılması gibi toplumsal, fiziksel ve çevresel güvenliğe yönelik hedefler ön plana çıkmaktadır. Şartta, herkes için erişilebilir, güvenli, kaliteli ve işlevsel kamusal alanların, sağlıklı bir kentsel yaşamın temeli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca, sağlık, eğitim, konut, ulaşım, enerji, temiz su ve atık yönetimi gibi hizmet altyapılarının toplumun tüm kesimleri için kapsayıcı ve ulaşılabilir hâle getirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Kentsel hizmetlere erişimdeki eşitsizliklerin giderilmesinin, toplumsal bütünleşmeyi ve kentsel güvenliği artıracığı öngörülmektedir (AB, 2007).

2020 tarihli Yeni Leipzig Şartı, önceki metne kıyasla iklim değişikliğiyle mücadele, dijital dönüşüm, yerel katılım, ekonomik ve ekolojik dayanıklılık gibi temalar üzerinde daha çok durmaktadır. Belgede, sürdürülebilir kentlerin inşasında yüksek kaliteli, işlevsel, güvenli ve herkes için erişilebilir kamusal alanların temel bir gereklilik olduğu; bu alanların yalnızca fiziksel yaşam kalitesini değil, aynı zamanda toplumsal etkileşimi, katılımı ve birlikte yaşama kültürünü desteklediği ifade edilmektedir (AB, 2020).

Yeni Leipzig Şartı'nda, konut, sosyal hizmetler, eğitim, sağlık, dijital iletişim ve toplu ulaşım gibi temel kentsel hizmetlerin, özellikle kırılgan gruplar açısından erişilebilir, güvenli ve uygun maliyetli olması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, kent içi ulaşım politikalarında toplu taşıma, yaya ve bisiklet kullanımına öncelik verilmesi; bu sistemlerin erişilebilir ve güvenli biçimde tasarlanması gerektiği belirtilmektedir (AB, 2020).

Sonuç olarak, Leipzig Şartları (AB; 2007; AB, 2020); sürdürülebilirlik, entegrasyon, kentsel dönüşüm, katılımcılık ve kapsayıcılık ilkeleri doğrultusunda, yaşanabilir kentsel mekânlar, kamu hizmetlerine eşit erişim, güçlü toplumsal yapı, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlik gibi unsurları güvenli kentsel yaşamın temel bileşenleri olarak öne çıkarmaktadır.

1992 Rio Zirvesi'nden yirmi yıl sonra, sürdürülebilirlik alanında kaydedilen ilerlemeleri değerlendirmek ve geleceğe yönelik küresel taahhütleri güçlendirmek amacıyla 2012 yılında Rio de Janeiro'da BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20) düzenlenmiştir. Zirve sonucunda 'İstediğimiz Gelecek' başlıklı sonuç belgesi kabul edilmiş; konferansın temel mesajı, sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla birlikte bütüncül bir yaklaşımla ele alınması ve sürdürülebilir olmayan üretim ile tüketim kalıplarının dönüştürülmesi gerekliliği olmuştur (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012; BM, 2012.)

Rio+20 Sonuç Belgesi kapsamında; yoksulluğun ortadan kaldırılmasından sürdürülebilir tarıma; su ve sanitasyon hizmetlerine erişimden sürdürülebilir ulaşım politikalarına kadar pek çok konuda somut hedefler belirlenmiştir. Ayrıca, halk sağlığı, deniz ve okyanusların korunması, afet risklerinin azaltılması, iklim değişikliğiyle mücadele, ormanların ve biyolojik çeşitliliğin korunması, çölleşme ve arazi bozulumu ile mücadele gibi çevresel öncelikler de belgeye yansımıştır. Bununla birlikte, atıkların yönetimi, madencilik faaliyetlerinin sürdürülebilirliği, az gelişmiş ülkelere destek, eğitim faaliyetleri ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin güçlendirilmesi gibi çok sayıda alanda da kapsamlı taahhütler ortaya konmuştur (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012; BM, 2012). Tüm bu hedefler, kentlerin hem güvenli hem de sürdürülebilir biçimde gelişmesiyle doğrudan ilişkilidir. Örneğin, "sürdürülebilir kentler ve insan yerleşimleri" teması; kentsel planlama, altyapı, enerji, ulaşım ve dayanıklılık gibi alanları kapsayarak, kentsel güvenliğin fiziksel ve çevresel boyutlarını öne çıkarmaktadır. Benzer şekilde, afet riskinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyum, kentlerin doğal afetler ve iklim kaynaklı krizlere karşı daha dirençli hale getirilmesini amaçlamaktadır. Yoksulluğun ortadan kaldırılması, gıda güvenliği, sağlık, eğitim ve eşitsizliklerin giderilmesi gibi sosyal temalar ise kentlerde toplumsal istikrarın ve güvenli yaşam koşullarının sağlanmasına yöneliktir. Bu yönüyle Rio+20, sürdürülebilirlik ile güvenlik arasındaki güçlü bağlara işaret etmektedir.

25 Eylül 2015 tarihinde New York'ta gerçekleştirilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde, Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin devamı niteliğindeki "2030

Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” ve “Sürdürülebilir Kalkınma Amacı” (SKA) kabul edilmiştir. Bu belge, sürdürülebilirlik alanında şimdiye kadar kabul edilmiş en geniş kapsamlı hedefler sistematüğini ortaya koyan uluslararası metin olarak öne çıkmaktadır (T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 17 amaç ve 169 alt hedeften oluşmaktadır. Bu amaçlardan 11. Amaç, “*Kapsayıcı, Güvenli, Dirençli ve Sürdürülebilir Şehirler ve İnsan Yerleşimleri*” başlığı altında doğrudan kentsel güvenlik, kentsel yaşam kalitesi ve sürdürülebilir kentleşme konularına odaklanmaktadır (BM, 2015). Bunun yanı sıra, diğer sürdürülebilir kalkınma amaçlarının büyük bölümü de doğrudan veya dolaylı olarak kentsel güvenlikle ilişkilidir. Nitekim yoksulluğun ortadan kaldırılması (Amaç 1), açlıkla mücadele ve gıda güvenliğinin sağlanması (Amaç 2), sağlıklı yaşamın teşvik edilmesi (Amaç 3), kapsayıcı ve nitelikli eğitimin yaygınlaştırılması (Amaç 4), cinsiyet kaynaklı eşitsizliklerin giderilmesi ve kadınların güçlendirilmesi (Amaç 5), temiz suya ve sanitasyon hizmetlerine erişimin sağlanması (Amaç 6), sürdürülebilir enerji kaynaklarına erişimin sağlanması (Amaç 7), tam ve üretken istihdamın desteklenmesi, insana yaraşır iş olanaklarının yaygınlaştırılması ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanması (Amaç 8), sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve dayanıklı altyapıların inşası (Amaç 9), ülkeler içi ve arası eşitsizliklerin azaltılması (Amaç 10), sürdürülebilir üretim ve tüketim alışkanlıklarının benimsenmesi (Amaç 12), iklim değişikliğiyle mücadele kapasitesinin artırılması (Amaç 13), kara ve deniz ekosistemlerinin korunması (Amaç 14 ve 15), barışçıl, kapsayıcı ve adaletli toplumlar ile etkili ve hesap verebilir kurumların oluşturulması (Amaç 16) gibi hedefler, sadece kalkınmayı değil; aynı zamanda sürdürülebilir kentleşmenin sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarını da kapsamaktadır (BM, 2015).

Sonuç olarak, Stockholm Konferansı’ndan 2030 Gündemi’ne kadar uzanan uluslararası belgeler, sürdürülebilirliği temel alarak, çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımı için normatif bir çerçeve sunmaktadır. Bu çerçevede geleneksel güvenlik anlayışı yerini insan odaklı, çok boyutlu ve sürdürülebilir bir yaklaşıma bırakmakta; sürdürülebilir kentleşme ise her alanda güvenli kentler inşa etmeye yönelik bir vizyonu temsil etmektedir.

“Uluslararası belgelerin kentsel güvenlik yaklaşımına katkısı” başlığı altında incelenen tüm belgelerin, kentsel güvenlik yaklaşımına hangi bileşenler üzerinden katkı

sunduğunu ortaya koymak, bu çalışmanın özgün yönlerinden birini teşkil etmektedir. Bu doğrultuda aşağıdaki tablo hazırlanmıştır:

Tablo 1. Uluslararası Metinlerin Kentsel Güvenlik Yaklaşımına Katkıları: Kentsel Güvenlik Bileşenleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Yıl	Belgeler	Kentsel Güvenlik Bileşenleri
1948	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi	Bireysel güvenlik, mülkiyet güvenliği, sağlık güvenliği, konut güvenliği, ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sosyal güvenlik, çalışma güvenliği, eğitim güvenliği, siyasi güvenlik, adalet güvenliği, hukuk güvenliği, özel hayat ve aile güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, göçmen ve mülteci güvenliği.
1965	Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, mülkiyet güvenliği, konut güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, kültür güvenliği, sosyal güvenlik, çalışma güvenliği, siyasi güvenlik, ekonomik güvenlik, ulaşım güvenliği, adalet güvenliği, hukuk güvenliği.
1966	Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, siyasi güvenlik, adalet güvenliği, ulaşım güvenliği, hukuk güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, özel hayat ve aile güvenliği, çocuk güvenliği, azınlık güvenliği.
1966	Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	Ekonomik güvenlik, sosyal güvenlik, sağlık güvenliği, eğitim güvenliği, çalışma güvenliği, kadın güvenliği, çocuk güvenliği, konut güvenliği, çevre güvenliği, gıda güvenliği, kültür güvenliği.
1972	İnsan Çevresi Konferansı Stockholm Bildirgesi	Çevre güvenliği, doğal kaynak güvenliği, ekosistem güvenliği, sağlık güvenliği, afet güvenliği, ekonomik güvenlik.
1976	I. İnsan Yerleşimleri (Habitat I) Konferansı Vancouver Bildirgesi	Konut güvenliği, çevre güvenliği, doğal kaynak güvenliği, hukuk güvenliği, adalet güvenliği, çalışma güvenliği, sosyal güvenlik, ekonomik güvenlik, afet güvenliği, kültür güvenliği, altyapı güvenliği, ulaşım güvenliği, sağlık güvenliği, eğitim güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği.
1979	Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi	(Kadınlar için) bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, sosyal güvenlik, çalışma güvenliği, konut güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, adalet güvenliği, hukuk güvenliği, ulaşım güvenliği, kültür güvenliği, siyasi güvenlik, bilgi ve iletişim güvenliği.
1987	Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu	Çevre güvenliği, ekosistem güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği, afet güvenliği, enerji güvenliği, su güvenliği, tarım güvenliği, gıda güvenliği, altyapı güvenliği, sağlık güvenliği, konut güvenliği, toplumsal güvenlik.

1989	Çocuk Hakları Sözleşmesi	(Çocuklar için) bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, barınma güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, su güvenliği, kültür güvenliği, göçmen güvenliği, mülkiyet güvenliği, adalet güvenliği, hukuk güvenliği, sosyal güvenlik, özel hayatın gizliliği ve aile güvenliği.
1992	Çevre ve Kalkınma Konferansı + Rio Bildirgesi + Gündem 21	Çevre güvenliği, ekosistem güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği, doğal kaynak güvenliği, enerji güvenliği, sağlık güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, altyapı güvenliği, afet güvenliği, bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, adalet güvenliği, ekonomik güvenlik, çalışma güvenliği, sosyal güvenlik, barınma güvenliği, eğitim güvenliği.
1992	Avrupa Kentsel Şartı I	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği, eğitim güvenliği, adalet güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, dezavantajlı grupların güvenliği, altyapı güvenliği, enerji güvenliği, sosyal güvenlik, konut güvenliği, ulaşım güvenliği, afet güvenliği, çevre güvenliği, ekosistem güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği, çalışma güvenliği
1993	Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi	(Kadınlar için) bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, adalet güvenliği, çalışma güvenliği, sağlık güvenliği, kültür güvenliği.
1994	Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansı Aalborg Şartı	Çevre güvenliği, ekosistem güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği, enerji güvenliği, su güvenliği, gıda güvenliği, altyapı güvenliği, ulaşım güvenliği, sağlık güvenliği, toplumsal güvenlik.
1996	II. İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat II) + İstanbul Bildirgesi + Habitat Gündemi	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, konut güvenliği, altyapı güvenliği, afet güvenliği, ekonomik güvenlik, çevre güvenliği, sağlık güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, göç güvenliği, mülkiyet güvenliği, hukuk güvenliği, adalet güvenliği, enerji güvenliği, ulaşım güvenliği.
2000	BM Binyıl Zirvesi + Binyıl Bildirgesi + Binyıl Kalkınma Hedefleri	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, siyasi güvenlik, hukuk güvenliği, adalet güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, altyapı güvenliği, barınma güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, kültür güvenliği, çalışma güvenliği, çevre güvenliği, doğal kaynak güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği, afet güvenliği, sosyal güvenlik, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, göç güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği.

2002	Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Rio+10) + Johannesburg Uygulama Planı + Johannesburg Bildirgesi	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, su güvenliği, gıda güvenliği, barınma güvenliği, sağlık güvenliği, sosyal güvenlik, ekonomik güvenlik, çevre güvenliği, eğitim güvenliği, enerji güvenliği, altyapı güvenliği, afet güvenliği, kültür güvenliği, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, hukuk güvenliği, adalet güvenliği.
2006	Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme	(Engelliler için) bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, barınma güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, afet güvenliği, ekonomik güvenlik, çalışma güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, kültür güvenliği, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, adalet güvenliği, hukuk güvenliği, sosyal güvenlik, bilgi ve iletişim güvenliği, siyasi güvenlik, özel hayatın gizliliği ve aile güvenliği.
2007	AB Sürdürülebilir Avrupa Kentleri için Leipzig Şartı	Çevre güvenliği, konut güvenliği, altyapı güvenliği, ulaşım güvenliği, ekonomik güvenlik, sosyal güvenlik, eğitim güvenliği, enerji güvenliği, doğal kaynak güvenliği, dezavantajlı grupların güvenliği, kültür güvenliği, toplumsal güvenlik.
2008	Avrupa Kentsel Şartı II	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği, eğitim güvenliği, adalet güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, dezavantajlı grupların güvenliği, altyapı güvenliği, enerji güvenliği, sosyal güvenlik, konut güvenliği, ulaşım güvenliği, afet güvenliği, çevre güvenliği, ekosistem güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği
2012	BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20) “İstediğimiz Gelecek” Sonuç Belgesi	Bireysel ve toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, konut güvenliği, altyapı güvenliği, afet güvenliği, ulaşım güvenliği, çevre güvenliği, sağlık güvenliği, su güvenliği, gıda güvenliği, enerji güvenliği, doğal kaynak güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği.
2015	BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi + 2030 Gündemi + Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, su güvenliği, tarım güvenliği, sağlık güvenliği, eğitim güvenliği, adalet güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, mülkiyet güvenliği, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, altyapı güvenliği, enerji güvenliği, çalışma güvenliği, sosyal güvenlik, bina ve yapı güvenliği, konut güvenliği, ulaşım güvenliği, afet güvenliği, çevre güvenliği, ekosistem güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği.
2016	III. İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat III) + Yeni Kentsel Gündem + Kito Bildirgesi	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, sağlık güvenliği, konut güvenliği, bina ve yapı güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği,

		altyapı güvenliği, enerji güvenliği, çevre güvenliği, doğal kaynak güvenliği, ekosistem güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği, afet güvenliği, çalışma güvenliği, sosyal güvenlik, eğitim güvenliği, adalet güvenliği, ulaşım güvenliği, kültür güvenliği.
2018	Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakat	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, çalışma güvenliği, sosyal güvenlik, konut güvenliği, eğitim güvenliği, sağlık güvenliği, kültür güvenliği, gıda güvenliği, çevre güvenliği, afet güvenliği, altyapı güvenliği, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, engelli, göçmen vb.) güvenliği, hukuk güvenliği, adalet güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, özel hayatın gizliliği ve aile güvenliği.
2020	AB Yeni Leipzig Şartı	Konut güvenliği, ulaşım güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, ekonomik güvenlik, enerji güvenliği, altyapı güvenliği toplumsal güvenlik, gıda güvenliği, biyolojik çeşitlilik güvenliği, kültürel güvenlik, dezavantajlı grupların güvenliği, iklim değişikliği güvenliği.
2023	Avrupa Kentsel Şartı III	Bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, adalet güvenliği, bilgi ve iletişim güvenliği, siber güvenlik, konut güvenliği, sağlık güvenliği, dezavantajlı grupların güvenliği, altyapı güvenliği, enerji güvenliği, gıda güvenliği, su güvenliği, afet güvenliği, çevre güvenliği, ekosistem güvenliği, çalışma güvenliği

Not: Bu tablo, uluslararası metinler temel alınarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KENTSEL GÜVENLİK: YASAL VE KURUMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, Türkiye’de kentsel güvenlik olgusu; yasal çerçeve, kurumsal aktörler, başlıca sorun alanları ve politika belgeleri doğrultusunda kapsamlı biçimde ele alınmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle ulusal mevzuatta kentsel güvenliğin hangi düzenleme ve araçlarla tanımlandığı incelenmekte; devamında ise merkezi ve yerel düzeyde sorumluluk üstlenen kurumların görev ve yetkileri değerlendirilmektedir. Ardından, bireysel güvenlikten çevre güvenliğine kadar uzanan çok boyutlu sorun alanları analiz edilerek, kentsel güvenlik alanındaki kurumsal yapılanma ile politika üretim süreçlerinin genel görünümü ortaya konulmaktadır.

1. TÜRKİYE’DE KENTSEL GÜVENLİĞİN YASAL TEMELLERİ

Kentsel güvenlik, sosyal hizmetlerden çevre düzenlemelerine, kamu sağlığının korunmasından ekonomik istikrarın sağlanmasına kadar pek çok politika alanını içermektedir. Uluslararası politika belgelerinde ve akademik literatürde açıkça vurgulanan bu anlayış, kentlerin yalnızca güvenli değil; aynı zamanda yaşanabilir, dirençli, sürdürülebilir ve insan haklarına dayalı yerleşimler olması gerektiğini öngörmektedir. Bu çerçevede, Türkiye’de kentsel güvenliğe ilişkin düzenlemeler yalnızca asayiş odaklı mevzuatla sınırlı değildir; farklı tematik alanları kapsayan çeşitli yasal ve idari düzenlemeler aracılığıyla güvenli ve yaşanabilir kentlerin oluşturulmasına katkı sağlanmaktadır.

Aşağıdaki alt başlıklarda, 1982 Anayasası’ndan başlayarak belediye yönetimini düzenleyen temel kanunlar ile diğer tamamlayıcı yasal düzenlemeler çerçevesinde, Türkiye’de kentsel güvenliğin normatif temelleri incelenmektedir.

1.1. 1982 ANAYASASI (09.11.1982)

1982 Anayasası’nda “kentsel güvenlik” kavramı açıkça yer almamakla birlikte, temel hak ve özgürlüklerin yanı sıra kamu yönetimine ilişkin anayasal ilkeler aracılığıyla güvenli bir kentsel yaşamın normatif temelleri oluşturulmaktadır. Anayasa, bireylerin haklarını güvence altına alan ve devlete bu hakları gerçekleştirme yükümlülüğü yükleyen (m. 5) en yüksek normatif belgedir (m.11). Bu bağlamda, kentsel güvenliğin çok boyutlu yapısının anayasal ilkelerle temellendirilmesi, bu alandaki politika ve uygulamaların meşruiyeti açısından özel bir önem taşımaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesi, Türkiye Cumhuriyeti'ni "toplumun huzuru", "milli dayanışma", "adalet", "insan hakları", "sosyal devlet" ve "hukuk devleti" ilkeleriyle tanımlamakta; bu yönüyle, kentsel güvenliğe ilişkin yaklaşımların dayandığı anayasal değerleri açık biçimde ortaya koymaktadır.

Devletin temel amaç ve görevlerini tanımlayan 5. madde, kentsel güvenliğin toplumsal, kurumsal ve yönetsel boyutlarına doğrudan katkı sunmaktadır. Devletin, *"kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak"*, *"siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak"* ve *"insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak"* (T.C. Anayasası, 1982) gibi görevleri, yalnızca kolluk hizmetleriyle değil; kent planlaması, altyapı yatırımları, sosyal hizmetler ve afet yönetimi gibi geniş bir yelpazede kamu politikalarının geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Böylece kentlilerin güvenli, erişilebilir, sağlıklı ve insana yaraşır bir çevrede yaşamaları anayasal düzeyde bir görev ve sorumluluk hâline gelmektedir.

Anayasa'nın 10. maddesi, herkesin kanun önünde eşit olduğu ve kamu örgütlerinin bu eşitliği hayata geçirecek tedbirleri almakla yükümlü olduğu yönündeki hükmüyle, güvenlik hizmetlerinin hiçbir ayırım gözetmeksizin, tüm toplumsal gruplara eşit ve adil şekilde sunulmasını teminat altına almaktadır. Özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi kırılgan grupların kent yaşamına eşit biçimde katılabilmesi, kamu hizmetlerine erişimde herhangi bir ayrımcılıkla karşılaşmaması ve sosyal dışlanmadan korunması, kentsel güvenliğin ayrılmaz bir parçasıdır.

Anayasa'nın 17. maddesi, bireyin yaşama hakkı ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğünün korunmasını ve geliştirilmesini güvence altına alarak, güvenli şehirlerin bireysel güvenlik boyutuna anayasal bir temel sağlamaktadır. Kişinin maddi ve manevi varlığına yönelik dokunulmazlığı güvence altına alan bu hüküm, hukuka aykırı işlem ve eylemlere, kötü muameleye ve insan onurunu zedeleyen uygulamalara karşı etkin bir anayasal koruma sunmaktadır. Özellikle kentsel alanlarda bireylerin sokakta, toplu ulaşım araçlarında, konutlarında ya da kamusal mekânlarda karşı karşıya kalabilecekleri risk, tehlike ve tehditlerin bertaraf edilmesi, bu madde kapsamında kamu otoritelerinin asli yükümlülükleri arasında yer almaktadır. Benzer şekilde, Anayasa'nın 19. maddesi de kişi hürriyeti ve güvenliğini güvence altına almakta; yakalama, tutuklama ve yargılama gibi müdahalelerin ancak hukuka uygun biçimde ve anayasal güvenceler çerçevesinde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır.

Anayasa'nın 20. maddesi, bireyin özel ve aile hayatının gizliliğini ile kişisel verilerinin korunmasını güvence altına alırken; 21. maddesi ise konut dokunulmazlığını anayasal bir hak olarak tanımlamaktadır. Günümüzde güvenlik kameraları, ses kayıt sistemleri ve benzeri teknolojik uygulamaların yaygınlaştığı dijitalleşmiş kent yaşamında, bireylerin özel alanlarının ve kişisel verilerinin korunması, kentsel güvenlik bağlamında giderek daha kritik bir hâl almaktadır. Bu çerçevede, kentsel mekânların bireylerin mahremiyetini ihlal etmeyecek biçimde tasarlanması ve kişisel verilere ilişkin koruma tedbirlerinin hayata geçirilmesi, söz konusu anayasal güvencelerin gereğidir. Bu hükümler, güvenlik ihtiyacı ile bireysel mahremiyet arasında hassas bir denge kurulmasını gerekli kılmakta ve şehir planlaması ile yönetiminde bu anayasal ilkelerin dikkate alınmasını zorunlu hale getirmektedir.

Anayasa'nın 23. maddesi, bireyin yerleşme ve seyahat özgürlüğünü güvence altına almaktadır. Bu hüküm, bireylerin kent içinde serbestçe hareket etme hakkını engelleyebilecek her türlü tehlike, tehdit ve kısıtlayıcı uygulamanın ortadan kaldırılmasını kamu otoriteleri açısından zorunlu kılmakta; güvenli, erişilebilir ve kapsayıcı bir kentsel yaşamın inşasını anayasal düzlemde desteklemektedir.

Anayasa'nın 41. maddesi, ailenin korunması ve çocuk haklarının güvence altına alınmasını öngörerek, kentsel güvenliğin sosyal boyutunu pekiştiren temel anayasal dayanaklardan biridir. Ailenin huzur ve refahını sağlamayı amaçlayan bu madde, kadınların ve çocukların güvenli yaşam koşullarına erişimini teminat altına almakta; çocukların şiddet, istismar ve ihmal gibi risklere karşı korunmasına yönelik gerekli önlemlerin alınmasını devlete görev olarak yüklemektedir. Bu çerçevede, aile yapısını zayıflatan ya da toplumsal güvensizlik duygusunu artıran tüm olumsuzlukların giderilmesi, sadece sosyal bir politika hedefi değil, aynı zamanda anayasal bir yükümlülük olarak görülmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 56. maddesi, bireylerin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını tanıyarak, kentsel güvenliğin çevre ve sağlık boyutuna doğrudan bir temel sunmaktadır. Bu madde, devlete çevrenin korunması ve geliştirilmesi, çevre kirliliğinin önlenmesi ve bireylerin yaşamlarını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürebilmeleri için sağlık hizmetlerinin planlanması ve yaygın bir şekilde sunulması yönünde açık sorumluluklar yüklemektedir. Sağlık ve çevrenin aynı anayasal çerçevede ele alınması, hava kirliliği, atık yönetimi, yeşil alan yetersizliği ve temiz içme suyuna erişim gibi meselelerin yalnızca çevresel değil, aynı zamanda kamusal sağlık ve güvenlik açısından

da ciddi birer tehdit olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, çevresel risklerin azaltılması ve sağlık hizmetlerinin erişilebilir kılınması, sadece yaşam kalitesi açısından değil, güvenli bir yaşama sahip olma hakkını da doğrudan ilgilendirmektedir.

Anayasa'nın 57. maddesine göre devlet, konut ihtiyacını karşılamak üzere gerekli tedbirleri almak ve toplu konut politikalarını desteklemekle yükümlüdür. Bu çerçevede, sağlıklı ve güvensiz konut alanlarının dönüştürülmesi ve dezavantajlı grupların barınma hakkının gözetilmesi; hem sosyal adaletin sağlanması hem de kentsel güvenliğin güçlendirilmesi açısından anayasal bir sorumluluk olarak değerlendirilebilir.

Anayasa'nın 60. ve 61. maddeleri, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu belirtmekte ve bu hakkın hayata geçirilmesi konusunda devlete çeşitli sorumluluklar yüklemektedir. Özellikle korunmaya muhtaç bireylerin desteklenmesini güvence altına alan bu hükümler, yaşlılık, engellilik ve kimsesizlik gibi kırılganlığa bağlı risklerin azaltılmasını amaçlamaktadır. Devlete, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardım sağlama, koruma ve bu bireyleri toplumsal yaşama dâhil etme yükümlülüğü getiren bu anayasal düzenlemeler; sosyal güvenlik sistemlerinin adil, kapsayıcı ve etkin biçimde işletilmesini sağlayarak, kentsel güvenliğin sosyal boyutunun güçlendirilmesine yönelik normatif bir temel sunmaktadır.

Anayasa'nın 125. maddesi, idarenin tüm işlem ve eylemlerinin yargı denetimine tabi olduğunu hükme bağlayarak, kamu hizmetlerinin hukuka uygun ve denetlenebilir biçimde yürütülmesini güvence altına almaktadır. Bu düzenleme, kamu yönetiminde keyfiliği önlemeyi ve idarenin hesap verebilirliğini kurumsallaştırmayı amaçlamaktadır. Kentsel güvenlik bağlamında değerlendirildiğinde ise, kent yaşamını doğrudan etkileyen uygulamalarda -örneğin kentsel dönüşüm, afet yönetimi ya da kamusal alanların düzenlenmesi gibi alanlarda- idari işlemlerin hukuka uygun biçimde yürütülmesi, hem bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması hem de kamu kurumlarına duyulan toplumsal güvenin güçlenmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Anayasa'nın 127. maddesi, yerel yönetimleri, yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamakla görevli kamu tüzelkişileri olarak tanımlamakta ve bu idarelerin kentsel düzeyde hizmet sunma sorumluluğunu anayasal güvence altına almaktadır. Bu kapsamda, güvenli yaşam alanlarının oluşturulması, afetlere hazırlık, altyapı hizmetleri, çevresel risklerin azaltılması ve kamusal alanların düzenlenmesi gibi pek çok kentsel güvenlik

alanı doğrudan yerel yönetimlerin görev alanına girmekte; bu durum, yerel yönetimlerin merkezi yönetim kadar belirleyici bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Anayasa'nın 74. maddesi, dilekçe hakkı, bilgi edinme hakkı ve kamu denetçisine başvurma hakkını güvence altına alarak, kent sakinlerinin kamu hizmetlerine ilişkin şikâyetlerini iletebilmesine, bilgiye erişebilmesine ve denetim süreçlerine katılabilmesine imkân tanımaktadır. Bu durum, güvenliğin yalnızca devlet eliyle sağlanan bir hizmet değil, halkın katılımıyla şekillenen bir toplumsal süreç olarak ele alınmasını mümkün kılmakta; yönetişim temelli bir güvenlik anlayışının anayasal zeminini oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası doğrudan “kentsel güvenlik” terimini içermese de, kişisel dokunulmazlıktan konut hakkına, sağlık hizmetlerinden çevresel korumaya, sosyal güvenlikle siyasal katılıma uzanan birçok düzenlemesiyle, güvenli, yaşanabilir ve insan onuruna yaraşır kentlerin inşası için kapsamlı bir anayasal çerçeve sunmaktadır. Bu anayasal düzenlemeler, güvenlik olgusunun yalnızca asayişe indirgenmeden; sosyal, ekonomik, çevresel ve yönetsel yönleriyle birlikte ele alınmasını mümkün kılmakta, kent yaşamının tüm alanlarında insan haklarına dayalı güvenlik politikalarının geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır.

1.2. 5393 SAYILI BELEDİYE KANUNU (13.07.2005)

5393 sayılı Belediye Kanunu, yerel yönetimlerin kentsel güvenlik alanındaki görev, yetki ve sorumluluklarını açık bir şekilde tanımlayarak, güvenli ve yaşanabilir şehirlerin inşasında güçlü bir yasal çerçeve sağlamaktadır.

Kanun'un 4. maddesi, nüfusu 5.000'i aşan yerleşim birimlerinde belediye kurulabileceğini, il ve ilçe merkezlerinde ise belediye teşkilatının kurulmasının zorunlu olduğunu belirtmektedir. Bu hüküm, yerel hizmetlerin belirli bir nüfus ve mekân ölçeğinde kurumsallaşmasını amaçlamaktadır.

Belediyelerin yapısal işlevini toplumsal katılımıla bütünleştiren en önemli düzenlemelerden biri olan 13. maddede yer alan hemşehri hukuku ilkesine göre, herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisi sayılmakta ve böylece belediye karar ve hizmetlerine katılma, bilgi edinme ve belediye yardımlarından yararlanma haklarına sahip olmaktadır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek biçimde sunulması zorunluluğu ise, sosyal devlet anlayışının yerel düzeyde hayata geçirilmesini güvence altına almaktadır. Hemşehri hukuku, yalnızca hizmete erişimi değil; aynı zamanda aidiyet, katılım, toplumsal uyum ve birlikte yaşam kültürünü destekleyen bir güvenlik anlayışının yerel

ölçekte kurumsallaşmasına katkı sunmaktadır. Kentlilerin karar süreçlerine katılması, sorunların birlikte tanımlanması ve çözüm üretme süreçlerine dâhil olması, güvenliğin yalnızca devlet merkezli değil, toplum temelli ve katılımcı bir yaklaşımla ele alınmasını mümkün kılmaktadır.

Kanunun 14. maddesi, belediyelere mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçları karşılamak amacıyla çevre sağlığı, temizlik, katı atık yönetimi, zabıta, itfaiye, acil yardım, şehir içi trafik, sağlık, konut, sosyal hizmetler, yeşil alanlar ve parklar gibi birçok alanda hizmet sunma yükümlülüğü getirmektedir. Aynı zamanda kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler ve yoksullar gibi kırılgan gruplara yönelik hizmetlerin belediyelerce yürütüleceği açıkça belirtilmektedir. Bu hüküm, yerel yönetimlere kentsel güvenliğin bireysel, sosyal, çevresel ve altyapısal boyutlarına yönelik sorumluluklar yüklemekte; sosyal kapsayıcılık ve eşitlik ilkelerini belediye hizmetlerinin ayrılmaz parçası hâline getirmektedir.

Belediyeler, yalnızca temel kamu hizmetlerini sunmakla kalmayıp; aynı zamanda kendi yetki sınırları içerisinde düzenleme ve denetim yetkilerini kullanmakla da yükümlüdür. Kanun'un 15. maddesine göre belediyeler; yapı ruhsatı düzenleme, işyeri ve eğlence mekânlarına izin verme ve bu alanları denetleme gibi yetkilere sahiptir. Ayrıca içme, kullanma ve endüstri suyu sağlama; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılması için gerekli altyapının kurulması ve işletilmesi; toplu taşıma sistemlerinin (otobüs, raylı sistem, deniz ulaşımı vb.) hayata geçirilmesi; katı atıkların toplanması, ayrıştırılması ve bertaraf edilmesi gibi hizmetler de belediyelerin görev alanındadır. Terminal, mezbaha, hal, fuar alanı, iskele gibi kent altyapısı tesislerinin kurulması ve işletilmesi, halk sağlığına etkisi olan işletmelerin belirli bölgelerde toplanması, çevre kirliliğini önleyecek düzenlemelerin yapılması da yine bu kapsamda yer almaktadır. Ayrıca, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetinin engellenmesi, asansörlerin tescili ve periyodik denetimi, bisiklet yolları ve parkları, yaya yolları ve gürültü bariyerlerinin planlanması ve bakımı gibi pek çok teknik ve mekânsal görev de belediyelere verilmiştir. Bu görevler, belediyelerin yalnızca temel hizmet sunan birimler olmadığını; aynı zamanda kentsel yaşamın düzenli, sağlıklı ve güvenli bir şekilde sürdürülebilmesi için geniş sorumluluk alanlarına sahip yerel yönetimler olduğunu göstermektedir.

Kanunu'nun 51. maddesi, belediye zabıtasını beldede esenlik, huzur, sağlık ve düzenin sağlanmasıyla görevli kılmakta; bu amaçla belediye meclisi tarafından alınan kararlar doğrultusunda oluşturulan emir ve yasakların uygulanmasını ve bu kurallara

aykırı davrananlara mevzuatta öngörülen yaptırımların uygulanmasını zabıta teşkilatına bırakmaktadır. Ayrıca zabıta hizmetlerinin kesintisiz yürütülmesi ve çalışma saatlerinin bu amaca uygun olarak düzenlenmesi öngörülmektedir. Bu düzenleme, belediye zabıtasının kamusal alanlarda denetim yapma ve belediye düzenlemelerinin uygulanmasını sağlama sorumluluğunu vurgulamaktadır.

Kanunu'nun 52. maddesi, itfaiye teşkilatının görev ve yetkilerinin yanı sıra kurumsal yapısını, çalışma esaslarını ve personelin niteliklerini düzenlemektedir. İtfaiye hizmetlerinin de kesintisiz yürütülmesi esas alınmış; personel çalışma sürelerinin hizmetin aksamayacağı şekilde belirlenmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede belediye itfaiyesi, yangın ve benzeri olaylara müdahale edecek şekilde hazır tutulması gereken bir hizmet birimi olarak tanımlanmıştır. 53. madde ise, belediyelere yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlere yönelik olarak beldenin özelliklerini dikkate alan afet ve acil durum planları hazırlama, ekip ve donanımı temin etme görevini vermektedir. Ayrıca bu planların, varsa il düzeyindeki diğer planlarla koordineli hazırlanması, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile meslek teşekkülleri ve üniversitelerin görüşlerinin alınması, halkın eğitimi için önlemler alınması ve belediye sınırları dışında meydana gelen afetlere yardım sağlanması yönünde düzenlemeler içermektedir. Bu üç madde birlikte değerlendirildiğinde, belediyelere yalnızca mevcut durumlara müdahale etmekle sınırlı olmayan; aynı zamanda kamu düzeni, afet yönetimi ve acil durumlara hazırlık gibi alanlarda planlama, koordinasyon ve uygulamaya yönelik görev ve yetkiler tanımlandığı görülmektedir.

Kanun'un 73. maddesi, belediyelere kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri yürütme yetkisi vererek, kentsel güvenliğin çeşitli boyutlarına müdahale imkânı sunmaktadır. Bu yetki, konut, sanayi, ticaret ve sosyal donatı alanları oluşturulmasını, eskiyen kent kısımlarının yenilenmesini ve deprem riskine karşı önlem alınmasını kapsamaktadır. Böylece konut güvenliği, afet dayanıklılığı, altyapı iyileştirmesi ve sosyal hizmet alanlarının düzenlenmesi gibi güvenlik unsurları doğrudan desteklenmektedir.

Sonuç olarak, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun, belediyelere altyapı hizmetlerinden çevre düzenlemesine, halk sağlığından sosyal yardıma, afet ve acil durum yönetiminden yangın ve kurtarma hizmetlerine, imar planlamasından kentsel dönüşüm kadar pek çok alanda görev ve yetkiler tanıdığı görülmektedir. Bu çerçevede belediyeler, yalnızca gündelik temel hizmetler sunan kuruluşlar değil; aynı zamanda birçok alanda

güvenlik riskleriyle ilgili önleyici ve koruyucu tedbirler geliştiren ve bunları uygulayan yerel yönetim birimleri olarak önemli işlevler üstlenmektedir.

1.3. 5216 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KANUNU (23.07.2004)

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, büyükşehir ölçeğinde kent yönetimine ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları tanımlarken, kentsel güvenliğin farklı boyutlarına da hukuki bir temel oluşturmaktadır. Kanunda yer alan hükümler, büyükşehir belediyelerine ulaşım güvenliği, altyapı hizmetleri, çevre sağlığı, afet yönetimi, kamusal alanların düzenlenmesi ve zabıta hizmetleri gibi birçok alanda yetki ve sorumluluk yüklemektedir. Bu durum, kentsel güvenliğin çok boyutlu yapısının yerel düzeyde bütüncül bir yaklaşımla uygulanmasına ve büyükşehir ile ilçe belediyeleri arasında görev paylaşımı ve hizmet koordinasyonunun sağlanmasına imkân tanımaktadır.

Kanunun 7. maddesi, büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluklarını ayrıntılı biçimde düzenlemekte olup; afet ve acil durum yönetimi, çevre ve halk sağlığı, itfaiye ve zabıta hizmetleri, sürdürülebilir ulaşım, toplu taşıma ve trafik düzeni, imar ve altyapı planlaması, sosyal hizmet ve yardımlar, ruhsat ve denetim faaliyetleri, atık yönetimi ile su ve kanalizasyon hizmetleri gibi alanlarda belediyelere önemli yetki ve yükümlülükler getirmektedir. Bu görevler, doğrudan veya dolaylı olarak kentsel güvenliğin farklı bileşenlerine karşılık gelmektedir. Örneğin, yangın ve afet durumlarına hazırlıklı olmayı gerektiren kurumsal ve yönetsel yapılar, afet güvenliğini; çevre ve halk sağlığına yönelik çalışmalar, çevre ve sağlık güvenliğini; ulaşım ve trafik düzenlemeleri ise ulaşım güvenliğini kapsamaktadır. Söz konusu hizmetlerin il sınırları geneline büyükşehir belediyesi tarafından eşgüdüm içerisinde yürütülmesi, yalnızca olağanüstü durumlarda değil, gündelik yaşamın her aşamasında güvenliğin ve düzenin sağlanması açısından da kritik bir öneme sahiptir.

Sonuç olarak, 5216 sayılı Kanun, büyükşehir belediyelerini yalnızca temel kamu hizmetlerini yürüten idari birimler olarak değil; aynı zamanda kentsel güvenliğin sosyal, çevresel, altyapısal, ekonomik ve yönetsel boyutlarında önemli görev ve sorumluluklar üstlenen yerel aktörler olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda büyükşehir belediyeleri, kapsayıcı, sağlıklı, güvenli ve sürdürülebilir kentlerin inşasına katkı sunan, stratejik öneme sahip yerel yönetim birimleri olarak değerlendirilmektedir.

1.4. 5442 SAYILI İL İDARESİ KANUNU (18.06.1949)

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, Türkiye'deki mülki idare teşkilatının hukuki çerçevesini belirleyen temel yasal düzenlemelerden biri olmasının yanı sıra, kamu güvenliğinin sağlanmasına ilişkin hükümleriyle kentsel güvenlik açısından da önemli bir yasal dayanak oluşturmaktadır. Özellikle vali ve kaymakamlara tanınan idari ve kolluk yetkileri aracılığıyla, kamu düzeni, halk sağlığı, afet yönetimi ve güvenlik hizmetleri gibi alanlarda yürütülen faaliyetler, kentsel güvenliğin çok boyutlu yapısına doğrudan katkı sağlamaktadır.

5442 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca, vali il sınırları içinde genel ve özel kolluk kuvvetlerinin amiri olarak kamu düzeni ve güvenliğini sağlamakla yükümlüdür. Suçların önlenmesi, huzur ve esenliğin temini, kişi dokunulmazlığının korunması ve kamuya yönelik tehditlerin bertaraf edilmesi bu sorumluluğun kapsamındadır. Ayrıca valilere, kamu düzenini tehdit eden durumlarda belirli alanlara giriş-çıkışları sınırlandırma, ruhsatlı dahi olsa silah taşımayı geçici olarak yasaklama ve trafik dolaşımını düzenleme gibi geniş önleyici yetkiler tanınmıştır. Emrindeki kolluk kuvvetlerinin yetersiz kaldığı hâllerde ise diğer illerden veya askeri birliklerden destek talep edebilmesi mümkündür. Bu düzenlemeler, önleyici kolluk uygulamalarının hukuki temelini güçlendirmekte ve olağanüstü durumlara karşı yönetsel esneklik ve dayanıklılık sağlamaktadır. Öte yandan, kamu güvenliği ve kişisel emniyetin yanı sıra trafik düzeni ve kontrolü açısından da kamusal alanlara güvenlik sistemlerinin kurulması ile altyapı faaliyetlerinin koordine edilmesi valinin görevleri arasında yer almaktadır. Bu yetkiler, yalnızca fiziksel güvenliğin artırılmasına değil, aynı zamanda ulaşım güvenliği altyapısının geliştirilmesine de katkı sunmaktadır. Öte yandan, Kanun'un 24. maddesi, kamusal refahı sağlamak amacıyla gerekli önlemlerin planlanmasını öngörürken; 26. maddesi, halkın dilek ve ihtiyaçlarının yerinde tespiti ve bunlara yönelik uygulamaların geliştirilmesini düzenlemektedir. Bu yönüyle kanun, güvenlik hizmetlerinin toplumsal beklentilerle uyumlu biçimde yürütülmesine olanak tanımaktadır.

Sonuç olarak, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, merkezi idarenin taşradaki temsilcileri olan valiler aracılığıyla, kentsel güvenliğin farklı boyutlarını destekleyen yönetsel ve hukuki bir zemin oluşturmaktadır. Kanun, kamu düzeninin sağlanmasından afet ve çevre güvenliğine, altyapı hizmetlerinin denetiminden kurumlar arası eşgüdümüne kadar pek çok alanda mülki amirlere geniş yetkiler tanımakta; böylece güvenlik

politikalarının yerel düzeyde bütüncül ve etkili bir biçimde yürütülmesine katkı sunmaktadır.

1.5. 5302 SAYILI İL ÖZEL İDARESİ KANUNU (04.03.2005)

5302 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre il özel idaresi, ilin kuruluşunu düzenleyen kanunla birlikte kurulmakta ve ilin kaldırılması hâlinde tüzel kişiliği sona ermektedir. Bu hüküm, il özel idaresinin varlığını doğrudan ilin varlığına bağlamaktadır. Öte yandan, 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyesi kurulan 30 ilde il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış; böylece bu illerde, il özel idarelerinin görevleri yeni birimlere ve büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Dolayısıyla, il özel idareleri günümüzde büyükşehir belediyesi olmayan illerde faaliyet göstermektedir.

Kanun'un 5. maddesinde, il özel idaresinin görev alanının il sınırlarının tamamını kapsadığı belirtilmektedir. Ancak hizmet sunumu, idari açıdan "il sınırları içi" ve "belediye sınırları dışı" şeklinde belirlenmektedir. Özellikle belediyelerin bulunduğu şehir merkezlerinde mahalli hizmetler belediyelerce sağlandığından, il özel idarelerinin faaliyetleri ağırlıklı olarak belediye sınırları dışında, yani kırsal alanlar ve köylerde yoğunlaşmaktadır. Nitekim Kanun'un 6. maddesi uyarınca il özel idaresi; yol, su, kanalizasyon, imar, çevre ve acil yardım gibi altyapı ve çevre hizmetlerini belediye sınırları dışındaki yerleşimlere götürmekle görevlidir. Bununla birlikte, aynı maddede sayılan bazı hizmetlerin il genelinde yürütüleceği de ifade edilmektedir. Örneğin, il çevre düzeni planının hazırlanması, kültür ve sanat faaliyetleri, sosyal hizmet ve yardımlar, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının desteklenmesi ile ilköğretim ve ortaöğretim okul binalarının yapım, bakım ve onarımı gibi hizmetler ilin tamamında gerçekleştirilmektedir. Bu sayede il özel idaresi, belediye sınırları içinde kalan alanlarda da bazı önemli hizmetleri üstlenebilmektedir. Nitekim Kanun, bakanlıkların ve merkezi idare kuruluşlarının, kendi bütçelerindeki ödenekleri kullanarak il özel idarelerine kaynak aktarmak suretiyle il sınırları içinde altyapı, eğitim, sağlık, imar, çevre gibi yatırım ve hizmetleri gerçekleştirebileceğini öngörmektedir. Bu düzenleme, il özel idaresinin hem kentsel hem de kırsal alanlarda hizmet sunmasını mümkün kılmaktadır. Ayrıca, büyükşehir statüsünde olmayan illerde il çevre düzeni planı, valinin koordinasyonunda il belediyesi ile birlikte hazırlanmakta; ardından hem belediye meclisi hem de il genel meclisi tarafından onaylanarak yürürlüğe girmektedir.

İl özel idaresinin görev ve yetkileri, çok boyutlu kentsel güvenliğin farklı alanlarını kapsayacak şekilde Kanun'da düzenlenmiştir. 6. ve 7. maddelerde yer alan hükümler incelendiğinde; yol, köprü, içme suyu, kanalizasyon, atık yönetimi ve ulaşım gibi altyapı hizmetlerinden, çevre korumasına; sosyal refahın desteklenmesinden afet yönetimine kadar geniş bir alanda ve farklı konularda il özel idaresi için görev ve yetki tanımlandığı görülmektedir.

Vali, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'na göre ilin genel idaresinden sorumlu devlet temsilcisi, 5302 sayılı Kanun kapsamında ise il özel idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir (m. 29). Güvenlik boyutunda valiye tanınan en önemli görev, "il halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak" şeklinde ifade edilmiştir (m. 30). Bu hüküm, valinin kamu düzeni ve güvenliğini sağlama sorumluluğunu, il özel idaresi çatısı altında da sürdürdüğünü göstermektedir.

Sonuç olarak, 5302 sayılı Kanun'un tanıdığı görev ve yetkiler, özellikle kırsal alanlara yönelik yol, elektrik, su ve eğitim gibi temel altyapı ve hizmet yatırımlarını güçlendirerek şehir ile kırsal arasındaki farkı azaltmaya yardımcı olmaktadır. Bu durum, yalnızca kentsel alanlarda değil, il genelinde yaşanabilir ve güvenli bir yaşam ortamının oluşmasına katkı sağlamakta; kırsal nüfusun yaşam kalitesinin yükselmesiyle birlikte kentlere yönelik kontrolsüz ve yoğun göçlerin yol açtığı güvenlik riskleri de azalmaktadır.

1.6. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU (12.10.2004)

Kentsel güvenlik, yalnızca bireylerin can ve mal güvenliğinin korunmasıyla sınırlı kalmayan; aynı zamanda çevresel tehditlerin giderilmesi, kamu sağlığının korunması, toplumsal barışın sürdürülmesi ve ortak yaşam alanlarının düzenlenmesi gibi çok yönlü kamusal hedefleri kapsayan bütüncül bir yaklaşımdır. Bu çok boyutlu yapının ceza hukuku alanındaki karşılığı ise, şehir yaşamını tehdit eden fiillerin tanımlanması ve cezalandırılmasını içeren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) ile sağlanmaktadır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kişilere Karşı Suçlar" başlığını taşıyan bölümü (m. 81-96), yaşam hakkı, beden bütünlüğü ve cinsel dokunulmazlık gibi temel hakların korunmasına yöneliktir. Özellikle kasten öldürme (m. 81), yaralama (m. 86), tehdit (m. 106) ve cinsel saldırı (m. 102) gibi fiiller, kent yaşamında bireylerin güvenlik algısını doğrudan etkileyen başlıca tehditler arasında yer almakta; bu tehditlere karşı uygulanan cezai yaptırımlar, toplumsal düzeyde koruyucu ve caydırıcı bir işlev görmektedir.

Kent mekânında sıkça karşılaşılan malvarlığına karşı suçlar (m. 141-160), mülkiyet dokunulmazlığını koruyarak kentsel güvenliğin ekonomik boyutuna katkı sunmaktadır. Hırsızlık, yağma, dolandırıcılık ve kamu malına zarar verme gibi fiillerin önlenmesi, konut ve işyeri güvenliğinin sağlanması açısından hayati önemdedir. Bu suçlara yönelik yaptırımlar, bireylerin kentteki yaşam alanlarında kendilerini güvende hissetmeleriyle doğrudan ilişkilidir.

TCK'nın kamu barışına karşı suçlara (m. 213-218) ilişkin hükümleri, özellikle yoğun ve heterojen nüfusu barındıran kentsel ortamlarda toplumsal huzurun korunmasına yöneliktir. Halk arasında korku ve panik yaratacak tehditler (m. 213), suç işlemeye tahrik (m. 214) veya halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik (m. 216) gibi düzenlemeler, kamusal alanlarda kitlesel güvenlik tehditlerini önlemeyi amaçlamakta; böylece toplumsal barışa katkı sağlamaktadır.

Çevreye karşı suçlar (m. 181-190) da kentsel güvenliğin ekolojik boyutunu destekleyen önemli hükümlerdir. Çevrenin kasten ya da taksirle kirletilmesi, atıkların izinsiz biçimde depolanması, gürültüye neden olma gibi fiiller; yalnızca doğal çevreyi değil, kentte yaşayan bireylerin yaşam kalitesini de olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda ceza hukuku, çevre koruma politikalarıyla bütünleşen bir güvenlik işlevi üstlenmektedir.

“Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar” başlığını taşıyan bölümünde (m. 185-200) yer alan düzenlemeler; toplum sağlığının korunmasını amaçlayan hukuki önlemler içermektedir. Özellikle uyuşturucu madde imal ve ticareti (m. 188) ile bulaşıcı hastalıklara karşı alınan tedbirlere aykırı davranma (m. 195) gibi fiiller, kamu sağlığını tehdit eden eylemler olarak tanımlanmakta ve cezai yaptırımlarla engellenmeye çalışılmaktadır. Kentlere özgü yüksek nüfus yoğunluğu, kapalı mekânlar ve toplu taşıma sistemleri gibi etkenler özellikle bulaşıcı hastalıkların yayılma riskini artırmakta; bu durum, sağlık güvenliğine ilişkin ceza normlarının kentsel yönetim açısından önemini daha da artırmaktadır.

Konut dokunulmazlığının ihlali (m. 116) ve iş ve çalışma hürriyetinin engellenmesi (m. 117) gibi düzenlemeler, bireylerin hem özel yaşam alanlarının hem de çalışma yaşamlarının korunmasına yönelik hükümler içermektedir. Bu tür koruma alanları, kentsel güvenliğin vazgeçilmez boyutları arasında yer almakta; özellikle kent yaşamında giderek artan mahremiyet ihlalleri ve çalışma hakkına yönelik tehditler, cezai yaptırımlarla önlenmeye çalışılmaktadır.

Sonuç olarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, yalnızca bireysel suçların cezalandırılması yoluyla değil; kamu düzeni, çevre ve sağlık güvenliği, sosyal barışın korunması yönüyle de çok boyutlu kentsel güvenlik anlayışına katkı sunmaktadır. Bu yönüyle ceza hukuku, güvenli ve yaşanabilir kentlerin inşasında hem önleyici hem de düzenleyici bir normatif araç olarak değerlendirilmektedir.

1.7. DİĞER İLGİLİ KANUNLAR VE DÜZENLEMELER

Kentsel güvenlik olgusunun çok boyutlu yapısı, yalnızca anayasa ve belediye mevzuatı gibi temel normatif metinlerle değil; aynı zamanda çeşitli yasal ve idari düzenlemelerle de kapsamlı biçimde desteklenmektedir. Bu çerçevede, fiziksel güvenlikten çevresel sürdürülebilirliğe, afet yönetiminden kişisel verilerin korunmasına kadar uzanan geniş bir alanda yürürlüğe giren bu düzenlemeler, kentsel güvenliğe doğrudan ya da dolaylı katkılar sunmaktadır. Bu doğrultuda, aşağıda özetlenen yasal ve idari metinler, kentsel güvenliğin farklı boyutlarına yönelik normatif katkıları temelinde ele alınmaktadır.

Türkiye’de merkezi yönetim yapısının yeniden yapılandırılması sürecinin bir parçası olarak, 2018 yılında yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, doğrudan “kentsel güvenlik” kavramını içermemekle birlikte; çevresel koruma, afet ve acil durum yönetimi, kamu düzeni ve asayiş hizmetleri, altyapı güvenliği, ulaşım ve trafik düzenlemeleri, enerji arzı ve altyapı hizmetleri, konut ve yapı güvenliği, halk sağlığı, gıda ve su güvenliği gibi kentsel güvenliğin çok boyutlu alanlarına ilişkin merkezi yönetimin görev, yetki ve sorumluluklarını açıkça belirleyerek, ilgili kamu hizmetlerine hukuki dayanak oluşturmaktadır (1 sayılı CBK, 2018).

3194 sayılı İmar Kanunu, kentlerin planlı gelişimini ve yapılaşma düzenini hukuki güvence altına alarak kentsel güvenliğe doğrudan katkı sunmaktadır. Özellikle 18. madde ile parselasyon işlemleri düzenlenerek kamusal alanların işlevsel ve güvenli kullanımı hedeflenmekte; 21. ve 22. maddelerle ruhsatsız yapılaşmanın önlenmesi yoluyla riskli ve denetimsiz yapıların önüne geçilmektedir. Ayrıca, 26., 28. ve 30. maddelerde yer alan ruhsatlandırma ve denetim mekanizmaları, yapı güvenliğini artırmakta ve afetlere karşı dayanıklı kentsel alanların oluşturulmasını teşvik etmektedir.

2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanmasında temel hukuki dayanaklardan biridir. Kanunun 1. ve 2. maddelerinde polisin görev alanı; can ve mal güvenliğini korumak, kamu düzenini sağlamak ve suç

işlenmesini önlemek olarak tanımlanmıştır. Özellikle önleyici kolluk yetkilerine ilişkin düzenlemeler (m. 4), polis teşkilatının suçlara karşı erken müdahale kapasitesini artırmaktadır. Bu yönüyle Kanun, kent yaşamında hem bireysel güvenliğin hem de toplumsal huzurun sağlanmasına yönelik önemli bir hukuki dayanak teşkil etmektedir.

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun, afet öncesi hazırlık, afet anında müdahale ve afet sonrası iyileştirme süreçlerini düzenleyerek kentlerin afetlere karşı daha güvenli hâle gelmesini hedeflemektedir. Afet bölgelerinde alınacak önlemler, yapı güvenliği ve tahliye süreçlerine ilişkin hükümlerle başlayan düzenlemeler, devamında hasar tespiti ve yeniden inşa süreçlerini kapsamaktadır. Bu çerçevede, kentsel alanların afet risklerine karşı daha dirençli bir yapıya kavuşturulması amaçlanmakta; böylece kentsel güvenliğin hem yapısal hem de kurumsal boyutları desteklenmektedir.

2872 sayılı Çevre Kanunu, çevresel değerlerin korunmasını ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının güvence altına alınmasını hedefleyen temel yasal metinlerden biridir. Özellikle 8. madde ile çevreyi kirletmenin yasaklanması, 11. madde ile çevre kirliliğine karşı önlem alınması ve 20. madde ile idarî yaptırımlar öngörülerek, hava, su, toprak ve gürültü kirliliği gibi tehditlere karşı kent yaşamında çevresel güvenlik sağlanmaktadır. Bu yönüyle kanun, kentsel güvenliği yalnızca fiziksel değil, çevresel sürdürülebilirlik ekseninde de desteklemektedir.

1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, halk sağlığının korunması ve bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye yönelik düzenlemeleriyle kentsel güvenliğin sağlık boyutunu güvence altına almaktadır. Kanunun 57. ve 72. maddelerinde, salgın hastalıkların yetkili mercilere bildirilmesi, yayılmasının önlenmesi ve gerekli karantina önlemlerinin alınmasına ilişkin hususlar hükme bağlanmıştır. Ayrıca, 282. madde gibi hükümlerde yer alan yaptırımlar aracılığıyla, kentlerde sağlık tehditlerine karşı önleyici ve denetleyici kamu otoritesinin etkinliği artırılmıştır. Bu çerçevede Kanun, özellikle yoğun nüfuslu yerleşim alanlarında sağlık güvenliğinin sağlanmasına yönelik önemli bir hukuki temel teşkil etmektedir.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu, şehir içi ulaşımın düzenlenmesi, yol güvenliğinin sağlanması ve trafik kazalarının önlenmesi amacıyla hazırlanmış temel yasal düzenlemelerden biridir. Kanun kapsamında yolların yapımı ve denetimi, trafik işaretlerinin belirlenmesi ve trafik kurallarına uyulmaması durumunda uygulanacak

yaptırımlar açıkça tanımlanmıştır. Bu düzenlemeler, kent içi hareketliliğin emniyetli, düzenli ve sürdürülebilir bir şekilde sağlanmasına katkı sunarak, kentsel güvenliğin ulaşım boyutunu desteklemektedir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, çalışanların sağlık ve güvenliğini korumaya yönelik hükümleriyle, çalışma hayatına ilişkin sağlık risklerinin azaltılmasını amaçlamaktadır. Kanunun 4. ve 5. maddeleriyle işverenlere risklerin önlenmesi ve iş güvenliği önlemlerinin alınması yükümlülüğü getirilmiş; 10. ve 13. maddelerde ise risk değerlendirmesi ve tehlike durumlarında çalışmaktan kaçınma hakkı düzenlenmiştir. Bu hükümler, özellikle yüksek risk içeren sektörlerde iş kazalarının önlenmesine katkı sağlamakta; böylece hem bireysel güvenliğin artırılmasına hem de kurumsal iş güvenliği kültürünün oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, bireylerin sosyal güvenlik ve sağlık hizmetlerine erişimini düzenleyerek, sosyal koruma ve sağlık güvencesinin kurumsal temelini oluşturmaktadır. Özellikle 60. ve sonraki maddelerde tanımlanan genel sağlık sigortası kapsamı, bireylerin sağlık hizmetlerinden sürekli ve eşit şekilde faydalanmasını sağlayarak sosyal güvenlik boyutuyla kentsel güvenliğe katkı sunmaktadır.

4857 sayılı İş Kanunu, işçi haklarının korunması ve çalışma yaşamında güvenliğin sağlanması yoluyla kentsel güvenliğin sosyal ve ekonomik boyutlarına önemli katkılar sunmaktadır. Kanun, eşit davranma ilkesine yer vererek iş yerinde ayrımcılığın önlenmesini hedeflemekte; aynı zamanda iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin temel yükümlülükleri tanımlayarak çalışma ortamlarının güvenli hâle getirilmesini amaçlamaktadır. Bu düzenlemeler, kentlerde yoğunlaşan istihdam alanlarında, insan onuruna yaraşır ve sürdürülebilir bir iş ortamının oluşturulmasını desteklemektedir.

5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette özel güvenlik hizmetlerinin yasal çerçevesini belirlemekte ve kentsel alanlarda emniyetin artırılmasına katkı sunmaktadır. Kanunun 7. ve 9. maddeleriyle özel güvenlik görevlilerinin görev alanları ve yetkileri düzenlenmiş; böylece özel güvenliğin çalışma koşulları yasal bir çerçeveye kavuşturulmuştur. Bu düzenlemeler, kamusal alanların daha güvenli ve denetlenebilir hâle gelmesine katkı sağlamaktadır.

5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, halk sağlığının korunması ve güvenli gıda arzının sağlanması amacıyla, gıdanın üretimi, işlenmesi, taşınması ve satışına ilişkin denetim mekanizmalarını düzenlemektedir. Kanunda tanımlanan gıda güvenliği ilkeleri ile işletmelerin sorumlulukları, tüketici sağlığının güvence altına alınması bakımından önemli bir hukuki zemin oluşturmaktadır.

3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, toplumun sağlık düzeyini yükseltmeyi, kaliteli ve verimli sağlık hizmetlerini artırmayı ve sağlık hizmetlerine eşit erişimi yaygınlaştırmayı amaçlayarak, kentsel güvenliğe sağlık altyapısı boyutuyla katkı sağlamaktadır. Kanunun 3. maddesinde tanımlanan koruyucu ve tedavi edici hizmetlerin planlı ve dengeli dağılımı ilkesi, yoğun nüfuslu kent yerleşimlerine uygun sağlık altyapısının geliştirilmesini teşvik etmektedir.

4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu, taşkın ve su baskınlarının önlenmesi amacıyla riskli bölgelerin belirlenmesi, yapılaşmanın sınırlandırılması ve acil müdahale süreçlerinin düzenlenmesine ilişkin hükümler içermektedir. Bu kapsamda taşkın riski taşıyan alanlarda yapı faaliyetleri kısıtlanmakta ve ilgili idarelere hızlı müdahale sorumluluğu yüklenmektedir. Bu yönüyle kanun, afet güvenliği kapsamında hem önleyici hem de müdahaleci araçlar sunarak fiziksel güvenliğin sağlanmasına katkı sunmaktadır.

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, afet riski taşıyan yapıların ve alanların tespiti ile bu bölgelerde kentsel dönüşüm süreçlerinin yürütülmesini düzenleyerek, yerleşim alanlarının afetlere karşı dirençli hâle getirilmesini amaçlamaktadır. Kanun'da riskli yapıların yıkılması ve yerine güvenli yerleşim alanlarının inşa edilmesi öngörülmekte; bu süreçte kamu ve özel sektör iş birliği desteklenmektedir. Söz konusu düzenlemeler, özellikle deprem gibi doğal afetlere karşı kentlerin fiziksel dayanıklılığını artırmakta ve bu yönüyle kentsel güvenliğe yapısal düzeyde katkı sağlamaktadır.

4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun, afetlerin yol açtığı fiziksel ve sosyal zararların giderilmesine yönelik olarak yerleşim alanlarında iyileştirme ve yeniden inşa süreçlerini düzenlemektedir. Afet nedeniyle zarar gören yapıların ve altyapı hizmetlerinin yeniden inşası, afetzedelerin barınma ve temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanması ile kamu kurumlarının altyapı çalışmalarını yürütebilmeleri için gerekli olan kurumsal ve mali

desteklerin sağlanması bu kapsamda ele alınmaktadır. Bu çerçevede Kanun, afet sonrası iyileştirme süreçlerine hukuki zemin sağlayarak, sürecin etkin ve hızlı bir biçimde yürütülmesine katkı sunmaktadır.

5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu, genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların (GDO) çevreye ve insan sağlığına yönelik olası etkilerini denetim altına alarak, biyolojik risklerin önlenmesine katkı sağlamaktadır. Kanun, GDO'ların üretimi, kullanımı, nakli ve piyasaya arzına ilişkin izin ve değerlendirme süreçlerini düzenleyerek; çevre, gıda ve sağlık güvenliğini birlikte dikkate alan bütüncül bir denetim mekanizması oluşturmaktadır. Bu yönüyle Kanun, ortaya çıkabilecek biyolojik risklerin azaltılmasına yönelik önleyici bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

7545 sayılı Siber Güvenlik Kanunu, kamu kurumlarının, kritik altyapıların ve bireylerin dijital ortamdaki güvenliğini sağlamak üzere oluşturulmuş temel bir mevzuattır. Kanun; siber saldırılara karşı önleyici tedbirlerin alınması, olaylara müdahale süreçlerinin tanımlanması ve ulusal düzeyde koordinasyon sağlanmasına yönelik hükümler içermektedir. Bu bağlamda, dijital altyapılara bağımlılığın giderek arttığı kentsel yaşamda, kamu hizmetlerinin sürekliliği, kişisel verilerin korunması ve toplumsal güvenliğin sağlanması açısından önemli bir yasal dayanak oluşturmaktadır.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, bireylerin özel yaşamına ilişkin bilgilerin izinsiz şekilde toplanmasını, işlenmesini ve paylaşılmasını engelleyerek hem kişisel güvenliğin hem de dijital mahremiyetin korunmasına yönelik hukuki bir çerçeve sunmaktadır. Kanunun 4. maddesi, kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun şekilde, belirli, açık ve meşru amaçlarla işlenmesini öngörmekte; 5. ve 6. maddeler ise kişisel ve özel nitelikli verilerin hangi koşullarda işlenebileceğini ayrıntılı biçimde düzenlemektedir. Bu bağlamda, dijitalleşen kent yaşamında bireylerin veri güvenliğini korumaya yönelik düzenlemeleriyle, söz konusu Kanun kentsel güvenliğin teknolojik ve bireysel haklar temelli boyutuna önemli katkı sunmaktadır.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç bireylerin devlet güvencesi altında desteklenmesini amaçlamakta ve toplumsal refahın artırılmasına katkı sağlamaktadır. Kanunun 3.ve 4. maddelerinde, fiziksel, zihinsel, ruhsal ya da sosyal yoksunluk içinde bulunan bireylerin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmelerini sağlamak temel hedef olarak belirtilmiştir. Bu kapsamda; çocuklar, yaşlılar, engelliler, kadınlar ve yoksul bireyler gibi hassas grupların kentsel yaşamda maruz

kaldıkları sosyal risklerin azaltılması, toplumsal birliğin ve huzurun korunmasına olanak tanımakta ve kentsel güvenliğin sosyal boyutunu güçlendirmektedir.

775 sayılı Gecekondu Kanunu, sağıksız ve güvencesiz yerleşim alanlarının dönüştürülmesi, plansız yapılaşmanın önlenmesi ve düzenli kentleşmenin teşvik edilmesi amacıyla yürürlüğe konmuştur. Bu kapsamda, gecekondu bölgelerinin ıslahı, yapı güvenliğinin sağlanması ve çevresel düzenin iyileştirilmesi yoluyla, kentsel güvenliğin hem sosyal hem de fiziksel boyutlarına katkı sunmaktadır.

Sonuç olarak, Türk hukuk sisteminde doğrudan veya dolaylı biçimde kentsel güvenliğe katkı sunan çok sayıda yasal düzenleme yer almaktadır. Bu bölümde farklı tematik alanlardaki kanunların, güvenli kentlerin inşasındaki rolü özetlenmiştir. Bununla birlikte, kentsel güvenlik çerçevesi yalnızca kanun düzeyindeki düzenlemelerle sınırlı değildir. Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, yönetmelikler, bakanlık genelgeleri, yönergeler, strateji belgeleri, ulusal eylem planları ve idari kararlar gibi çok sayıda farklı düzenleyici belge aracılığıyla kentsel güvenliğin normatif çerçevesi şekillenmektedir. Kentsel güvenliğin çok boyutlu yapısı dikkate alındığında, bu tür belgelerin sayısını yüzlerle ifade etmek mümkündür. Dolayısıyla, bu çalışmada söz konusu düzenlemelere ayrıntılı biçimde yer verilmesi, yöntemsel açıdan mümkün olmadığı gibi çalışmanın kapsamını da aşmaktadır. Ancak bu durum, anılan belge ve düzenlemelerin önemsiz olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, daha dar kapsamlı ya da konu odaklı çalışmalar (örneğin afet güvenliği, ulaşım güvenliği, çevresel güvenlik gibi alanlarda), bu tür ikincil ve tamamlayıcı mevzuatı derinlemesine inceleyerek Türkiye’deki kentsel güvenliğin normatif çerçevesinin daha ayrıntılı biçimde ortaya konulmasına önemli katkılar sunabilir. Bu çalışma, kentsel güvenliğe ilişkin tüm yasal ve idari düzenlemeleri eksiksiz biçimde kapsama iddiası taşımamaktadır. Bunun yerine, kentsel güvenliğin çok boyutlu yapısını ortaya koymak amacıyla, belirli tematik alanlara odaklanarak ve kanun düzeyindeki belgeleri esas alarak Türk hukuk mevzuatı çerçevesinde genel bir değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır.

2. TÜRKİYE’DE KENTSEL GÜVENLİK AKTÖRLERİ

Kentsel güvenlik, kentte yaşayan bireylerin gündelik yaşamlarını her alanda güven içinde sürdürebilme beklentisini ifade eden geniş bir kavramdır. Bu kavram yalnızca asayiş boyutunu değil; sağık güvenliği, çevresel güvenlik, afet yönetimi, ulaşım güvenliği ve gıda güvenliği gibi pek çok alanı kapsamaktadır. Bu çok boyutlu yapı,

kentsel güvenliğin sağlanmasında birden fazla aktörün birlikte ve uyum içinde çalışmasını gerektirmektedir. Nitekim kentsel güvenliğin etkin şekilde sağlanabilmesi, kamu kurumları, yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları gibi çok sayıda aktörün iyi yönetim anlayışıyla hareket etmelerine bağlıdır (Payam, 2020).

2.1. KAMU ÖRGÜTLERİ

Türkiye’de kamu yönetimi, Anayasa’nın 123. maddesi uyarınca merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayalı olarak örgütlenmiştir. Bu örgütsel yapı, kamu hizmetlerinin ülke genelinde bütünlük içinde ancak farklı idari düzeylerde yürütülmesini sağlamaktadır.

Merkezden yönetim, başkent ile taşra teşkilatından oluşmaktadır (Eryılmaz, 2020). Kentsel güvenlik açısından hem politika belirleme hem de uygulama sorumluluğu taşıyan merkezi yönetim kuruluşlarının görev ve yetkileri başta 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK) olmak üzere ilgili yasal ve idari mevzuatla düzenlenmiştir.

Yerinden yönetim ise kamu hizmetlerinin yerel düzeyde planlanıp sunulmasını sağlayan belediyeler ve il özel idareleri gibi yerel yönetim birimlerinden oluşmaktadır (Eryılmaz, 2020). Yerinden yönetim kuruluşlarının görev ve yetkileri, başta 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu olmak üzere ilgili yasal düzenlemelerde belirlenmiştir. Bu bağlamda, izleyen alt başlıklarda merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri ayrı ayrı ele alınacak olup, bu örgütlerin kurumsal yapıları, görev-yetki alanları ve kentsel güvenlik yaklaşımına katkıları değerlendirilecektir.

2.1.1. Merkezi Yönetim

Türkiye’de güvenlik hizmetleri, merkeziyetçi üniter devlet yapısının bir sonucu olarak büyük ölçüde merkezi idare tarafından yürütölmektedir (Eryılmaz, 2020). Anayasa’ya göre (T.C. Anayasası, 1982) güvenliğin sağlanması devlete ait temel bir görev olup bu hizmet, merkezi yönetimin başkent teşkilatı ile taşra teşkilatı aracılığıyla yürütölür. Bu nedenle idari kolluk yetkileri de merkezi idare hiyerarşisi içinde düzenlenmiştir. Türkiye genelinde İçişleri Bakanlığı, il düzeyinde ise vali kolluk hizmetleri ve teşkilatının amirleri olarak kabul edilmektedir.

Suçla mücadele ve asayiş hizmetleri, merkezi idareye bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı gibi genel kolluk kuvvetleri tarafından yerine getirilmektedir. Bunun yanı sıra, kentsel güvenliğin diğer boyutlarına ilişkin pek

çok kamu hizmeti de merkezi yönetim içinde yer alan bakanlıklar ve diğer kurumlar tarafından gerçekleştirilmektedir (Eryılmaz, 2020).

Aşağıda merkezi yönetimin kentsel güvenliğe katkı sağlayan aktörleri iki başlık altında ele alınmaktadır: Başkent teşkilatı ve taşra teşkilatı.

2.1.1.1. Başkent Teşkilatı⁴

Merkezi yönetimin başkent teşkilatı, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca; Cumhurbaşkanlığı, Cumhurbaşkanlığına bağlı politika kurulları, bakanlıklar ile bakanlıklara bağlı, ilgili ve ilişkili kamu kurum ve kuruluşlarından oluşmaktadır. Bu kurumsal yapı içerisinde özellikle bakanlıklar, kentsel güvenliğin çeşitli boyutlarına ilişkin görev ve yetkileriyle, merkezi yönetim düzeyinde temel politika yapıcı ve uygulayıcı aktörler olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede, aşağıda kentsel güvenlik alanına doğrudan ya da dolaylı katkı sunan bakanlıklar, görev alanları temelinde sırasıyla ele alınmaktadır.

İçişleri Bakanlığı, kentlerde kamu düzeninin korunması, asayişin sağlanması, göç ve nüfus yönetimi, afet ve acil durum koordinasyonu gibi çok boyutlu işlevleriyle kentsel güvenliğin ana aktörlerinden biridir. Bakanlık; merkez ve taşra teşkilatı üzerinden kamu hizmetlerinin yürütülmesini gözetirken, yerel güvenlik politikalarını illerde valilikler ve ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla yönlendirir. Bakanlığa bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü, şehir merkezlerinde güvenlik hizmetleri, suçla mücadele, trafik güvenliği gibi görevlerle doğrudan kent yaşamının güvenliğini sağlar. Jandarma Genel Komutanlığı ise özellikle kırsal alanlarda görev yapmakla birlikte, kent çeperlerindeki görev alanları nedeniyle kentsel güvenliğin sağlanmasında aktif biçimde rol almaktadır. Ayrıca, Bakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), kentlerdeki afet risklerinin azaltılması, arama-kurtarma, kriz anlarında müdahale ve koordinasyonun sağlanması, sivil savunma planlarının uygulanması gibi işlevleriyle şehirlerin afetlere karşı dayanıklılığını artırmaktadır. Bakanlık bünyesindeki Göç İdaresi Başkanlığı ise kentlerdeki göçmen nüfusun yönetimi ve entegrasyonu yoluyla toplumsal güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanmasına katkı sunmaktadır.

⁴ Bu başlık altında yer verilen açıklamalar ve değerlendirmeler, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi) ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi) temel alınarak hazırlanmıştır.

Sağlık Bakanlığı, kentlerde bireylerin ve toplumun sağlık hakkını korumak, sağlık hizmetlerine erişimi sağlamak ve halk sağlığı tehditlerine karşı önleyici politikalar geliştirmekle sorumludur. Bakanlığın, sağlık hizmetlerinin planlanması ve yürütülmesinin yanı sıra; acil sağlık hizmetleri, bulaşıcı hastalıklarla mücadele, aşı programları ve bağımlılıkla mücadele gibi alanlarda da kapsamlı görevleri bulunmaktadır. Bu çerçevede Bakanlık, hem koruyucu hem de müdahale edici uygulamalarıyla bireylerin sağlıklı ve güvenli bir kentsel çevrede yaşamalarını desteklemektedir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, toplumsal refahı artırmak ve kırılgan grupları korumak amacıyla çok yönlü sosyal hizmet politikaları geliştirmekle sorumludur. Bakanlık, aile yapısının korunmasından çocuk, kadın, engelli ve yaşlı bireylerin desteklenmesine; şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetlerden yoksullukla mücadeleye kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. Bu hizmetler, sosyal dışlanmayı önlemeye, ayrımcılıkla mücadeleye ve bireylerin hak temelli hizmetlere erişimini sağlamaya yöneliktir. Bakanlık aynı zamanda aile içi şiddet, istismar, bağımlılık ve çocuk ihmal gibi sosyal risklere karşı koruyucu ve önleyici mekanizmalar geliştirmektedir. Tüm bu görevler aracılığıyla Bakanlık, sosyal riskleri ve dezavantajları azaltarak güvenli, kapsayıcı ve dirençli kentlerin inşasına sosyal bütünleşme ve korunma ekseninde önemli katkılar sunmaktadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, çalışma hayatının düzenlenmesi, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, istihdamın artırılması ve sosyal güvenlik sisteminin işlerliği gibi alanlarda görevlendirilmiştir. Bakanlık; işçi-işveren ilişkilerinde çalışma barışının korunması, iş kazalarının önlenmesi, mesleki eğitimlerin yaygınlaştırılması ve dezavantajlı grupların iş gücüne katılımının desteklenmesi gibi politikalar aracılığıyla, hem ekonomik hem de toplumsal istikrarı güçlendirmeyi amaçlamaktadır. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin denetim ve eğitim faaliyetleri, kentlerdeki çalışma ortamlarının daha güvenli ve sürdürülebilir hâle gelmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca sosyal güvenlik hizmetleri yoluyla bireylerin çeşitli risklere karşı korunması, toplumsal refahın desteklenmesi bakımından önem arz etmektedir. Bu çerçevede Bakanlık, sosyal koruma ve çalışma hayatı temelli uygulamalarıyla güvenli, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir kentsel yaşamı desteklemektedir.

Adalet Bakanlığı, bireylerin adalet hizmetlerine erişimini sağlamak ve hukuk güvenliğini temin etmekle sorumludur. Mahkemelerin ve ceza infaz kurumlarının

kurulması, adli sicil kayıtlarının tutulması, kamu davası süreçlerinin yürütülmesi, hukuk uyuşmazlıklarının çözümüne yönelik mekanizmaların geliştirilmesi Bakanlığın temel görev alanları arasında yer almaktadır. Ayrıca çocuk suçluluğunun önlenmesi, hükümlülerin topluma kazandırılması, insan haklarının korunması ve uzlaştırma gibi adalet uygulamaları da Bakanlığın önemli işlevleri arasında yer almaktadır. Bu görevler aracılığıyla, toplumsal yaşamın düzenlenmesi, hak arama yollarının güçlendirilmesi ve hukuki güvenliğin sağlanması hedeflenmektedir. Böylece Adalet Bakanlığı, güvenli kentlerin oluşturulmasına adalet sistemi üzerinden katkı sağlamaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı, kentlerde gıda güvenliği, çevresel sağlık ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı açısından kentsel güvenliğin önemli bir aktörüdür. Bakanlık, gıda ve yem denetimleri, bitki ve hayvan sağlığının korunması, su kaynaklarının yönetimi ile orman varlığının izlenmesi gibi görevleri aracılığıyla kent yaşamını doğrudan etkileyen çok sayıda alanda sorumluluğa sahiptir. Ayrıca, iklim değişikliğiyle mücadele, tarımsal üretimin izlenmesi ve afet riski taşıyan tarım alanlarının denetimi gibi uygulamalar da, kentsel alanlarda çevresel ve kamusal güvenliğin güçlendirilmesine katkı sunmaktadır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, çevrenin korunması, yerleşim alanlarının planlanması, yapılaşmanın denetimi ve iklim değişikliğiyle mücadele gibi konularda kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasından sorumludur. Bakanlık; çevre kirliliğinin önlenmesi, yapı güvenliğinin sağlanması, afet risklerinin azaltılması ve sürdürülebilir kaynak yönetimi gibi alanlarda düzenleyici ve denetleyici görevler yürütmektedir. Yapı denetimi, enerji verimliliği, kentsel dönüşüm ve altyapı planlamasına ilişkin uygulamalar, hem fiziksel çevrenin güvenliğini hem de yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedir. Yerel yönetimlerle geliştirilen eşgüdüm sayesinde, sağlıklı ve dirençli yerleşim alanlarının oluşumu desteklenmektedir. Bu yönüyle Bakanlık, çevresel ve mekânsal koşulların iyileştirilmesi yoluyla güvenli yaşam çevrelerinin oluşturulmasına önemli katkılar sağlamaktadır.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, kentlerin güvenli ve sürdürülebilir işleyişi açısından kritik öneme sahip olan ulaşırma ve haberleşme hizmetlerinin planlanması, düzenlenmesi ve denetlenmesi görevlerini yürütmektedir. Karayolu, demiryolu ve denizyolu taşımacılığına ilişkin politikaların belirlenmesi, uygulama projelerinin geliştirilmesi ve teknik altyapının oluşturulması, Bakanlığın temel görevleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, haberleşme hizmetlerinin yürütülmesi, izlenmesi ve denetlenmesi

Bakanlık tarafından sağlanmaktadır. Bu görevler çerçevesinde Bakanlık, kent yaşamının sürdürülebilirliği açısından ulaşım ve haberleşme altyapısının güvenli ve kesintisiz bir şekilde işlemlerinden sorumludur.

Gençlik ve Spor Bakanlığı, gençlerin korunması, güçlendirilmesi ve sosyal hayata etkin katılımının sağlanması yönündeki çalışmalarıyla kentlerde sosyal güvenliğin ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesine katkı sunmaktadır. Farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını gözeterek politikalar geliştiren Bakanlık, gençlerin bireysel gelişimini desteklemekte ve karar alma süreçlerine katılımlarını teşvik etmektedir. Bu kapsamda yürütülen projeler, danışmanlık hizmetleri ve sosyal etkinlikler, gençlerin kent yaşamına aktif biçimde katılımını sağlamaktadır. Gençlere yönelik ayrımcılık ve şiddetin önlenmesi, sosyal dışlanma riski altındaki grupların desteklenmesi ve güvenli sosyal ortamların oluşturulması, Bakanlığın önleyici ve kapsayıcı yaklaşımını yansıtmaktadır. Yükseköğrenim gören gençlere yönelik sunulan barınma, burs ve destek hizmetleri ise kent yaşamı içindeki kırılganlıkları azaltmaktadır. Sporun yaygınlaştırılması, erişilebilir tesislerin geliştirilmesi ve gençlerin spora katılımının teşvik edilmesi gibi çalışmalar, sağlıklı yaşamı desteklerken toplumsal uyum ve aidiyet duygusunu da güçlendirmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı, okul öncesinden ortaöğretime kadar tüm kademelerde eğitim ve öğretim programlarını hazırlamak ve uygulamakla görevlidir. Eğitim politikalarının belirlenmesi, uygulanması ve izlenmesinin yanı sıra; eğitime erişimi kolaylaştıran, fırsat eşitliğini sağlayan ve dezavantajlı grupları gözeterek stratejiler geliştirmektedir. Kız çocukları, engelliler ve dezavantajlı bireylerin eğitime katılımı için özel önlemler almakta; barınma, burs ve sosyal destek hizmetleri ile öğrencilerin kent yaşamındaki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik uygulamalar yürütmektedir. Bireylerin bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimini destekleyen kapsayıcı eğitim politikalarıyla toplumsal yapının güçlendirilmesine katkı sağlayan Bakanlık, bu görevler aracılığıyla sosyal bütünleşmeye, kapsayıcılığa ve toplumsal barışa dayalı güvenli kentlerin inşasına katkı sunmaktadır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, enerji arz güvenliğinin sağlanması, yenilenebilir kaynakların geliştirilmesi, enerji verimliliğinin artırılması ve doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılmasından sorumludur. Enerji üretimi, iletimi ve dağıtımına yönelik planlama, uygulama ve denetim süreçlerinin yanı sıra madencilik, çevre-enerji ilişkileri ve iklim politikalarına ilişkin görevler de Bakanlığın yetki alanındadır. Bu görev ve yetkiler çerçevesinde Bakanlık, enerji altyapısının güvenliği,

kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve çevresel risklerin azaltılması yoluyla, özellikle büyük yerleşim alanlarının altyapı ve çevre güvenliğine dolaylı da olsa katkı sağlamaktadır.

Merkezi yönetim bünyesinde, bakanlıkların yanı sıra Cumhurbaşkanlığı'na bağlı politika kurulları da kentsel güvenlik stratejilerinin belirlenmesinde rol oynamaktadır. Özellikle 2018'deki hükümet sistemi değişikliği sonrasında oluşturulan kurullardan Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu, siber güvenlik, ulaşım güvenliği (karayolu, demiryolu, havayolu), sivil havacılık güvenliği ve göç politikaları gibi alanlarda politika ve strateji önerileri geliştirmektedir. Ayrıca değişen güvenlik ortamını ve yasadışı faaliyet risklerini analiz ederek, sınır yönetimi ve kamu düzenine ilişkin güvenlik politikaları oluşturmaktadır.

Yerel Yönetim ve Afet Politikaları Kurulu; kentleşme, yerel yönetim, göç ve iskan konularında politika ve strateji önerileri geliştirmekte; afet ve acil durumlara yönelik önleme, müdahale ve iyileştirme süreçlerini kapsayan çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca, afet riski taşıyan yapıların dönüşümü, yerel yönetimler arası koordinasyonun artırılması, çevre ve su yönetimi ile akıllı şehircilik gibi alanlarda strateji önerileri sunmaktadır. Bu görev alanları doğrultusunda Kurul, yerel düzeyde risklerin azaltılması, afetlere karşı dayanıklılığın artırılması ve güvenli yaşam alanlarının geliştirilmesi konularında kentsel güvenliğe kurumsal katkı sağlamaktadır.

Sosyal ve Gençlik Politikaları Kurulu; toplumsal refahın artırılması, gelir güvencesi ve adaletin sağlanması, dezavantajlı grupların desteklenmesi, gençlerin kişisel gelişiminin teşviki ve kötü alışkanlıklardan korunması gibi konularda politika önerileri geliştirerek sosyal bütünlüğü desteklemeye yönelik çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca, aile yapısının güçlendirilmesi, iş-aile dengesi, göç ve göçmen sorunlarının çözümüne ilişkin politikalar yoluyla sosyal uyumu ve kentlerdeki yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, Kurulun çalışmaları; sosyal güvenliğin güçlendirilmesi ve toplumsal kırılganlıkların azaltılması yoluyla kentsel güvenliğin sosyal boyutuna katkı sunmaktadır.

Sağlık Politikaları Kurulu, önleyici sağlık hizmetlerinin artırılması, bağımlılıkla mücadele, toplum sağlığını tehdit eden hastalıkların önlenmesi ve sağlık sisteminin geliştirilmesine yönelik politika önerileri sunarak, kentsel yaşamda bireysel ve toplumsal sağlık güvenliğine katkı sağlamaktadır. Tarım ve Gıda Politikaları Kurulu ise gıda sağlığı

ve güvenliği, su kaynaklarının etkin kullanımı, gıda üretim ve tüketim alışkanlıklarının iyileştirilmesi gibi alanlarda politika geliştirmekte; bu kapsamda kentlerde sağlıklı ve güvenli gıdaya erişimin sağlanmasına, çevresel sürdürülebilirliğin desteklenmesine ve gıda temelli güvenlik risklerinin azaltılmasına yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Sonuç olarak, merkezi yönetimin başkent teşkilatı, kentsel güvenliğin sağlanmasında yalnızca politika geliştirme süreçlerinde değil, aynı zamanda bu politikaların yönlendirilmesi ve uygulanmasında da merkezi bir rol üstlenmektedir. Bakanlıklar ile Cumhurbaşkanlığına bağlı politika kurulları, kendi görev ve yetki alanları doğrultusunda kentsel güvenliğe ilişkin çok sayıda konuda sorumluluk üstlenmekte; bu durum, merkezi düzeyde bütüncül, çok boyutlu ve sürdürülebilir bir güvenlik yaklaşımının oluşmasına katkı sunmaktadır.

2.1.1.2. Taşra Teşkilatı

Türkiye’de merkezi yönetimin taşra teşkilatı, merkezi düzeyde belirlenen kamu politikalarının yerel düzeyde uygulanmasından sorumlu idari yapıyı oluşturmaktadır. Bu teşkilat yapısı içerisinde valilikler, il düzeyinde kamu düzeninin sağlanması, kamu hizmetlerinin koordineli biçimde yürütülmesi ve toplumsal güvenliğin temini açısından merkezi yönetimin mülki idare amirlikleri olarak önemli işlevler üstlenmektedir (Eryılmaz, 2020).

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’na göre (m. 9, 11), vali, cumhurbaşkanının ildeki temsilcisi ve idari yürütme vasıtası olup, kamu düzeninin korunması, asayişin sağlanması, halk sağlığı ve esenliğinin güvence altına alınması amacıyla gerekli bütün tedbirleri alma yetkisine sahiptir. Bu kapsamda il düzeyinde emniyet, trafik, afet yönetimi, çevre sağlığı ve sosyal hizmetler gibi çok sayıda alanda kurumlar arası koordinasyon valilik tarafından sağlanmaktadır.

Valiler, görevlerini yerine getirirken çeşitli il kurullarına başkanlık ederek il genelinde bağlayıcı kararlar alabilmektedir. Örneğin, suçla mücadele ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olarak İl Güvenlik ve Asayiş Koordinasyon Toplantıları (T.C. Başbakanlık, 2015); bulaşıcı hastalıklar ve çevresel tehditlere karşı alınacak önlemleri kararlaştıran İl Hıfzıssıhha Kurulu (1593 sayılı Kanun, 1930) ve afetlere hazırlık ve müdahale süreçlerini yöneten İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu (Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği, 2022) bu mekanizmalar arasında yer almaktadır. İlçelerde ise kaymakamlar, valilerin temsilcisi olarak benzer yetkilere sahip

olup, ilçe düzeyinde güvenlik hizmetlerini yürütmekle görevlidir (5442 sayılı Kanun, 1949).

Taşra teşkilatının en temel örgütsel yapıları arasında bakanlıkların il düzeyindeki müdürlükleri ile kolluk birimleri yer almaktadır. Bu kurumlar, kendi görev ve yetki alanları doğrultusunda kentsel güvenliğe çeşitli yönleriyle katkı sunmaktadır. İl Emniyet Müdürlükleri, kentsel alanlarda kamu düzeninin sağlanması, suçla mücadele, toplumsal olaylara müdahale, trafik güvenliği ve MOBESE sistemlerinin işletilmesi gibi birçok işlevi yerine getirmektedir (3201 sayılı Kanun, 1937; 2559 sayılı Kanun, 1934). İl Jandarma Komutanlıkları, ağırlıklı olarak kırsal alanlarda güvenlik hizmeti sunmakla birlikte, kentleşmenin yayılmasıyla birlikte bazı kent çeperlerinde de görev yapmaktadır (2803 sayılı Kanun, 1983). Sahil kentlerinde Sahil Güvenlik Komutanlığı'na bağlı birimler; deniz güvenliği, kıyı emniyeti, kaçakçılıkla mücadele ve yasa dışı göçün önlenmesi gibi görevleri yerine getirmektedir (2692 sayılı Kanun, 1982).

İl Sağlık Müdürlükleri; halk sağlığı hizmetlerinin koordinasyonu, acil sağlık hizmetlerinin yürütülmesi, hastane yönetimi ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele gibi kritik işlevleri yerine getirmektedir (T.C. Ankara Valiliği, b.t.; 1 sayılı CBK, 2018). İl Tarım ve Orman Müdürlükleri su ve gıda güvenliğine ilişkin denetim faaliyetlerini sürdürerek halk sağlığının korunmasına katkıda bulunmaktadır (5996 sayılı Kanun, 2010; 5488 sayılı Kanun, 2006; 1 sayılı CBK, 2018). İl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlükleri; hava, su ve toprak kirliliğinin izlenmesi, çevre denetimlerinin gerçekleştirilmesi ile inşaat ve yapı güvenliğine yönelik kontrol mekanizmaları gibi faaliyetler aracılığıyla çevresel risklerin azaltılmasına yönelik çalışmalar yürütmektedir (2872 sayılı Kanun, 1983; 3194 sayılı Kanun, 1985; 6306 sayılı Kanun, 2012; 1 sayılı CBK, 2018).

İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri, afetlere hazırlık planlarının oluşturulması, toplumun bilinçlendirilmesine yönelik eğitim ve tatbikatların gerçekleştirilmesi ile afet anında müdahale ve koordinasyon süreçlerinin yürütülmesinden sorumludur (4 sayılı CBK, 2018). Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri, gençlik merkezleri ve spor tesislerinin güvenliğinin sağlanmasının yanı sıra, gençlere yönelik risk önleyici sosyal etkinlikler düzenleyerek gençlerin suça, bağımlılığa veya diğer sosyal tehditlere karşı korunmasına katkı sunmaktadır (3289 sayılı Kanun, 1986; 1 sayılı CBK, 2018). Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri; şiddet, istismar, evsizlik ve bağımlılık gibi sosyal risklerle mücadeleye yönelik koruyucu ve önleyici hizmetler sunmakta, özellikle kadın, çocuk, yaşlı ve dezavantajlı gruplara yönelik güvenlik temelli sosyal hizmet politikalarının

uygulanmasını sağlamaktadır (2828 sayılı Kanun, 1983; 1 sayılı CBK, 2018). Çalışma ve İş Kurumu il müdürlükleri ile Sosyal Güvenlik il müdürlükleri; iş sağlığı ve güvenliği denetimlerinin yürütülmesi, kayıt dışı istihdamla mücadele edilmesi, mesleki eğitim ve istihdam olanaklarının artırılması ve çalışan haklarının korunması gibi uygulamalarla kentsel güvenliğin ekonomik boyutuna yönelik önemli işlevler üstlenmektedir (4904 sayılı Kanun, 2003; 5502 sayılı Kanun, 2006; 1 sayılı CBK, 2018).

Sonuç olarak, taşra örgütleri çok boyutlu güvenlik ihtiyacını yerel düzeyde karşılayarak kentsel güvenlik yaklaşımının hayata geçirilmesine katkıda bulunmaktadır. Özellikle mülki idare amirlikleri olan valiliklerin koordinasyonunda yürütülen bu faaliyetler, güvenli kentlerin inşasında önemli bir rol oynamaktadır.

2.1.2. Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, il, belediye ya da köy halkının yerel düzeydeki ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulan kamu tüzel kişilikleridir. Türkiye’de yerel yönetimleri belediyeler, il özel idareleri ve köy yönetimleri oluşturmaktadır (Eryılmaz, 2020).

Belediyeler, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu çerçevesinde; belde halkının huzur, sağlık ve esenliğini sağlamakla yükümlü yerel yönetim birimleridir. Su, kanalizasyon ve aydınlatma gibi temel altyapı hizmetlerinin yürütülmesi, çevre sağlığının korunması, imar planlarının hazırlanması, yapı ruhsatı ve denetim işlemlerinin gerçekleştirilmesi, atık yönetimi ve temizlik hizmetlerinin sunulması, toplu taşımanın düzenlenmesi, ulaşım ve trafik güvenliğinin sağlanması, zabıta ve itfaiye hizmetlerinin yürütülmesi, afet ve acil durumlara yönelik hazırlıkların yapılması ile sosyal hizmetlerin sunulması gibi çok sayıda görev, yasal olarak belediyelere verilmiştir (5393 sayılı Kanun, 2005; 5216 sayılı Kanun, 2004).

İl özel idareleri, büyükşehir belediyesi bulunmayan illerde faaliyet gösteren ve özellikle kırsal yerleşim alanları ile kent çevresine yönelik çeşitli hizmetler sunmakla görevlendirilen yerel yönetim kuruluşlarıdır. İmar uygulamaları, yol yapımı ve bakımı, içme suyu temini, çevre sağlığı hizmetleri, katı atık yönetimi, sağlık hizmetleri, sosyal destek programları ile acil yardım ve kurtarma faaliyetleri gibi pek çok kamu hizmeti, bu idarelerin görev ve sorumluluk alanına girmektedir (5302 sayılı Kanun, 2005). Sonuç olarak, belediyeler ve il özel idareleri, farklı mekânsal ölçeklerde ancak yerel nitelikte hizmetler sunarak kentsel güvenliğin hayata geçirilmesine katkı sağlamaktadır.

2.2. ÖZEL GÜVENLİK ŞİRKETLERİ

Kentsel güvenliğin önemli aktörlerinden biri, 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun (2004) kapsamında faaliyet gösteren özel güvenlik şirketleri ve bu şirketler aracılığıyla istihdam edilen özel güvenlik görevlileridir. Özellikle 2000’li yıllardan itibaren Türkiye’de özel güvenlik sektörü hızla büyümüş ve kamusal alanların yanı sıra özel alanların korunmasında da yaygın şekilde yer almaya başlamıştır (Uçkun vd., 2012).

Özel güvenlik sektörü, alışveriş merkezlerinden konut sitelerine, hastanelerden havalimanlarına, konserlerden spor müsabakalarına kadar birçok farklı mekânda can ve mal güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi için koruma-güvenlik hizmeti sunmaktadır. Bu hizmetler; giriş-çıkışların denetimi, X-ray ve dedektör cihazı kullanımı, kimlik kontrolü gibi önleyici tedbirlerin uygulanmasını kapsamaktadır (5188 sayılı Kanun, 2004).

Özel güvenlik birimi ve özel güvenlik personeli mülki idare ve genel kolluk amirinin emirlerini yerine getirmekle yükümlüdür. Kanunda (m.1) özel güvenliğin “*kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyette*” olduğunu açıkça belirtmektedir. Bu nedenle özel güvenlik görevlileri, suç teşkil eden bir durumla karşılaştıklarında genel kolluk birimlerine haber vermekle yükümlüdür (5188 sayılı Kanun, 2004; T.C. İçişleri Bakanlığı, 2004).

Adli yetkiler açısından genel kolluk kuvvetleriyle eşit statüde olmasa da özel güvenlik personeline, görevli oldukları alanlarda suç işlenmesini önleyici bir takım görev ve yetkiler tanınmıştır. Ayrıca özel güvenlik görevlisinden, suça ilişkin olaya müdahalede bulunarak emniyet güçlerinin intikaline kadar söz konusu süreci yönetmesi istenmektedir. Bununla birlikte, özel güvenliğin görev alanındaki yetkileri kanunla sınırlandırılmıştır; üst araması ve kimlik kontrolü gibi uygulamalar yalnızca kanunda öngörülen koşullar altında yapılabilmekte olup, görevin insan haklarına saygı çerçevesinde yerine getirilmesi esastır (5188 sayılı Kanun, 2004).

Türkiye’de özel güvenlik sektörü, sahip olduğu insan kaynağı bakımından da dikkat çekici bir büyüklüğe ulaşmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 2025 yılı verilerine göre ülkede 325.280 aktif özel güvenlik görevlisi bulunmaktadır. Aynı zamanda özel güvenlik eğitimi veren 2.362 kurum ve faal durumda 1.322 özel güvenlik şirketi mevcuttur. Türkiye genelinde 85.448 farklı mekân için özel güvenlik izni alınmış

olup toplam geçerli kimlik kartı sayısı 817.497'ye ulaşmıştır (T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü, 2025).

Özel güvenlik hizmetlerinin sunulması, ilgili mevzuat çerçevesinde kamunun denetimi ve gözetimi altında yürütülmektedir. Şirketlerin kuruluş izinleri İçişleri Bakanlığı tarafından verilirken; görev alanı, kullanılacak silah sayısı ve personel yeterliliği gibi unsurlar il düzeyinde oluşturulan Özel Güvenlik Komisyonu tarafından değerlendirilmektedir. Özel güvenlik personelinin eğitimi ve sertifikasyonu belirli standartlara bağlanmış, temel eğitimleri zorunlu tutulmuştur (5188 sayılı Kanun, 2004; T.C. İçişleri Bakanlığı, 2004).

Özel güvenlik personelinin eğitimi ve yetkinliği, kamu güvenliği açısından hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle, nitelikli insan kaynağının sağlanması, eğitim süreçlerinin standartlaştırılması ve etkin denetim mekanizmalarının işletilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, İçişleri Bakanlığı tarafından geliştirilen “KAAN Projesi” gibi uygulamalar ile özel güvenlik personeli ile genel kolluk birimleri arasında iletişim, işbirliği ve koordinasyon kurulması hedeflenmiş, yüz binlerce özel güvenlik görevlisi ile genel kolluk görevlisine ortak eğitimlere alınmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, b.t.).

Sonuç olarak, günümüzde birçok kamusal-özel mekânda ve büyük ölçekli organizasyonlarda doğrudan özel güvenlik personelinin istihdam edilmesi; bu yapının giderek kurumsallaştığını ve kentsel güvenlik sisteminin asli bir bileşeni hâline geldiğini göstermektedir.

2.3. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI⁵

Kentsel güvenliğin sağlanmasında yalnızca kamu kurumları değil, sivil toplum kuruluşları (STK) da önemli roller üstlenmektedir. Vakıflar, dernekler, sendikalar ve meslek kuruluşları gibi örgütsel yapıları içeren STK'lar; hükümet dışı, kâr amacı gütmeyen ve toplumsal yararı önceleyen örgütlenme biçimleri olarak tanımlanmaktadır (Parlak, 2011: 710). Bu kuruluşlar, sosyal ve ekonomik risklerin azaltılmasında, toplumsal farkındalığın artırılmasında ve krizlere müdahale ile iyileştirme süreçlerinde önemli işlevler üstlenmekte; bu sayede güvenli ve dirençli toplumların ve yaşam alanlarının inşasına anlamlı katkılar sunmaktadır. Özellikle afet ve acil durum yönetimi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, insan hakları, çevrenin korunması gibi alanlarda

⁵ Bu başlıkta ele alınan sivil toplum kuruluşlarının temel amaç ve faaliyetlerine ilişkin bilgiler, ilgili kuruluşların resmî internet sitelerinden derlenmiştir. Kuruluşlara ait web adresleri kaynakça bölümünde gösterilmektedir.

faaliyet gösteren STK'lar, Türkiye'de sivil toplumun kurumsallaşmasını sağlamakta (Duruel, 2023); kimi durumlarda ise kamu hizmetleri kapasitesini tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Çoğunlukla 1999 Marmara Depremi sonrasında kurumsallaşan AKUT, GEA Arama Kurtarma, İHH Arama Kurtarma ve ANDA Arama Kurtarma gibi birçok STK, arama-kurtarma alanında profesyonel ekiplerle koordineli biçimde görev yapmakta; AFAD ile yapılan protokoller çerçevesinde Ulusal Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında faaliyet göstermektedir (AFAD, 2022a). Bu bağlamda, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerde, sivil arama-kurtarma ekiplerinin ilk 24 saat içinde afet bölgelerine ulaşarak yüzlerce kişinin enkaz altından kurtarılmasına doğrudan katkı sağladıkları bilinmektedir (AKUT, 2023; İHH, 2023).

Sosyal yardım ve dayanışma alanında faaliyet gösteren Yetim Vakfı, Deniz Feneri Derneği, İHH İnsani Yardım Vakfı, Türkiye Diyanet Vakfı ve Beşir Derneği gibi kuruluşlar; ihtiyaç sahiplerine yönelik ayni ve nakdi destek sağlamakta, gıda, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel hizmet alanlarında faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar, özellikle yoksullara yardım, yetim ve öksüz çocukların korunması, mülteci ve dezavantajlı grupların desteklenmesi gibi konularda etkin bir rol üstlenmektedir.

Toplum sağlığı, bireysel iyilik hâli ve suçun önlenmesi alanlarında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları da kentsel güvenliğin önemli paydaşları arasında yer almaktadır. Örneğin, Türkiye Yeşilay Cemiyeti, sigara, alkol, uyuşturucu madde gibi bağımlılıklarla mücadele kapsamında yürüttüğü bilinçlendirme, eğitim ve rehabilitasyon çalışmalarıyla yalnızca bireysel sağlık risklerini azaltmakla kalmamakta; aynı zamanda bağımlılık kaynaklı toplumsal sorunların ve suç eğilimlerinin önlenmesine de katkı sunmaktadır.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Kadın Dayanışma Vakfı ve Kamer Vakfı gibi kadın örgütleri, kentsel alanlarda kadınların şiddetten korunmasına yönelik sığınak, hukuki destek ve danışmanlık hizmetleri sunarak cinsiyet temelli toplumsal güvenlik sorunlarıyla mücadele etmektedir. Benzer şekilde, Koruncuk Vakfı çocuk güvenliği odaklı çalışmalar yürütmekte; Engelsiz Yaşam Vakfı ise engellilerin tekerlekli sandalye, ilaç ve kira gibi ihtiyaçlarına destek olmaktadır.

Çevresel güvenlik alanında faaliyet gösteren TEMA Vakfı, Doğa Derneği ve Temiz Hava Hakkı Platformu gibi sivil toplum kuruluşları; kentlerde hava kirliliğinin

azaltılması, su kaynaklarının korunması, çevresel tahribatın önlenmesi ve yeşil alanların artırılması gibi konularda toplumsal farkındalık oluşturmayı hedeflemektedir. Bu kuruluşlar aynı zamanda, çevre politikalarının şekillenmesine katkı sunmak amacıyla karar alıcılara yönelik kamuoyu baskısı oluşturma yönünde çalışmalar da yürütmektedir.

Sonuç olarak, sivil toplum kuruluşları kentsel güvenlik sisteminin yalnızca destekleyici değil, aynı zamanda tamamlayıcı bir unsurdur. Nitekim literatürde de sıkça vurgulandığı üzere, güvenli, dirençli ve yaşanabilir kentlerin inşası, ancak kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum arasında katılımcı güvenlik yönetişimi anlayışının benimsenmesiyle mümkün olabilmektedir (Payam, 2020).

3. TÜRKİYE’DE KENTSEL GÜVENLİĞİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Bu bölümde, Türkiye’de bireysel güvenlikten çevresel güvenliğe kadar uzanan çok boyutlu kentsel güvenlik yapısı bütüncül bir yaklaşımla ele alınmakta ve mevcut durum genel hatlarıyla değerlendirilmektedir. Analiz sürecinde, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinin yanı sıra kamu politika belgeleri ve uygulama raporları temel veri kaynakları olarak kullanılmıştır. Aşağıda her bir güvenlik bileşeni, ayrı başlıklar altında ele alınarak, Türkiye’de kentsel güvenliğin güncel görünümüne ilişkin kapsamlı bir değerlendirme sunulmaktadır.

3.1. BİREYSEL VE TOPLUMSAL GÜVENLİK

Bireysel ve toplumsal güvenlik, genellikle bireylerin evlerinde, sokakta ya da kamusal alanlarda kendilerini ne ölçüde güvende hissettikleri, karşılaştıkları güvenlik riskleri, suç oranları, adalet hizmetlerinin etkinliği ve toplumsal düzenin sürdürülebilirliği ile açıklanmaktadır. Ayrıca, güvenlik güçleri tarafından sunulan güvenlik hizmetlerine ilişkin vatandaş memnuniyeti düzeyi de, asayiş temelli güvenlik yapısının önemli bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Bireylerin günlük yaşamlarında hissettikleri güvenlik düzeyi, çoğunlukla “suç korkusu” ve benzeri kaygılarla yakından ilişkilidir. TÜİK’in Yaşam Memnuniyeti Araştırması’na göre Türkiye’de bireylerin önemli bir bölümü evlerinde kendilerini güvende hissetmektedir. 2024 yılı verilerine göre, bireylerin %83’ünden fazlası evde yalnızken kendini “güvenli” veya “çok güvenli” hissettiğini belirtmiştir (TÜİK, 2025a). Evde güvensizlik belirtenlerin oranı ise oldukça düşüktür. Katılımcıların yalnızca yaklaşık %6’sı evde tek başınayken kendini “güvensiz” ya da “çok güvensiz” hissettiğini ifade etmiştir. Bu göstergeler, konut içerisinde bireysel güvenlik algısının genel olarak

yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, kamusal alanda -özellikle gece saatlerinde- hissedilen güvenlik düzeyinin daha düşük olduğu görülmektedir. TÜİK verilerine göre 2024 yılında, bireylerin yalnız gece sokakta yürürken kendini güvende hissetme oranı toplamda %58 düzeyinde kalmıştır. Diğer bir ifadeyle, her dört kişiden biri (%25,7), gece dışarıda yalnız yürürken kendini güvende hissetmediğini belirtmiştir. Bu güvensizlik hissi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kadınların yaklaşık %36'sı gece yalnız yürürken kendini “güvensiz” ya da “çok güvensiz” hissettiğini ifade ederken, bu oran erkeklerde %15 civarındadır (TÜİK, 2025b). Bu veriler, suç korkusunun ya da güvensizlik hissinin konut gibi özel alanlardan çok, kamusal mekânlarda ve özellikle kadın bireyler arasında daha yaygın bir endişe kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır.

Bireysel ve toplumsal güvenlik, bir ülkedeki suç oranları, suç türleri, suçluların demografik profili ve adalet sisteminin işleyişine ilişkin çeşitli göstergelerle değerlendirilebilmektedir. Bu çerçevede Adalet Bakanlığı ve TÜİK tarafından yayımlanan veriler, Türkiye’de suç olgusu ve ceza infaz sistemi hakkında önemli bulgular sunmaktadır. Ceza infaz kurumlarına giren hükümlü sayıları ve işlenen suçların dağılımı, toplumsal güvenliğin genel görünümüne dair anlamlı bir çerçeve oluşturmaktadır. 2023 yılı verilerine göre, ceza infaz kurumlarına giriş yapan hükümlülere ait toplam suç kaydı sayısı 678.429’dur. Erkek hükümlülere atfedilen suç sayısı 650.928 iken, kadın hükümlülere atfedilen suç sayısı 27.501 olarak kaydedilmiştir. Başka bir ifadeyle, ceza infaz kurumlarındaki suç kayıtlarının yalnızca yaklaşık %4’ü kadın hükümlülere aittir. Suç türlerine ilişkin dağılıma bakıldığında, mülkiyet temelli suçların birinci sırada olduğu görülmektedir (T.C. Adalet Bakanlığı, 2024a). Tüm suç kayıtları içinde en yüksek paya sahip suç türü hırsızlıktır (%16,9). Hırsızlığı, %12,5’lik oranla kasten yaralama (saldırı) izlemektedir. Uyuşturucu madde satın alma, bulundurma ve kullanma gibi uyuşturucu madde ile bağlantılı suçlar ise (üretim ve ticaret dışında) toplam suçların %10’unu oluşturmaktadır. Dolandırıcılık, tehdit ve trafik güvenliğini tehlikeye sokma gibi diğer suç türleri ise her biri yaklaşık %5 oranında görülmektedir (T.C. Adalet Bakanlığı, 2024b). Bu veriler, Türkiye’de mülkiyet suçları (özellikle hırsızlık) ve şiddet suçlarının (kasten yaralama) bireysel ve toplumsal güvenlik açısından en yaygın tehdit alanlarını oluşturduğunu; suç işleyen bireylerin ise büyük ölçüde erkeklerden oluştuğunu göstermektedir.

Toplumsal güvenliğin önemli boyutlarından biri de çocukların suça sürüklenmesi ve mağduriyetiyle ilgilidir. Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı kayıtlarına dayanan TÜİK verilerine göre, 2023 yılında güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuklara ilişkin toplam olay sayısı 537.583'tür. Bu olayların yaklaşık üçte birini (%33) "suça sürüklenen çocuk" vakaları oluşturmaktadır. Suça sürüklenme kapsamında kaydedilen olay sayısı 178.834 olup, bu olaylara karışan çocukların 142.894'ü erkek, 35.940'ı ise kız çocuğudur. Başka bir ifadeyle, suça sürüklenen çocukların yaklaşık %80'i erkeklerden oluşmaktadır. Çocuklar yalnızca fail olarak değil, mağdur olarak da güvenlik birimlerinin kayıtlarına girmektedir. 2023 yılı verilerine göre, mağdur sıfatıyla kaydedilen çocuk sayısı 242.875'tir. Bu rakam, toplam çocuk vakalarının yaklaşık %45'ini oluşturarak suça sürüklenen çocuk vakalarının da üzerinde seyretmektedir. Ayrıca çocuklar, kayıp veya bulunan çocuk, tanık veya kabahat işleme gibi diğer kategorilerde de güvenlik birimleriyle muhatap olmaktadır. Bununla birlikte, suça sürüklenme ve mağduriyet vakaları, toplam içinde en yüksek paya sahip iki temel grubu oluşturmaktadır (TÜİK, 2024). Bu veriler, toplumsal güvenlik açısından çocukların korunmasının ve suç üreten çevresel etkenlerden uzak tutulmasının zorunlu olduğunu göstermektedir. Suça sürüklenen çocuk sayısının yüksekliği ve çocuk mağdurların sayıca daha fazla olması, etkin, kapsayıcı ve önleyici sosyal politikalara duyulan ihtiyacı açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye'de polis ve jandarma teşkilatlarının etkinliği ile bu kurumlara duyulan toplumsal güven, genel güvenlik algısının önemli bir bileşenidir. Kolluk kuvvetlerine yönelik vatandaş memnuniyeti düzeyi, TÜİK tarafından yürütülen Yaşam Memnuniyeti Araştırması kapsamında düzenli olarak ölçülmektedir. 2024 yılı verilerine göre, halkın polis ve jandarma hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeyi genel olarak orta seviyededir. Katılımcıların %67,1'i güvenlik güçlerinin olaylara zamanında müdahale ettiğine inandığını belirtmiştir. Polis ve jandarmanın vatandaşa yönelik tutumundan memnun olanların oranı %68,9; trafik hizmetlerinden memnuniyet oranı ise %66,8 olarak ölçülmüştür. Bu veriler, toplumun önemli bir kesiminin kolluk hizmetlerini olumlu değerlendirdiğini göstermekle birlikte, memnun olmayanların oranının da dikkate değer düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim söz konusu oranlar, 2009-2010 yıllarında %77-%78 seviyelerine ulaşan daha yüksek memnuniyet düzeylerinden gerileyerek, son on yılda %60-70 bandında seyretmektedir (TÜİK, 2025c).

Bireysel ve toplumsal güvenliğin durumunu, yalnızca vatandaş memnuniyeti göstergeleriyle değil; aynı zamanda sunulan hizmetlerin yeterliliği ve sürdürülen iyileştirme çalışmalarıyla da değerlendirmek mümkündür. İçişleri Bakanlığı'nın 2024 Yılı Faaliyet Raporu'nda güvenlik birimlerinin etkinliğini artırmaya yönelik çeşitli projelere yer verilmektedir. Örneğin, Güvenli Yol Projesi kapsamında karayolu ulaşımının güvenliğinin artırılması ve altyapı standartlarının yükseltilmesi hedeflenmiştir. Aynı raporda, suçun önlenmesi ve suçla mücadele kapsamında özellikle kaçakçılık ve dolandırıcılık vakalarının azaltılmasına yönelik çalışmalar yürütüldüğü, bu çerçevede toplumu bilinçlendirmeye yönelik eğitici yayınların hazırlandığı belirtilmektedir. Toplumsal güvenliğı destekleyen diğer faaliyetler arasında, terörle mücadele kaynaklı zararların karşılanması ile şehit yakını ve gazilere yönelik destekler de yer almaktadır. Kolluk hizmetlerinin vatandaşlar açısından daha erişilebilir ve etkili hâle gelmesi amacıyla atılan önemli adımlardan biri, acil çağrılar tek bir numara altında toplayan 112 Acil Çağrı Merkezlerinin kurulması, yaygınlaştırılması ve sistemin geliştirilmesine yönelik çalışmalardır. Bu kapsamda, işitme engellilerin yanı sıra İngilizce, Almanca, Arapça veya Rusça dillerini konuşan bireylerin de acil çağrı hizmetlerinden yararlanabilmesi sağlanmıştır. Uygulamanın ülke genelinde yaygınlaştırılması sayesinde, polis, jandarma, sağlık ve itfaiye gibi acil müdahale birimleri arasındaki koordinasyonun güçlendiğı ve olaylara müdahale sürelerinin önemli ölçüde azaldığı ifade edilmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2025b).

3.2. EKONOMİK GÜVENLİK

Türkiye'de ekonomik güvenliğin temel göstergelerinden biri, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılama kapasitesidir. Resmî istatistiklere göre, göreceli yoksulluk oranı - medyan gelirin %50'sinden daha az gelire sahip bireylerin toplam nüfusa oranı- 2024 yılı itibarıyla %13,6 olarak gerçekleşmiştir. Daha yaygın kullanılan bir ölçüte göre, medyan gelirin %60'ı eşiğinin altında kalan bireylerin oranı ise %21,2'dir. Bu oranlar, toplumun beşte birinden fazlasının temel ihtiyaçları karşılayabilecek düzeyde gelire sahip olmadığını göstermektedir. Benzer şekilde, maddi ve sosyal yoksunluk oranı da 2024 yılında %13,3 olarak ölçülmüştür. Bu endeks; konutun yeterince ısıtılamaması, iki günde bir protein içeren gıda tüketilememesi, beklenmedik harcamaların karşılanamaması gibi toplam 13 temel ihtiyacın en az 7'sinin karşılanamaması durumunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, bireylerin %39,3'ünün iki günde bir et, tavuk veya balık içeren bir öğün masrafını karşılayamadığı; %15,1'inin ise evini yeterince ısıtamadığı anlaşılmaktadır.

Temel tüketim kalıpları da bu durumu desteklemektedir. En yoksul %20'lik kesim, bütçesinin yaklaşık üçte birini gıdaya (%30,4), üçte birini ise konut ve kiraya (%33,2) ayırmak zorundadır. Bu durum, dar gelirli hanelerin gelirlerinin %60'ından fazlasını yalnızca barınma ve beslenme gibi zorunlu ihtiyaçlara harcadığını, diğer ihtiyaçlara ise ancak sınırlı bir bütçe ayırabildiklerini göstermektedir. Buna karşılık, en yüksek gelir grubunda gıda ve konut harcamalarının toplamı gelirin yaklaşık %35'i düzeyindedir (TÜİK, 2024b). Bu karşılaştırma, temel ihtiyaçların karşılanabilmesinde gelir düzeyinin belirleyici olduğunu göstermektedir. Gelir seviyesi düştükçe, dar gelirli bireyler barınma ve beslenme gibi zorunlu harcamalara gelirlerinin daha büyük bir bölümünü ayırmak zorunda kalmakta; bu nedenle diğer zorunlu ihtiyaçların karşılanması büyük ölçüde sınırlanmaktadır.

Toplumun algısı da temel geçim zorluklarına, özellikle ekonomik kaygılara işaret etmektedir. TÜİK'in 2024 yılı Yaşam Memnuniyeti Araştırması sonuçlarına göre halkın %29,2'si, "hayat pahalılığı"nı Türkiye'nin en önemli sorunu olarak gördüklerini belirtmiştir. Aynı ankette "yoksulluk" ise %14,0 oranıyla üçüncü sırada yer almıştır (TÜİK, 2025d). Bu bulgular, yüksek enflasyon ve yaşam maliyetlerindeki artışın, halkın geniş kesimleri açısından temel ihtiyaçları karşılama güvenliğini tehdit eden başlıca unsurlar hâline geldiğini göstermektedir. Nitekim 2024 yılında tüketici enflasyonu %64,77 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2025e). Bu yüksek oran, özellikle gıda, enerji ve barınma gibi temel tüketim alanlarındaki maliyetleri artırarak geçim derdini toplumun genelinde daha yaygın ve derin hissedilen bir sorun hâline getirmiştir.

Ekonomik güvenliğin bir diğer boyutu, bireylerin geleceğe dair beklentileri ve tasarruf yapabilme kapasitesidir. Yaşam memnuniyeti verileri, toplumun geleceğe dair temkinli bir iyimserlik taşıdığını ortaya koymaktadır. 2024 yılında Türkiye'de her 100 kişiden yaklaşık 64'ü, geleceğinden umutlu olduğunu beyan etmiştir (TÜİK, 2025d). Bu oran, toplumun önemli bir kesiminin ekonomik geleceğine dair umut taşıdığını göstermektedir. Öte yandan, mevcut ekonomik koşullarda düzenli tasarruf yapabilmek birçok hane için oldukça güç görünmektedir. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'na göre, bireylerin %26,8'i beklenmedik bir harcamayı karşılayamayacağını ifade etmiştir (TÜİK, 2024b). Diğer bir ifadeyle, her dört kişiden biri ani bir sağlık gideri ya da acil bir masraf karşısında yeterli mali birikime sahip olmadığını belirtmektedir. Bu yüksek oran, hanelerin önemli bir bölümünün düzenli tasarruf yapamadığına işaret etmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'de halkın önemli bir kesimi geleceğe temkinli bir iyimserlik beslese de

yüksek enflasyon ve düşük gelir düzeyi nedeniyle birikim yapabilme konusunda ciddi sorunlar yaşamaktadır. Bu durum, ekonomik güvenliğin sürdürülebilirliği açısından önemli bir risk faktörüdür.

Ekonomik güvenliğin ve genel refah düzeyinin önemli göstergelerinden biri, bireylerin temel ihtiyaçların ötesinde kendilerine ve ailelerine yönelik gelişim, dinlenme veya sosyal katılım amaçlı harcamalara bütçe ayırabilme kapasitesidir. 2024 yılında ortalama bir hanehalkı bütçesinde eğlence, kültür ve spor harcamalarının payı yalnızca %2,3 düzeyindedir. Benzer şekilde, eğitim harcamalarının toplam bütçe içindeki payı da %1,6 gibi düşük bir seviyededir. Buna karşılık, konut ve kira harcamaları %26,0; ulaştırma harcamaları ise %21,6 ile hane bütçesinin en büyük kalemlerini oluşturmaktadır (TÜİK, 2025f). Bu dağılım, hanelerin büyük çoğunluğunun gelirlerini zorunlu ihtiyaçlara ayırmak zorunda kaldığını; buna karşılık kişisel gelişim, sosyal etkinlik ya da tatil gibi yaşam kalitesini artırıcı harcamalara ise bütçelerinde oldukça sınırlı bir yer ayırabildiklerini göstermektedir. Nitekim TÜİK'in 2024 yılı Yoksulluk ve Yaşam Koşulları Araştırması sonuçlarına göre, bireylerin %57,5'i evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayamayacağını beyan etmiştir (TÜİK, 2024b). Bu çarpıcı oran, toplumun yarısından fazlasının yıl içerisinde bir haftalık tatile çıkabilecek ekonomik güvenceye sahip olmadığını göstermektedir. Bu açıdan tatil, seyahat ya da dinlenmeye yönelik harcamalar pek çok hane için lüks olarak değerlendirilmektedir. Benzer şekilde, kültürel ve sosyal yaşama katılım düzeyi de oldukça düşüktür. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle bireylerin %13,3'ü ayda bir kez tanıdıklarıyla dışarıda buluşmak ya da ücretli sosyal etkinliklere katılmak gibi faaliyetlerden mahrum kalmaktadır (TÜİK, 2024b). Bu durum, ekonomik güvenliğin yalnızca temel ihtiyaçları karşılama kapasitesiyle sınırlı olmadığını; aynı zamanda yaşam kalitesi, sosyal katılım ve bireysel refah düzeyi üzerinde de belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Ailelerin hem kendileri hem de çocukları için yapacakları bakım ve gelişim harcamalarında da benzer ekonomik kısıtlar görülmektedir. TÜİK'in 2024 yılı Hizmetlere Erişim ve Ayrımcılık Araştırması verilerine göre, 0-12 yaş arası çocuklar arasında profesyonel bakım hizmetine ihtiyaç duyanların %74,7'si bu hizmetlere maddi yetersizlik nedeniyle erişememiştir (TÜİK, 2025g). Bu bulgu, özellikle ebeveynler açısından çocuk bakımı ve gelişimi için bütçe ayırmanın ne denli güç olduğunu ortaya koymaktadır.

Yoksulluğun boyutu ile belirli grupların yapısal risk altında bulunması, ekonomik kırılganlığın temel göstergeleri arasında yer almaktadır. Türkiye'de eğitim düzeyi düşük

bireylerde yoksulluk çok daha yaygındır. Örneğin, herhangi bir okul bitirmeyenlerin %24,7'si yoksul olarak sınıflandırılmaktadır. Buna karşılık, eğitim seviyesi yükseldikçe yoksulluk oranlarının anlamlı şekilde azaldığı görülmektedir. Benzer şekilde, hanehalkı tipine göre de yoksulluk düzeyleri farklılık göstermektedir. Geniş ailelerde (%17,9) ve çekirdek ailelerde (%13,4) yoksulluk oranı; tek başına yaşayan bireylerde (%6,5) ya da birden fazla kişinin birlikte yaşadığı, ancak çekirdek aile yapısı göstermeyen hanelerde (%10,8) gözlenen oranlardan daha yüksektir. TÜİK verilerine göre sürekli yoksulluk oranı -dört yıllık izlem döneminde en az üç yıl yoksul kalan bireylerin oranı- 2024 yılı itibarıyla %13,7'ye yükselmiştir (TÜİK, 2024b). Bu bulgu, yaklaşık her yedi kişiden biri için ekonomik kırılganlığın geçici değil, yapısal bir sorun hâline geldiğini göstermektedir.

Bu tablo karşısında, devletin sosyal yardım politikaları aracılığıyla ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik kapsamlı adımlar attığı görülmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2024 Yılı Faaliyet Raporu verilerine göre, 2024 yılında tüm kamu kurumları tarafından yapılan sosyal yardım harcamaları toplam 491,7 milyar TL düzeyine ulaşmıştır. Bu tutar, gayrisafi yurtiçi hasılanın yaklaşık %1,13'üne karşılık gelmektedir. Sosyal yardımların kapsamının genişlemesiyle birlikte destek verilen hane sayısında da dikkat çekici bir artış yaşanmıştır. 2024 yılı itibarıyla ülke genelinde 4.574.684 hane sosyal yardım programlarından yararlanmıştır. Bu sayı, Türkiye'deki toplam hanehalklarının yaklaşık beşte birine (%17,2) karşılık gelmekte olup, sosyal güvenlik desteğine duyulan yapısal ihtiyacın büyüklüğünü açık biçimde ortaya koymaktadır (TÜİK, 2025o; TÜİK, 2025ö; T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025).

Sosyal yardım politikaları, yoksul ve kırılgan kesimlere çok çeşitli alanlarda destek sunarak ekonomik güvenliğin korunmasına katkı sağlamaktadır. Örneğin, 65 yaş üstü muhtaç bireylere yönelik olarak bağlanan yaşlılık aylığından 2024 yılında 805.554 kişi yararlanmış; bu kapsamda toplam 34,76 milyar TL ödeme gerçekleştirilmiştir. Yüksek engel oranına sahip bireyler için ödenen engelli aylıkları ise 718.967 kişiye ulaşmış; engelli bireyler ve yakınlarına 2024 yılı boyunca toplam 27,96 milyar TL tutarında yardım sağlanmıştır. Bunun yanı sıra, herhangi bir sağlık güvencesi bulunmayan veya prim ödeme gücüne sahip olmayan bireyler için devlet tarafından Genel Sağlık Sigortası (GSS) primleri karşılanmakta, bu yolla sağlık hizmetlerine erişim güvence altına alınmaktadır. 2024 yılı boyunca 9,44 milyon kişinin GSS primi devlet tarafından ödenmiş; bu amaçla toplam 105,6 milyar TL kaynak aktarılmıştır (T.C. Aile ve Sosyal

Hizmetler Bakanlığı, 2025). Bu veriler, sosyal devlet mekanizmalarının ekonomik kırılganlığı azaltma konusundaki rolünü açık biçimde ortaya koymaktadır.

Türkiye’de uygulanan sosyal yardım programlarının büyük ölçüde nakdi yardımlara dayandığı görülmektedir. 2024 yılında yapılan yardımların %96’sı nakit transferi şeklinde gerçekleşmiş, bu yardımların %89’u ise sürekli/düzenli yardımlar kategorisinde yer almıştır. Bu durum, geçici yardımlardan ziyade düzenli sosyal destek mekanizmalarının ön plana çıktığını göstermektedir. Düzenli yardımlar arasında, Türkiye Aile Destek Programı gibi hanelere doğrudan nakit desteği sağlayan yeni uygulamalar da yer almaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025). Özellikle son dönemde artan hayat pahalılığıyla mücadele amacıyla uygulamaya konulan bu programlar, düşük gelirli hanelerin gelir seviyesini desteklemeyi ve temel ihtiyaçlara erişimini kolaylaştırmayı hedeflemektedir.

Ekonomik kırılganlığı azaltmaya yönelik sosyal politikaların aynı zamanda istihdamı teşvik edecek şekilde tasarlanması büyük önem taşımaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, sosyal yardım alan bireylerin işgücü piyasasına kazandırılmasını desteklemek amacıyla, işverenlere yönelik prim desteği uygulamasını 2024 yılında da sürdürmüştür. Bu kapsamda, düzenli sosyal yardım alan ve gelir testiyle durumu tespit edilmiş bireylerin özel sektörde istihdam edilmesi durumunda, işverenin sigorta primi bir yıl süreyle Bakanlık tarafından karşılanmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025). Böylece, sosyal yardım-istihdam bağlantısı sağlanmakta; destek alan bireylerin kalıcı bir gelire kavuşarak ekonomik kırılganlıktan çıkmaları hedeflenmektedir.

Ekonomik güvenliğin sağlanması, Türkiye’deki temel politika belgeleri ve kamu stratejilerinde öncelikli hedeflerden biri olarak belirlenmiştir. On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028) ile 2024 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı gibi belgelerde, ekonomik güvenliğin temel koşulu olarak öncelikle makroekonomik istikrarın sağlanması ve yüksek enflasyonun kontrol altına alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2024 yılı programlarında enflasyonun orta vadede tek haneli seviyelere düşürülmesini ve fiyat istikrarının sağlanmasını temel amaç olarak ilan etmiştir. Bu doğrultuda, öngörülebilir ve kurala dayalı politikaların sürdürüleceği; para, maliye ve gelirler politikalarının uyum içinde uygulanacağı belirtilmektedir. Nitekim 2023 yılından itibaren benimsenen yeni ekonomi politikası; öngörülebilirlik ve kurala dayalı yönetim anlayışı çerçevesinde, makro-finansal istikrarı sağlamayı, sürdürülebilir büyümenin

temellerini güçlendirmeyi ve daha adil bir gelir dağılımı tesis etmeyi hedeflemektedir (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025). Sonuç olarak, kamu politika ve strateji belgelerinde öngörülen makroekonomik istikrarın sağlanması, enflasyonla etkin mücadele ve sürdürülebilir büyüme gibi hedeflerin başarıyla uygulanmasının, bireylerin ekonomik açıdan kendilerini daha güvende hissetmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.3. KONUT VE TEMEL ALTYAPI GÜVENLİĞİ

Türkiye, coğrafi yapısı ve iklim koşulları nedeniyle deprem başta olmak üzere çeşitli afet risklerine maruz bir ülke olup *“afetlerle iç içe yaşayan bir ülkedir”* (AFAD, 2025). Nüfusun çok büyük bir kısmının (%93,4) il ve ilçe merkezlerinde yaşaması (TÜİK, 2025h), kentsel alanlarda konut ve altyapı güvenliğini ülke genelinde can ve mal güvenliği açısından kritik hale getirmektedir.

Türkiye’de konut güvenliği alanındaki en temel sorun, mevcut yapı stokunun fiziksel sağlamlığı ve özellikle depreme karşı dayanıklılığıdır. 6 Şubat 2023’te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, bu alandaki yapısal zafiyetleri trajik bir biçimde gözler önüne sermiş ve konut güvenliği meselesini ülke gündeminin ön sıralarına taşımıştır. AFAD’ın hasar tespit verilerine göre, söz konusu depremlerde 302.919 binada orta ve üzeri düzeyde hasar saptanmıştır. Bu binalarda toplam 786.222 bağımsız bölüm bulunmakta olup bunların 650.948’i konut olarak kaydedilmiştir. Yıkık, acil yıkılacak veya ağır hasarlı bina sayısı 260.148; bu yapılardaki konut sayısı ise yaklaşık 531.876’dır (AFAD, 2025). Bu veriler, Türkiye’deki mevcut konut stokunun önemli bir kısmının afetlere karşı dayanıksız olduğunu göstermektedir. Deprem sonrası dönemde konut güvenliğini yeniden tesis etmek amacıyla, Türkiye tarihinin en büyük yeniden inşa seferberliklerinden biri başlatılmıştır. Afetten etkilenen bölgelerde, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile TOKİ öncülüğünde yürütülen çalışmalar neticesinde, 2024 yılı sonuna gelindiğinde hak sahibi depremzedelerin neredeyse yarısına yeni konutları teslim edilmiştir. *“Dünyanın en büyük konut seferberliği”* olarak tanımlanan bu süreçte, toplamda 413 bini aşkın konut ve işyeri için ihale gerçekleştirilmiş olup inşa faaliyetleri yoğun şekilde devam etmektedir (AFAD, 2025). Bu kapsamda, deprem bölgesindeki nüfusun önemli bir bölümünün, deprem mevzuatına uygun olarak inşa edilen konutlarda yaşamaya başladığı görülmektedir.

Konut güvenliği yalnızca yeni yapıların inşasıyla değil, aynı zamanda mevcut yapı stokunun iyileştirilmesi ve etkin bir biçimde denetlenmesiyle sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda, 2012 yılında yürürlüğe giren 6306 sayılı Kanun (2012), deprem riski altındaki eski ve dayanıksız binaların yenilenmesini amaçlamaktadır. Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) ile ilgili bakanlıklar, riskli yapıların tespiti, yıkılarak yeniden yapılması veya güçlendirilmesi süreçlerini desteklemektedir. 2024 yılında mekânsal planlama ve kentsel dönüşüm faaliyetlerine yönelik olarak merkezi bütçeden 230 milyon TL kaynak tahsis edilmiş ve bu kaynağın büyük bölümü yıl içerisinde kullanılmıştır (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2025).

Sadece depreme dayanıklılık açısından değil, diğer fiziksel nitelikler bakımından da Türkiye’de yapı stokuna ilişkin ciddi sorunlar bulunmaktadır. TÜİK’in 2024 yılı Yoksulluk ve Yaşam Koşulları Araştırması sonuçlarına göre, nüfusun %31,3’ü oturduğu konutta “sızdıran çatı, nemli duvarlar veya çürümüş pencere çerçeveleri” gibi önemli yapısal sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Ayrıca, konutların yalıtım yetersizliği nedeniyle “ısınma güçlüğü” yaşayanların oranı %30,2 düzeyindedir (TÜİK, 2024b). Bu veriler, özellikle düşük gelirli kesimlerde konut kalitesine ilişkin sorunların daha yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim medyan gelirin %60’ından daha düşük bir gelire sahip hanelerde, sızdıran çatı, nemli duvarlar veya çürümüş pencere çerçeveleri gibi sorunlara ilişkin oran %48,1’e; yalıtım eksikliği nedeniyle ısınamama oranı %47,8’e kadar çıkmaktadır (TÜİK, 2024c).

Kentsel alanlardaki konutlarda kalabalık yaşam ve yetersiz mekân sorunu, güvenli ve sağlıklı barınma koşullarını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. TÜİK’in 2021 yılı Bina ve Konut Nitelikleri Araştırması’na göre, Türkiye genelinde hanehalklarının sahip olduğu ortalama oda sayısı kişi başına 1,1 düzeyindedir. Bu ortalamanın, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde daha düşük olduğu görülmekte (TÜİK, 2022); bu durum da hanehalkı büyüklüğüne ya da mekânsal yetersizlik sorununa işaret etmektedir. Öte yandan, konut mülkiyet durumu incelendiğinde hanehalklarının %56,1’inin oturduğu evin sahibi, %28’sinin ise kiracı olduğu görülmektedir (TÜİK, 2024b). Konut mülkiyet oranının görece yüksek oluşu, özellikle ekonomik güvenlik bağlamında kentsel güvenliğe olumlu katkı sağlayan bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

TÜİK’in 2024 yılı Yoksulluk ve Yaşam Koşulları Araştırması’na göre, bireylerin %10,7’si yaşadığı çevrede “yoğun suç veya şiddet olayları” ile karşılaştığını belirtmiştir.

Aynı araştırmada kentlilerin %16,2'si komşulardan veya sokaktan gelen gürültüden, %21,7'si ise trafik ve sanayi kaynaklı hava kirliliği gibi çevresel sorunlardan şikâyetçidir. Bu bulgular, konut güvenliği kavramının yalnızca fiziksel dayanıklılıkla değil, çevresel huzur ve sağlık koşullarıyla da doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2024c). Dolayısıyla, Türkiye’de konut güvenliğine ilişkin sorunlar, yalnızca deprem riski ve mevcut yapı stokunun yenilenme ihtiyacıyla sınırlı değildir; aynı zamanda konut kalitesi, aşırı yoğunluk, çevresel koşullar ve suç oranları gibi çok boyutlu unsurları da kapsamaktadır.

Türkiye, kentsel altyapı hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve nüfusun büyük bölümüne ulaştırılması konusunda son yıllarda kayda değer gelişmeler yaşamıştır. İçme suyu altyapısı, neredeyse tüm kentsel nüfusu kapsayacak düzeye ulaşmıştır. Belediye nüfusunun %98,8'i şebeke suyu hizmeti almaktadır. Belediyeler tarafından temin edilen içme suyunun %60,8'i arıtma tesislerinde arıtılarak sağlanmakta olup, bu işlemin büyük bölümü konvansiyonel arıtma yöntemleriyle gerçekleştirilmektedir. Kanalizasyon altyapısı da benzer biçimde yaygınlaşmış olup, belediye nüfusunun %92,8'i bu hizmetten yararlanmaktadır. Buna karşın, kanalizasyon şebekesi dışında kalan küçük yerleşim birimleri hâlen mevcuttur ve bu durum çevre ve toplum sağlığı açısından belirli riskler barındırmaktadır. Öte yandan, soğutma suları hariç tutulduğunda alıcı ortamlara deşarj edilen atıksuyun yaklaşık %79'u arıtılarak bırakılmaktadır (TÜİK, 2023). Bu oran, Türkiye’de arıtma altyapısının hâlâ gelişime ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye’de elektrik altyapısı, kırsal alanlar dâhil olmak üzere neredeyse tüm nüfusu kapsamakta; şehirlerde ise elektrik arzı büyük ölçüde kesintisiz sağlanmaktadır (TEDAŞ, 2024). Elektrik arzının sürekliliği, özellikle kentsel alanlarda sağlık hizmetlerinin kesintisiz yürütülmesi, kamusal alanların aydınlatılması ve günlük yaşamın sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir; bu yönüyle elektrik altyapısının güvenilirliği, hem kentsel güvenliğin hem de yaşam kalitesinin temel bileşenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de doğalgaz altyapısının yaygınlaştırılması, kentsel yaşam kalitesini ve güvenliğini artıran önemli bir gelişme olmuştur. Son yıllarda doğal gaz dağıtım şebekesi tüm illeri ve büyük ilçelerin çoğunu kapsayacak şekilde genişletilmiş; bu durum, konutlarda doğal gaz kullanımını yaygınlaştırmıştır. Nitekim 2024 yılı itibarıyla 25,33 milyon hanenin yaklaşık 15,1 milyonu (%59,6) ısınma ve pişirme için birincil yakıt olarak doğal gaz kullanmaktadır. Bu yaygınlaşma, özellikle kent merkezlerinde hava kalitesinin

iyileştirilmesi ve soba kaynaklı yangın ile karbonmonoksit zehirlenmesi risklerinin azaltılması bakımından kentsel güvenliğe doğrudan katkı sağlamaktadır. Ancak hâlen yaklaşık 8,48 milyon hane (%33,5) katı yakıt (kömür, odun) kullanmakta; %7’lik bir kesim ise elektrik ve diğer yakıt türlerini kullanmaktadır (TÜİK 2022b). Doğal gaz altyapısının ulaşmadığı ya da tercih edilmediği bölgelerde, özellikle kış aylarında çevresel sorunlar yaşanabilmektedir. Bu nedenle doğal gaz dağıtım ağının genişletilmesi hedefi (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023c) çevre ve sağlık güvenliği açısından önemlidir.

Sonuç olarak, Türkiye’de konut ve altyapı güvenliğine ilişkin stratejik hedefler, politika belgelerinde açık biçimde tanımlanmıştır. Kalkınma planları ve yıllık programlarda, güvenli ve sürdürülebilir kentleşmenin sağlanmasına yönelik somut amaç ve tedbirlere yer verilmektedir. Bu çerçevede belirlenen öncelikler; afetlere dayanıklı ve güvenli konutların inşa edilmesi, mevcut riskli yapıların dönüştürülmesi, su ve enerji gibi temel altyapı hizmetlerinde kapsayıcılığın ve hizmet kalitesinin artırılması ile iklim değişikliğine uyumlu sürdürülebilir bir kentsel altyapının oluşturulması şeklinde özetlenebilir.

3.4. AFET GÜVENLİĞİ

Türkiye, coğrafi konumu, jeolojik yapısı ve iklim özellikleri nedeniyle sık ve farklı türlerde afetlere maruz kalan bir ülkedir. Son yıllarda, afetlerin hem oluş sıklığında hem de yol açtığı zararlarda önemli bir artış yaşanmakta; bu durum afetlerin toplumsal ve ekonomik maliyetini giderek yükseltmektedir. Bu çerçevede, afet öncesinde alınacak önlemler ile toplumsal farkındalık oluşturulması, afet yönetimi politikalarının temel önceliklerinden biri haline gelmiştir (AFAD, 2022b). Nitekim Türkiye, Küresel Risk Endeksi’ne göre 191 ülke arasında 45. sırada yer almakta ve 5,0 puan ile “yüksek risk” grubunda değerlendirilmektedir (AFAD, 2018). Bu durum, afet güvenliği konusunun Türkiye açısından kritik önemde olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye, hem doğal hem de beşerî afet türlerinin önemli sıklıkta yaşandığı yüksek riskli bir ülkedir. Deprem, heyelan, sel ve çığ gibi doğal afetler ülkenin farklı bölgelerinde sıkça meydana gelirken; jeopolitik konumu nedeniyle savaş, zorunlu göç ve diğer insani krizler gibi beşerî nitelikli afetlerle de karşı karşıya kalabilmektedir. Küresel Afet Risk Endeksi’nde Türkiye’nin yüksek risk grubunda yer alması, bu durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır. Özellikle deprem riski, Türkiye için önemli bir tehdit oluşturmaktadır.

Türkiye, dünyanın en aktif deprem kuşaklarından biri olan Akdeniz-Alp-Himalaya kuşağında yer almakta olup, küresel depremlerin yaklaşık %20'si bu bölgede meydana gelmektedir. Türkiye'de her yıl en az bir kez 5.0 ila 6.0 büyüklüğünde deprem meydana gelmekte olup, bu durum ülkenin aktif tektonik yapısından kaynaklanmaktadır. AFAD verilerine göre, Türkiye'de ortalama her beş yılda bir büyük çaplı, can ve mal kaybına yol açan bir deprem yaşanmakta; her yıl yaklaşık 1.000 kişi hayatını kaybetmekte, 2.100 kişi yaralanmakta ve 7.000'den fazla bina ağır hasar almakta veya yıkılmaktadır. Cumhuriyet dönemi boyunca afet kaynaklı can kayıplarının yaklaşık %60'ının depremlerden kaynaklandığı dikkate alındığında, depremlerin Türkiye açısından en yıkıcı afet türü olduğu anlaşılmaktadır (AFAD, 2018).

Deprem dışındaki afet türleri açısından da Türkiye önemli düzeyde risk barındırmaktadır. AFAD tarafından yayımlanan 2023 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri'ne göre, yalnızca bir yıl içerisinde ülke genelinde toplam 5.233 afet olayı kayıtlara geçmiştir. Bu afet olaylarının türlerine göre dağılımı incelendiğinde, özellikle su baskınları (2.028 olay) ve orman yangınları (1.711 olay) en sık karşılaşılan afet türleri olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, büyüklüğü 4.0 ve üzeri olan 830 deprem, 564 heyelan vakası, 93 çığ veya yoğun kar/tipi olayı ile 7 maden kazası da 2023 yılı içerisinde gerçekleşmiştir (AFAD, 2024). Bu veriler, Türkiye'de yalnızca depremlerin değil; aynı zamanda iklim kaynaklı ve jeolojik afet türlerinin de yaygın biçimde yaşandığını ortaya koymaktadır. Söz konusu çeşitlilik, Türkiye'nin çoklu afet risklerine açık bir ülke olduğunu göstermektedir.

Afet güvenliği bağlamında Türkiye'nin mevcut durumunu değerlendirirken, son yıllarda kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik kaydedilen ilerlemeleri de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. 2009 yılında 5902 sayılı Kanun ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) kurulmasıyla birlikte, kriz odaklı yaklaşımdan risk temelli ve bütüncül afet yönetimi anlayışına geçilmiş; bu durum, afet yönetiminde önemli bir yapısal dönüşüm sağlamıştır. Bu çerçevede uygulamaya konulan AFAD Stratejik Planları, ulusal afet yönetim politikalarının hayata geçirilmesi, il düzeyinde yerel afet planlarının hazırlanması ve müdahale kapasitesinin güçlendirilmesini teşvik etmektedir (AFAD, 2022b; AFAD, 2022a; AFAD, 2024b).

Günümüzde Türkiye, afetlere müdahale ve koordinasyon konusunda merkezi ve yerel düzeyde örgütlenmiş bir yapıya sahiptir. Ülke genelinde 81 ilde Afet ve Acil Durum Müdürlüğü faaliyet göstermekte olup, her il için İl Afet Müdahale Planı ve İl Afet Risk

Azaltma Planı hazırlanmıştır. Bu planlar, afet öncesi hazırlık, afet anı müdahale ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinin belirli bir düzen içinde yürütülmesini hedeflemektedir (AFAD, 2022b).

AFAD’ın 2024 yılı Faaliyet Raporu’na göre, afet anlarında kullanılmak üzere ülke genelinde 21.792 kapalı barınma tesisi (spor salonu, okul, yurt vb.) ve 2.521 barınma alanı (çadır/konteyner kent sahası) belirlenmiştir. Türkiye’de barınma tesislerinin toplam kapasitesi 3.628.976 kişidir (AFAD, 2025). Öte yandan, toplum temelli kapasite geliştirme çalışmaları kapsamında AFAD Gönüllülük Sistemi uygulamaya konulmuştur. 2024 yılı sonunda bu sisteme başvuran kişi sayısı 1,5 milyonu aşmış; 268 bin kişi “*Temel AFAD Gönüllüsü*”, yaklaşık 64 bin kişi ise ileri düzey saha eğitimiyle “*Destek AFAD Gönüllüsü*” unvanını kazanmıştır. Bu gönüllüler, afet anlarında arama-kurtarma, lojistik destek ve enkaz kaldırma gibi görevlerde aktif rol almaktadır. Ayrıca, Rapor’da afetlere hazırlık düzeyini artırmaya yönelik eğitim ve farkındalık çalışmalarının da kapsamlı biçimde yürütüldüğü; sadece 2024 yılı içinde 7,5 milyondan fazla kişiye yüz yüze veya çevrim içi afet farkındalık eğitimi verildiği belirtilmiştir (AFAD, 2025).

Türkiye’nin tarihî depremlerinden biri olan 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremleri, çok geniş bir coğrafyayı etkileyerek büyük can ve mal kayıplarına yol açmıştır. İçişleri Bakanlığı verilerine göre, deprem 120.000 km²’lik alanda 11 ilde ağır yıkıma neden olmuş ve 53.537 kişi hayatını kaybetmiş, 107.213 kişi yaralanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2024c). Depremin hemen ardından arama-kurtarma ve yardım çalışmalarına yoğun şekilde başlansa da, özellikle ilk günlerde kurumların müdahale kapasitesi ve kurumlar arası koordinasyon eksikliği ciddi eleştirilere konu olmuştur. Bu durum, afet yönetim sisteminin sahadaki uygulama kapasitesine ilişkin önemli zafiyetleri gündeme getirmiştir (Euronews Türkiye, 2023). Ayrıca, yaşanan bu afetler, yalnızca yıkıcı etkiler doğurmamakta; aynı zamanda yapısal sorunların daha görünür hâle gelmesini ve bu sorunlara yönelik çözüm arayışlarının hız kazanmasını sağlamaktadır. Nitekim 6 Şubat depremleri sonrasında, bina güvenliği, yapı denetimi uygulamalarının yetersizlikleri ve kentsel dönüşüm süreçlerinin aksayan yönleri gibi konular kamuoyunun gündemine güçlü biçimde taşınmıştır (TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, 2023). Aynı şekilde, deprem sonrası riskli yapıların yenilenmesi ve kentsel dönüşüm çalışmaları toplum ve siyaset gündeminin başlıca konularından biri haline gelmiştir (DAİMFED, b.t.; Anadolu Ajansı, 2024).

Türkiye’de afet güvenliği açısından öne çıkan sorunlardan biri, yerleşimlerin doğal afet riski yüksek alanlara inşa edilmiş olmasıdır. Özellikle sel ve heyelan gibi afetlerde, yerleşim birimlerinin dere yatakları ya da heyelan tehlikesi bulunan bölgelerde yer alması, ciddi can ve mal kayıplarına neden olmaktadır. Bu durum, afet risklerinin yalnızca afet sonrası müdahale ile değil, afet öncesi mekânsal planlama ve risk azaltma stratejileriyle yönetilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (AFAD, 2018; AFAD 2022b). Geçmişte yaşanan afetlerin ardından bazı yerleşimlerin daha güvenli alanlara taşınmasına yönelik kararlar alınmış olsa da, bu uygulamalar her zaman hedefe ulaşamamıştır. Afet sebebiyle yer değiştirme kararı alınan birçok yerleşim biriminin çeşitli nedenlerle kullanılmaya devam ettiği yani fiilen tahliye edilemediği görülmektedir. Bu nedenle Stratejik Plan’da da vurgulandığı üzere, afet risklerinin yerinde azaltılması, daha sürdürülebilir bir çözüm alternatifi sunmaktadır (AFAD, 2024b). Bununla birlikte, Türkiye’de plansız kentleşme ve uygun olmayan arazi kullanımı da afet güvenliği açısından yapısal bir sorundur. Jeolojik etütler yapılmadan imara açılan alanlarda gerçekleştirilen yapılaşmalar, özellikle hızlı kentleşme dönemlerinde ciddi riskler doğurmuştur (AFAD, 2018).

Günümüzde iklim değişikliği, yalnızca çevresel bir mesele olmanın ötesine geçerek afet güvenliği açısından giderek daha belirleyici bir tehdit hâline gelmektedir. Küresel ısınmanın etkisiyle aşırı hava olaylarının hem sıklığında hem de şiddetinde belirgin bir artış yaşanmakta; bu olayların bir kısmı doğrudan afet niteliği kazanarak ciddi can ve mal kayıplarına yol açmaktadır (AFAD, 2024b). Türkiye de iklim değişikliğinin yol açtığı bu risklerden önemli ölçüde etkilenmektedir. Özellikle son yıllarda yaşanan yoğun yağışların yol açtığı sel ve taşkınlar, çok sayıda yerleşim alanında ciddi hasarlara neden olmuştur. Aynı şekilde, farklı bölgelerde çıkan büyük orman yangınları da iklim krizinin afet yönetimini doğrudan etkileyen kritik bir sorun hâline geldiğini göstermektedir (AFAD, 2022b; T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024).

3.5. ULAŞIM GÜVENLİĞİ

Türkiye’de kent içi ulaşım altyapısı büyük ölçüde karayolu ağına dayanmaktadır. Özellikle büyükşehirlerde ulaşım altyapısına yönelik çeşitli iyileştirmeler yapılmasına rağmen, hızla artan araç sahipliği nedeniyle trafik yoğunluğu önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. 2024-2027 Karayolu Trafik Güvenliği Eylem Planı’nda yer alan verilere göre, Türkiye’de yolcu taşımacılığının %92,7’si karayolu üzerinden

gerçekleşmektedir. Bu yüksek oran, karayolu altyapısına olan bağımlılığı ve alternatif ulaşım türlerinin mevcut ulaşım talebini karşılamada yetersiz kaldığını göstermektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2023).

Türkiye’de kent içi ulaşımın karşılanmasında toplu taşıma sistemleri merkezi bir rol oynamaktadır. Belediyeler tarafından işletilen otobüs, metrobüs ve minibüs hatları kentin geniş kesimlerine hizmet sunarken, son yıllarda yaygınlaşan metro ve tramvay gibi raylı sistemler ise yolcu kapasitesini artırmanın yanı sıra daha hızlı, güvenli ve konforlu bir ulaşım imkanı sağlamaktadır. Toplu taşımayı, özellikle de raylı sistemleri yaygınlaştırmak; özel araç bağımlılığını azaltması ve kent içi trafik yoğunluğunu hafifletmesi açısından stratejik bir önem taşımaktadır. Nitekim ulusal düzeyde hazırlanan strateji belgelerinde de sürdürülebilir ulaşım yöntemlerine geçiş, öncelikli hedefler arasında gösterilmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2023; T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2025; T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023a).

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı’nın 2024 Yılı Faaliyet Raporu’nda (2025), kent içi trafik yoğunluğunu azaltmak ve toplu taşıma kullanımını teşvik etmek amacıyla metro, hafif raylı sistem ve tramvay projelerinin yürütüldüğü belirtilmektedir. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Konya ve Kocaeli gibi büyükşehirlerde, bakanlık desteğiyle yeni raylı sistem hatları inşa edilmekte; bu yatırımlar, toplu taşımada raylı sistemlerin payını artırarak karayolu trafiği üzerindeki baskıyı hafifletmeyi amaçlamaktadır.

2023 tarihli Karayolu Trafik Güvenliği Eylem Planı’nda, incinebilir yol kullanıcıları olarak tanımlanan bisikletliler ile e-skuter sürücülerinin motorlu taşıt trafiğinden ayrılması amacıyla, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından çok sayıda ilde toplam 3.720 km bisiklet yolu yapıldığı belirtilmektedir. Ancak bu tür incinebilir yol kullanıcılarının trafikte can güvenliğinin sağlanabilmesi için, güvenli bisiklet şeritleri, uygun park alanları ve yol ağıyla bütünleşik altyapı sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2023).

Trafik kazalarına dair istatistikler, Türkiye’de ulaşım güvenliğinin hâlen ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir. 2024 yılı verilerine göre, ülke genelinde toplam 1.444.026 trafik kazası meydana gelmiş; bunların 266.854’ü ölüm ya da yaralanma ile sonuçlanmıştır. Bu kazalar sonucunda 6.351 kişi hayatını kaybetmiş, 385.117 kişi ise yaralanmıştır (TÜİK, 2025).

Yerleşim yeri bağlamında ölümlü-yaralanmalı trafik kazaları incelendiğinde, 2024 yılı verilerine göre toplam 266.854 kazanın 228.119'u (%85,5) yerleşim yeri içinde, 38 735'i (%14,5) ise yerleşim yeri dışında meydana gelmiştir. Bu dağılım, kaza riskinin özellikle kentsel alanlarda yoğunlaştığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Nitekim trafik kazalarına bağlı ölümlerin %56,4'ü, yaralanmaların ise %80,5'i yerleşim yeri içinde gerçekleşmiştir. Buna karşılık, ölümlerin %43,6'sı ve yaralanmaların %19,5'i yerleşim yeri dışında kaydedilmiştir (TÜİK, 2025). Bu bulgular, kırsal ve şehirlerarası güzergâhlarda meydana gelen kazaların sayıca daha az olsa da daha ağır sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

2024 yılına ait verilere göre, trafik kazalarına neden olan kusur türleri incelendiğinde, özellikle sürücü kaynaklı hataların belirgin biçimde ön plana çıktığı görülmektedir. Ölümlü ve yaralanmalı kazalara neden olan toplam 318.926 kusurun %90,1'i doğrudan sürücü hatalarından kaynaklanmıştır. Diğer kusurlar arasında %8,2 ile yayalar, %0,8 ile taşıtlar, %0,5 ile yolcular ve %0,3 ile yol altyapısı yer almaktadır. Sürücü kusurlarının alt nedenleri arasında birinci sırada *“araç hızının yol, hava ve trafik şartlarına uygun şekilde ayarlanmaması”* gelmektedir. Bu durum, 2024 yılında toplam 105.802 kazaya neden olmuştur. İkinci sırada *“kavşaklarda geçiş önceliğine uymamak”* (46.458 vaka), üçüncü sırada ise *“manevraları düzenleyen genel şartlara uymamak”* (26.487 vaka) yer almaktadır (TÜİK, 2025). Bu veriler, trafik kazalarının önemli bir bölümünün hız ihlalleri ve temel trafik kurallarına uymama nedeniyle meydana geldiğini göstermektedir.

Kaza türlerine ilişkin bulgular da bu durumu desteklemektedir. 2024 yılında trafik kazalarına bağlı ölümlerin en çok gerçekleştiği kaza türü, 1.295 ölümle *“yayaya çarpma”* olmuştur. Bunu *“yoldan çıkma”* (1.281 ölüm) ve *“yandan çarpma”* (1.141 ölüm) takip etmektedir (TÜİK, 2025). Özellikle yaya çarpması sonucu meydana gelen ölümlerin yüksekliği, kent içi ulaşım güvenliği açısından önemli bir soruna işaret etmektedir. Bu durum, yayaların korunmasına yönelik yalnızca fiziksel altyapının güçlendirilmesini değil, aynı zamanda farkındalığı artırıcı önlemlerin de hayata geçirilmesini gerekli kılmaktadır.

Trafik kazalarında hayatını kaybedenlerin demografik profili incelendiğinde, riskin toplumun bazı kesimleri için daha yüksek olduğu görülmektedir. 2024 yılı verilerine göre, trafik kazalarında ölenlerin %48,4'ü sürücüler, %30,6'sı yolcular ve %21,0'ı yayalardır. Yaralananlar arasında ise sürücüler %52,7, yolcular %36,3 ve yayalar

%11,0 oranındadır. Bu dağılım, özellikle sürücü ve yolcularla birlikte yayaların da önemli ölçüde risk altında olduğunu göstermektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında, trafik kazalarında ölenlerin %76,2'si erkek, %23,8'i kadındır. Yaş gruplarına göre incelendiğinde ise ölümlerin %10,1'i 0-17 yaş grubunda, %15,1'i 18-24 yaş grubunda, %54,2'si 25-64 yaş grubunda ve %20,5'i 65 yaş üstü grupta gerçekleşmiştir. Özellikle 65 yaş üstü bireyler, toplam yaralanmaların yalnızca %6,5'ini oluşturmalarına karşın, trafik kazalarına bağlı ölümlerin %20,5'ini teşkil etmektedir (TÜİK, 2025ı). Bu durum, yaşlı bireylerin trafik kazalarına karşı daha kırılgan olduğunu ve kaza geçirmeleri hâlinde hayatta kalma olasılıklarının daha düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Trafik kazalarına ilişkin istatistiklere bakıldığında, özellikle e-skuter, bisiklet ve motosiklet sürücüleri ile yayaların oluşturduğu “incinebilir yol kullanıcılarının” durumu da dikkat çekicidir. 2024 yılı verilerine göre bu gruptaki kullanıcılar, trafik kazalarına bağlı ölümlerin %42,2'sini (2.680 kişi) ve yaralanmaların %42,1'ini oluşturmaktadır. Yayalar, 1.331 ölümle toplam ölümlerin %21'ini teşkil etmekte ve incinebilir kullanıcı ölümlerinin neredeyse yarısını kapsamaktadır. Benzer şekilde motosiklet sürücüleri de 1.228 ölümle toplam ölümlerin %19,3'ünü oluşturmakta; yaralanmalarda ise 109.832 vaka ile %28,5 gibi oldukça yüksek bir paya sahiptir. Bu veriler, kent içi trafik ortamında özellikle iki tekerlekli araç kullanıcılarının ve yayaların ciddi risk altında olduğunu göstermektedir. Nitekim 2024 yılında ölümlü ve yaralanmalı kazalara karışan araçların %41,8'i otomobil, %31,5'i motosiklet, %15,4'ü kamyonet/kamyon, %4,1'i minibüs/otobüs, %2,2'si bisiklet ve %0,7'si e-skuterdir (TÜİK, 2025ı).

3.6. ÇEVRE VE SU GÜVENLİĞİ

Türkiye’de çevre güvenliğinin genel görünümünü değerlendirmek amacıyla, ilk olarak hava kalitesi ve atık yönetimi gibi çevresel etkenlere ilişkin teknik ve nesnel ölçümleri içeren resmi verilere başvurmak yerinde olacaktır. Bu tür veriler, TÜİK ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı gibi kurumlar tarafından düzenli olarak açıklanmaktadır.

TÜİK tarafından yayımlanan 2023 yılı Sera Gazı Emisyon Envanteri verilerine göre, toplam sera gazı emisyonları 552,2 milyon ton CO₂ eşdeğerine ulaşmıştır. Bu rakam, bir önceki yıla kıyasla %1,4 oranında bir azalmaya işaret etse de, 1990 yılından itibaren uzun vadeli eğilim değerlendirildiğinde emisyonların sürekli artış gösterdiği görülmektedir. 2023 yılı itibarıyla toplam emisyonların %71,6'sı enerji sektöründen,

%13,0'ı tarım sektöründen, %12,8'i sanayi kaynaklı faaliyetlerden ve %2,5'i ise atık sektöründen kaynaklanmaktadır (TÜİK, 2025i). Bu dağılım, ekonomik kalkınma ile çevre arasındaki etkileşimin, Türkiye’de çevre sorunlarının genel görünümünü şekillendiren başlıca faktörlerden biri olduğunu göstermektedir.

Hava kirliliği, Türkiye’nin öncelikli çevre güvenliği sorunları arasında yer almaktadır. Büyük kentlerde ve sanayi bölgelerinde yoğun trafik, ısınma amaçlı fosil yakıt kullanımı ve sanayi kaynaklı emisyonlar; partikül maddeler (PM₁₀, PM_{2.5}) ile çeşitli zararlı gazların kentsel hava kalitesini olumsuz yönde etkilemesine neden olmaktadır (Kovancı, 2025). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen denetim faaliyetleri, hava kirliliğine ilişkin mevzuat ihlallerinin yaygınlığını ortaya koymaktadır. 2024 yılında “hava” kategorisinde -yakıt kaynaklı emisyon, anız yakma vb.- toplam 2.304 adet idari yaptırım kararı alınmıştır. Aynı yıl içinde kesilen tüm çevre cezalarının %31’inin hava kirliliği kaynaklı olması, bu sorunun yapısal boyutunu ortaya koymaktadır (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025). Dolayısıyla, Türkiye’de çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve çevre güvenliğinin güçlendirilmesi açısından hava kalitesinin iyileştirilmesi ile sera gazı emisyonlarının kontrol altına alınması temel öncelikler arasında yer almaktadır (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024).

Atıkların toplanması, taşınması, geri kazanımı ve bertaraf edilmesi süreçleri, çevre güvenliği açısından hayati öneme sahiptir. Türkiye’de belediye atık hizmetleri, 1990’lı yıllardan bu yana önemli ölçüde gelişme kaydetmiştir. 1994 yılında belediye nüfusunun yaklaşık %93’ü atık toplama hizmetinden yararlanırken, bu oran 2010 yılından itibaren %99 seviyesine ulaşmıştır. 2022 yılı itibarıyla ise kentsel nüfusun neredeyse tamamı bu hizmetlerden faydalanmaktadır (TÜİK, 2023b).

Atıkların bertaraf yöntemleri de çevre güvenliğinin mevcut durumunu yansıtan önemli göstergelerden biridir. Türkiye’de 1990’lı yıllarda atıkların büyük bir bölümü kontrolsüz biçimde vahşi depolama alanlarına veya belediye çöplüklerine bırakılmakta ya da açıkta yakılmaktaydı. Örneğin, 1994 yılında toplanan belediye atıklarının yaklaşık 2,3 milyon tonu yani toplam atığın %13’ü uygun olmayan yöntemlerle, yani araziye dökme, dere veya göle boşaltma, açıkta yakma gibi uygulamalarla bertaraf edilmiştir. Ancak 2000’li yıllar itibarıyla düzenli depolama tesislerinin yaygınlaşmasıyla birlikte ilkel bertaraf yöntemleri büyük ölçüde ortadan kaldırılmış; bu tür uygulamalar 2016 yılında yalnızca 58 bin tonluk bir seviyeye yani toplam atığın %0,2’sinden daha azına

gerilemiştir. Bu dönüşüm, atık yönetimi altyapısının gelişimiyle doğrudan bağlantılıdır. Nitekim 1994 yılında yalnızca 2 adet olan düzenli depolama tesisi sayısı, 2010 yılında 52'ye, 2022 yılında ise 191'e ulaşmıştır. Benzer şekilde, 1994 yılında hiç bulunmayan atık yakma tesisi sayısı, 2010'da 2'ye, 2022'de ise 9'a yükselmiştir. 2022 yılı itibarıyla toplam 26,02 milyon ton atık, düzenli depolama, yakma veya geri kazanım tesislerinde işlenmiş; buna karşılık 4,27 milyon ton atık ise belediye çöplüklerine gönderilmiş ya da çevre dostu olmayan diğer bertaraf yöntemleri (araziye dökme, açıkta yakma, dereye ve göle dökme, toprağa gömme vb.) uygulanmıştır (TÜİK, 2023b; TÜİK, 2023c). Bu veriler, belediye atıklarının yaklaşık %85'inin modern ve entegre tesislerde bertaraf edildiğini, %15'inin ise hâlen kontrolsüz biçimde ya da ilkel yöntemlerle bertaraf edildiğini göstermektedir.

Su kirliliği, Türkiye'de çevre güvenliğini tehdit eden başlıca sorun alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Su kaynaklarının kirlenmesi, yalnızca ekosistem sağlığını olumsuz yönde etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda insanların temiz ve güvenilir suya erişimini de zorlaştırmaktadır. Türkiye, su stresi yaşayan ülkeler arasında yer almakta olup, mevcut su varlıklarının korunması bu bağlamda kritik bir önem taşımaktadır (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024). Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan 2019-2023 Ulusal Su Planı'nda ise, kuraklık, aşırı su çekimleri ve su kirliliği gibi etkenlerin ekosistemler üzerindeki tehdidinin giderek arttığı vurgulanmaktadır. Özellikle içme suyu temin edilen baraj ve nehir havzalarında kirliliğin önlenmesine yönelik mevcut önlemlerin yetersiz kaldığı ifade edilmektedir (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2019).

Türkiye'de atıksu altyapısı son yıllarda önemli ölçüde gelişmiş olmakla birlikte, su kirliliği riski çevre güvenliği açısından varlığını sürdürmektedir. Özellikle evsel ve kentsel kaynaklı atıksuların etkin şekilde yönetilmesi amacıyla önemli yatırımlar yapılmış; çok sayıda yeni arıtma tesisi inşa edilmiş ve mevcut tesislerin teknolojik altyapısı iyileştirilmiştir. Bu çabalar sonucunda, 1994 yılında yalnızca 41 olan atıksu arıtma tesisi sayısı 2010 yılında 326'ya, 2016'da 881'e ve 2022 yılı itibarıyla 1.315'e yükselmiştir (TÜİK, 2023d).

2022 yılında elde edilen verilere göre, belediye nüfusunun %93'ü kanalizasyon şebekesi hizmeti alırken, arıtma tesisleriyle hizmet verilen nüfus oranı %78 düzeyinde kalmıştır. Bu durum, belediye sınırları içinde yaşayan nüfusun yaklaşık dörtte birinin atıksularının hâlen tam anlamıyla arıtılmadan doğrudan alıcı ortamlara deşarj edildiğini

göstermektedir. Nitekim 2022 yılında kanalizasyon şebekelerinden deşarj edilen toplam 5,38 milyar m³ atıksuyun yaklaşık %49'u akarsulara, %39'u ise denizlere bırakılmıştır (TÜİK, 2023d). Özellikle arıtma altyapısının bulunmadığı ya da yetersiz olduğu yerleşim birimlerinde yapılan deşarjlar, yüzeysel su kaynakları üzerinde ciddi bir kirlilik baskısı oluşturmaktadır. Bu nedenle, kanalizasyon sistemlerinin arıtma altyapısıyla entegre edilmesi ve deşarjların etkin biçimde denetlenmesi, çevresel güvenliğin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye'nin çevresel politika belgelerinde de bu konuya özel önem verilmekte; atıksuların arıtılarak yeniden kullanımı ile deşarj standartlarının yükseltilmesi öncelikli hedefler arasında gösterilmektedir (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024).

Türkiye'de çevre denetimleri, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı merkez teşkilatı ile il müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. Bakanlık, gerekli durumlarda belediyeler, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı gibi kurumlara da çevre denetimi yetkisi verebilmektedir (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yayımlanan 2024 yılı Çevre Denetimi İstatistikleri Bülteni'ne göre, söz konusu yıl içerisinde toplam 63.371 denetim gerçekleştirilmiş; bu denetimler sonucunda 7.448 idari yaptırım kararı alınmış ve toplam 1.866.945.993 TL tutarında para cezası uygulanmıştır. Ayrıca, çevre mevzuatına aykırı faaliyette bulunduğu tespit edilen 402 tesis veya işletmenin faaliyeti durdurulmuştur (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025). Bu veriler, çevre korumaya ilişkin mevzuatın uygulanmasında sistemli bir denetim çabasının sürdürüldüğünü göstermektedir.

Denetimler sonucunda uygulanan yaptırımlar, aynı zamanda çevresel ihlallerin yoğunlaştığı alanlara da işaret etmektedir. 2024 yılı verilerine göre uygulanan toplam para cezası miktarının yaklaşık %45'i atık yönetimi ihlallerinden kaynaklanmıştır. Bunu %15 ile su kirliliği ve %14 ile hava kirliliği takip etmektedir. Öte yandan, yaptırım sayısı bakımından değerlendirildiğinde, en fazla ceza gürültü (%18) ve egzoz emisyonları (%17) konularında uygulanmıştır (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025). Bu durum, gürültü ve motorlu araç kaynaklı hava kirliliği denetimlerinin sayıca yoğun olduğunu; ancak bu denetimlerin çoğunlukla düşük tutarlı cezalarla sonuçlandığını göstermektedir. Buna karşılık, atık ve su kirliliği gibi alanlarda daha az sayıda ihlal tespit edilmesine rağmen, bu ihlallerin daha ağır yaptırımlara konu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca gürültü, literatürde ve politika belgelerinde çoğu zaman diğer çevresel sorunlara

kıyasla geri planda kalsa da, en fazla idari işlemin bu alana yönelik gerçekleştirilmiş olması; ses kirliliğinin sanıldığından çok daha yaygın ve toplum üzerinde ciddi rahatsızlık oluşturan bir sorun olduğunu göstermektedir.

Çevre güvenliğine ilişkin yalnızca teknik göstergelere ve nesnel ölçümlere odaklanmak her zaman yeterli olmayabilir. Bireylerin çevreyle ilgili sorunlara dair farkındalık düzeyi, risk algısı ve memnuniyet düzeyi gibi öznel değerlendirmeler de çevresel güvenliğin algısal boyutunu oluşturmaktadır. Bu tür algılar, yaşanan çevreye duyulan güven duygusunu, çevre politikalarına verilen toplumsal desteği ve çevreye yönelik bireysel tutumları doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle, çevre güvenliğinin bütüncül biçimde analiz edilebilmesi için hem teknik veriler hem de toplumsal algıya dayalı bulgular birlikte ele alınmalıdır. Nitekim yapılan saha araştırmaları, bireylerin çevre temizliği, hava kalitesi ve atık yönetimi gibi hizmetlere dair memnuniyet düzeylerinin, nesnel verilerle her zaman örtüşmeyebildiğini göstermektedir. Türkiye’de çevresel güvenliğin algısal boyutunu incelemek açısından, 2024 tarihli TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması önemli bir veri kaynağıdır. Söz konusu araştırmaya göre, çöp ve çevresel atık toplama hizmetlerinden memnuniyet oranı %67,3, kanalizasyon hizmetlerinden memnuniyet oranı %64,7, şebeke suyu hizmetlerinden memnuniyet oranı ise %59,2 olarak ölçülmüştür. Bu veriler, çevresel hizmetlere ilişkin toplumsal memnuniyetin belirli bir düzeyde sağlandığını, ancak toplumun önemli bir kesiminin hâlâ bu hizmetleri ya orta düzeyde ya da yetersiz gördüğünü ortaya koymaktadır. Özellikle yeşil alanlara yönelik memnuniyetin (%55,4) diğer çevresel hizmetlere kıyasla daha düşük kalması dikkat çekici bir bulgudur (TÜİK, 2025j). Bu araştırma sonucu genel olarak değerlendirildiğinde, vatandaşların çevreyle ilgili belediye hizmetlerinden büyük oranda memnun olduğu; ancak altyapı, atık yönetimi ve özellikle yeşil alan gibi temel çevresel hizmetlerin hâlen geliştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

3.7. SAĞLIK VE GIDA GÜVENLİĞİ

Türkiye’nin temel sağlık göstergeleri incelendiğinde, geçmişe kıyasla daha olumlu bir tablo ortaya çıkmaktadır. Örneğin doğuştan beklenen yaşam süresi 2002 yılında 72,5 yıl iken, 2021-2023 döneminde 77,3 yıla yükselmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2023; T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023b). Sağlık sistemi altyapısı ve insan kaynağı alanında da önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Nitekim 2002 yılında 100 bin kişiye düşen hekim sayısı 138 iken, 2023 yılı sonunda 239’a yükselmiş; aynı dönemde hemşire ve ebe sayısı da 171’den 361’e çıkmıştır. Yataklı tedavi kurumlarındaki nitelikli

yatak oranı ise %11,7'den %82,5'e yükselmiş, böylece hastane altyapısının niteliğinde önemli bir artış sağlanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2023). Ancak bu önemli gelişmelere karşın, 2024 yılı TÜİK verilerine göre hanelerin %7,8'inde en az bir üyenin hastalık, engellilik ya da yaşlılık nedeniyle evde sağlık ve bakım hizmetine ihtiyaç duymasına rağmen, bu hanelerin yalnızca %9,6'sı evde profesyonel bakım hizmeti alabilmiş, %90'ından fazlası bu hizmetten yararlanamamıştır (TÜİK, 2025g).

Türkiye'de hastalıkların görülme sıklığı zaman içinde önemli değişimler göstermiştir. 2002-2020 döneminde kızamık, tüberküloz ve sıtma gibi bulaşıcı hastalıkların büyük ölçüde azaldığı, hatta sıtmanın neredeyse bitme noktasına geldiği görülmektedir. Buna karşılık aynı dönemde kanser vakalarının yaklaşık iki katına çıkması dikkat çekmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2023). Ayrıca Sağlık Bakanlığı'nın 2023'te gerçekleştirdiği Türkiye Ruh Sağlığı Profili-2 araştırmasına göre, toplumda her altı kişiden birinde hâlen bir ruhsal hastalık bulunmaktadır. Buna karşın, bu kişilerin büyük çoğunluğu tedavi için sağlık kurumlarına başvurmamakta ve uzman desteği almamaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2023b). Bu durum, toplum içinde, ruhsal sorunları olmasına rağmen, tedavi olmayan/olamayan çok sayıda insan olduğunu göstermektedir.

Sağlık güvenliği, yalnızca hastalıkların önlenmesi ya da tedavi hizmetlerine erişimle sınırlı değildir; aynı zamanda toplumun mutluluk düzeyi ve geleceğe ilişkin beklentileri de sağlıklı olmakla yakından bağlantılıdır. Nitekim TÜİK'in 2024 yılında yaptığı araştırmaya göre, toplumun %49,6'sı mutlu olduğunu, %64,3'ü ise geleceğinden umutlu olduğunu beyan etmiştir. Mutluluk kaynakları incelendiğinde ise, bireylerin en çok sağlıklı olmayı (%68,3) mutluluk nedeni olarak belirttikleri görülmektedir (TÜİK, 2025d). Bu durum, sağlığın yalnızca biyolojik bir gereklilik değil, aynı zamanda yaşam memnuniyetinin temel belirleyicilerinden biri olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de gıda güvenliğinin sağlanmasından birincil derecede sorumlu kurum Tarım ve Orman Bakanlığı'dır. Bakanlık, üretim, işleme, dağıtım ve satışın tüm aşamalarında gıda işletmelerini hijyen ve güvenilirlik açısından denetlemektedir. Bu denetimler, hem rutin kontroller hem de tüketici şikâyetlerine bağlı incelemeler şeklinde gerçekleşmekte ve böylece gıda işletmelerinin Türk Gıda Kodeksine uygun faaliyet gösterip göstermediği tespit edilmektedir (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025).

2024 yılında toplam 1 milyon 330 bin gıda denetimi gerçekleştirilmiştir. Bakanlık verilerine göre, 2024 yılında Alo 174 Gıda Hattı'na 108.484 başvuru (şikâyet/ihbar)

ulaşmış ve bunların hepsi sonuçlandırılmıştır. Bu başvurular neticesinde 6.732 idari yaptırım (para cezaları, faaliyetten men vb.) uygulanmıştır. Aynı yıl Bakanlığın WhatsApp İhbar Hattı üzerinden de 10.285 ihbar alınmış ve bu ihbarlar sonucunda 1.099 adet cezai işlem gerçekleştirilmiştir (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025). Bu rakamlar, tüketicilerin gıda güvenliği konusundaki hassasiyetini ve denetim mekanizmalarının toplum tarafından aktif kullanıldığını göstermektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı son yıllarda gıda denetimlerinin etkinliğini artırmak üzere çeşitli dijital uygulamaları hayata geçirmiştir. Örneğin, tüketicilerin bir gıda işletmesinin denetim geçmişine kolayca ulaşmasını sağlayan Gıda İşletmeleri Karekod Uygulaması devreye alınmıştır. Bu uygulama sayesinde, bir restoranda veya markette sunulan karekodu okutan tüketiciler, ilgili işletmenin denetim durumuna ilişkin bilgilere anlık olarak erişebilmektedir (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025).

Türkiye’de gıda güvenliği açısından Sağlık Bakanlığı da önemli bir role sahiptir. Özellikle gıda kaynaklı salgın ve zehirlenme olaylarının takibi, içme suyu kalitesinin denetlenmesi ve zoonotik hastalıkların izlenmesi Sağlık Bakanlığı’nın sorumluluğu altındadır. Sağlık Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı arasındaki iş birliği, “erken uyarı ve cevap sistemi” gibi mekanizmalar üzerinden yürütölmektedir. Sağlık Bakanlığı’nın verilerine göre, 2024 yılında ulusal düzeyde izlenen 9.712 halk sağlığı olayının %93’ü gıda ve su güvenliği kaynaklı vakalardan oluşmuştur (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2025). Bu istatistik, güvenli gıda ve temiz suyun halk sağlığı açısından ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AFYONKARAHİSAR'DA KENTSEL GÜVENLİK: ÇOK BOYUTLU BİR DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, Afyonkarahisar il merkezinde kentsel güvenliğin genel görünümü, hem nesnel göstergeler hem de kent sakinlerinin güvenlik algılarına ilişkin veriler doğrultusunda çok boyutlu bir yaklaşımla incelenmektedir. İlk olarak, “Afyonkarahisar İli Hakkında Genel Bilgiler” başlığı altında kentin tarihsel gelişimi, coğrafi konumu, arazi yapısı, iklim koşulları, bitki örtüsü, nüfus özellikleri ve yönetsel yapısına ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Ardından, “Afyonkarahisar’da Kentsel Güvenliğin Genel Görünümü” başlığı altında asayiş, ekonomik yapı, afet riski, altyapı, ulaşım, çevre ve sağlık gibi çeşitli alanlara ilişkin güncel veriler üzerinden kentsel güvenliğin nesnel boyutu değerlendirilmektedir. Bölümün son kısmında ise “Afyonkarahisar Örneğinde Kentsel Güvenlik Algısı: Ampirik Bir Araştırma” başlığı altında alan araştırmasının bulguları istatistiksel analizler aracılığıyla değerlendirilmekte ve yorumlanmaktadır. Bu sayede, Afyonkarahisar’da kentsel güvenliğin güncel durumu hem yapısal göstergeler hem de algısal veriler ışığında kapsamlı biçimde ortaya konulmaktadır.

1. AFYONKARAHİSAR İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. TARİHÇE VE KENT KİMLİĞİ

Afyonkarahisar, İç Batı Anadolu Bölgesi’nde yer almakta olup, bulunduğu coğrafya tarih boyunca birçok uygarlığın egemenliği altına girmiştir. Hititler, Frigler, Lidyalılar, Romalılar ve Bizanslıların ardından bölgede Anadolu Selçuklu Devleti hâkim olmuştur. Selçuklu sonrası dönemde, 1275 yılında Sâhib Ataoğulları Beyliği kurulmuş; 1341’de ise şehir Germiyanogulları tarafından ele geçirilmiştir. Afyonkarahisar, 1390 yılında Osmanlı topraklarına katılmış; ancak 1402 Ankara Savaşı’nın ardından geçici bir süreliğine yeniden Germiyanlıların yönetimine geçmiştir. Nihayetinde, 1428 yılında II. Yakup Bey’in vefatıyla birlikte Osmanlı egemenliği kesinleşmiş ve şehir, “Karahisar-ı Sâhib” adıyla Anadolu eyaletine bağlı bir sancak merkezi olarak Osmanlı idari yapısında yerini almıştır. Cumhuriyet öncesi dönemde Afyonkarahisar, Millî Mücadele sürecinde stratejik bir konuma sahip olmuş; özellikle 1922 yılında gerçekleşen Başkomutanlık Meydan Muharebesi sırasında önemli bir cephe hattı işlevi görmüştür. Şehir, 27 Ağustos 1922 tarihinde düşman işgalinden kurtarılmış ve bu tarih günümüzde “kurtuluş günü” olarak anılmaktadır.

Afyonkarahisar ismi, şehrin tarihi mirasıyla yakından ilişkilidir. “Karahisar” ifadesi, şehrin merkezinde yer alan koyu renkli kayalığın üzerine inşa edilen hisardan türetilmiştir. “Karahisar-ı Sâhib” adındaki “Sâhib” ifadesi ise, 13. yüzyıl sonlarında Moğol istilası sırasında bölgeye sığınan ve burada siyasi nüfuz kazanan Sâhib Ata Fahreddin Ali Bey’e atfen kullanılmaya başlanmıştır. Öte yandan “Afyon” adı, antik dönemlerden itibaren bölgede yaygın biçimde yetiştirilen haşhaş (opium) bitkisine dayanmaktadır. Zamanla bu iki unsurun birleşmesiyle “Afyonkarahisar” adı ortaya çıkmış; bu isim hem resmî kayıtlarda hem de toplumsal kullanımda yerleşik hâle gelmiştir. Bununla birlikte, gündelik dilde pratiklik gerekçesiyle sıklıkla “Afyon” kısaltmasının tercih edildiği de gözlemlenmektedir (Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, b.t.-a; Emecen, 1988).

Kültürel miras ve kent kimliği bakımından Afyonkarahisar, önemli tarihî ve geleneksel unsurları bünyesinde barındıran köklü bir yerleşim alanıdır. Şehir merkezinde yer alan Afyon Kalesi, Ulu Camii, Mevlevihane (Türbe) Camii, Gedik Ahmet Paşa Camii, Osmanlı dönemine ait bedesten yapıları ve çok sayıda tescilli tarihî konutlar, kentin öne çıkan somut kültürel miras unsurları arasında yer almaktadır. Öte yandan keçecilik, bakırcılık, demircilik, yemenicilik ve at arabacılığı gibi geleneksel el sanatları, Afyonkarahisar’ın kültürel dokusuna özgünlük kazandıran ve yaşayan kültürün izlerini taşıyan önemli öğelerdir. Hem tarihî yapılar hem de geleneksel zanaatlar, kenti kültür turizmi açısından çekici kılmakta; özellikle Afyon Kalesi, Mevlevi Camii ve tarihî konutlar, ziyaretçilerin ilgi gösterdiği başlıca alanlar arasında yer almaktadır (Koca vd., 2018).

Zengin jeotermal kaynaklara sahip olması dolayısıyla “Şifa Şehri” olarak da anılan Afyonkarahisar, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından termal turizm merkezi olarak ilan edilmiştir. Kentteki kaplıca suları, birçok hastalığın destekleyici tedavisinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda, sağlık turizmi Afyonkarahisar’ın sosyoekonomik yapısında ve kent kimliğinde önemli bir yer tutmaktadır (Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, b.t.-a). Öte yandan, Afyonkarahisar, UNESCO tarafından “Gastronomi Şehri” ilan edilmiş olup; *“coğrafi işaretler listesinde yer alan; Afyon Kaymağı, Afyon Pastırması, Afyon Sucuğu, Kaymaklı Ekmek Kadayıfı, Afyonkarahisar Patatesli Ev Ekmeği, Çay ilçesi Vişnesi ve Şuhut Keşkeği benzerlerinden farklılığı ile katma değeri yüksek ürünler”* olarak öne çıkmaktadır (Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, b.t.-b). Tüm bu tarihî, kültürel ve ekonomik unsurlar birlikte

değerlendirildiğinde, Afyonkarahisar'ın çok boyutlu bir kent kimliğine sahip olduğu söylenebilir.

1.2. COĞRAFİ KONUM, İKLİM VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

Afyonkarahisar ili, 14.016 km²'lik yüzölçümüyle Türkiye'nin batı kesiminde, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu alt bölümünde yer almaktadır. Kuzeyde Eskişehir, doğuda Konya, güneyde Isparta ve Denizli, batıda ise Uşak ve Kütahya ile sınır komşusudur (Ayhan, 2020). İl merkezinin deniz seviyesinden yüksekliği yaklaşık 1021 metre olup (Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, b.t.-c), genel olarak il topraklarının ortalama yükseltisi 1000 ila 1500 metre arasında değişmektedir (Afyon Kocatepe Üniversitesi, b.t.-a). Karayolları açısından önemli bir kavşak noktası olan Afyonkarahisar, Anadolu'nun batı kesiminde doğu-batı ile kuzey-güney ulaşım ağlarını birbirine bağlayan stratejik bir geçit konumundadır (Afyon Kocatepe Üniversitesi, b.t.-b).

İklim sınıflandırmalarına göre Afyonkarahisar, stepik-karasal özellikler taşıyan yarı nemli bir iklim kuşağında yer almaktadır. Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerine dayanan “*Thornthwaite*” sınıflamasına göre il, “*Yarı Kurak-Az Nemli*” (C1) iklim tipi içerisinde değerlendirilmektedir (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, b.t.-a). Afyonkarahisar'ın iklimi, yükselti farkları ve jeolojik özellikler nedeniyle il genelinde belirli ölçüde farklılık göstermektedir. Özellikle kuzeydoğu kesimlerinde İç Anadolu'nun etkisiyle daha sert ve soğuk kış koşulları gözlenirken, güney ve batı kesimlerde daha ılıman bir iklim yapısı hâkimdir. Afyonkarahisar'da 1991-2020 dönemi iklim normalleri dikkate alındığında, aylık ortalama sıcaklıkların en düşük olduğu ay ocak (0,4°C), en yüksek olduğu aylar ise temmuz ve ağustos (22,2°C) olarak kaydedilmiştir. Buna göre ilin yıllık ortalama sıcaklığı yaklaşık 11°C düzeyindedir. Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerine göre, yıllık ortalama yağış miktarı 440-450 mm civarındadır. Yağışlar genellikle sonbahar ve ilkbahar mevsimlerinde yoğunlaşmakta; özellikle Mayıs ayı, ortalama 56 mm ile en yağışlı aylar arasında yer almaktadır. Buna karşın, yaz aylarında yağış miktarı belirgin biçimde azalmakta; ağustos ayında ortalama yağış 13,4 mm seviyesine düşmektedir. Kış aylarında da yağış gözlenmekte olup, aralık ayında ortalama 47 mm düzeyindedir; bu dönemdeki yağışların önemli bir kısmı kar şeklinde gerçekleşmektedir. Afyonkarahisar'da bugüne kadar ölçülen en yüksek sıcaklık 39,8°C, en düşük sıcaklık ise -27°C olarak kayıtlara geçmiştir (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, b.t.-b).

Afyonkarahisar'ın doğal bitki örtüsü, yüksek platolarda yaygın olarak görülen bozkır-step ile yer yer bulunan orman toplulukları arasında geçiş niteliği taşımaktadır. Kurak yazlar ve soğuk kışlar nedeniyle bölge step karakterindeki bitki türleri açısından elverişli hâle gelmiştir (Ay, 2009). 2020 yılı verilerine göre, ildeki toplam ormanlık alan 278.836 hektardır ve bu oran ilin yüzölçümünün yaklaşık %19,5'ine karşılık gelmektedir. Bu oran, Türkiye ortalamasının (%29,4) altında olmakla birlikte, Afyonkarahisar'da orman varlığının sınırlı da olsa bölgesel yoğunluk gösterdiğini ortaya koymaktadır (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021).

1.3. NÜFUS YAPISI⁶

Afyonkarahisar ilinin 2024 yılı itibarıyla toplam nüfusu 750.193 kişidir.⁷ Bu nüfusun 463.421'i il ve ilçe merkezlerinde (kentsel), 286.772'si ise belde ve köylerde (kırsal) yaşamaktadır. Merkez ilçe özelinde değerlendirildiğinde, toplam nüfus 328.319'dur. Bunun 257.436'sı şehir merkezinde, 70.883'ü ise merkeze bağlı belde ve köylerde ikamet etmektedir.

2023-2024 dönemine ait verilere göre Afyonkarahisar'da yıllık nüfus artış hızı %0-1,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu negatif artış, il genelinde göç kaynaklı nüfus azalmasına işaret etmektedir. 2024 yılı itibarıyla ilin nüfus yoğunluğu yaklaşık 55 kişi/km² düzeyindedir ve bu değer Türkiye ortalamasının (111) yaklaşık yarısı kadardır. İl genelinde nüfus azalışı gözlenmesine karşın, merkez ilçe nüfusu 2024 yılında artmıştır. Bu durum, kırsal alanlardan şehir merkezine doğru iç göçün ve kentleşme eğiliminin devam ettiğini göstermektedir.

Afyonkarahisar nüfusu cinsiyet bakımından dengeli bir dağılım sergilemektedir: 375.263'ü erkek, 374.930'u kadındır. Yaş gruplarına göre dağılıma bakıldığında, çocuk (0-14 yaş) nüfusu 148.873 kişiyle toplam nüfusun yaklaşık %19,9'unu, yaşlı (65 yaş ve üzeri) nüfus ise 94.864 kişiyle yaklaşık %12,6'sını oluşturmaktadır. Çalışma çağındaki (15-64 yaş) nüfusun oranı ise %67,5 düzeyindedir.

15 yaş ve üzeri nüfusun medeni durumu şu şekildedir: Toplam 601.320 kişinin 146.204'ü hiç evlenmemiş, 387.518'i evli, 25.203'ü boşanmış, 42.395'i ise dul bireylerden oluşmaktadır. Buna göre Afyonkarahisar'da evli bireylerin oranı yaklaşık

⁶ Bu bölümde kullanılan veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2024" Haber Bülteni ile TÜİK "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları (M)" veri tabanından alınmıştır.

⁷ Türkiye'de il belediyelerinin büyükşehir belediyesi statüsü kazanabilmesi için öngörülen 750 bin nüfus eşiği aşılmış olup, Afyonkarahisar'ın kanunla büyükşehir belediyesi olarak ilan edilmesi hukuken mümkündür (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, m. 4).

%64, bekâr bireylerin oranı ise %24 civarındadır. Dul nüfus içinde dikkat çekici bir cinsiyet farkı vardır. Eşi vefat etmiş kadınların sayısı 35.487 iken, erkeklerin sayısı 6.908'dir. Bu fark, kadınların erkeklere kıyasla daha uzun ömürlü olması ya da evliliklerde yaş farkının olması ile açıklanabilir. Genel olarak değerlendirildiğinde, ilin toplumsal yapısının aile temelli olduğu ve dul kadın oranının belirgin düzeyde fazla olduğu söylenebilir.

Afyonkarahisar'da ikamet edenlerin büyük çoğunluğu, nüfus kütüğü bakımından yine Afyonkarahisar'a kayıtlıdır. Toplam 645.531 kişiyle bu grup, il nüfusunun yaklaşık %87'sini oluşturmaktadır. İlde yaşayan başka illere kayıtlı nüfus içinde ise Konya (11.036), Kütahya (4.420), Denizli (4.408), Isparta (4.165) ve Eskişehir (3.829) gibi komşu iller dikkat çekmektedir.

Afyonkarahisar'da son yirmi yılda doğurganlık oranlarında belirgin bir düşüş gözlemlenmiştir. Örneğin genel doğurganlık hızı 2009 yılında 73,4 iken, 2020 yılı itibarıyla 58,4'e gerilemiştir. Aynı dönemde Türkiye ortalaması da benzer bir eğilim göstermiş; 2009'da 73,6 olan oran, 2020'de 59,5 seviyesine düşmüştür.

Kaba evlenme hızı açısından değerlendirildiğinde, Afyonkarahisar 2001 yılında 10,52'lik bir oranla Türkiye ortalamasının (8,35) üzerinde yer alırken, 2024 yılı itibarıyla bu oran 6,41'e düşmüş ve ülke ortalamasının (6,65) altına gerilemiştir. Kaba boşanma hızları incelendiğinde ise, 2001 yılında Afyonkarahisar'da bu oran 1,94 ile Türkiye ortalamasının (1,41) üzerinde gerçekleşmiştir. Ancak 2011'de 1,45'e gerileyerek ülke ortalamasının (1,62) altına düşmüş, 2024'de ise 2,22'ye yükselmiş ve yine Türkiye ortalamasının (2,19) üzerine çıkmıştır. Doğurganlık oranları ile evlenme-boşanma hızlarına ilişkin göstergeler birlikte değerlendirildiğinde, Afyonkarahisar'da doğurganlık ve evlenme oranlarının zamanla azaldığı, boşanma oranlarının ise dalgalı bir seyir izlediği, ancak genel olarak ülke ortalamasının üzerinde kaldığı görülmektedir.

Son olarak, Afyonkarahisar'da ortalama hanehalkı büyüklüğü son yıllarda belirgin bir azalma eğilimi göstermektedir. 2008 yılında 4,0 olan ortalama hane büyüklüğü, 2015'te 3,5'e, 2024 yılı itibarıyla ise 3,1'e gerilemiştir. Türkiye genelinde de benzer bir eğilim söz konusudur. Bu değişim, geniş aile yapısının giderek çözülmesi, evlilik ve doğurganlık oranlarının azalması gibi toplumsal dönüşümlerle birlikte değerlendirildiğinde, daha küçük ölçekli yaşam birimlerinin görece artmaya başladığı söylenebilir.

1.4. YÖNETSEL YAPISI

Türkiye’de yerel düzeyde kamu hizmetleri, anayasal ve yasal düzenlemeler çerçevesinde hem merkezi idareye hem de yerinden yönetim kuruluşlarına ait organlar tarafından yürütülmektedir (T.C. Anayasası, 1982). Merkezi idareyi il düzeyinde temsil eden valilik ile yerel düzeyde idari özerklik esasına göre faaliyet gösteren belediyeler ve il özel idareleri, bu hizmetlerin yürütülmesinden sorumlu başlıca kurumlardır (Eryılmaz, 2020).

Türkiye’de il yönetiminin başında vali bulunmaktadır. Vali, ilin genel idaresinden sorumlu en yüksek mülki amirdir. Bu çerçevede, Afyonkarahisar Valiliği de 5442 sayılı Kanun (1949) uyarınca kentsel güvenlik alanında farklı kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yönetme, denetleme ve koordine etme yetki ve sorumluluğunu taşımaktadır.

Afyonkarahisar Valiliği’ne bağlı görev yapan İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Jandarma Komutanlığı kamu düzeni ile asayişin sağlanmasında ilin temel güvenlik birimleridir. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD), olası afet risklerine karşı hazırlık, afet anında müdahale ve sonrasındaki iyileştirme süreçlerini yürütmektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü ise sağlıklı ve güvenli şehirleşmenin sağlanması amacıyla yapı denetimi, imar planlaması ve çevresel koruma görevlerini yerine getirmektedir. Bunun yanı sıra, İl Sağlık Müdürlüğü halk sağlığının korunması ve sağlık hizmetlerinin yürütülmesinden sorumludur. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, sosyal hizmetler ve dezavantajlı grupların korunması; Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü ile Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü ise sosyal güvenlik ve istihdam alanlarında faaliyet göstermektedir. Ayrıca Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, İl Göç İdaresi Müdürlüğü, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Meteoroloji 5. Bölge Müdürlüğü ve DSİ 183. Şube Müdürlüğü gibi kurumlar da kendi görev alanları çerçevesinde kentsel yaşamın güvenli, düzenli, sağlıklı ve sürdürülebilir olmasına katkı sağlamaktadır (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, b.t.).

Afyonkarahisar Belediyesi, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda öngörülen yerel nitelikli hizmetleriyle kentsel güvenliğin birçok boyutundan doğrudan sorumludur. İtfaiye Müdürlüğü, yangınlara müdahale etmekte, her türlü kaza, çökme, patlama gibi kurtarma gerektiren olaylarda görev almaktadır. Zabıta Müdürlüğü, kentin gündelik düzenini ve huzurunu sağlamak amacıyla işyeri denetimi, izinsiz satış yapanlara müdahale ve toplu taşıma uygulamalarının kontrolü gibi faaliyetleri yerine getirmektedir.

İmar ve Şehircilik Müdürlüğü planlı ve güvenli yapılaşmayı denetlemekte, ruhsatsız veya mevzuata aykırı yapılaşmalara karşı işlem yapmaktadır. Fen İşleri Müdürlüğü, kentsel altyapı ve ulaşım projelerinin planlanması ve uygulanmasında görev almaktadır. Park ve Bahçeler Müdürlüğü, kentteki park, bahçe ve yeşil alanların bakım ve onarım ve yenileme çalışmalarını yürütmektedir. Temizlik İşleri Müdürlüğü, günlük çöp toplama, sokak, park, pazar yeri, meydan gibi kentsel alanların temizliği gibi çalışmalar yürütmektedir. İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlüğü, iklim eylem planlarının hazırlanması ve sıfır atık sisteminin kurulup entegre edilmesi yoluyla çevrenin korunmasını sağlamaktadır. Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü, içme suyu şebekesinin işletilmesi, atık su ve yağmur suyu altyapısının bakımı gibi görevleriyle halk sağlığı ve altyapı güvenliği açısından kritik bir işlev görmektedir. Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, kadınların ve ailelerin korunmasına yönelik politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır. Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, kültürel etkinlikler, sosyal yardım programları ve dezavantajlı gruplara yönelik projelerle toplumsal uyumu güçlendirmektedir. Gençlik ve Spor Müdürlüğü ise gençlerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılımını artıran programlar düzenlemekte ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarının gelişmesine katkı sağlamaktadır (Afyonkarahisar Belediyesi, 2025). Böylece Afyonkarahisar Belediyesi, itfaiyeden imar denetimine, çevre korumadan sosyal hizmetlere kadar uzanan geniş bir alanda, çok boyutlu kentsel güvenliğin sağlanmasına hizmet etmektedir.

Afyonkarahisar İl Özel İdaresi, 5302 sayılı Kanun'da (2005) belirtilen mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin bir kısmını il genelinde, bir kısmını ise yalnızca belediye sınırları dışında yürütmekle görevlidir. Bu hizmetlerin yürütülebilmesi amacıyla Afyonkarahisar İl Özel İdaresi teşkilatında, İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü, Su ve Kanal Hizmetleri Müdürlüğü, Yol ve Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü gibi birimler yer almaktadır (Afyonkarahisar İl Özel İdaresi, 2025). Bu birimler, gerçekleştirdikleri hizmetlerle hem kırsal hem de kentsel alanlarda yaşam kalitesinin yükselmesine ve buna bağlı olarak kentsel güvenliğin artmasına katkı sağlamaktadır.

2. AFYONKARAHİSAR'DA KENTSEL GÜVENLİĞİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Kentsel güvenlik, suç olgusundan ekonomik koşullara, barınma hakkından afetlere hazırlığa, sağlık hizmetlerinden trafik güvenliğine kadar uzanan geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu bölümde, resmi veriler ve raporlardan yararlanılarak Afyonkarahisar'daki kentsel güvenliğin mevcut durumu incelenmektedir. Her bir

güvenlik boyutu ayrı başlıklar altında ele alınmakta; kentin güçlü yönleri ile karşı karşıya bulunduğu riskler bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmektedir.

2.1. BİREYSEL VE TOPLUMSAL GÜVENLİK

Afyonkarahisar’da bireysel ve toplumsal güvenlik, suç oranları, trafik kazaları, intihar vakaları ve boşanma eğilimleri gibi farklı göstergeler üzerinden değerlendirilmektedir. Bu göstergeler, hem bireylerin gündelik yaşamda hissettikleri güven duygusunu hem de toplumsal bütünlüğü doğrudan etkileyen temel unsurlar arasında yer almaktadır.

TÜİK’in 2020 yılı “Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri” verilerine göre, Afyonkarahisar’da en sık işlenen suçlar şiddet ve mal varlığına karşı suçlardır. Özellikle kasten yaralama ve hırsızlık, hükümlü sayısı bakımından ilk sıralarda yer almaktadır. Buna karşılık 2020 yılında rüşvet ve zimmet gibi suçlardan hüküm giyen kimse olmamıştır. Afyonkarahisar’da suç türlerinin dağılımı Türkiye geneline benzer olup, toplumsal güvenlik açısından en fazla dikkat edilmesi gereken alanların şiddet ve mülkiyet suçları olduğu anlaşılmaktadır (TÜİK, 2020).

İntihar verileri incelendiğinde, Afyonkarahisar’da yaşanan intihar vakaları sayıca az olsa da kaba intihar hızı yüz binde 6,26 ile Türkiye ortalaması olan 5,22’nin üzerindedir. İlde bir yılda yaklaşık elli intihar olayı kaydedilmiş, bunların büyük çoğunluğunun nedeni “bilinmeyen” veya “diğer” olarak sınıflandırılmıştır. Bilinen nedenler arasında ise hastalık (5) ve geçim zorluğu (5) öne çıkmaktadır (TÜİK, 2024e).

Boşanma verileri de toplumsal yapıyı anlamada önemli bir göstergedir. Afyonkarahisar’da kaba boşanma hızı binde 2,22 ile Türkiye ortalaması olan 2,19’un biraz üzerindedir. Hem ilde hem de ülke genelinde boşanmaların büyük çoğunluğu şiddetli geçimsizlik nedeniyle gerçekleşirken, zina, terk ve cana kast gibi diğer nedenler mahkeme kararlarında daha az görülmektedir (TÜİK, 2023e).

2.2. EKONOMİK GÜVENLİK

Afyonkarahisar ekonomisi tarım, hayvancılık, mermer madenciliği ve gıda sanayii gibi çeşitli sektörlerle dayanmaktadır. Tarım ve hayvancılık, ilin ekonomik faaliyetlerinde geleneksel olarak önemli bir paya sahiptir. İlde haşhaş, şekerpancarı ve patates gibi endüstriyel bitkiler yetiştirilmekte; jeotermal kaynakların desteğiyle seracılık ve mevsimlik sebze üretimi yapılmaktadır. Besi hayvancılığında Türkiye genelinde 7. sırada yer alan il, tavukçuluk ve yumurta üretiminde de önemli bir üretim kapasitesine

sahiptir. Nitekim, Afyonkarahisar’da sektörün büyüklüğü ve önemini yansıtan bir “yumurta borsası” bulunmaktadır (Zafer Kalkınma Ajansı, 2024).

Mermer üretimi ve işleme, başta inşaat olmak üzere hem yurt içi hem de yurt dışı piyasalara pazarlanarak ilin önde gelen sanayi sektörünü oluşturmaktadır. Gıda sanayii ise tarımsal hammadde potansiyelinin desteğiyle makarna, un ve yem fabrikaları üzerinden faaliyet göstermektedir. Bolvadin ilçesindeki alkaloid fabrikası, ilaç sanayine yönelik haşhaştan katma değer sağlamaktadır. Turizm sektörü, termal kaynakları, tarihî mirası ve UNESCO tescilli gastronomisiyle öne çıkmaktadır. Afyonkarahisar, kaplıca ve ılıca zenginliği sayesinde “Termalin Başkenti” olarak anılmaktadır (Zafer Kalkınma Ajansı, 2024b).

Sosyo-ekonomik göstergelere bakıldığında, 2022 yılı itibarıyla Afyonkarahisar’ın kişi başına gayri safi yurt içi hasılası 6.889 ABD doları ile Türkiye ortalaması olan 10.659 doların altında kalmaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın 2017 yılı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) çalışmasında il, 81 il arasında 41. sırada yer almıştır (Zafer Kalkınma Ajansı, 2024b). TÜİK verilerine göre ilin işsizlik oranı %5,9 olup, ülke ortalaması olan %8,7’nin altındadır (TÜİK, 2025k). Ancak net göç hızı binde -5,63 olarak kaydedilmiş, bu da Afyonkarahisar’ın dışarıya göç verdiğini göstermektedir (TÜİK, 2025l).

Bu veriler, Afyonkarahisar’ın tarım, hayvancılık, turizm, mermer ve gıda sanayiinde önemli bir üretim ve istihdam kapasitesine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, kişi başına gelir ile sosyo-ekonomik gelişmişlik göstergelerinin ülke ortalamasının altında seyretmesi ve net göç hızının negatif olması, ekonomik gelişim açısından ilde yapısal iyileştirmelere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

2.3. KONUT VE TEMEL ALTYAPI GÜVENLİĞİ

Afyonkarahisar’daki konut ve hanehalkı koşulları incelendiğinde, ortalama konut büyüklüğü ile oda sayısının Türkiye ortalamasına yakın olduğu görülmektedir. İldeki hanehalklarının ikamet ettiği konutlarda ortalama oda sayısı 3,7 olup, bu değer Türkiye ortalaması olan 3,6’ya oldukça yakındır. Kişi başına düşen oda sayısı ise Afyonkarahisar’da 1,2, ülke genelinde ise 1,1’dir. Konutun mülkiyet durumuna bakıldığında, hanehalklarının yaklaşık %68’inin (149.265 hane) kendi evinde oturduğu, %19’unun (41.496 hane) ise kiracı olduğu anlaşılmaktadır. Kentteki konutların önemli

bir bölümü üç veya dört odalıdır (TÜİK, 2022c). Bu veriler, Afyonkarahisar’da konut büyüklüğü ile kişi başına düşen yaşam alanının ülke ortalamasına yakın olduğunu göstermektedir. Konut büyüklüğü ve kişi başına düşen alan bakımından ülke ortalamasına yakın değerler, Afyonkarahisar’daki barınma koşullarının genel olarak ülke standartları seviyesinde olduğunu ortaya göstermektedir.

Afyonkarahisar merkezde içme suyu şebekesi neredeyse tüm nüfusu (%99) kapsamaktadır. Şehrin içme ve kullanma suyu ihtiyacı 39 derin kuyu, Akdeğirmen Barajı ve Kadınana Kaynağı’ndan karşılanmaktadır. Toplam su sağlama kapasitesi 1.330 lt/sn, aktif depo hacmi 36.400 m³ ve şebeke uzunluğu yaklaşık 731 km olarak rapor edilmiştir. 2024 yılında 24,27 milyon m³ içme suyu üretilmiş ve kente dağıtılmıştır (Afyonkarahisar Belediye Başkanlığı, 2025).

Afyonkarahisar merkez ilçede elektrik altyapısı Osmangazi Elektrik Dağıtım A.Ş. (OEDAŞ) tarafından işletilmektedir (OEDAŞ, b.t.). TÜİK verilerine göre, 2023 yılında Afyonkarahisar’da mesken kişi başına elektrik tüketimi 619 kWh olarak gerçekleşmiş, bu miktar Türkiye ortalaması olan 768 kWh’nin altında kalmıştır (TÜİK, 2023g). Bu bulgu, kentteki hanehalkı tüketim profilinin ülke ortalamasına kıyasla daha düşük olduğunu göstermektedir. Öte yandan, merkez ve kırsal mahallelerde zaman zaman elektrik kesintileri yaşanmakta (NNC Haber, 2025), planlı kesintiler kamuoyuna önceden bildirilmektedir (OEDAŞ, b.t.-b). Ayrıca OEDAŞ, söz konusu kesintilerin yol açtığı hizmet aksamalarını azaltabilmek amacıyla altyapı modernizasyonu ve akıllı şebeke sistemleri gibi yeni teknolojilere yatırım yapmaya devam ettiğini belirtmektedir (OEDAŞ, 2023).

Afyonkarahisar merkez ilçede doğal gaz altyapısı, Aksa Afyon Doğalgaz Dağıtım A.Ş. tarafından işletilmektedir (Aksa Doğalgaz, b.t.). 2023 yılı sonu itibarıyla Afyonkarahisar il genelinde doğal gaz abone sayısı 180 bini aşmış, sayaç sayısı yaklaşık 147 bine ulaşmıştır. Bu veriler, il nüfusunun yaklaşık %60’ının doğal gaz kullanıcısı olduğunu göstermektedir. Şebeke altyapısı da hızlı biçimde büyümüş; 2023’te bir yıllık süre içinde %25 oranında artışla 2.352 km’ye ulaşmıştır (Enerji Günlüğü, 2024). Bu gelişmeler, doğal gaz dağıtımının merkez ilçeyi de kapsayan güçlü bir altyapı ağına dönüştüğünü göstermektedir. Bununla birlikte, doğal gaz altyapısının yaygınlaşması hava kirliliği ile sobadan zehirlenmeyi azaltmış olsa da güvenlik risklerini bütünüyle ortadan kaldırmamıştır. Nitekim 2018 yılında Veysel Karani Mahallesi’nde bir konutta meydana gelen patlama sonucunda iki kişi ağır yaralanmıştır (Haber7, 2018). Bu tür olaylar,

altyapının güvenliği kadar kullanıcıların bilinçli kullanımı ve tesisatın düzenli olarak kontrol edilmesinin de kritik önem taşıdığını ortaya koymaktadır.

2.4. AFET GÜVENLİĞİ

Afyonkarahisar'ın afet geçmişi ve risk profili incelendiğinde, depremler başta olmak üzere kaya düşmesi ve sel (taşkın) olaylarının en sık karşılaşılan afetler arasında yer aldığı görülmektedir (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2021). Afyonkarahisar, birinci ve ikinci derece deprem bölgeleri içinde yer almakta olup yüksek sismik tehlike barındırmaktadır (Zafer Kalkınma Ajansı, 2024). Nitekim 1995 Dinar depreminde 94, 2002 Sultandağı depreminde ise 39 kişi yaşamını yitirmiştir (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2021).

İldeki yapı stokunun yaklaşık %27'si 2002 yılı öncesinde inşa edilmiştir ve bu yapılar yürürlükteki deprem yönetmeliklerine uygun değildir. Güvensiz yapı stoku deprem sonrası afet riskini artırmaktadır. TAMP-Afyonkarahisar Planı da, söz konusu yapısal risklerin kentsel dönüşüm ve güçlendirme projeleri ile azaltılması gerektiğini vurgulamaktadır (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2024).

İlin çeşitli ilçelerinde meydana gelen sel ve taşkın afetleri de can kayıplarına neden olmuştur. Kent merkezinde taşkınların başlıca nedenleri arasında yağmur suyu tahliye kapasitesinin yetersizliği, dere yataklarının yapılaşmaya açılması ile yağmur suyu ve kanalizasyon hatlarının birleşik olması yer almaktadır. Kısa süreli yoğun yağışlar ise özellikle tıkanmış ya da yetersiz menfez ve yağmur suyu hatlarının bulunduğu bölgelerde su baskınlarına yol açmaktadır (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2021).

Afyonkarahisar'da 1959-2016 yılları arasında 33 kaya düşmesi ve 11 heyelan olayı meydana gelmiştir. Kaya düşmesi afetlerinden 18'i, heyelan afetlerinden ise 5'i Afete Maruz Bölge (AMB) kapsamına alınarak yerleşime kapatılmıştır. İl merkezinde yer alan Afyon Kalesi'nden zaman zaman küçük çaplı kaya bloklarının düştüğü kayıtlara geçmiştir. Kale çevresi, Afete Maruz Bölge olarak ilan edilmesine rağmen, bölge içinde hâlen boşaltılmamış yapıların bulunması, afet riskini artıran bir durum olarak değerlendirilmektedir (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2021).

İl merkezinde geçmişte meydana gelen büyük yangınlarda, özellikle 1902'deki şehir yangınında 1.000'den fazla yapı yanmıştır. Yunan askerleri tarafından 14 Ekim 1921 tarihinde çıkarılan yangında ise 300'e yakın ev ve iş yeri zarar görmüştür. Günümüzde itfaiye imkânları gelişmiş olmakla birlikte, kent merkezinde özellikle dar

sokaklara sahip ve kentsel dönüşüm gerektiren eski yerleşim bölgelerinde büyük yangın riski varlığını sürdürmektedir (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2021).

İl düzeyindeki afet risklerini belirleyip incelemek, olası tehlikeleri azaltmak, afetlerin yol açtığı kayıpları en aza indirmek ve Afyonkarahisar'ı afetlere hazır ve dirençli bir kent hâline getirmek amacıyla 17 hedef ve 215 eylem planından oluşan kapsamlı bir yol haritası hazırlanmıştır (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2021). Afyonkarahisar İl Afet Müdahale Planı (TAMP) ise olası afetlere müdahale sürecinde kurumların rol ve sorumluluklarını tanımlayarak il düzeyinde koordinasyonu sağlamayı hedeflemektedir (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2024). Risk azaltma çalışmaları kapsamında heyelan, kaya düşmesi ve çığ duyarlılık haritaları hazırlanmış, ayrıca DSİ tarafından 226 adet taşkın koruma tesisi inşa edilmiştir. Yangınlara karşı ise yeni ekip ve modern araçlarla hızlı müdahale kapasitesi oluşturulmaya çalışılmaktadır (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2021).

Tüm bu planlama ve kapasite geliştirme faaliyetleri, Afyonkarahisar'ın afetlere karşı dayanıklılığını artırmaya yönelik stratejik adımlar niteliğindedir. Bununla birlikte, risk azaltma planlarının etkinliğinin sürdürülebilmesi için mevcut yapı stokunun iyileştirilmesi, taşkın riski altındaki alanlarda altyapı kapasitesinin artırılması, kentsel dönüşümün afetlerle mücadele temelinde yürütülmesi ve afet farkındalığına yönelik toplumsal bilinçlendirme çalışmalarının süreklilik kazanması gerekmektedir.

2.5. ULAŞIM GÜVENLİĞİ

Afyonkarahisar kent merkezinde özellikle dar yollar ve otopark kapasitesinin yetersizliği nedeniyle ulaşım ve trafik sorunları yaşanmaktadır. Resmî rapor ve planlarda da trafik sıkışıklığının arttığı ve otopark ihtiyacının kritik bir düzeye ulaştığı belirtilmektedir. Özel araç kullanımını azaltmaya ve sürdürülebilir ulaşım yöntemlerini geliştirmeye yönelik adımların ise önemli eksiklikler taşıdığı görülmektedir. Stratejik Plan'da toplu taşıma araç sayısının kent nüfusuna oranla yetersiz kaldığı, bisiklet yollarının da sınırlı düzeyde olduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenle, yürüyüş ve bisikletin yanı sıra toplu taşıma kullanımının yaygınlaştırılması gerektiği ifade edilmektedir (Afyonkarahisar Belediyesi, 2024; Afyonkarahisar Belediyesi, 2025; Afyonkarahisar Belediyesi, b.t.).

Trafik güvenliği açısından değerlendirildiğinde, 2024 yılında Afyonkarahisar'da toplam 2.682 ölümlü ya da yaralanmalı trafik kazası meydana gelmiş; bu kazalarda 127 kişi hayatını kaybetmiş, 4.745 kişi ise yaralanmıştır. Kazaların büyük çoğunluğu yerleşim

yeri içinde gerçekleşmiş olmakla birlikte, yerleşim yeri dışında meydana gelen kazalarda ölüm sayısı daha yüksektir. Afyonkarahisar'ın trafik kazalarına bağlı ölüm oranı (yüz binde 16,9), Türkiye ortalamasının (yüz binde 7,4) yaklaşık iki katıdır (TÜİK, 2024d). Bu durum, ilde trafik güvenliğinin ulusal düzeye kıyasla daha ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir.

2.6. ÇEVRE VE SU GÜVENLİĞİ

Afyonkarahisar ilinde katı atık yönetimi tek merkezden yürütülmekte olup, nüfusun tamamı (%100) evsel atık toplama hizmetinden yararlanmaktadır. Afyonkarahisar Belediyesi'nin de üyesi olduğu Çevre Hizmetleri Birliği, ilçe belediyeleri ve İl Özel İdaresi ile birlikte kentin tüm evsel atıklarını Afyonkarahisar Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi'nde bertaraf etmektedir. Bu hizmetin tüm il genelinde sağlanmasıyla vahşi depolamanın önüne geçilmektedir. 2024 yılı içinde 198.772 ton evsel atık düzenli depolamaya gönderilmiş; ayrıca aynı dönemde hem Afyonkarahisar hem de Uşak'tan gelen 1.179 ton tıbbi atık güvenli şekilde imha edilmiştir (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2025).

İçme suyu şebekesinin Afyonkarahisar kent nüfusunun neredeyse tamamına (%99) ulaşması, kentsel yaşam kalitesini destekleyen önemli bir unsurdur. Ancak içme suyu arıtma tesislerinden hizmet alan nüfus toplamın yalnızca %26'sını oluşturmaktadır. Bu değer, ülke ortalaması olan %63'ün oldukça altında kalmaktadır (TÜİK, 2023f). Dolayısıyla belediye sınırları içinde şebeke suyuna erişim yüksek olmakla birlikte, arıtma hizmetlerinin yetersizliği dikkat çekmektedir.

Su kalite denetimleri, Afyonkarahisar Belediyesi tarafından İl Sağlık Müdürlüğü ile koordinasyon içinde yürütülmektedir. Afyonkarahisar Belediyesi 2024 Faaliyet Raporuna göre, içme suyu güvenliği ve su kaynaklarının korunması amacıyla, içme suyu arıtma tesislerinden ve her mahallenin çeşitli noktalarından alınan numuneler aracılığıyla suyun kimyasal ve biyolojik parametreleri düzenli olarak kontrol edilmektedir. Bu kapsamda 2024 yılında içme suyu arıtma tesisinde 6 aylık periyotlarla toplam 14.272 kimyasal ve 1.296 biyolojik parametre analizi gerçekleştirilmiştir. Şebeke genelinde ise yıl boyunca farklı mahallelerde en az iki noktadan mikrobiyolojik ve kimyasal analizler yapılmıştır. Bu denetimler, şehir şebeke suyunun TS 266 ve İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik'te belirlenen standartlara uygunluğunu sağlamak amacıyla yapılmaktadır (Afyonkarahisar Belediye Başkanlığı, 2025).

2024 yılı sonu itibarıyla toplam kanalizasyon şebekesi uzunluğu 659,7 km'ye ulaşmıştır. Atıksu yönetiminde belediye nüfusunun %85,83'üne atıksu arıtma tesisi hizmeti verilmektedir. Yatırım programındaki projelerin tamamlanmasıyla bu oranın %97,1'e çıkması hedeflenmektedir. İlde halihazırda 16'sı evsel, 34'ü endüstriyel olmak üzere toplam 50 aktif atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerde sular, deşarj öncesinde çevre mevzuatına uygun biçimde arıtılmakta; İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü ise aylık, iki aylık ve altı aylık periyotlarla numune alarak denetim yapmaktadır (T.C. Afyonkarahisar Valiliği, 2025).

Hava, su ve toprak kalitesi göstergeleri Afyonkarahisar'da genel olarak ulusal standartlarla uyumludur. Hava kalitesi açısından, kentsel ısınmada doğal gaz kullanımının yaygınlaşması kirliliğin önlenmesine önemli katkı sağlamaktadır. Hava kirliliği ölçümlerinde kullanılan partiküler madde (PM₁₀) ve kükürt dioksit (SO₂) verileri, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yayımlanmaktadır. Afyonkarahisar il merkezinde yıllık ortalama PM₁₀ konsantrasyonu 32 µg/m³ olup, ulusal sınır değeri olan 40 µg/m³'ün altındadır. SO₂ yıllık ortalaması ise yaklaşık 5 µg/m³ civarında ölçülmüştür. Bu veriler, Afyonkarahisar'da hava kalitesinin insan sağlığı için belirlenen ulusal standartlar çerçevesinde risk sınırları altında seyrettiğini ortaya koymaktadır (Zafer Kalkınma Ajansı, 2024).

2.7. SAĞLIK VE GIDA GÜVENLİĞİ

Afyonkarahisar'da sağlık hizmetleri; devlet hastaneleri ve aile sağlığı merkezleri başta olmak üzere, özel hastaneler ve üniversite hastanesi gibi kurumlar tarafından sunulmaktadır. İldeki toplam 22 hastanenin 18'i Sağlık Bakanlığı'na bağlı devlet hastanesi, 3'ü özel hastane, 1'i ise üniversite hastanesidir. Bunun yanı sıra, il genelinde çok sayıda yataksız sağlık birimi de bulunmaktadır. Toplam hastane yatak kapasitesi 2.380 olup, her yüz bin kişi başına düşen yaklaşık 317 yatak ile Türkiye ortalaması olan 312'nin biraz üzerindedir. Sağlık personeli dağılımına bakıldığında; 660 uzman hekim, 547 pratisyen hekim, 319 diş hekimi ve 343 asistan hekim ile toplam hekim sayısı yaklaşık 1.870'tir. Ayrıca 2.227 hemşire ve 568 ebe görev yapmaktadır. Hekim başına düşen yıllık hasta başvurusu sayısı 4.767 olup, bu durum sağlık hizmetlerinde yüksek bir yoğunluğa işaret etmektedir (TÜİK, 2024f).

Genel sağlık göstergeleri bakımından Afyonkarahisar, ülke ortalamasına kıyasla daha olumlu bir tablo sergilemektedir. 2024 yılı bebek ölüm hızı binde 6,7 ile Türkiye

ortalaması olan 9'un altındadır. Beş yaş altı çocuk ölüm hızı da binde 9,8 ile ülke ortalaması olan binde 11,1'in altındadır (TÜİK, 2025m). Buna karşılık, doğuşta beklenen yaşam süresi Afyonkarahisar'da 76,9 yıl olup, Türkiye ortalamasının (77,3) biraz altındadır (TÜİK, 2024g). Bu veriler, ilin bebek ve çocuk sağlığı göstergelerinde ülke ortalamasının üzerinde ancak yaşam süresi açısından ülke ortalamasının biraz gerisinde olduğunu göstermektedir.

Gıda güvenliği kapsamında, belediye ve ilgili kurumlar düzenli denetim faaliyetleri yürütmektedir. Afyonkarahisar Belediyesi zabıta ekipleri, 2024 yılının ilk yarısında 967 işyerini denetlemiş; hijyen ve ruhsat koşullarını sağlamayan 72 işletme kapatılmıştır. Ayrıca, toptancı halindeki gıda ürünlerine yönelik 324 denetim gerçekleştirilmiş ve tespit edilen uygunsuzluklar hakkında cezai işlemler uygulanmıştır. Bu denetimler, gıda satış noktaları, pazar yerleri, fırınlar ve lokantalar gibi işletmelerin halk sağlığı standartlarına uygunluğunu sağlamaya yöneliktir. Belediyenin Veteriner İşleri Müdürlüğü'nün de halk sağlığını ilgilendiren konularda -başboş hayvanların üremesinin kontrol altına alınması, haşere ve kemirgenlerle mücadele, bulaşıcı hayvan hastalıklarının önlenmesi gibi- görev ve sorumlulukları bulunmaktadır (Afyonkarahisar Belediye Başkanlığı, 2025).

Afyonkarahisar Belediyesi 2025-2029 Stratejik Planı, gıda güvenliği ile gıda arz güvenliğini temel hedeflerden biri olarak belirlemiştir. Planda, iklim değişikliği, sürdürülebilir olmayan tarım yöntemleri, kırdan göçler ve kentleşme gibi faktörlerin gıda arzı güvenliği üzerindeki etkilerine dikkat çekilmekte; tarım ve gıda ürünlerinde kendine yeterlilik ile güvenilir gıdaya erişim stratejik öncelikler arasında sayılmaktadır (Afyonkarahisar Belediye Başkanlığı, 2024).

3. AFYONKARAHİSAR ÖRNEĞİNDE KENTSEL GÜVENLİK ALGISI: AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde, Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan bireylerin kentsel güvenlik algılarını çok boyutlu bir yaklaşımla inceleyen alan araştırmasına yer verilmektedir. Araştırma kapsamında, teorik çerçevede tanımlanan kentsel güvenlik bileşenleri doğrultusunda geliştirilen anket formu aracılığıyla nicel veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Öncelikle saha çalışmasının amacı, önemi, araştırma problemi, soruları ve hipotezleri ile örneklem seçimi ve veri toplama süreci açıklanmakta; ardından elde edilen verilere uygulanan betimleyici ve karşılaştırmalı istatistiksel analiz sonuçlarına yer

verilmektedir. Bu analizler, hem genel kentsel güvenlik algısına hem de barınmadan çevreye, ulaşımdan toplumsal güvenliğe kadar uzanan alt bileşenlere ilişkin değerlendirmeleri kapsamaktadır. Böylece, yerel düzeyde güvenlik algısının nasıl şekillendiğine ve hangi değişkenlere göre farklılık gösterdiğine dair kapsamlı bir değerlendirme sunulmaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Kentsel güvenlik, bireylerin günlük yaşamlarında hissettikleri kişisel emniyet duygusundan, yeterli bir gelire sahip olmaya; afetlere karşı güvende hissetmekten, kaliteli sağlık hizmetlerine erişime kadar pek çok unsuru içeren çok boyutlu ve dinamik bir kavramdır. Bu kavram, sadece suç oranlarının düşüklüğü ya da kolluk kuvvetlerinin etkinliği ile sınırlı olmayıp; bireylerin yaşamın tüm alanlarında güvende olmalarını ve kendilerini güvende hissetmelerini de kapsamaktadır.

Bu araştırma, kentsel güvenliğin farklı bileşenlerini (bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, konut güvenliği, altyapı güvenliği, afet güvenliği, ulaşım güvenliği, çevre güvenliği, sağlık güvenliği ve gıda güvenliği) kapsamlı bir çerçevede ele alarak, Afyonkarahisar il merkezinde yaşayanların kentsel güvenlik algılarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Böylece, Afyonkarahisar'daki kentsel güvenliğin genel görünümü, bütüncül bir perspektifle ortaya konulacaktır.

Disiplinler arası bir yaklaşımla ve daha bütüncül bir çerçevede ele alınması gereken kentsel güvenlik çalışmaları, günümüzde çoğunlukla suç oranları, güvenlik güçlerinin etkinliği, fiziksel mekânların güvenliği ya da suç korkusu gibi sınırlı temalar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Oysa kentsel güvenlik, bireylerin yaşamın her alanında kendilerini güvende hissetmeleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle işsizlik ve yoksullukla mücadele, temiz suya ve güvenli gıdaya erişim, afetlere hazırlık, sağlık hizmetlerinden yararlanma ve çevresel risklerden korunma gibi unsurlar da kentsel güvenlik kapsamında değerlendirilmelidir. Ancak Türkiye'deki mevcut araştırmaların, henüz bu çok boyutlu ve bütüncül güvenlik anlayışını yeterince yansıttığını söylemek güçtür. Literatürdeki çalışmaların önemli bir kısmı; yalnızca belirli güvenlik türlerini (örneğin trafik veya yaya güvenliği), belirli suç tiplerini (örneğin hırsızlık ya da araçtan hırsızlık gibi), suç korkusunu ya da kentsel tasarıma ilişkin güvenlik risklerini (örneğin kaldırımların veya çocuk oyun alanlarının güvenliği gibi) konu almaktadır.

Kentsel güvenliğin psikolojik, sosyal, fiziksel, ekonomik ve çevresel boyutlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle, bu araştırmada kentsel güvenlik olgusu bütüncül bir yaklaşımla ve çeşitli alt bileşenler üzerinden ele alınmaktadır. Bu kapsamda, Afyonkarahisar il merkezinde gerçekleştirilen çalışma, kent sakinlerinin bireysel, toplumsal, ekonomik, çevresel ve fiziksel güvenlik gibi farklı alanlardaki değerlendirmelerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu alanlar arasında konut, altyapı, afet, çevre, sağlık, gıda ve ulaşım güvenliği gibi başlıklar yer almaktadır. Böylece, katılımcıların kentsel güvenlik algılarının hangi yönlerde yoğunlaştığı ve nasıl biçimlendiği anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda elde edilen bulguların, kentlilerin güvenliğe dair kaygı, ihtiyaç ve beklentilerinin daha sağlıklı ve bütüncül bir biçimde değerlendirilmesine katkı sunması beklenmektedir. Ayrıca, Türkiye’de kentsel güvenlik konusunun çok yönlü ve kapsamlı bir bakış açısıyla ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu araştırmanın mevcut literatüre özgün ve anlamlı bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

3.2. ARAŞTIRMA PROBLEMİ, ARAŞTIRMA SORULARI VE HİPOTEZLER

Kentsel güvenlik, yalnızca fiziksel güvenlik ya da düşük suç oranları gibi tekil göstergelerle açıklanamayacak kadar karmaşık ve çok boyutlu bir olgudur. Bireylerin ekonomi, konut, altyapı, sağlık, çevre, ulaşım ve gıda gibi yaşamın farklı alanlarında kendilerini ne ölçüde güvende hissettikleri, doğrudan ya da dolaylı biçimde kentsel güvenliğin ilgi alanına girmektedir. Bu durum, güvenliğin yalnızca tek boyutlu ve nesnel ölçütlerle değil, aynı zamanda bireylerin günlük yaşamları ile yaşadıkları kente ilişkin çok yönlü algı ve deneyimleriyle şekillendiğini göstermektedir. Bu bağlamda, çalışmada ele alınan farklı güvenlik alanları arasındaki ilişkilerin incelenmesi, kentsel güvenlik algısının bütüncül bir biçimde anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Örneğin, yüksek gelire sahip bireylerin daha güvenli konutlarda yaşama olasılıklarının daha yüksek olması, bu bireylerin konut güvenliğine ilişkin algılarını olumlu yönde etkileyeceğini düşündürmektedir. Bu doğrultuda, ekonomik güvenlik ile konut güvenliği algısı arasında pozitif bir ilişki olduğu varsayılabilir. Ancak bu tür ilişkilerin yalnızca kuramsal düzeyde ele alınması yeterli değildir; bu durumun aynı zamanda ampirik verilerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, kentsel güvenlik algısının çok boyutlu bir yapı olarak ele alınması ve bu boyutlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, kentsel güvenliğe ilişkin farklı bileşenler hakkında bireylerin algılarını ortaya

koymak amacıyla belirlenen araştırma soruları ile bu sorular temelinde geliştirilen hipotezler aşağıda verilmiştir.

Suç ve diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma, suç korkusu yaşama durumu:

Kentsel güvenliğe ilişkin algılar, sadece yapısal veya hizmet temelli unsurlarla değil, aynı zamanda bireylerin maruz kaldıkları ya da maruz kalmaktan endişe duydukları suçlar ve diğer güvenlik sorunlarıyla doğrudan şekillenmektedir. Suça maruz kalma ve bu tür olasılıklara karşı duyulan korku, kentsel yaşam kalitesini belirleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle, bireylerin karşılaştıkları suç olaylarına ve kentteki diğer güvenlik sorunlarına ilişkin değerlendirmeleri, kentsel güvenliğin çok boyutlu yapısının ayrılmaz bir parçası olarak dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda, çalışmanın ilk aşamasında Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan bireylerin maruz kaldıkları suçlar ve diğer güvenlik sorunlarına ilişkin deneyimleri incelenecek olup, bu deneyimlerin katılımcıların sosyo-demografik özellikleriyle nasıl bir ilişki taşıdığı ortaya konulacaktır.

Bu kapsamda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- AS1. Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan bireylerin maruz kaldığı suç türleri nelerdir?
- AS2. Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan bireyler, günlük yaşamlarında suç mağduru olma korkusu yaşamakta mıdır?
- AS3. Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan bireylerin karşılaştığı suç dışı diğer güvenlik sorunları nelerdir?

Bu sorular doğrultusunda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir

- H1. Suça maruz kalma göstergeleri (maruz kalma durumu), bireylerin bazı sosyodemografik özellikleri ve yaşadıkları mahalleye göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.
- H2. Suç korkusu göstergeleri (korku durumu), bireylerin bazı sosyodemografik özellikleri ve yaşadıkları mahalleye göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.
- H3. Suç dışı diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma göstergeleri (maruz kalma durumu) bireylerin bazı sosyodemografik özellikleri ve yaşadıkları mahalleye göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Bireysel ve toplumsal güvenlik algısı alt ölçeği: Bu alt ölçek, kent sakinlerinin hem bireysel düzeyde hissettikleri güvenlik duygusunu hem de toplumsal yapıya yönelik güven düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bireysel güvenlik boyutunda, katılımcıların gece dışarıda bulunduklarında ya da konutlarında yalnızken kendilerini ne ölçüde güvende hissettikleri ve dış mekânda kişisel güvenlik önlemleri alıp almadıkları incelenmiştir. Toplumsal güvenlik boyutunda ise, bireylerin kentte yaşayan insanlara duydukları genel güven, toplumsal dayanışmaya ilişkin algıları ve kimlik temelli tehditlere dair değerlendirmeleri ele alınmıştır. Bu şekilde ölçek, bireylerin hem kişisel deneyimlerine dayalı güvenlik algılarını hem de toplumsal bağlamda geliştirdikleri güven duygusunu birlikte değerlendirmektedir.

Bu kapsamda aşağıdaki araştırma sorusuna yanıt aranmıştır:

- AS4. Kent sakinlerinin bireysel ve toplumsal güvenlik algısı ne düzeydedir?

Bu sorular doğrultusunda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

- H4. Kent sakinlerinin bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.
- H5. Kent sakinlerinin bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, suç mağduru olma deneyimleri ve/veya suç mağduru olma korkularına göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.
- H6. Kent sakinlerinin bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, suç dışı diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma deneyimleri ve/veya bu sorunlara ilişkin korkularına göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet alt ölçeği: Bu alt ölçek, Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan bireylerin güvenlik güçlerine yönelik algılarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede, bireylerin güvenlik güçlerine ihtiyaç duyduklarında kolayca ulaşabileceklerine yönelik inançları ile güvenlik güçlerinin acil durumlara müdahale yeterliliği, suçla mücadeledeki etkinliği, halkla iletişim becerileri ve kurumsal destek kapasitesine ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir. Kamu kurumlarına, özellikle de güvenlik güçlerine duyulan güven, bireylerin kentsel güvenlik algısını önemli ölçüde şekillendirmektedir. Bu nedenle, güvenlik güçlerine yönelik algıların genel güvenlik algısı üzerindeki etkisini ortaya koymak, bu çalışmanın temel hedeflerinden biri olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda aşağıdaki araştırma sorusuna yanıt aranmıştır:

- AS5. Kent sakinlerinin güvenlik güçlerine duydukları güven düzeyi nedir?

Bu sorular doğrultusunda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

- H7. Kent sakinlerinin güvenlik güçlerine duydukları güven düzeyi, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.
- H8. Suç mağduru olma deneyimleri ve/veya suç mağduru olma korkuları, güvenlik güçlerine duyulan güven düzeyinde anlamlı farklılık oluşturmaktadır.

Ekonomik güvenlik algısı alt ölçeği: Kentsel güvenlik, yalnızca fiziksel çevre düzenlemeleri ya da suç oranlarıyla değil, bireylerin ekonomik açıdan kendilerini ne ölçüde güvende hissettikleriyle de doğrudan ilişkilidir. Bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri, kişisel gelişim ve dinlence gibi sosyal ve kültürel etkinliklere katılım imkânları, ekonomik geleceklerine dair beklentileri ve birikim yapabilme kapasiteleri; kentsel yaşamda karşı karşıya kalabilecekleri güvenlik risklerini algılama biçimlerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, ekonomik güvencenin yetersizliği ya da yokluğu, bireylerde kırılganlık hissini artırmakta ve bu durum, genel güvenlik algısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu alt ölçekte, bireylerin mevcut ekonomik durumları, yaşam kalitelerine ilişkin değerlendirmeleri ve geleceğe dair beklentileri ele alınmıştır.

Bu kapsamda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- AS6. Kent sakinlerinin ekonomik güvenlik algısı ne düzeydedir?

Bu sorular doğrultusunda aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

- H9. Kent sakinlerinin ekonomik güvenlik algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Konut güvenliği algısı alt ölçeği: Konutlar, bireylerin en çok zaman geçirdiği, barınma ve korunma ihtiyacını karşıladığı temel yaşam alanlarıdır. Bu nedenle yaşanan konutun güvenliğine ilişkin algı, bireylerin genel güvenlik algısında belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu alt ölçekte; konutlarda alınan güvenlik önlemleri, yapısal dayanıklılık, yangın gibi afetlere karşı hazırlık düzeyi ve yapı elemanlarının bakımı ve güvenliği gibi faktörlerin bireylerde oluşturduğu güvenlik hissi ele alınmaktadır. Bu alt ölçek, bireylerin yaşadıkları konutlarda kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini ölçmeyi amaçlamaktadır.

Bu bağlamda aşağıdaki araştırma sorusuna yanıt aranmıştır:

- AS7. Kent sakinlerinin konut güvenliği algısı ne düzeydedir?

Bu araştırma sorusu çerçevesinde aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

- H10. Kent sakinlerinin konut güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Temel altyapı hizmetlerine ilişkin güvenlik algısı alt ölçeği: Bu alt ölçek, kent sakinlerinin temel altyapı hizmetlerine yönelik güvenlik algılarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Kentsel yaşamın sürdürülebilirliği bakımından, altyapı hizmetlerinin sürekliliği ve güvenilirliği büyük önem taşımaktadır. Su, elektrik ve doğalgaz gibi temel hizmetlerin kesintisiz ve güvenli biçimde sunulması, yalnızca yaşam konforu açısından değil, aynı zamanda bireylerin kendilerini güvende hissetmeleri bakımından da kritik bir rol oynamaktadır. Bu hizmetlerde yaşanabilecek aksaklıklar ya da güvenlik açıkları, kent sakinlerinin güvenlik algılarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bu çerçevede aşağıdaki araştırma sorusuna yanıt aranmıştır:

- AS8. Kent sakinlerinin temel altyapı güvenliği algısı ne düzeydedir?

Bu araştırma sorusuna dayalı olarak aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

- H11. Kent sakinlerinin temel altyapı güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Afet ve acil durum güvenliği algısı alt ölçeği: Kentsel güvenliğin en kritik boyutlarından biri olan afet ve acil durum güvenliği, şehrin hem yapısal dayanıklılığı hem de kurumsal müdahale ve hazırlık kapasitesiyle doğrudan ilişkilidir. Deprem, sel, yangın gibi doğal ya da insan kaynaklı riskler karşısında kent sakinlerinin hissettikleri güvenlik düzeyinin, genel güvenlik algısını şekillendiren başlıca unsurlardan biri olduğu düşünülmektedir.

Bu kapsamda aşağıdaki araştırma sorusuna yanıt aranmıştır:

- AS9. Kent sakinlerinin afet ve acil durum güvenliği algısı ne düzeydedir?

Bu soru çerçevesinde aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

- H12. Kent sakinlerinin afet ve acil durum güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Kent içi ulaşım güvenliği algısı alt ölçeği: Kent yaşamında güvenli hareket edebilme hakkı, yalnızca fiziksel ulaşım altyapısı gibi nesnel göstergelerle değil, aynı zamanda bu altyapının farklı toplumsal gruplar tarafından ne ölçüde erişilebilir ve güvenli olarak algılandığıyla da doğrudan ilişkilidir. Bu alt ölçek, kent sakinlerinin ulaşım güvenliğine ilişkin algılarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda; kaldırımların yaya güvenliğine uygunluğu, bisiklet kullanımı için güvenli alanların ve yolların varlığı, taşıt yollarının fiziki yeterliliği, toplu taşıma hizmetlerinin kapsayıcılığı ve trafik kurallarına uyum düzeyi gibi unsurlar dikkate alınmıştır.

Bu kapsamda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- AS10. Kent sakinlerinin ulaşım güvenliği algısı ne düzeydedir?

Bu araştırma sorularına dayalı olarak geliştirilen hipotezler şu şekildedir:

- H13. Kent sakinlerinin ulaşım güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Çevre güvenliği algısı alt ölçeği: Kentsel çevre koşulları, yalnızca bireylerin fiziksel sağlığını değil, aynı zamanda kent yaşamına yönelik genel memnuniyetlerini ve güvenlik algılarını da etkilemektedir. Bu bağlamda çevre güvenliği; temizlik hizmetleri ile katı atık ve atık su yönetiminin etkinliği, hava ve gürültü kirliliği gibi unsurlar üzerinden değerlendirilmektedir. Bu alt ölçek, bireylerin şehirde karşılaştıkları çevresel risklere karşı kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini ölçmeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- AS11. Kent sakinlerinin çevre güvenliği algısı ne düzeydedir?

Bu sorulara dayalı olarak geliştirilen hipotezler şunlardır:

- H14. Kent sakinlerinin çevre güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Sağlık güvenliği algısı alt ölçeği: Kent yaşamında sağlık hizmetlerine zamanında, etkili ve güvenli biçimde erişebilmek, bireylerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlayan temel unsurlardan biridir. Sağlık güvenliği, yalnızca fiziksel erişimle sınırlı olmayıp; sağlık hizmetlerinin hızı, etkililiği ve kapsayıcılığı gibi birden fazla boyutu da kapsamaktadır. Bu alt ölçek, bireylerin sağlık temelli güvenlik algılarını; sağlık hizmetlerine erişim kolaylığı, sağlık kurumlarında sunulan hizmetlere yönelik

memnuniyet düzeyi, acil servislerin yeterliliği ve ilaçlara erişim gibi bileşenler üzerinden ölçmeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- AS12. Kent sakinlerinin sağlık güvenliği algısı ne düzeydedir?

Bu sorular doğrultusunda geliştirilen hipotezler şunlardır:

- H15. Kent sakinlerinin sağlık güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Gıda ve su güvenliği algısı alt ölçeği: Bireylerin temiz suya erişimi ve sağlıklı beslenme ihtiyacını yeterli ve güvenli biçimde karşılayabilmeleri, temel bir yaşam hakkı olarak görülmektedir. Nitekim bu husus, BM'nin 1966 tarihli Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nde açık biçimde ifade edilmektedir. Ayrıca, kent yaşamında musluk suyunun kalitesi, gıda ürünlerinin güvenilirliği ve gıda işletmelerine yönelik denetimlerin yeterliliği; bireylerin gıda kaynaklı risklere karşı kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirleyen temel faktörler arasında yer almaktadır. Bu alt ölçek, kent sakinlerinin içme suyuna, tükettikleri gıdalara ve hizmet aldıkları gıda işletmelerine ilişkin güvenlik algılarını ölçmeyi amaçlamaktadır.

Bu kapsamda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- AS13. Kent sakinlerinin gıda güvenliği algısı ne düzeydedir?

Bu sorular çerçevesinde geliştirilen hipotezler şunlardır:

- H16. Kent sakinlerinin gıda güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Bu hipotezlerin test edilmesinde tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve korelasyon analizleri kullanılacaktır.

3.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Her araştırma, belirli sınırlar ve koşullar içinde yürütülür. Bu çalışmanın da kuramsal çerçevesi, yöntemi ve uygulama süreçleri bakımından bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırların farkında olunması, elde edilen bulguların daha doğru yorumlanmasına katkı sağlayacaktır. Öncelikle, bu araştırmanın konusu olan kentsel güvenlik, doğası gereği çok boyutlu ve dinamik bir olgudur. İnsana, topluma ve kente

dair pek çok unsur, doğrudan ya da dolaylı biçimde kentsel güvenlik alanıyla ilişkilidir. Bu nedenle, kentsel güvenliği tüm yönleriyle ele alan bütüncül bir çalışma yürütmek; kavramsal sınırların belirsizliği, zaman, emek ve kaynak kısıtları ile güvenlik ihtiyacının zamana ve mekâna göre değişkenlik göstermesi gibi nedenlerle oldukça zordur. Bu doğrultuda çalışma, kentsel güvenliği tüm yönleriyle ele almayı amaçlamamış; bunun yerine, Afyonkarahisar’da yaşayan bireylerin güvenlik algısını etkileyen temel faktörleri belirlemeyi öncelikli hedef olarak benimsemiştir. Bu çerçevede, çalışmanın kapsamını daha net belirleyebilmek amacıyla, Afyonkarahisar’da ikamet eden ve araştırma konusuna ilişkin görüş bildirme yeterliliğine sahip 10 kişiyle ön araştırma niteliğinde nitel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcılara öncelikle kentsel güvenlik kavramına ilişkin genel bir açıklama sunulmuş; ardından, bu şehirde kendilerini güvende hissetmelerini etkileyen faktörler hakkındaki görüşleri alınmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, araştırmanın genel çerçevesi ile saha çalışmasının odak noktaları sistematik biçimde şekillendirilmiştir.

Araştırmanın coğrafi sınırını, Afyonkarahisar Belediyesi’nin hizmet alanı oluşturmaktadır. Ancak çalışma evreni, bu sınırlar içerisindeki tüm nüfusu değil, kent merkezinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri bireyleri kapsamaktadır. Afyonkarahisar il merkezine bağlı toplam 56 mahalle bulunmakla birlikte, kırsal özellik taşıyan ve belediye hizmetlerinden fiilen yararlanmayan mahalleler araştırma dışında bırakılmıştır. Saha çalışması, yalnızca belediye sınırları içindeki kentsel mahallelerde yürütülmüş ve bu kapsamda 42 farklı mahalleden en az bir katılımcıya ulaşılmıştır. Bu durum, mahalle temsiliyetine dayalı çeşitliliğin sağlandığını ve araştırmanın kentsel alanı büyük ölçüde kapsadığını göstermesi açısından önemlidir.

Araştırma sürecinde karşılaşılan bir diğer sınırlılık da geniş ve dengeli bir örnekleme ulaşma sürecinde karşılaşılan güçlüklerdir. Her ne kadar farklı yaş, eğitim ve meslek gruplarına ulaşarak örneklem grubunun sosyodemografik çeşitliliğini sağlamak hedeflenmiş olsa da, saha uygulamaları sırasında yaşanan bazı zorluklar bu durumu kısmen sınırlandırmıştır. Örneğin, ticaretle uğraşan ve vergi mükellefi olan bazı meslek grupları, kimlik bilgisi toplanmadığı ve yanıtların yalnızca bilimsel amaçla kullanılacağı açıkça belirtilmiş olmasına rağmen, anketi doldurma konusunda isteksiz davranmıştır. Bu tür saha sınırlılıkları nedeniyle, örnekleme üniversite öğrencileri, kamu çalışanları, yükseköğrenim mezunları ile genç ve orta yaş grubu bireyler daha yoğun biçimde temsil edilmiştir. Bununla birlikte, ulaşılan örneklem büyüklüğünün ve örnekleme

sosyodemografik çeşitliliğin istatistiksel analizler açısından yeterli ve güvenilir düzeyde olduğu değerlendirilmektedir.

3.4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama aracı ve süreci ile veri analizine ilişkin açıklamalara yer verilmektedir. Araştırma, Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan bireylerin kentsel güvenlik algılarını çok boyutlu bir çerçevede değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışma, nicel araştırma yöntemi temelinde yürütülmüş ve veri toplama aracı olarak yapılandırılmış anket kullanılmıştır.

Araştırmanın temel hedeflerinden biri, bireysel güvenlikten çevre güvenliğine kadar kentsel güvenliğin çeşitli alt bileşenleri arasındaki ilişkileri analiz etmektir. Ayrıca bu bileşenlere ilişkin algıların, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konulması da çalışmanın amaçları arasındadır.

Katılımcıların çok boyutlu güvenlik algılarını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek, geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinden geçirilmiş; elde edilen veri seti üzerinde tanımlayıcı istatistikler ile t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile korelasyon analizleri uygulanmıştır.

3.4.1. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2024 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre Afyonkarahisar Belediyesi'nin toplam nüfusu 257.436 kişidir. Araştırmanın evrenini, belediye sınırları içerisinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Bu grubun nüfusu 189.818 kişi olup, toplam nüfusun yaklaşık %74'ünü teşkil etmektedir (TÜİK, 2025n).

Örneklem seçiminde kolayda örnekleme ile kartopu tekniği birlikte kullanılmıştır. Temel olarak kolay erişilebilir katılımcılardan veri toplanmasına dayalı olan bu yaklaşımda, belirli mahalleler veya sosyo-demografik gruplar (cinsiyet, yaş, meslek vb.) içerisinde aşırı temsilin önlenmesi amacıyla temel düzeyde profil dengeleme stratejileri uygulanmıştır. Bu kapsamda farklı mahalle, yaş ve meslek gruplarından bireylere ulaşılmasına özen gösterilmiş; belirli bir grupta yığılma tespit edildiğinde diğer gruplardan katılımcıların dâhil edilmesi sağlanmıştır.

Dağıtılan 500 anketin 57'si, eksik doldurma, yeterli özen göstermeme veya yanıtların rastgele işaretlenmesi gibi nedenlerle değerlendirme dışı bırakılmış; kalan 443 anket analiz için uygun bulunmuştur.

3.4.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada nicel araştırma yöntemi benimsenmiş ve veri toplama aracı olarak yapılandırılmış anket kullanılmıştır. Kentsel güvenlik olgusunun çok boyutlu yapısı dikkate alınarak hazırlanan anket formu, yalnızca asayişe yönelik fiziksel güvenlik unsurlarını değil; aynı zamanda kentsel güvenliğin farklı boyutlarını içeren bütüncül bir yaklaşımla geliştirilmiştir.

Literatürde çok boyutlu kentsel güvenlik algısını doğrudan ölçmeye yönelik kapsamlı bir ölçeğe rastlanmamıştır. Örneğin, The Economist Intelligence Unit tarafından geliştirilen Güvenli Kentler Endeksi gibi küresel çalışmalar güvenli kent olgusunu çeşitli temalar altında analiz etse de, bu tür endeksler bireysel algılardan ziyade kurumsal göstergeler, teknik veriler ve uzman değerlendirmelerine dayanmaktadır. Bu eksiklikten hareketle, bu araştırmada bireylerin güvenlik algısını ölçmeye yönelik çok boyutlu bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek hazırlanırken uluslararası kuruluşların çalışmalarında kullandıkları güvenlik göstergeleri ile farklı güvenlik bileşenlerini konu edinen saha araştırmalarında kullanılan ölçme araçlarından yararlanılmıştır. Suç korkusu, ekonomik güvenlik, gıda güvenliği ve sağlık güvenliği gibi alanlarda geliştirilen ölçekler bu bağlamda önemli birer referans noktası olmuştur (Avrupa Komisyonu, 2004; Avrupa Komisyonu, 2023; UNODC & UNECE, 2010; OECD, 2020; Economist I U, 2022; TÜİK, 2022).

Ölçek geliştirme sürecinde başlangıçta 50'nin üzerinde ifade hazırlanmıştır. Ancak yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda, birden fazla faktöre yüklenen ya da düşük faktör yüküne sahip olan maddeler elenmiştir. Bu eleme süreci sonunda, analizlerde kullanılan nihai ölçek 42 maddeden oluşacak şekilde son hâlini almıştır.

Araştırma kapsamında kullanılan anket için Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 16.10.2024 tarih ve 2024/336 sayılı karar ile etik onay alınmıştır (Bkz. Ek 2). Söz konusu anket formu toplam dört ana bölümden oluşmaktadır:

- Birinci bölümde, kent sakinlerinin kentsel güvenlik algılarını ölçmeye yönelik Likert tipi ifadeler yer almakta olup, bu bölüm 42 madde ve 10 tematik alt

ölçekten oluşmaktadır. Söz konusu alt ölçekler sırasıyla şunlardır: Bireysel ve toplumsal güvenlik (6 madde), güvenlik güçlerine yönelik memnuniyet (4 madde), ekonomik güvenlik (4 madde), konut güvenliği (4 madde), temel altyapı güvenliği (3 madde), afet ve acil durum güvenliği (4 madde), ulaşım güvenliği (5 madde), çevre güvenliği (4 madde), sağlık güvenliği (5 madde), gıda güvenliği (3 madde). Her bir ifade, “1=Kesinlikle Katılmıyorum” ile “5=Tamamen Katılıyorum” arasında derecelendirilen beşli Likert ölçeği ile puanlanmıştır.

- İkinci bölümde, katılımcıların son bir yıl içinde herhangi bir suça maruz kalıp kalmadıkları; maruz kalınan suçların türü, gerçekleştiği yer ve zaman gibi bilgilere yer verilmiştir.
- Üçüncü bölümde, katılımcıların son bir yıl içinde suç dışı güvenlik sorunlarına (örneğin trafik kazaları, sel, yangın, yapı güvenliği sorunları, çevresel tehlikeler) maruz kalıp kalmadıkları; maruz kalınan olayların türü, yeri ve zamanı gibi bilgilere yer verilmiştir.
- Son bölüm olan beşinci bölümde ise katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, gelir durumu, çalışma durumu, ikamet edilen mahalle ve kentte yaşama süresi gibi sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.4.3. Veri Toplama Süreci

Anket uygulaması 2024 yılı Ekim-Aralık ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Toplam 500 adet basılı anket hazırlanmış, uygulama tamamen yüz yüze yöntemle yapılmıştır.

Veri toplama sürecinde, anketlerin bir kısmı araştırmacı tarafından doğrudan uygulanmıştır. Ayrıca, araştırmacı sosyal çevresinde yer alan ve çalışmaya gönüllü olarak katkı sağlayan 27 kişi aracılığıyla farklı mahalle ve sosyo-demografik gruplara ulaşmıştır. Bu yönüyle veri toplama süreci, kolayda örnekleme temelli olmakla birlikte, anketlerin dağıtım biçimi ve katılımcıların birbirine referans yoluyla araştırmaya dâhil olması bakımından kartopu örnekleme yönteminin özelliklerini de taşımaktadır.

Araştırmacı ve veri toplama sürecine gönüllü olarak katkı sağlayan kişiler, çoğu durumda geri toplanmak üzere anketleri katılımcılara doğrudan ulaştırmıştır. Bununla birlikte, okuma-yazma güçlüğü yaşayan katılımcılara anket soruları doğrudan okunarak yanıtlamalarına yardımcı olunmuştur.

3.5. ÖLÇEĞİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, araştırmada kullanılan veri toplama aracının ölçme gücünü, istatistiksel uygunluğunu ve bilimsel geçerliliğini değerlendirmeye yönelik gerçekleştirilen analizlere yer verilmiştir. Yani geliştirilen kentsel güvenlik ölçeği, yalnızca tanımlayıcı istatistiklerle değil; aynı zamanda geçerlilik ve güvenirlik analizleriyle de test edilmiştir.

Geliştirilen bu ölçek, hem içerik hem de yapı geçerliliği açısından bilimsel geçerlilik ölçütlerine uygun olarak test edilmiştir. İçerik geçerliliği, literatür taramasının yanı sıra araştırmanın ön saha aşamasında yapılan nitel görüşmelerle desteklenmiştir. Yapı geçerliliğini test etmek amacıyla açıklayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır. Faktör analizi sürecinde, faktör yapısına anlamlı katkı sağlamayan ya da birden fazla faktöre yüksek düzeyde yüklenen bazı maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Elde edilen faktör yapısı, teorik çerçeve ile karşılaştırılarak kavramsal tutarlılığı irdelenmiş ve alt ölçeklerin çok boyutlu yapıyı temsil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin güvenirliği, her bir alt ölçek için ayrı ayrı hesaplanan Cronbach's Alpha katsayılarıyla değerlendirilmiştir. Bu analiz sonucunda, hem genel güvenlik ölçeğinin hem de alt boyutların iç tutarlılığının kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. Böylece geliştirilen ölçeğin güvenilir ölçümler sağladığı sonucuna varılmıştır.

Bunlara ek olarak, ölçekten elde edilen puanların dağılım özellikleri, yapılacak parametrik testlerin uygulanabilirliğini değerlendirmek amacıyla normallik varsayımı çerçevesinde incelenmiştir. Bu kapsamda çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri ile Shapiro-Wilk testi sonuçlarına başvurulmuş; elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluk düzeyi değerlendirilmiştir. Normallik varsayımının sağlandığı alt ölçekler için parametrik analizlere geçilmiş; varsayımı sınırlı düzeyde sağlayan durumlarda ise sonuçlar dikkatle yorumlanmıştır.

Son olarak, ölçme aracının yapısal bütünlüğünü desteklemek amacıyla alt ölçek-madde korelasyonları ve alt ölçekler arası korelasyonlar analiz edilmiştir. Her bir maddenin ait olduğu alt ölçek ile olan ilişkisi değerlendirilmiş; bu analizler yoluyla madde-ölçek uyumu ve içerik geçerliliği desteklenmiştir. Alt ölçekler arası korelasyonlar ise, ölçeğin çok boyutlu yapısının tematik açıdan birbirinden ayrılmakla birlikte yapısal olarak bütünlük arz ettiğini göstermiştir. Bu doğrultuda elde edilen tüm bulgular, kentsel

güvenlik algısının çok boyutlu niteliğini yansıtan, güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı geliştirildiğini ortaya koymaktadır.

3.5.1. Yapı Geçerliliği (Faktör Analizi)

Ölçeğin yapı geçerliliği, açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile test edilmiştir. AFA öncesinde örneklem uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's Test of Sphericity analizleri uygulanmıştır. KMO değeri 0,894 olarak bulunmuş ve bu değer örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğunu göstermiştir. Bartlett testi ise anlamlı çıkmış ($p < .001$) ve değişkenler arasında faktör analizine elverişli düzeyde ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Faktör analizi sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan 10 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu yapı, toplam varyansın %63,90'ını açıklamaktadır. Sosyal bilimlerde çok boyutlu ölçeklerde %60'ın üzerindeki varyans açıklama oranları, yapısal geçerlilik açısından güçlü ve yeterli kabul edilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Bu bulgu, geliştirilen ölçeğin çok boyutlu yapısını istatistiksel olarak desteklemekte ve kurgulanan tematik boyutların anlamlı biçimde ayrıştığını göstermektedir.

Tablo 2. Toplam Varyansın Açıklanma Oranı ve Faktör Yapısı

	Özdeğer (Total)	Açıklanan Varyans %	Kümülatif %	Döndürülmüş Toplam Yükler
1	10,542	25,101	25,101	5,575
2	2,958	7,044	32,144	3,819
3	2,427	5,780	37,924	3,825
4	2,089	4,975	42,899	5,403
5	1,748	4,163	47,062	4,030
6	1,613	3,840	50,902	4,940
7	1,513	3,603	54,505	4,355
8	1,444	3,437	57,942	4,033
9	1,314	3,128	61,070	3,959
10	1,190	2,834	63,904	1,937
11	,891	2,120	66,024	

Not: Açıklayıcı faktör analizi sonucunda, yalnızca özdeğeri 1'in üzerinde olan ilk 10 faktör değerlendirmeye alınmış; 11. ve sonrasında gelen faktörün özdeğeri 1'in altına düştüğü için Kaiser kriteri gereği analiz dışında bırakılmıştır.

Faktör yapısında yer alan maddelerin yük değerleri 0,405 ile 0,875 arasında değişmektedir. Elde edilen dağılımlar, hem teorik çerçeveye uygunluk hem de içerik tutarlılığı açısından değerlendirilmiştir. Bu süreçte, birden fazla faktöre yüksek düzeyde yüklenen veya düşük faktör yüküne sahip olan bazı maddeler analiz dışı bırakılmış; tematik uyum ve istatistiksel tutarlılık esas alınarak alt ölçek yapısı yeniden

yapılandırılmıştır. Böylece her bir alt ölçeğin, hem kavramsal hem de istatistiksel açıdan bütünlüklü bir ölçüm alanını temsil etmesi sağlanmıştır.

Tablo 3. Pattern Matrix (Döndürülmüş Faktör Yükleri)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1.	,771									
A1.3.	,754									
A1.6.	,690									
A1.4.	,582									
A1.5.	,471									
A1.2.	,405									
A7.2.		,715								
A7.1.		,666								
A7.3.		,657								
A7.4.		,630								
A7.5.		,453								
A4.3.			,736							
A4.1.			,699							
A4.2.			,678							
A4.4.			,616							
A2.2.				-,875						
A2.3.				-,781						
A2.1.				-,766						
A2.4.				-,669						
A3.1.					,742					
A3.3.					,725					
A3.4.					,661					
A3.2.					,637					
A9.3.						,830				
A9.2.						,716				
A9.1.						,576				
A9.5.						,512				
A9.4.						,499				
A6.2.							-,734			
A6.4.							-,651			
A6.1.							-,603			
A6.3.							-,487			
A8.4.								,792		
A8.3.								,749		
A8.2.								,490		
A8.1.								,386		
A5.2.									,734	
A5.1.									,650	
A5.3.									,496	
A10.3.										-,501
A10.1.										-,449
A10.2.										-,408

Not: Tablonun sade ve okunabilir kalmasını sağlamak amacıyla, alt ölçek adları kısaltılmıştır. Bu kapsamda alt ölçekler şu şekilde kodlanmıştır: A1 - Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı; A2 - Güvenlik Güçlerine İlişkin Algı; A3 - Ekonomik Güvenlik Algısı; A4 - Konut Güvenliği Algısı; A5 - Altyapı Güvenliği Algısı; A6 - Afet ve Acil Durum Güvenliği Algısı; A7 - Ulaşım Güvenliği Algısı; A8 - Çevre Güvenliği Algısı; A9 - Sağlık Güvenliği Algısı; A10 - Gıda Güvenliği Algısı.

3.5.2. Güvenirlik Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirliliği, Cronbach's Alpha katsayısı üzerinden değerlendirilmiştir. Toplam 42 maddeden oluşan ölçeğe ait genel iç tutarlılık katsayısı 0,924 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeğin oldukça yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, her bir alt ölçek için ayrı ayrı hesaplanan Cronbach's Alpha katsayıları da, ölçeğin alt boyutlarının tutarlı ve güvenilir ölçümler sunduğunu ortaya koymaktadır. Her alt ölçek için hesaplanan Cronbach's Alpha katsayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4 Alt Ölçeklere Ait Cronbach's Alpha Değerleri

Alt Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Bireysel/Toplumsal G.	6	,836
Güvenlik Güçleri	4	,893
Ekonomik Güvenlik	4	,822
Konut Güvenliği	4	,799
Altyapı Güvenliği	3	,727
Afet-Acil Durum Güvenliği	4	,788
Ulaşım Güvenliği	5	,792
Çevre Güvenliği	4	,760
Sağlık Güvenliği	5	,809
Gıda Güvenliği	3	,708

Not: Cronbach's Alpha katsayısının 0,70 ve üzeri olması, ölçeğin kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Tabachnick & Fidell, 2013).

3.5.3. Normallik Testi

Araştırmada kullanılan genel ölçek ve her bir alt ölçek için normallik varsayımı, Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testleri ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizlerde, tüm alt ölçeklerde her iki testin p-değerleri 0,05'in altında bulunmuş; bu da normallik varsayımının istatistiksel olarak sağlanmadığını göstermektedir. Ancak örneklem büyüklüğünün (n=443) yüksek olması nedeniyle bu testlerin büyük örneklemelerde aşırı duyarlılık gösterebildiği; dolayısıyla normal dağılımdan küçük sapmaların dahi anlamlı sonuçlara yol açabileceği literatürde sıkça vurgulanmaktadır (Field, 2013; Ghasemi & Zahediasl, 2012). Bu nedenle normalliğin değerlendirilmesinde yalnızca p-değerleri değil, aynı zamanda çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları ile histogram grafiklerinden elde edilen bulgular da dikkate alınmıştır. Literatürde, çarpıklık ve basıklık katsayılarının $\pm 1,0$ aralığında bulunması durumunda dağılımın normal kabul edilebileceği belirtilmektedir (Hair vd., 2013). Bu araştırmada incelenen tüm alt ölçekler ve genel ölçek için elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri bu aralıkta kalmış; histogram grafiklerinde ise belirgin bir sapma gözlenmemiştir. Ayrıca

genel kentsel güvenlik ölçeğine ilişkin Shapiro-Wilk testi sonucunun $p = 0,060$ olarak hesaplanması, normallik varsayımının istatistiksel olarak sağlandığını göstermektedir. Tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, veri setinin genel olarak normal dağılım özellikleri taşıdığı ve parametrik analiz yöntemlerinin uygulanmasının uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5. Ölçeklere İlişkin Normallik Testi Sonuçları

Ölçek	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)	Shapiro-Wilk	Kolmogorov-Smirnov
Genel Kentsel Güvenlik	-0,264	0,001	0.060	0.012
Bireysel ve Toplumsal G.	-0,230	-0,484	< 0.001	< 0.001
Güvenlik Güçleri	-0,370	-0,316	< 0.001	< 0.001
Ekonomik Güvenlik	-0,122	-0,702	< 0.001	< 0.001
Konut Güvenliği	-0,204	-0,609	< 0.001	< 0.001
Altyapı Güvenliği	-0,316	-0,282	< 0.001	< 0.001
Afet Güvenliği	-0,076	0,275	< 0.001	< 0.001
Ulaşım Güvenliği	0,496	-0,319	< 0.001	< 0.001
Çevre Güvenliği	-0,318	-0,433	< 0.001	< 0.001
Sağlık Güvenliği	-0,257	-0,297	< 0.001	< 0.001
Gıda Güvenliği	0,139	-0,554	< 0.001	< 0.001

Not: $p < 0,05$ değeri, normallik varsayımının istatistiksel olarak sağlanmadığını göstermektedir. Ancak çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 aralığında olması, dağılımın normal kabul edilebileceğini göstermektedir.

3.5.4. Korelasyon Tabanlı Ölçek Değerlendirmesi

Bu bölümde, geliştirilen ölçeğin yapısal geçerliliğini istatistiksel olarak değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen korelasyon analizlerinin sonuçlarına yer verilmektedir. Analiz kapsamında; alt ölçeklerin iç tutarlılık düzeyleri, her bir maddenin kendi alt ölçek toplam puanıyla olan ilişkisi (madde-toplam korelasyonu), alt ölçekler arasındaki ilişkiler ve alt ölçeklerin genel ölçekle olan korelasyonları incelenmiş, bu sayede ölçeğin çok boyutlu yapısının kuramsal temellere uygunluğu istatistiksel olarak test edilmiştir.

3.5.4.1. Madde-Alt Ölçek Korelasyonları

Bu bölümde, geliştirilen ölçekte yer alan alt ölçeklerin yapısal geçerliliğini değerlendirmek amacıyla madde-toplam korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Her bir alt ölçeğe ait maddelerin, ait oldukları alt ölçek puanlarıyla olan ilişkisi Spearman sıralama korelasyonu ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre tüm maddelerin kendi alt ölçekleriyle istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir ($p < ,01$). Bu durum, ölçeğin iç tutarlılığı açısından olumlu bir gösterge niteliğindedir.

Alt ölçek bazında incelendiğinde, bireysel ve toplumsal güvenlik alt ölçeğinde yer alan maddelerin kendi alt ölçek toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları 0,584 ile 0,811 arasında değişmektedir. Bu bulgu, katılımcıların bireysel güvenlik, sosyal çevre, ayrımcılık algısı ve kamusal güvenliğe ilişkin değerlendirmelerinde istatistiksel olarak güçlü ve tutarlı yanıtlar verdiklerini göstermektedir.

Güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet alt ölçeğinde yer alan maddelerin, kendi alt ölçek toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları 0,827 ile 0,901 arasında değişmektedir. Bu bulgu, güvenlik hizmetlerinin erişilebilirliği, müdahale hızı ve kolluk kuvvetlerine duyulan güvenin bu alt ölçek kapsamında tutarlı biçimde ölçüldüğünü göstermektedir.

Ekonomik güvenlik alt ölçeğinde yer alan maddelerin, kendi alt ölçek toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları 0,754 ile 0,841 arasında değişmektedir. Bu bulgu, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılama, geleceğe yönelik maddi beklentiler ve tasarruf kapasitesine ilişkin değerlendirmelerinin bu alt ölçek kapsamında tutarlı biçimde ölçüldüğünü göstermektedir.

Konut güvenliği alt ölçeğinde yer alan maddelerin, kendi alt ölçek toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları 0,754 ile 0,808 arasında değişmektedir. Konutlara ilişkin fiziksel güvenlik (kilit, kamera vb.) ile yapı güvenliği (yangın, deprem, asansör vb.) temalı ifadelerin yüksek korelasyon değerleri, bireylerin barınma alanlarının güvenliğine dair algılarının tutarlı biçimde ölçüldüğünü göstermektedir.

Altyapı güvenliği alt ölçeğinde yer alan maddelerin, kendi alt ölçek toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları 0,733 ile 0,822 arasında değişmektedir. Bu bulgu, su, elektrik ve doğalgaz gibi temel altyapı hizmetlerine ilişkin algıların, altyapı güvenliği alt ölçeği kapsamında tutarlı biçimde ölçüldüğü görülmektedir.

Afet güvenliği alt ölçeğinde yer alan maddelerin, kendi alt ölçek toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları 0,656 ile 0,803 arasında değişmektedir. Bu bulgu, deprem, sel ve yangın gibi afet risklerine karşı alınan önlemlere ilişkin algıların, afet güvenliği alt ölçeği kapsamında tutarlı ve bütüncül biçimde ölçüldüğünü göstermektedir.

Ulaşım güvenliği alt ölçeğinde yer alan maddelerin, kendi alt ölçek toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları 0,640 ile 0,792 arasında değişmektedir. Bu bulgu, yaya güvenliği, bisikletli ulaşım, toplu taşıma hizmetleri ve karayolu altyapısı gibi

unsurlara ilişkin algıların, ulaşım güvenliği bağlamında tutarlı biçimde ölçüldüğünü göstermektedir.

Çevre güvenliği alt ölçeğinde yer alan maddelerin, kendi alt ölçek toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları 0,703 ile 0,783 arasında değişmektedir. Bu bulgu, gürültü, hava kirliliği, atık yönetimi ve temizlik hizmetleri gibi çevresel unsurların, çevre güvenliği algısı kapsamında tutarlı biçimde ölçüldüğünü göstermektedir.

Sağlık güvenliği alt ölçeğinde yer alan maddelerin, kendi alt ölçek toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları 0,626 ile 0,863 arasında değişmektedir. Bu bulgu, sağlık hizmetlerine erişim, tedavi süreçleri ve acil müdahale sistemlerine ilişkin değerlendirmelerin, sağlık güvenliği algısı kapsamında tutarlı biçimde ölçüldüğünü göstermektedir.

Su ve gıda güvenliği alt ölçeğinde yer alan maddelerin, kendi alt ölçek toplam puanlarıyla olan korelasyon katsayıları 0,772 ile 0,798 arasında değişmektedir. Bu bulgu, musluk suyu kalitesi, gıda güvenliği ve işletme denetimlerine ilişkin algıların, su ve gıda güvenliği kapsamında tutarlı biçimde ölçüldüğünü göstermektedir.

Genel olarak, tüm alt ölçeklerde gözlemlenen korelasyon katsayılarının büyük ölçüde 0,60 ve üzeri düzeylerde seyretmesi, maddelerin ait oldukları yapılarla tutarlı biçimde örtüştüğünü göstermektedir. Bu durum, her bir alt ölçeğin kendi içinde istatistiksel olarak anlamlı, homojen ve güvenilir bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, geliştirilen kentsel güvenlik ölçeğinin hem içerik geçerliliğini hem de yapısal bütünlüğünü desteklemekte; ölçek geliştirme sürecinde esas alınan kuramsal çerçevenin sahadaki karşılığının güçlü olduğunu göstermektedir.

3.5.4.2. Alt Ölçek İçi Madde-Madde Korelasyonları

Bu bölümde, kentsel güvenlik algısını ölçmeye yönelik geliştirilen ölçekte yer alan her bir alt ölçekteki ifadeler arasındaki yapısal ilişkiler, Spearman sıralama korelasyonu analizi ile değerlendirilmiştir. Analizin temel amacı, alt ölçeklerdeki maddelerin kendi aralarında ne düzeyde tutarlılık gösterdiğini belirlemek ve böylece her alt ölçeğin yapısal bütünlüğüne dair istatistiksel kanıtlar sunmaktır. Elde edilen bulgular, tüm alt ölçeklerde yer alan maddeler arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunduğunu göstermektedir ($p < ,01$).

Alt ölçek içi madde-madde korelasyon katsayılarının genel olarak 0,45 ile 0,85 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum, alt ölçeklerde yer alan ifadelerin tamamen

bağımsız olmadığı, ancak aşırı örtüşmeden kaçınarak aynı kuramsal yapıyı yansıttığına işaret etmektedir. Özellikle bazı alt ölçeklerde (0,70 ve üzeri) gözlenen güçlü korelasyonlar, ilgili alt ölçeğin yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan, bazı alt ölçeklerde (0,50-0,60 düzeyinde) korelasyonların orta düzeyde seyretmesi, alt ölçeğin tek bir boyuta indirgenmediğini; kendi içinde bütünlük arz eden, daha çeşitli bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir.

Tüm alt ölçeklerde yer alan maddeler arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin bulunması, her bir alt ölçeğin kendi içyapısı açısından yeterli düzeyde tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Korelasyon düzeylerinin çoğunlukla orta ve güçlü seviyede olması, hem istatistiksel güvenilirliği hem de kuramsal uyumu desteklemektedir. Büyüköztürk'ün (2021) vurguladığı üzere, bu düzeydeki korelasyonlar, ölçek içi homojenliğin sağlandığını; ancak ölçüm maddelerinin birbirini tekrar eden yapılar olmadığını göstermektedir. Hiçbir madde, ait olduğu alt ölçekten anlamlı düzeyde ayrılmamakta; bu da, ölçekte yer alan ifadelerin kavramsal bütünlüğe uygun biçimde seçildiğini ve ölçme amacına doğrudan hizmet ettiğini göstermektedir. Elde edilen bulgular, geliştirilen ölçeğin yalnızca güvenilir değil; aynı zamanda kuramsal çerçevesiyle uyumlu ve yapısal bütünlüğü istatistiksel verilerle doğrulanmış bir ölçüm aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

3.5.4.3. Alt Ölçekler Arası Korelasyon

Ölçek geliştirme sürecinde yalnızca madde-madde ve madde-alt ölçek düzeyindeki iç tutarlılık değil, aynı zamanda alt ölçekler arasındaki yapısal ilişkiler de önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, geliştirilen ölçekte yer alan on alt ölçeğin birbiriyle olan ilişkileri Spearman sıralama korelasyon katsayıları aracılığıyla analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Analizler sonucunda, tüm alt ölçekler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir ($p < ,01$).

Alt ölçekler arası korelasyon katsayıları incelendiğinde, değerlerin büyük ölçüde 0,20 ile 0,45 arasında değiştiği gözlenmektedir. Bu bulgu, kentsel güvenliğin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu; bireylerin güvenlik algısının yalnızca asayişle sınırlı olmadığını, konut, ulaşım ve sağlık gibi temel yaşam alanlarıyla da anlamlı şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Korelasyon katsayılarının genel olarak orta düzeyin altında seyretmesi, alt ölçeklerin birbirinden tamamen bağımsız olmadığını; ancak birbirinin yerine geçen yapılar da olmadığını göstermektedir. Bu bulgu, ölçeğin çok boyutlu yapısını desteklemekte; farklı güvenlik alanlarının katılımcıların zihninde hem ilişkili hem de ayrı temalar olarak yer bulduğunu ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle, alt ölçekler arasındaki düşük ve orta düzeydeki ilişkiler, ölçeğin teorik yapısıyla uyumlu olarak, her bir alt boyutun genel güvenlik algısına farklı açılardan katkı sunduğunu ve bu katkıların içeriğe bağlı çeşitlilik temelinde anlamlı biçimde ölçülebildiğini göstermektedir.

3.5.4.4. Alt Ölçek-Genel Ölçek Arası Korelasyon

Geliştirilen ölçekte yer alan her bir alt ölçeğin, genel kentsel güvenlik algısıyla ne düzeyde ilişkili olduğunu belirlemek amacıyla Spearman sıralama korelasyon analizi uygulanmıştır. Bu analiz, genel güvenlik algısının hangi alt bileşenlerden daha fazla etkilendiğini ortaya koymanın yanı sıra, ölçeğin yapısal bütünlük ve tutarlılığını değerlendirmek açısından da önem arz etmektedir. Elde edilen bulgular, tüm alt ölçeklerin genel güvenlik algısıyla pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur ($p < ,01$).

Korelasyon katsayıları incelendiğinde, genel güvenlik algısıyla en yüksek ilişkilerin su ve gıda güvenliği ($r = 0,681$), sağlık güvenliği ($r = 0,661$), afet güvenliği ($r = 0,631$) ve güvenlik güçlerine duyulan güven ($r = 0,645$) alt ölçeklerinde yer aldığı görülmektedir. Bu durum, bireylerin genel güvenlik algısının yalnızca suç ya da şiddet gibi geleneksel tehditlerle sınırlı kalmadığını; aynı zamanda sağlıklı suya erişim, sağlık hizmetlerinden faydalanabilme ve afetlere karşı hazırlıklı olma gibi temel yaşam ihtiyaçlarına ilişkin algılarla da güçlü biçimde şekillendiğini göstermektedir. Öte yandan, ulaşım güvenliği ($r = 0,526$) ve konut güvenliği ($r = 0,550$) alt ölçeklerinin genel güvenlik algısıyla ilişkileri görece daha düşük düzeyde seyretmektedir. Bununla birlikte, bu ilişkiler de istatistiksel olarak anlamlıdır ve söz konusu alt boyutların genel güvenlik algısına anlamlı katkılar sunduğunu göstermektedir. Ancak korelasyon katsayıları, katılımcıların hangi güvenlik alanını daha çok önemsediklerini değil, bu alanların genel güvenlik yapısıyla ne ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, gıda güvenliği alt ölçeğinin en yüksek korelasyona sahip olması, bu alanın katılımcılar açısından en öncelikli güvenlik konusu olarak kabul edildiği anlamına gelmez. Katılımcıların güvenlik önceliklerini belirleyebilmek için, ortalama puanlar gibi tanımlayıcı istatistiklerin dikkate alınması gerekmektedir.

Korelasyon katsayılarının genel olarak 0,50 ile 0,70 aralığında seyretmesi, ölçeğin çok boyutlu yapısını desteklemektedir. Her bir alt ölçek, genel güvenlik algısıyla ilişkili olmakla birlikte, kavramsal olarak farklı güvenlik temalarını temsil etmektedir. Bu durum, ölçme aracının hem kapsayıcı hem de ayırt edici bir niteliğe sahip olduğunu; farklı güvenlik alanlarına ilişkin algıların birbirinden bağımsız olarak ölçülebildiğini ve aynı zamanda ortak bir güvenlik yapısı altında anlamlı biçimde bütünleştiğini göstermektedir. Sonuç olarak, elde edilen bulgular, geliştirilen kentsel güvenlik ölçeğinin yapısal geçerliliğini desteklemekte ve her bir alt ölçeğin genel güvenlik algısına özgün ve anlamlı katkılar sunduğunu ortaya koymaktadır.

3.6. VERİLERİN ANALİZİ VE ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. İlk aşamada, geliştirilen kentsel güvenlik ölçeğinin geçerlilik ve güvenirlik düzeyi değerlendirilmiştir. Bu kapsamda yapı geçerliliğini test etmek amacıyla açıklayıcı faktör analizi uygulanmış, ardından her bir alt ölçeğin içsel tutarlılığı Cronbach's Alpha katsayılarıyla belirlenmiştir. Ayrıca analiz sürecine geçmeden önce, hem genel ölçek hem de alt ölçeklerin dağılım özellikleri incelenmiş ve normallik testleri gerçekleştirilerek parametrik analizlerin uygulanabilirliği kontrol edilmiştir. Bu aşamaların ardından, katılımcıların güvenlik algı düzeylerine ilişkin genel eğilimleri belirlemek amacıyla aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerle elde edilen bu veriler, hem ölçek yapısının hem de katılımcı görüşlerinin dağılımını göstermiştir. Araştırma hipotezlerini test etmek ve demografik değişkenlere göre farklılıkları ortaya koymak amacıyla, bağımsız örneklem için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yöntemlerinden yararlanılmıştır. İkili gruplardan oluşan değişkenler için t-testi; üç ve daha fazla kategoriye sahip değişkenler için ise ANOVA tercih edilmiştir. Bu analizlerle, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir gibi demografik faktörlerin bireylerin güvenlik algısı üzerindeki etkisi istatistiksel olarak incelenmiştir. Ölçeğin çok boyutlu yapısına uygun olarak, alt ölçekler arasındaki ilişkiler ile genel güvenlik algısı ve alt boyutlar arasındaki bağlantılar da korelasyon analizleriyle değerlendirilmiştir. Bu analizler, ölçek bileşenleri arasındaki ilişkilerin gücünü ve yönünü belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilmiş; ancak nedensellik arayışı ya da yordayıcı bir modelleme amacı taşımamıştır. Bu nedenle çalışmada regresyon gibi neden-sonuç ilişkisine dayalı analiz tekniklerine yer verilmemiştir. Çünkü araştırmanın temel amacı, kentsel güvenlik algısını belirli güvenlik temaları çerçevesinde ölçmek ve bu temalara

ilişkin algıların demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını analiz etmektedir.

Geliştirilen ölçek, kentsel güvenlik algısını eksiksiz ve evrensel bir içerikle ölçme iddiası taşımamaktadır. Bu ölçek, daha çok günlük yaşamda sıkça karşılaşılan ve literatürde öne çıkan belli başlı güvenlik alanlarını kapsayan sınırlı bir ölçüm çerçevesi olarak yapılandırılmıştır. Bu nedenle, örneğin “konut güvenliği algısı genel güvenlik algısını ne ölçüde açıklar?” gibi sorular, çalışmanın kuramsal çerçevesi ve kapsamıyla örtüşmemektedir. Böyle bir yaklaşım, genel güvenlik ölçeğinin sabit, evrensel geçerliliğe sahip ve tüm boyutları kapsayan bir yapı olduğu izlenimini doğurabilir ki bu durum çalışmanın teorik temeliyle çelişmektedir. Bu gerekçelerle çalışmada, regresyon analizleri yerine betimleyici istatistikler, grup karşılaştırmaları ve korelasyon analizleri gibi yapısal geçerliliği destekleyen ve temsil gücü yüksek istatistiksel yöntemler tercih edilmiştir.

3.6.1. Demografik Özellikler

Bu araştırmada, Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan bireylerin kentsel güvenlik algılarını incelemek amacıyla gerçekleştirilen saha çalışmasına toplam 443 kişi katılmıştır. Katılımcılara ait demografik özellikler, frekans ve yüzde dağılımlarıyla birlikte Tablo 6’da sunulmuştur.

Cinsiyet dağılımına bakıldığında, katılımcıların %50,6’sı kadın, %49,4’ü erkektir. Bu durum, örneklemin cinsiyet açısından dengeli bir temsile sahip olduğunu göstermektedir.

Medeni durum verilerine göre katılımcıların %59,6’sı evli, %35,7’si hiç evlenmemiş, %3,2’si boşanmış ya da ayrı yaşamakta, %1,6’sı ise eşini kaybetmiştir. Bu dağılım, örneklemin büyük ölçüde evli bireylerden oluştuğunu; bununla birlikte bekâr, boşanmış ve dul bireylerin de temsil edilmesiyle farklı aile yapılarının ve yaşam biçimlerinin araştırmaya yansıdığını göstermektedir.

Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde, %20,8’inin 18-24 yaş, %28,4’ünün 25-34 yaş, %21,9’unun 35-44 yaş, %16,5’inin 45-54 yaş, %8,8’inin 55-64 yaş ve %3,6’sının 65 yaş ve üzeri grupta yer aldığı görülmektedir. Bu dağılım, örneklemin büyük ölçüde 18-54 yaş aralığındaki bireylerden oluştuğunu ve dolayısıyla ağırlıklı olarak çalışma çağındaki aktif nüfusu temsil ettiğini ortaya koymaktadır. Buna karşın 55

yaş ve üzeri bireylerin toplam oranının %12,4 düzeyinde kalması, yaşlı nüfusun bu çalışmada sınırlı düzeyde temsil edildiğini göstermektedir.

Katılımcıların eğitim düzeyine ilişkin veriler incelendiğinde, %6,1'inin ilkokul ve altı, %5,4'ünün ortaokul, %30,7'sinin lise, %9,7'sinin ön lisans, %31,4'ünün lisans ve %16,7'sinin ise lisansüstü düzeyde eğitim aldığı görülmektedir. Buna göre, örneklemin %57,8'i yükseköğretim mezunudur (ön lisans, lisans ve lisansüstü); lise ve üzeri eğitim düzeyine sahip bireylerin oranı ise %78,8'dir. Bu dağılım, çalışmanın eğitim düzeyi görece yüksek bir katılımcı profiline dayandığını göstermektedir. Bu durum, katılımcıların kentsel güvenliğe ilişkin değerlendirmelerde bilgiye dayalı farkındalık düzeyine sahip olabileceklerini düşündürmektedir.

Katılımcıların mesleki dağılımı incelendiğinde, örneklemin %29,6'sını kamu çalışanları, %19'unu öğrenciler, %17,8'ini özel sektör çalışanları ve %13,8'ini ev hanımları oluşturmaktadır. Ayrıca, katılımcıların %7,4'ü emekli, %6,3'ü işveren veya serbest meslek sahibi, %4,1'i herhangi bir işte çalışmayan ya da iş aramayan bireylerden, %2'si ise işsizlerden oluşmaktadır. Bu dağılım, kamu sektöründe çalışan bireyler ile eğitim hayatına devam eden katılımcıların örnekleimde belirgin biçimde daha yoğun şekilde temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca aktif çalışma hayatına katılan bireylerin (kamu çalışanı, özel sektör çalışanı, işveren, serbest meslek sahibi vb.) toplam oranı %53,7'ye ulaşmakta ve bu durum, örneklemin yarısından fazlasının istihdamda yer alan bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Öte yandan, ev hanımları, emekliler ve öğrenciler gibi pasif ya da yarı aktif statüde değerlendirilebilecek grupların da kayda değer bir temsil oranına sahip olduğu görülmektedir. Bu çeşitlilik, farklı sosyal roller ve meslek grupları üzerinden bireylerin kent güvenliğine ilişkin algılarının karşılaştırmalı biçimde analiz edilmesine olanak tanımaktadır.

Katılımcıların aylık hane gelirine ilişkin veriler incelendiğinde, %12,4'ünün asgari ücret ve altında, %21'inin ise asgari ücret ile 34.999 TL arasında gelir beyan ettiği görülmektedir. Örneklemin %20,5'i 35.000-51.999 TL, %20,8'i ise 52.000-68.999 TL gelir aralığında yer almakta olup, bu iki grup birlikte değerlendirildiğinde toplamda %41,3'lük bir oranla orta gelir grubunu oluşturmaktadır. Katılımcıların %7,7'si 69.000-85.999 TL, %7,9'u 86.000-102.999 TL ve %9,7'si 103.000 TL ve üzeri gelir düzeyine sahiptir. Bu dağılım, düşük, orta ve yüksek gelir gruplarının örneklem içinde dengeli biçimde temsil edildiğini ve araştırmada ekonomik çeşitliliğin sağlandığını göstermektedir.

Tablo 6. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Grup	Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	224	50,6
	Erkek	219	49,4
Medeni Durum	Hiç evlenmemiş	158	35,7
	Evli	264	59,6
	Boşanmış	14	3,2
	Eşi ölmüş	7	1,6
Yaş	18-24	92	20,8
	25-34	126	28,4
	35-44	97	21,9
	45-54	73	16,5
	55-64	39	8,8
	65 ve üzeri	16	3,6
Eğitim Durumu	İlkokul ve altı	27	6,1
	Ortaokul	24	5,4
	Lise	136	30,7
	Önlisans	43	9,7
	Lisans	139	31,4
	Lisansüstü	74	16,7
Gelir Düzeyi	Asgari ücret ve altı	55	12,4
	Asgari Ü.-34.999 TL	93	21,0
	35.000 TL-51.999 TL	91	20,5
	52.000 TL-68.999 TL	92	20,8
	69.000 TL-85.999 TL	34	7,7
	86.000 TL-102.999 TL	35	7,9
	103.000 TL ve üzeri	43	9,7
Meslek	Özel sektör çalışanı	79	17,8
	İşveren, serbest meslek sahibi	28	6,3
	Emekli	33	7,4
	Kamu çalışanı	131	29,6
	Öğrenci	84	19,0
	Ev hanımı	61	13,8
	İşsiz	9	2,0
	Diğer	18	4,1
Mahalle	Erenler	55	12,4
	Selçuklu	50	11,3
	Aliihsanpaşa	43	9,7
	Mareşalfevziçakmak	33	7,4
	Dört Yol	22	5,0
	Fatih	22	5,0
	Gazi	21	4,7
	Kanlıca	21	4,7
	Diğer	176	39,7
İkamet süresi	6 aydan az	8	1,8
	6 ay-3 yıl	52	11,7
	3 yıl-10 yıl	101	22,8
	10 yıldan fazla	282	63,7

İkamet süresine ilişkin verilere bakıldığında, katılımcıların %63,7'si 10 yıl ve üzeri, %22,8'i ise 3-10 yıl aralığında Afyonkarahisar'da ikamet ettiğini belirtmiştir. Örneklemenin yalnızca %11,7'si 6 ay ile 3 yıl arasında, %1,8'i ise 6 aydan daha kısa süredir bu kentte yaşamaktadır. Bu dağılım, katılımcıların büyük bir kısmının Afyonkarahisar'da uzun süredir ikamet eden bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Bu durum, örnekleme yer alan bireylerin kentsel güvenlik algılarını etkileyen sosyal, fiziksel ve yönetsel çevreyi tanıdıkları ve bu bağlamda kentteki güvenlik sorunlarına dair değerlendirme kapasitelerinin görece yüksek olduğu yönündeki varsayımı desteklemektedir.

Araştırmaya toplam 42 farklı mahalleden katılım sağlanmıştır. En yüksek katılım, sırasıyla Erenler (%12,4), Selçuklu (%11,3), Aliihsanpaşa (%9,7), Mareşalfevziçakmak (%7,4), Dört Yol (%5,0), Fatih (%5,0), Gazi (%4,7) ve Kanlıca (%4,7) mahallelerinden sağlanmıştır. Bu sekiz mahalleden katılan bireyler, toplam örneklemin %60,3'ünü oluşturmaktadır. Geriye kalan %39,7'lik kesim ise diğer 34 mahalleden gelen katılımcılardan oluşmaktadır. Bu dağılım, araştırmanın yalnızca belirli mahallelere odaklanmadığını; kent genelini kapsayan temsili bir örnekleme dayandığını göstermektedir. Katılımın farklı mahallelere yayılmış olması, sosyo-mekânsal çeşitliliğin güvenlik algısı üzerindeki etkilerini analiz etme açısından önemli bir imkân sunmaktadır.

3.6.2. Suça Maruz Kalma Durumu

Araştırmada katılımcıların son bir yıl içerisinde herhangi bir suça maruz kalıp kalmadıkları incelenmiştir. Bulgulara göre, 443 katılımcının 392'si (%88,5) herhangi bir suç mağduriyeti yaşamadığını belirtirken, 51 kişi (%11,5) suça maruz kaldığını ifade etmiştir. Yalnızca bir suça maruz kalanlar (%8,3) olduğu gibi birden fazla suçun mağduru olanlar da vardır (%3,2).

Katılımcıların suça maruz kalma durumlarının sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı Tablo 7'de sunulmuştur. Cinsiyet değişkenine göre yapılan analizlerde kadın katılımcıların %12,9'u, erkek katılımcıların ise %10,0'ı suça maruz kaldığını belirtmiştir. Ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=0,915$; $p=0,339$). Yaş gruplarına göre incelendiğinde, en yüksek mağduriyet oranı %16,3 ile 18-24 yaş grubunda görülmüş, yaş ilerledikçe bu oran düzenli olarak azalmıştır. Buna karşın yaş grupları arasında da anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p=0,388$). Gelir düzeyi açısından bakıldığında, düşük gelir grubunda mağduriyet oranı %9,5 iken orta ve üst gelir gruplarında oran %12,5 civarındadır. Ancak bu farklılık da istatistiksel olarak anlamlı

değildir ($p=0,631$). Erenler Mahallesinde ikamet eden katılımcıların %20'si son bir yıl içinde suça maruz kaldığını belirtmiştir. Diğer mahallelerde bu oran %7-11 arasında değişmektedir. Ancak mahalleler arası fark da istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p=0,145$). Afyonkarahisar'da ikamet süresine göre yapılan analizde ise, üç yıldan az süredir kentte yaşayanların mağduriyet oranı %16,7 ile daha yüksek çıkmıştır. On yıldan fazla yaşayanlarda bu oran %10,6'ya düşmektedir. Ancak istatistiksel testler bu farkın da anlamlı olmadığını göstermektedir ($p=0,404$).

Tablo 7. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Suça Maruz Kalma Durumu

Değişken	Gruplar	Suça Maruz Kalmayan (n, %)	Suça Maruz Kalan (n, %)
Cinsiyet	Kadın	195 (%87,1)	29 (%12,9)
	Erkek	197 (%90,0)	22 (%10,0)
Yaş	18-24	77 (%83,7)	15 (%16,3)
	25-34	110 (%87,3)	16 (%12,7)
	35-44	87 (%89,7)	10 (%10,3)
	45-54	67 (%91,8)	6 (%8,2)
	55+	51 (%92,7)	4 (%7,3)
Gelir	≤ 34.999 TL	134 (%90,5)	14 (%9,5)
	35.000-68.999 TL	160 (%87,4)	23 (%12,6)
	≥ 69.000 TL	98 (%87,5)	14 (%12,5)
Mahalle	Diğer	262 (%88,8)	33 (%11,2)
	Selçuklu	46 (%92,0)	4 (%8,0)
	Erenler	44 (%80,0)	11 (%20,0)
	Aliihsanpaşa	40 (%93,0)	3 (%7,0)
Afyon'da İkamet Süresi	< 3 yıl	50 (%83,3)	10 (%16,7)
	3-10 yıl	90 (%89,1)	11 (%10,9)
	> 10 yıl	252 (%89,4)	30 (%10,6)

Suça maruz kalan katılımcılara hangi suçlarla karşılaştıkları da sorulmuştur. Bulgulara göre en yaygın mağduriyet türü sözlü taciz veya laf atmadır (%2,5). Bunu dolandırıcılık (%1,8) ile tehdit, hırsızlık, trafik suçu ve hakaret-küfür (%1,6) izlemiştir. Fiziksel saldırı (%1,4) ve kötü muamele-eziyet (%1,4) de öne çıkan diğer suç türleri arasında yer almaktadır. Daha düşük oranlarda ise mobbing (%1,1), yağma-gasp (%0,2) ve mala zarar verme (%0,2) bildirilmiştir.

Sonuç olarak, Afyonkarahisar kent merkezinde katılımcıların büyük çoğunluğunun suç mağduriyeti yaşamadığı görülmektedir. Bununla birlikte, gençlerde, kente yeni taşınanlarda ve özellikle Erenler Mahallesi'nde mağduriyet oranlarının görece yüksek olması dikkat çekmektedir. Suç türleri incelendiğinde mağduriyetlerin daha çok sözlü taciz, dolandırıcılık, hırsızlık, tehdit ve trafik suçları gibi eylemlerde yoğunlaştığı; fiziksel saldırı ve gasp gibi ağır suçların ise sınırlı düzeyde bildirildiği anlaşılmaktadır. Bu bulgular, kentsel güvenlik açısından suç mağduriyetinin yaygın bir sorun olmadığını,

ancak belirli gruplar ve mahalleler açısından dikkate değer riskler içerdiğini düşündürmektedir.

3.6.3. Suç Korkusu

Kent sakinlerinin güvenlik algısını etkileyen en önemli boyutlardan biri de suç korkusudur. Bu çalışmada, katılımcıların son üç ay içinde suç korkusu yaşayıp yaşamadıkları, hangi suçlara ilişkin korkuların öne çıktığı ve demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmaya katılan 443 kişiden 76'sı (%17,2) suç korkusu yaşadığını, 367'si (%82,8) ise herhangi bir korku hissetmediğini ifade etmiştir. Bu oran, suç mağduru olduğunu belirtenlerin oranından (%11,5) daha yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla suç korkusu, yalnızca suç mağduriyetiyle açıklanamayacak kadar geniş bir güvenlik algısına işaret etmektedir.

Tablo 8. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Suç Korkusu Dağılımı

Değişken	Gruplar	Suç Korkusu Yok (n, %)	Suç Korkusu Var (n, %)
Cinsiyet	Kadın	172 (%76,8)	52 (%23,2)
	Erkek	195 (%89,0)	24 (%11,0)
Yaş	18-24	66 (%71,7)	26 (%28,3)
	25-34	97 (%77,0)	29 (%23,0)
	35-44	88 (%90,7)	9 (%9,3)
	45-54	65 (%89,0)	8 (%11,0)
	55+	51 (%92,7)	4 (%7,3)
Gelir	≤ 34.999 TL	126 (%85,1)	22 (%14,9)
	35.000-68.999 TL	146 (%79,8)	37 (%20,2)
	≥ 69.000 TL	95 (%84,8)	17 (%15,2)
Mahalle	Diğer	249 (%84,4)	46 (%15,6)
	Selçuklu	43 (%86,0)	7 (%14,0)
	Erenler	38 (%69,1)	17 (%30,9)
	Aliihsanpaşa	37 (%86,0)	6 (%14,0)
Afyon'da İkamet Süresi	< 3 yıl	47 (%78,3)	13 (%21,7)
	3-10 yıl	81 (%80,2)	20 (%19,8)
	> 10 yıl	239 (%84,8)	43 (%15,2)

Katılımcıların korku duydukları suç türlerine bakıldığında, en çok korku duyulanan suçun fiziksel saldırı (%5,0) olduğu görülmektedir. Bunu cinsel saldırı (%3,6) ile trafik suçu - trafikte kavga (%3,4) takip etmiştir. Daha düşük oranlarda sözlü taciz (%1,4), hırsızlık-dolandırıcılık (%1,1), silahla saldırı (%1,1) ve gasp/yağma (%0,7) belirtilmiştir. Nadir de olsa siber saldırı (%0,2) gibi endişeler de dile getirilmiştir.

Suç korkusunun sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Katılımcılar arasında kadınların %23,2'si, erkeklerin ise %11,0'i suç korkusu yaşadığını belirtmiştir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır

($\chi^2(1)=11,702$; $p<0,001$). Kadınlar özellikle cinsel saldırı (%7,1), fiziksel saldırı (%5,4) ve cinsel taciz (%2,7) korkusunu daha çok hissederken; erkeklerde fiziksel saldırı (%4,6) ve silahla saldırı kaygısının öne çıktığı görülmektedir. Bu bulgu, cinsiyetin suç korkusunu şekillendiren önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. 18-24 yaş grubunda %28,3, 25-34 yaş grubunda %23,0 oranında suç korkusu gözlenirken, 35 yaş ve sonrasında bu oran belirgin biçimde düşmektedir. 35-44 yaş grubunda %9,3, 45-54 yaş grubunda %11,0 ve 55 yaş ve üzerinde %7,3 olarak ölçülmüştür. Analiz sonucunda bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2(4)=21,015$; $p<0,001$). Bulgular, gençlerin kent yaşamında daha fazla suç korkusu yaşadığını ortaya koymaktadır.

Gelir düzeyine göre suç korkusu oranları %14,9 - %20,2 aralığında değişmektedir. Ancak farklar istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($\chi^2(2)=2,062$; $p=0,357$). Bu durum, suç korkusunun ekonomik durumdan bağımsız olarak toplumun farklı kesimlerinde benzer şekilde hissedildiğini göstermektedir.

Suç korkusu oranlarının mahallelere göre dağılımı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2(3)=8,487$; $p=0,037$). En yüksek oran Erenler Mahallesi'nde (%30,9) görülürken, Selçuklu ve Aliihsanpaşa mahallelerinde (%14,0) suç korkusu görece daha düşük düzeydedir. Bu bulgu, suç korkusunun mekânsal farklılıklardan etkilendiğini göstermektedir.

Afyonkarahisar'da 3 yıldan az süredir yaşayanların %21,7'si, 3-10 yıl arası yaşayanların %19,8'i ve 10 yıldan uzun süredir yaşayanların %15,2'si suç korkusu yaşadığını belirtmiştir. Ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($\chi^2(2)=2,079$; $p=0,354$). Bulgular, kente yeni gelenlerin suç korkusunu görece daha yüksek düzeyde hissettiklerini düşündürmektedir.

Araştırma bulguları, Afyonkarahisar'da suç korkusunun toplumun yaklaşık beşte birinde hissedildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle kadınlar ve gençler suç korkusunu daha yoğun yaşamaktadır. Bunun yanı sıra, Erenler Mahallesi'nde korkunun diğer mahallelere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gelir düzeyi ve ikamet süresi değişkenlerinde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Suç korkusunun türlere göre dağılımında, bireylerin en çok fiziksel ve cinsel saldırı ile trafik kaynaklı şiddetten kaygı duydukları görülmektedir. Tüm bu bulgular, suç korkusunun yalnızca kişisel deneyimlere

dayalı olmadığını; cinsiyet, yaş grubu ve mekânsal koşullar gibi faktörlerden etkilenen çok boyutlu bir olgu olduğunu göstermektedir.

3.6.4. Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma Durumu

Araştırmaya katılan bireylerin son bir yıl içinde suç dışında kalan diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma durumları incelendiğinde, katılımcıların %23,5'inin (n=104) çeşitli sorunlar yaşadığı, %76,5'inin (n=339) ise herhangi bir sorunla karşılaşmadığı görülmüştür. Yalnızca bir güvenlik sorununa maruz kalanlar (%13,8) olduğu gibi birden fazla güvenlik sorunuyla karşılaşanlar da olmuştur (%9,7).

Tablo 9. Sosyodemografik Değişkenlere Göre Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma Durumu

Değişken	Gruplar	Maruz Kalmayan (n, %)	Maruz Kalan (n, %)
Cinsiyet	Kadın	164 (%73,2)	60 (%26,8)
	Erkek	175 (%79,9)	44 (%20,1)
Yaş	18-24	60 (%65,2)	32 (%34,8)
	25-34	86 (%68,3)	40 (%31,7)
	35-44	80 (%82,5)	17 (%17,5)
	45-54	66 (%90,4)	7 (%9,6)
	55+	47 (%85,5)	8 (%14,5)
Gelir	≤ 34.999 TL	118 (%79,7)	30 (%20,3)
	35.000-68.999 TL	141 (%77,0)	42 (%23,0)
	≥ 69.000 TL	80 (%71,4)	32 (%28,6)
Mahalle	Diğer	231 (%78,3)	64 (%21,7)
	Selçuklu	36 (%72,0)	14 (%28,0)
	Erenler	32 (%58,2)	23 (%41,8)
	Aliihsanpaşa	40 (%93,0)	3 (%7,0)
Afyon'da İkamet Süresi	< 3 yıl	39 (%65,0)	21 (%35,0)
	3-10 yıl	79 (%78,2)	22 (%21,8)
	> 10 yıl	221 (%78,4)	61 (%21,6)

Kadınların (%26,8) erkeklere (%20,1) kıyasla güvenlik sorunlarına daha fazla maruz kaldığı görülse de fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($\chi^2(1)=2,762$; $p=0,097$). Yaş grupları arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($\chi^2(4)=23,533$; $p<0,001$). Özellikle 18-24 yaş (%34,8) ve 25-34 yaş (%31,7) grupları diğer güvenlik sorunlarına en fazla maruz kalan kesimlerdir. Orta yaş ve üzerindeki gruplarda bu oran kademeli olarak düşmektedir. Gelir düzeyi ile güvenlik sorunlarına maruz kalma arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\chi^2(2)=2,493$; $p=0,287$). Mahallelere göre dağılımda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($\chi^2(3)=17,906$; $p<0,001$). Özellikle Erenler Mahallesi'nde yaşayanların %41,8'i güvenlik sorunlarına maruz kaldığını belirtmiştir. Bu oran diğer mahallelerde belirgin biçimde daha düşüktür. Afyon'da yaşama süresi açısından yapılan değerlendirmede, 3 yıldan az süredir kentte yaşayanların (%35,0) daha

yüksek oranda güvenlik sorununa maruz kaldıkları görülmüştür. Ancak fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($\chi^2(2)=5,131$; $p=0,077$).

En sık karşılaşılan güvenlik sorunu köpek saldırılarıdır ($n=46$; %10,4). Bunu trafik kazası/sorunu ($n=34$; %7,7) ve bozuk-tehlikeli yollar ($n=12$; %2,7) takip etmektedir. Ayrıca katılımcıların bir kısmı asansör tehlikesi ($n=11$; %2,5), fiziksel çevre sorunları (birikmiş çöpler, kanalizasyon-su taşkını, açık rögar vb.) ($n=18$; %4,1) ve rahatsız edici kişi veya gruplar ($n=14$; %3,2) ile karşılaştıklarını belirtmiştir. Daha nadir görülen sorunlar arasında hastalığa neden olan sağlıksız şebeke suyu ($n=5$, %1,1), yangın ($n=2$; %0,5), elektrik çarpma/tehlikesi ($n=2$; %0,5) ve iş güvenliği eksiklikleri ($n=2$; %0,5) yer almaktadır.

Elde edilen bulgular, Afyonkarahisar’da suç dışı güvenlik sorunlarının özellikle genç bireyler ve belirli mahallelerde yaşayanlar için daha yoğun hissedildiğini göstermektedir. Köpek saldırıları ve trafik kazaları en sık karşılaşılan sorunlar olup, bunları çevresel ve altyapısal riskler izlemektedir. Cinsiyet ve gelir farklılıkları istatistiksel olarak anlamlı çıkmasa da, kadınların ve yüksek gelir grubundakilerin daha fazla sorun yaşadıkları dikkat çekmektedir. Bu sonuçlar, kentsel güvenlik politikalarının yalnızca suç önleme odaklı değil, aynı zamanda altyapı, çevre, sağlık ve toplumsal düzenlemeleri kapsayan çok boyutlu bir yaklaşım gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

3.6.5. Tanımlayıcı İstatistikler

3.6.5.1. Alt Ölçeklere Ait Tanımlayıcı Bulgular

Bireysel ve toplumsal güvenlik alt ölçeği, bireylerin gündelik yaşamlarında hissettikleri kişisel emniyet düzeyini ve çevreleriyle kurdukları sosyal ilişkilerdeki güvenlik algısını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu alt ölçek, kişisel güvenlik, toplumsal destek ve ayrımcılık ya da dışlanma gibi sosyal tehdit algılarını içeren çeşitli bileşenlerden oluşmaktadır. Alt ölçeğe ilişkin tanımlayıcı istatistiksel veriler Tablo 10’da sunulmaktadır.

Alt ölçek genel ortalamasının (Ort. = 3,20) orta düzeyde⁸ seyretmesi, katılımcıların bireysel ve toplumsal güvenliğe ilişkin değerlendirmelerinde temkinli ve

⁸ Bu araştırmada kullanılan 5’li Likert ölçeğinde ortalama puanların anlamlılık aralıkları şu şekilde yorumlanmaktadır:

1,00 - 1,80 = Çok Düşük

1,81 - 2,60 = Düşük

2,61 - 3,40 = Orta

3,41 - 4,20 = Yüksek

4,21 - 5,00 = Çok Yüksek

dengeli bir güvenlik algısına sahip olduklarını göstermektedir. Bu sonuç, kent sakinlerinin genel olarak ne yüksek düzeyde bir güven hissi taşıdığını ne de belirgin bir güvensizlik algısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 10. Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İfade	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Gece dışarıda yalnız yürüdüğümde kendimi güvende hissediyorum.	2,74	1,223
Yaşadığım konutta gece kendimi güvende hissediyorum.	4,08	0,963
Bu şehirde yaşayan insanların çoğunun güvenilir olduğuna inanıyorum.	2,80	0,992
Bir sorun yaşadığımda çevremdeki insanların bana yardımcı olacağına inanıyorum.	3,49	0,898
Bu şehirde, kimliğim nedeniyle ayrımcılığa uğradığımı düşünmüyorum.	3,34	1,137
Dışarıdayken kendimi korumak için özel önlemler alma ihtiyacı duymuyorum.	2,75	1,235
Alt ölçek genel ortalaması	3,20	0,802

En yüksek ortalama değer, “Yaşadığım konutta gece kendimi güvende hissediyorum” (Ort. = 4,08) ifadesinde görülmektedir. Bu bulgu, bireylerin özel yaşam alanlarını görece daha güvenli bulduklarını ve konut içi güvenlik algısının yüksek olduğunu göstermektedir. Buna karşın, “Gece dışarıda yalnız yürüdüğümde kendimi güvende hissediyorum” (Ort. = 2,74) ve “Dışarıdayken kendimi korumak için özel önlemler alma ihtiyacı duymuyorum” (Ort. = 2,75) ifadelerinde yer alan düşük ortalamalar, özellikle kamusal alanlarda, yalnızken ve gece saatlerinde bireylerin kendilerini daha fazla risk altında hissettiklerine işaret etmektedir.

Toplumsal bağlamı yansıtan ifadelere bakıldığında, “Bir sorun yaşadığımda çevremdeki insanların bana yardımcı olacağına inanıyorum” (Ort. = 3,49) ve “Bu şehirde, kimliğim nedeniyle ayrımcılığa uğradığımı düşünmüyorum” (Ort. = 3,34) şeklindeki değerlendirmeler, katılımcıların sosyal çevrelerine yönelik görece olumlu bir algıya sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, bireylerin yakın çevresiyle kurduğu ilişkilerde belli düzeyde dayanışma, kapsayıcılık ve destek beklentisine sahip olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, “Bu şehirde yaşayan insanların çoğunun güvenilir olduğuna inanıyorum” ifadesine verilen yanıtların ortalamasının (Ort. = 2,80) görece düşük kalması, toplumsal güvenin daha sınırlı düzeyde hissedildiğini göstermektedir. Bu durum, kent yaşamı içinde bireylerin tanımadıkları kişilere karşı mesafeli yaklaştığını ve karşılıklı güvenin kent ölçeğinde yeterince inşa edilemediğini düşündürmektedir. Yakın çevreye dayalı sosyal güven ile daha soyut ve geniş bir topluluğa yönelik genel güven

arasındaki bu fark, özellikle kentleşmenin hızlı yaşandığı ve sosyal etkileşimin yüzeysel olduğu yerleşim alanlarında daha belirgin hale gelebilmektedir. Dolayısıyla, kentte sosyal bağların zayıflığı ya da karşılıklı güvene dayalı ilişkilerin sınırlılığı, bireylerin genel toplumsal güven düzeyini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların özel yaşam alanlarında daha yüksek bir güvenlik hissine sahip oldukları, buna karşılık kamusal mekânlar ve toplumsal ilişkiler söz konusu olduğunda daha temkinli bir güven duygusu taşıdıkları görülmektedir. Bu durum, bireysel güvenlik algısının yalnızca fiziksel çevreyle sınırlı olmadığını; aynı zamanda sosyal bağlar, toplumsal dayanışma düzeyi ve kente yönelik aidiyet hissi gibi sosyo-psikolojik etmenlerle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Güvenlik güçlerine yönelik algıyı ölçmek amacıyla oluşturulan bu alt ölçek; kolluk birimlerinin erişilebilirliği, müdahale kapasitesi ve kamu güvenliğini sağlamadaki etkinliğine dair dört ifadeden oluşmaktadır. İlgili tanımlayıcı istatistiksel bulgular Tablo 11’de sunulmaktadır.

Tablo 11. Güvenlik Güçleri Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İfade	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
İhtiyaç halinde, güvenlik güçlerine kolayca ulaşabileceğimi düşünüyorum.	3,67	1,03
Acil durumlarda, güvenlik güçlerinin olaylara hızlıca müdahale edeceğine inanıyorum.	3,38	1,08
Güvenlik güçlerinin asayişini sağlama konusunda etkili olduğunu düşünüyorum.	3,32	1,00
Güvenlik sorunlarıyla ilgili resmi kurumlara başvurduğumda, bana etkili bir şekilde yardımcı olacaklarına inanıyorum.	3,20	1,03
Alt ölçek genel ortalaması	3,40	0,90

Alt ölçek genel ortalaması (Ort. = 3,40), katılımcıların güvenlik güçlerine ilişkin değerlendirmelerinin ortalama düzeyde seyrettiğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, güvenlik birimlerinin erişilebilirliğine, müdahale kapasitesine ve kamu hizmeti sunma yeterliliğine yönelik algıların dengeli ancak sınırlı düzeyde olumlu olduğu söylenebilir. İfadeler düzeyinde bakıldığında, en yüksek ortalamanın (Ort. = 3,67) “İhtiyaç halinde güvenlik güçlerine ulaşabilme” ifadesinde görülmesi dikkat çekicidir. Bu bulgu, güvenlik birimlerine fiziksel veya dijital yollarla erişim imkânının kent sakinleri tarafından görece olumlu değerlendirildiğine işaret etmektedir. Bu durum, hem kent içi ulaşım altyapısının hem de güvenlik teşkilatlarının organizasyonel yapılanmasının erişilebilirlik açısından

yeterli düzeyde olduğuna yönelik bir algıyı yansıtmaktadır. Buna karşılık, “Resmi kurumlara başvurduğumda bana etkili bir şekilde yardımcı olacaklarına inanıyorum” ifadesi ortalama değeri en düşük olan (Ort = 3,20) ifadedir. Bu sonuç, bireylerin yalnızca güvenlik birimlerinin varlığına değil, aynı zamanda bu kurumların çözüm üretme kapasitesine ilişkin de daha temkinli bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Bu bulgu, kurumsal etkililik, güvene dayalı kamu ilişkileri ve vatandaş memnuniyeti gibi daha karmaşık unsurların algıyı şekillendirdiğini düşündürmektedir. Benzer şekilde, “Acil durumlara hızlı müdahale” ve “asayiş sağlama konusundaki etkinlik” ifadelerine verilen ortalama puanların da orta düzeyde kalması, güvenlik güçlerine ilişkin algının daha çok işlevsel başarıya bağlı olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların güvenlik güçlerini yalnızca varlıkları üzerinden değil, aynı zamanda süreç yönetimi, zamanlama ve sonuç odaklılık açısından da değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Alt ölçek genelinde standart sapma değerlerinin yaklaşık 1,00 düzeyinde olması, katılımcılar arasında görece makul düzeyde görüş ayrılıklarının bulunduğu işaret etmektedir. Bu durum, kent sakinlerinin güvenlik güçlerine ilişkin benzer ancak tamamen homojen olmayan değerlendirmelere sahip olduğunu göstermektedir.

Ekonomik güvenlik alt ölçeği, bireylerin mevcut ve geleceğe yönelik ekonomik yeterlilik algılarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda katılımcıların temel ve diğer ihtiyaçlarını karşılama durumu, kişisel hedeflere ulaşabilme beklentisi, tasarruf yapabilme kapasitesi ve bütçeleme davranışları gibi konulardaki değerlendirmeleri incelenmiştir. Alt ölçeğe ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 12’de sunulmaktadır.

Tablo 12. Ekonomik Güvenlik Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İfade	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Ekonomik durumum (veya beklentilerim) sayesinde, gelecekteki hedeflerime (örneğin eğitim, seyahat, ev sahibi olma) ulaşabileceğimi düşünüyorum.	2,79	1,188
Gıda, barınma, sağlık, ulaşım gibi temel ihtiyaçlarımı kolaylıkla karşılayabiliyorum.	3,82	0,939
Temel ihtiyaçlarımın yanı sıra, seyahat, kişisel gelişim ve dinlenme gibi etkinliklere de bütçe ayırabiliyorum.	2,59	1,178
Gelecekteki ihtiyaçlarım (örneğin emeklilik, sağlık) için düzenli olarak birikim yapıyorum.	2,55	1,182
Alt ölçek genel ortalaması	2,94	0,91

Alt ölçek genel ortalamasının (Ort. = 2,94) orta düzeyin biraz altında bir değerde seyretmesi, katılımcıların ekonomik güvenlik düzeyine ilişkin değerlendirmelerinin sınırlı bir güven algısına işaret ettiğini göstermektedir. Bu bulgu, ekonomik kırılganlık

riskinin kentte yaşayan bireyler açısından yaygın bir kaygı alanı olduğunu düşündürmektedir.

Alt ölçek içinde yer alan ifadeler düzeyinde dikkat çeken en yüksek ortalama, “Gıda, barınma, sağlık, ulaşım gibi temel ihtiyaçlarımı kolaylıkla karşılayabiliyorum” ifadesine aittir (Ort. = 3,82). Bu durum, katılımcıların büyük oranda temel yaşamsal gereksinimlerini karşılayabildiklerini düşündüklerini göstermekte, temel ihtiyaç düzeyindeki ekonomik güvenliğin görece sağlanabildiğine işaret etmektedir. Buna karşılık, geleceğe yönelik maddi planlama ve yaşam standardını artırmaya dönük değerlendirmeler oldukça düşük ortalama değerler almıştır. Örneğin, “Temel ihtiyaçlarımın yanı sıra, seyahat, kişisel gelişim ve dinlenme gibi etkinliklere de bütçe ayırabiliyorum” (Ort. = 2,59) ve “Gelecekteki ihtiyaçlarım için düzenli olarak birikim yapıyorum” (Ort. = 2,55) ifadeleri, bireylerin gelirlerinin temel harcamaların ötesinde tasarruf ve yaşam kalitesini yükseltici harcamalara yetmediği yönündeki algılarını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, “Ekonomik durumum sayesinde gelecekteki hedeflerime ulaşabileceğime inanıyorum” ifadesinin ortalaması da (Ort. = 2,79) bu algıyla örtüşmektedir. Bu sonuçlar, bireylerin ekonomik güvenlik algısının kısa vadede görece olumlu olsa da, orta ve uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirlik, yatırım yapabilme kapasitesi ve hedeflere ulaşma beklentileri bakımından zayıf kaldığını göstermektedir. Alt ölçek genelinde standart sapma değerlerinin görece düşük olması (SS. = 0,91), katılımcıların ekonomik güvenlik değerlendirmelerinde belirli bir görüş tutarlılığı bulunduğunu da göstermektedir.

Konut güvenliği alt ölçeği, bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri konutların fiziksel güvenlik düzeyine ilişkin algılarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, katılımcıların konutlarındaki genel güvenlik önlemleri, yapısal sağlamlık, yangın güvenliği ve bina içi elemanların durumu gibi konulara ilişkin değerlendirmeleri analiz edilmiştir. Alt ölçeğe ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 13’de sunulmaktadır.

Alt ölçek genel ortalaması (Ort. = 3,07), katılımcıların konut güvenliğine ilişkin değerlendirmelerinin orta düzeyde seyrettiğini göstermektedir. Bu sonuç, bireylerin yaşadıkları konutlara yönelik güvenlik algılarının dengeli ve temkinli bir yapıda şekillendiğine işaret etmektedir. İfade düzeyinde incelendiğinde, “Kilit sistemleri, güvenlik kameraları gibi önlemler” hakkındaki değerlendirme (Ort. = 3,31), konutların erişim ve giriş-çıkış güvenliğine yönelik tedbirlerin bireyler tarafından genellikle yeterli

bulunduğunu göstermektedir. “Deprem yönetmeliğine uygunluk ve dayanıklılık” algısını yansıtan ifadenin ortalama değeri (Ort. = 3,17) ise katılımcıların afetlere karşı yapısal güvenlik konusunda orta düzeyde bir güven duygusu taşıdıklarını göstermektedir. Bina içi yapı elemanlarına ilişkin güvenlik algısı da benzer şekilde (Ort. = 3,10) orta düzeyde seyretmektedir. Bu ifade, asansör, merdiven korkulukları veya bina giriş kapısı gibi yapı unsurlarının güvenliğine dair bireylerin görüşlerinin kararsızlık ile güven arasında dağıldığını düşündürmektedir. Öte yandan, yangın güvenliği önlemlerine ilişkin değerlendirme (Ort. = 2,71), ortalamanın daha düşük bir seviyede kalmasıyla dikkat çekmektedir. Bu sonuç, katılımcıların yangın gibi acil durumlara karşı yeterli önlemlerin alındığı konusunda daha sınırlı bir güvene sahip olduklarını göstermektedir. Alt ölçek genelinde standart sapma değerlerinin 1’e yakın olması, katılımcılar arasında görece makul düzeyde görüş farklılıklarının bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 13. Konut Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İfade	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Yaşadığım konuttaki güvenlik önlemlerinin (örneğin, kilit sistemleri, güvenlik kameraları) yeterli olduğunu düşünüyorum.	3,31	1,142
Yaşadığım binanın deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edildiğini ve depreme dayanıklı olduğunu düşünüyorum.	3,17	1,176
Yaşadığım binadaki yangın güvenliği önlemlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.	2,71	1,211
Yaşadığım binadaki yapı elemanlarının (örneğin, asansör, merdiven korkulukları, bina giriş kapısı) güvenli olduğunu düşünüyorum.	3,10	1,237
Alt Ölçek Genel Ortalaması	3,07	0,94

Genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcılar yaşadıkları konutlarda bazı güvenlik unsurlarını yeterli bulmakta; ancak özellikle yapısal riskler ve afet güvenliği konusunda daha temkinli bir tutum sergilemektedir. Bu durum, konut güvenliğine ilişkin algının yalnızca kilit ve güvenlik kamerası gibi fiziksel koruma sistemlerine değil, aynı zamanda afetlere hazırlık, standartlara uygunluk ve acil müdahale kapasitesi gibi daha kapsamlı boyutlara dayandığını göstermektedir.

Temel altyapı güvenliği alt ölçeği, kentte yaşayan bireylerin su, elektrik ve doğalgaz gibi temel altyapı sistemlerinin güvenliğine ve sürekliliğine ilişkin algılarını ölçmektedir. Bu kapsamda, ilgili hizmetlerdeki kesinti sıklığına ve risk yönetimine ilişkin değerlendirmeler dikkate alınmıştır. Alt ölçeğe ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 14’de sunulmaktadır.

Tablo 14. Altyapı Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İfade	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Bu şehirde su altyapısının güvenli olduğunu ve su kesintilerinin nadir yaşandığını düşünüyorum.	3,11	1,128
Bu şehirde elektrik altyapısının güvenli olduğunu ve elektrik kesintilerinin nadir yaşandığını düşünüyorum.	3,12	1,121
Bu şehirde doğalgaz altyapısının güvenli olduğunu ve sızıntı gibi risklere karşı gerekli önlemlerin alındığını düşünüyorum.	3,44	0,889
Alt Ölçek Genel Ortalaması	3,22	0,85

Alt ölçek genel ortalaması (Ort. = 3,22), katılımcıların kentsel altyapı sistemlerine ilişkin güvenlik algılarının genel olarak orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu düzey, bireylerin altyapı hizmetlerini ne tam anlamıyla güvenli ne de açık biçimde güvensiz olarak değerlendirmediklerini ortaya koymaktadır.

İfade düzeyinde incelendiğinde, en yüksek ortalamanın doğalgaz altyapısına ilişkin güvenlik algısında (Ort. = 3,44) olması dikkat çekmektedir. Bu bulgu, katılımcıların özellikle doğalgaz gibi potansiyel risk içeren sistemlerde güvenlik önlemlerinin alındığına yönelik daha olumlu bir algıya sahip olduklarını göstermektedir. Bu sonuç, teknik standartlara uyum, düzenli bakım ve denetim uygulamalarına duyulan güven ya da elektrik ve suya kıyasla kesintinin hiç olmamasıyla ilişkili olabilir.

Su ve elektrik altyapısına ilişkin ifadeler benzer ortalamalarla değerlendirilmiştir (Ort. = 3,11 ve Ort. = 3,12). Bu durum, kentsel altyapı hizmetlerinin sürekliliği konusunda katılımcıların orta düzeyde bir memnuniyet algısı taşıdıklarını göstermektedir. Her iki hizmetin de günlük yaşamda vazgeçilmez olması, bu değerlendirmelerdeki hassasiyeti artıran unsurlar arasında yer almaktadır. Alt ölçek genelinde standart sapma değerlerinin görece düşük (SS. = 0,85) olması, katılımcılar arasında altyapı güvenliğine ilişkin değerlendirmelerde belirli bir görüş ortaklığının bulunduğunu göstermektedir.

Genel tablo incelendiğinde, bireylerin altyapı hizmetlerine yönelik güvenlik algılarının genel olarak orta düzeyde seyrettiği; ancak farklı altyapı türlerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Bu durum, altyapı güvenliğinin yalnızca teknik yeterlilikle değil, aynı zamanda hizmetin sürekliliği ve erişilebilirliği gibi çok boyutlu etkenlerce belirlendiğini ortaya koymaktadır.

Afet güvenliği alt ölçeği, bireylerin yaşadıkları kentte deprem, sel ve yangın gibi afet risklerine karşı alınan önlemler, hazırlık düzeyi ve müdahale kapasitesine yönelik algılarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, afetlere ilişkin altyapı düzenlemeleri

ile kurumsal hazırlık ve müdahale süreçlerine dair değerlendirmeler temel alınmıştır. Alt ölçeğe ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 15’de sunulmaktadır.

Tablo 15. Afet Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İfade	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Bu şehirde okul, hastane, köprü gibi kamusal yapıların deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edildiğini ve depreme dayanıklı olduğunu düşünüyorum.	2,85	1,124
Bu şehrin sel ve su taşkınlarına karşı gerekli önlemleri aldığına ve güvenli olduğunu inanıyorum.	2,57	0,959
Bu şehirde itfaiyenin yangınlara hızlı ve etkili şekilde müdahale edebileceğine inanıyorum.	3,39	0,879
Bu şehirde afet ve acil durumlara yönelik hazırlıkların (örneğin, acil durum planları, eğitim programları ve güvenli toplanma alanları gibi) etkili şekilde yapıldığını düşünüyorum.	2,70	0,871
Alt Ölçek Genel Ortalaması	2,88	0,75

Alt ölçek genel ortalamasının (Ort. = 2,88) orta düzeyin altında kalması, katılımcıların yaşadıkları kentte afet güvenliğine ilişkin değerlendirmelerinde temkinli bir yaklaşım sergilediklerini göstermektedir. Bu durum, kent sakinlerinin afet risklerine karşı alınan önlemleri ve kurumsal hazırlık düzeyini yeterli bulmadıklarını, dolayısıyla afet yönetimi konusunda güven düzeylerinin sınırlı olduğunu düşündürmektedir.

İfadeler düzeyinde incelendiğinde, en yüksek ortalama değer “İtfaiyenin yangınlara hızlı ve etkili şekilde müdahale edebileceği” ifadesinde yer aldığı görülmektedir (Ort. = 3,39). Bu sonuç, katılımcıların yangın gibi ani müdahale gerektiren afet türlerinde kamu hizmetlerinin işleyişine görece daha fazla güven duyduklarını göstermektedir.

Diğer ifadelere bakıldığında, ortalama puanların daha düşük düzeylerde seyrettiği görülmektedir. Özellikle “Kamusal yapıların deprem yönetmeliklerine uygunluğu” (Ort. = 2,85) ve “Afete hazırlık planlarının etkinliği” (Ort. = 2,70) gibi değerlendirmelerde ortaya çıkan sınırlı güven düzeyi, kentteki yapı stokunun afetlere karşı dayanıklılığı ve yerel yönetimlerin afet hazırlığı konusundaki kurumsal yeterliliği hakkında katılımcılar arasında bazı tereddütlerin bulunduğunu düşündürmektedir.

En düşük ortalama değer “Sel ve taşkınlarla karşı önlemler” ifadesinde görülmesi (Ort. = 2,57), özellikle iklim kaynaklı afet risklerine karşı güvenin zayıf algılandığını göstermektedir. Alt ölçek genelinde standart sapma değerinin görece düşük olması (SS = 0,75), katılımcıların afet güvenliğine ilişkin değerlendirmelerinde büyük oranda benzer kanaatlere sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

Genel tablo değerlendirildiğinde, afet güvenliği bağlamında katılımcıların en yüksek güveni itfaiyenin yangınlara yönelik müdahale kapasitesine duydukları, en düşük güveni ise çevresel afetlere (örneğin sel) karşı alınan önlemler konusunda ifade ettikleri görülmektedir. Bu bulgu, afet yönetiminin yalnızca olay anındaki müdahale süreçleriyle sınırlı kalmaması; risk azaltmaya yönelik hazırlık ve önleme gibi tüm aşamaları içeren bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Ulaşım güvenliği alt ölçeği, kent sakinlerinin kentsel ulaşım altyapısına ve trafik ortamına ilişkin güvenlik algılarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda; kaldırım ve yaya geçitlerinin fiziksel durumu, bisiklet yollarının güvenliği, taşıt yollarının yeterliliği, toplu taşıma sisteminin erişilebilirliği ve trafik kurallarına uyum düzeyi gibi temel bileşenler dikkate alınmıştır. Alt ölçeğe ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 16’de sunulmaktadır.

Tablo 16. Ulaşım Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İfade	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Bu şehirde kaldırımların yaya güvenliği için yeterince geniş, düzgün ve bakımlı olduğunu düşünüyorum.	2,27	1,058
Bu şehirde, ulaşım amacıyla bisiklet kullanmanın güvenli olduğunu düşünüyorum.	1,82	0,876
Bu şehirde taşıt yollarının (örneğin, yol genişliği, zemin durumu, otopark yerleri) yeterli ve güvenli olduğunu düşünüyorum.	2,00	1,002
Bu şehirde, toplu taşımanın başta dezavantajlı gruplar (engelli, yaşlı, kadın, çocuk gibi) olmak üzere herkes için güvenli ve erişilebilir olduğunu düşünüyorum.	2,30	1,039
Bu şehirde yayaların ve sürücülerin trafik kurallarına büyük ölçüde uyduğunu düşünüyorum.	1,76	0,904
Alt Ölçek Genel Ortalaması	2,03	0,72

Alt ölçek genel ortalamasının (Ort. = 2,03) düşük düzeyde seyretmesi, katılımcıların ulaşım altyapısı ve trafik güvenliğine ilişkin değerlendirmelerinde genel bir memnuniyetsizlik ve güvensizlik algısının baskın olduğunu göstermektedir. Bu durum, kentteki fiziksel ulaşım koşullarının yanı sıra sürücü davranışları, toplu taşıma hizmetleri ve yaya güvenliği gibi unsurların da toplum tarafından yeterince güvenilir bulunmadığını düşündürmektedir.

İfade düzeyinde incelendiğinde, en düşük ortalama değer “Yayaların ve sürücülerin trafik kurallarına uyumu” ifadesinde görüldüğü dikkat çekmektedir (Ort. = 1,76). Bu durum, kent içi ulaşımında düzenin sağlanmasında temel rol oynayan davranışsal unsurların (trafik disiplini, kurallara uyum vb.) zayıf algılandığını göstermektedir. Benzer şekilde, “Bisiklet kullanımı” (Ort. = 1,82) ve “Taşıt yollarının yeterliliği ve güvenliği”

(Ort. = 2,00) ifadeleri de düşük ortalamalarla değerlendirilmiş olup, kentte sürdürülebilir ve güvenli ulaşım alternatiflerinin yetersiz bulunduğunu ortaya koymaktadır. Kaldırımlara ilişkin değerlendirme (Ort. = 2,27) de yayaaların güvenliği açısından fiziksel altyapının yeterince güçlü olmadığı yönünde bir algıya işaret etmektedir.

Görece daha yüksek ortalama, “Toplu taşımanın herkes için güvenli ve erişilebilir olduğu” ifadesinde gözlemlenmektedir (Ort. = 2,30). Ancak bu değer, alt ölçek genelindeki diğer düşük ortalamalarla karşılaştırıldığında görece yüksek olmakla birlikte, söz konusu ortalama düzeyin hâlâ düşük olması, toplu taşıma güvenliğine yönelik değerlendirmelerin de genel olarak olumsuz bir çerçevede kaldığını göstermektedir

Alt ölçek genelinde standart sapma değerinin görece düşük olması (SS = 0,72), katılımcılar arasında ulaşım güvenliği konusundaki değerlendirmelerin büyük ölçüde benzer olduğunu ve genel bir uzlaşının bulunduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular, ulaşım güvenliği konusunda hem ulaşım altyapısı hem de davranışsal düzeyde iyileştirmelere duyulan gereksinimi ortaya koymaktadır.

Çevre güvenliği alt ölçeği, katılımcıların yaşadıkları kentteki çevresel koşullara ve bu koşulların insan sağlığı üzerindeki etkilerine ilişkin değerlendirmelerini ölçmektedir. Bu kapsamda; temizlik ve atık yönetimi hizmetleri, hava kalitesi, gürültü düzeyi ve kanalizasyon altyapısı gibi çevresel unsurlar değerlendirilmiştir. Alt ölçeğe ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 17’te sunulmaktadır.

Tablo 17. Çevre Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İfade	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Bu şehirde çöp toplama ve temizlik hizmetlerinin çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden gerçekleştiğini düşünüyorum.	3,28	1,116
Bu şehirde atık su ve kanalizasyon hizmetlerinin çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden gerçekleştiğini düşünüyorum.	3,13	1,030
Yaşadığım bölgede ses düzeyinin günlük yaşamımı olumsuz etkilediğini düşünmüyorum.	3,09	1,260
Bu şehirdeki hava kalitesinin sağlık açısından risk oluşturmadağını düşünüyorum.	3,11	1,005
Alt Ölçek Genel Ortalaması	3,15	0,84

Alt ölçek genel ortalaması (Ort. = 3,15), katılımcıların çevre güvenliğine ilişkin değerlendirmelerinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, çevresel hizmetlerin kentte genel olarak kabul edilebilir bulunduğunu, ancak bu hizmetlerin kent sakinlerinde güçlü bir güven duygusu oluşturmadağını düşündürmektedir.

İfadeler düzeyinde incelendiğinde, en yüksek ortalamanın “çöp toplama ve temizlik hizmetleri”ne ilişkin olduğu görülmektedir (Ort. = 3,28). Bu durum, temizlik hizmetlerinin kamu nezdinde görece olarak daha olumlu değerlendirildiğine işaret etmektedir. “Atık su ve kanalizasyon hizmetleri” (Ort. = 3,13), “hava kalitesi” (Ort. = 3,11) ve “ses düzeyi” (Ort. = 3,09) ifadelerine verilen ortalama puanların birbirine oldukça yakın olması ise, çevresel koşullara ilişkin algıların belirli bir denge içerisinde şekillendiğini göstermektedir. Katılımcıların bu hizmet alanlarını temel düzeyde yeterli bulduğu, ancak yüksek düzeyde bir memnuniyete ulaşmadığı anlaşılmaktadır.

Alt ölçek geneline ilişkin standart sapma değerinin görece düşük olması (SS. = 0,84), katılımcılar arasında çevre güvenliğine dair benzer değerlendirmelerin yapıldığını göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, çevresel hizmetlerin belirli bir düzeyde sürdüğü, ancak çevresel risklerin ortadan kaldırıldığına dair güçlü bir kanaatin oluşmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, çevre güvenliğinin yalnızca teknik altyapıyla değil, aynı zamanda bütüncül çevre politikaları ve toplumsal farkındalıkla desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sağlık güvenliği alt ölçeği, kentte yaşayan bireylerin sağlık hizmetlerine erişim olanakları ile bu hizmetlerin etkinliği ve yeterliliğine ilişkin algılarını değerlendirmeye yöneliktir. Ölçek kapsamında, sağlık kurumlarına ulaşım kolaylığı, randevu alma süreçlerinin işleyişi, acil durumlara müdahale kapasitesi, tedavi hizmetlerinin kalitesi ve ilaç teminine ilişkin değerlendirmeler temel alınmıştır. Bu unsurlar, hem bireysel sağlık güvenliği hem de genel sağlık sistemine duyulan güven düzeyini yansıtan kritik bileşenler olarak ele alınmaktadır. Alt ölçeğe ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 18’de sunulmaktadır.

Tablo 18. Sağlık Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İfade	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Bu şehirde sağlık kuruluşlarına (örneğin sağlık ocağı, hastane) kolayca ulaşabiliyorum.	3,86	0,990
Bu şehirde randevu alma ve muayene olmanın hızlı ve pratik olduğunu düşünüyorum.	2,81	1,260
Bu şehirde tedavi ve yatış süreçlerinin yeterli ve güvenilir olduğunu düşünüyorum.	3,05	1,168
Bu şehirde ambulans ve acil servis hizmetlerinin hızlı ve etkili olduğunu düşünüyorum.	3,60	0,925
Bu şehirde doktor tarafından yazılan ilaçlara kolayca erişebiliyorum.	4,00	0,810
Alt Ölçek Genel Ortalaması	3,47	0,79

Alt ölçek genel ortalamasının (Ort. = 3,47) görece yüksek bir düzeyde seyretmesi, katılımcıların yaşadıkları kentte sağlık hizmetlerine erişim ve sunulan hizmetlerin kalitesi açısından genel bir memnuniyet ve güven duygusu taşıdıklarını göstermektedir. Bu bulgu, temel sağlık hizmetlerinin ulaşılabilirliği ve işlevselliğinin toplum nezdinde yeterli bulunduğunu ve sağlık sistemine yönelik olumlu bir algının varlığını düşündürmektedir.”

İfadeler düzeyinde incelendiğinde, en yüksek ortalamanın “ilaçlara erişim”e ilişkin olduğu görülmektedir (Ort. = 4,00). Bu durum, reçeteli ilaçlara ulaşımın kentte yaygın ve sorunsuz bir şekilde sağlandığı algısını ortaya koymaktadır. Bunu, “sağlık kuruluşlarına ulaşım” (Ort. = 3,86) ve “ambulans/acil servis hizmetlerinin etkinliği” (Ort. = 3,60) ifadeleri takip etmektedir. Bu üç ifade birlikte değerlendirildiğinde, sağlık sisteminin fiziksel erişilebilirliği ve acil müdahale kapasitesine yönelik algının büyük ölçüde olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşılık, “randevu alma ve muayene sürecinin hızlı ve pratik olması” ifadesine verilen ortalama değer daha düşük olduğu (Ort. = 2,81) görülmektedir. Bu sonuç, özellikle poliklinik hizmetlerinde yaşanan yoğunluk ya da zamanlama sorunlarının sağlık sistemine yönelik memnuniyet düzeyini düşürdüğünü göstermektedir. “Tedavi ve yatış süreçleri”ne ilişkin değerlendirme ise (Ort. = 3,05), orta düzeyde bir algıya işaret etmekte ve bu alandaki hizmetlerin farklı deneyimlere göre değişkenlik gösterdiğini düşündürmektedir.

Alt ölçek geneline ilişkin standart sapma değerinin görece düşük olması (SS. = 0,79), katılımcıların sağlık güvenliğine dair görüşlerinde genel bir tutarlılık bulunduğunu göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, sağlık hizmetlerine erişim açısından olumlu bir tablo ortaya çıkarken; hizmetlerin hızı, yönetim süreçleri ve kapasitesine ilişkin bazı yapısal sorunların da katılımcıların algı düzeyinde hissedildiği görülmektedir. Bu durum, sağlık güvenliğinin yalnızca erişilebilirlikle sınırlı olmadığını; aynı zamanda hizmet sunumunun sürekliliği, zamanında müdahale kapasitesi ve sistemin işleyiş verimliliği gibi unsurların da birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Su ve gıda güvenliği alt ölçeği, kentte yaşayan bireylerin içme suyu kalitesi, tükettikleri gıdaların sağlığa uygunluğu ve gıda işletmelerinin denetim düzeyine ilişkin algılarını değerlendirmektedir. Bu kapsamda, hem kamu hizmetleri hem de piyasa denetimiyle ilgili güven düzeyi ölçülmüştür. Alt ölçeğe ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 19’da sunulmaktadır.

Tablo 19. Su ve Gıda Güvenliği Alt Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İfade	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Bu şehirde musluk suyunun temiz ve sağlıklı olduğunu düşünüyorum.	2,37	1,116
Tükettiğim gıdaların güvenilir ve sağlıklı olduğuna inanıyorum.	2,66	1,061
Gıda işletmelerinin (örneğin, lokanta, kasap, fırın gibi) temiz ve sağlıklı olması için yeterli denetimlerin yapıldığına inanıyorum.	2,22	0,966
Alt Ölçek Genel Ortalaması	2,42	0,83

Alt ölçek genel ortalamasının (Ort. = 2,42) düşük düzeyde seyretmesi, su ve gıda güvenliğine ilişkin toplumsal algının sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, kentte yaşayan bireylerin temel tüketim unsurları olan içme suyu ve gıda ürünlerine dair sağlık standartlarının yeterliliği konusunda kaygı taşıdıklarını ve kamu sağlığını tehdit edebilecek risklere karşı güven düzeylerinin düşük olduğunu düşündürmektedir.

İfadeler ayrı ayrı incelendiğinde, en yüksek ortalamanın “tütilen gıdaların güvenilirliği”ne ilişkin olduğu görülmektedir (Ort. = 2,66). Ancak bu değer dahi, 5’li Likert ölçeği kapsamında düşük düzeyli bir güveni yansıtmaktadır. Bu durum, bireylerin gıda tercihlerinde daha kontrollü ve seçici davranabildikleri için nispeten daha olumlu bir algı oluşmuş olabileceğini düşündürmekle birlikte; genel düzeyde su ve gıda güvenliğine yönelik güvensizlik algısının sürdüğünü ortaya koymaktadır.

“Musluk suyunun temiz ve sağlıklı olduğu” ifadesine ilişkin ortalamanın (Ort. = 2,37) ve “gıda işletmelerine yönelik denetimlerin yeterliliği” ifadesine ilişkin ortalamanın (Ort. = 2,22) düşük düzeyde seyretmesi, hem içme suyuna hem de piyasada satılan gıdalara yönelik toplumsal kaygıların belirgin olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, özellikle kamusal denetim mekanizmalarının şeffaflığı, sürekliliği ve etkililiği konularında toplum genelinde soru işaretlerinin yaygın olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca alt ölçek geneline ilişkin standart sapma değerinin düşük olması (SS. = 0,83), katılımcıların konuya ilişkin benzer değerlendirmelerde bulunduğunu göstermektedir.

Genel tabloya bakıldığında, kentte su ve gıda güvenliğine yönelik algı düzeyinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, kamu hizmetlerinin yeterliliği ile piyasa-pazar denetim mekanizmalarına ilişkin memnuniyetsizlik ve güvensizliğin yaygın olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular, halk sağlığını doğrudan ilgilendiren bu alanlarda gözlenen güven eksikliğinin, kamusal hizmet ve denetim süreçlerinin etkililiği ile birlikte toplumsal güveni pekiştirecek şeffaf ve hesap verebilir politikalara duyulan ihtiyaçla yakından ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

3.6.5.2. Demografik Değişkenlere Göre Kentsel Güvenlik Algısındaki Farklılıklar

Bu bölümde, bireylerin kentsel güvenlik algılarının demografik değişkenler bağlamında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği istatistiksel olarak incelenmiştir. Bu doğrultuda; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, meslek, yaşanan mahalle ve Afyonkarahisar’da ikamet süresi gibi temel sosyodemografik değişkenlere göre hem genel kentsel güvenlik ölçeği hem de bu ölçeği oluşturan alt ölçeklerin puanlarında anlamlı farklar olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulguların, söz konusu değişkenlerin bireylerin güvenlik algıları üzerindeki etkilerini ortaya koyması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı:

Bireysel ve toplumsal güvenlik algısının değerlendirilmesinde tüm demografik değişkenlere yer verilmiştir. Cinsiyet, yaş, gelir ve eğitim gibi değişkenlerin bireyin güvenlik risklerini algılama biçimi üzerinde etkili olabileceği; meslek, mahalle ve Afyon’da yaşama süresi gibi değişkenlerin ise mekânsal ve toplumsal bağlamda güvenlik algılarını şekillendirebileceği düşünülmektedir. Ayrıca bireylerin suça maruz kalma durumu, diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma durumu ve suç korkusu da güvenlik algısının önemli belirleyicileri olarak değerlendirilmiş ve analize dâhil edilmiştir.

Aşağıda, bireysel ve toplumsal güvenlik algısına ilişkin ortalama puanların demografik değişkenler temelinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini inceleyen analiz sonuçları sunulmaktadır. Her bir demografik değişken ayrı ayrı ele alınmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 20. Cinsiyete Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma
Kadın	224	2,89	0,71
Erkek	219	3,52	0,77

Cinsiyet değişkenine göre bireylerin bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kadın katılımcıların ortalama güvenlik algısı (Ort. = 2,89; SS = 0,71) orta düzeydeyken, erkek katılımcıların ortalaması (Ort. = 3,52; SS = 0,77) daha yüksek düzeydedir. Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = 0,551$); bu durum, gruplar arası varyansların homojen olduğunu ve parametrik test varsayımlarının sağlandığını göstermektedir. Bu nedenle t-testi analizinde “equal variances assumed”

satırındaki değerler esas alınmıştır. t-testi sonuçlarına göre cinsiyete bağlı olarak güvenlik algısında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($t(441) = -8,84$; $p < 0,001$). Ortalama fark -0,62 olup, bu farkın %95 güven aralığı $[-0,76; -0,48]$ şeklindedir. Bu bulgular, erkek katılımcıların kadın katılımcılara kıyasla bireysel ve toplumsal güvenlik algılarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu ve cinsiyetin bu güvenlik boyutunda etkili bir değişken olabileceğini göstermektedir.

Tablo 21. Medeni Duruma Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Medeni Durum	N	Ortalama	Standart Sapma
Hiç evlenmemiş	158	3,0833	0,83656
Evli	264	3,2784	0,77525
Diğer (boşanmış, dul)	21	3,1270	0,78864

Bireylerin bireysel ve toplumsal güvenlik algılarının medeni durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ile incelenmiştir. Analiz öncesinde, Levene testi ile varyansların homojenliği değerlendirilmiştir. Levene testi sonucu anlamlı çıkmamıştır ($p = 0,219$), bu da gruplar arası varyansların homojen olduğunu göstermekte ve ANOVA varsayımlarının sağlandığını ortaya koymaktadır. Varyans analizi sonuçlarına göre medeni durum grupları arasında bireysel ve toplumsal güvenlik algısında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F(2, 440) = 3,048$; $p = 0,048$). Grup ortalamaları incelendiğinde, en yüksek ortalamanın evli bireylerde olduğu görülmekte (Ort. = 3,28) ve bunu diğer grubu (boşanmış, ayrı yaşayan, eşi ölmüş) takip etmektedir (Ort. = 3,13). Hiç evlenmemiş bireylerin ortalaması ise 3,08'dir. Medeni durum grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla Tukey HSD post-hoc testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda yalnızca “hiç evlenmemiş” bireyler ile “evli” bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p = 0,041$). Bu fark, evli bireylerin bireysel ve toplumsal güvenlik algısının, hiç evlenmemiş bireylere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Buna karşın, “diğer” grubunda (boşanmış, ayrı yaşayan veya eşi ölmüş bireyler) yer alan katılımcıların ortalamaları ile diğer iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Tablo 22. Yaş Grubuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Yaş Grubu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma
18-24	92	3,0453	0,82583
25-34	126	3,0344	0,82309
35-44	97	3,2148	0,79238
45-54	73	3,4064	0,71145
55 ve üzeri	55	3,5515	0,68334

Araştırmada bireylerin yaş gruplarına göre bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla ilk olarak yaş gruplarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. 18-24 yaş grubunun ortalaması 3,05; 25-34 yaş grubunun 3,03; 35-44 yaş grubunun 3,21; 45-54 yaş grubunun 3,41; 55 yaş ve üzeri grubun ise 3,55'tir. Bu bulgu, yaş arttıkça güvenlik algısının da kademeli olarak yükseldiğine işaret etmektedir. Gruplar arası varyansların homojen olup olmadığını belirlemek amacıyla uygulanan Levene testi sonucunda ($F=1,435$; $p=.221$) anlamlılık düzeyi 0.05'in üzerinde çıkmıştır. Bu sonuca göre varyanslar homojen kabul edilmiş ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılması uygun bulunmuştur. ANOVA analizi sonucunda yaş grupları arasında bireysel ve toplumsal güvenlik algısı açısından anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($F(4,438)=6,351$; $p<.001$). Bu bulgu, yaş gruplarının güvenlik algılarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre: 55 yaş ve üzeri bireylerin güvenlik algısı, 18-24 yaş ($p=.002$) ve 25-34 yaş ($p=.001$) gruplarından anlamlı düzeyde yüksektir. 45-54 yaş grubunun ortalaması da 18-24 ($p=.028$) ve 25-34 yaş gruplarından ($p=.012$) anlamlı düzeyde yüksektir. Diğer yaş grupları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir. Elde edilen bu bulgular, yaş ilerledikçe bireylerin bireysel ve toplumsal güvenlik algılarının arttığını ortaya koymaktadır. Özellikle 55 yaş ve üzeri bireylerin güvenlik algısı, genç yaş gruplarına kıyasla daha yüksek düzeydedir. Bu durum, yaşlı bireylerin yaşam deneyimleri, güvenlik beklentileri ve risk algılarındaki farklılıklarla açıklanabilir. Ayrıca yaşlı bireylerin gündelik yaşamlarını daha sınırlı mekânsal çevrelerde sürdürmeleri, maruz kaldıkları risklerin farklılaşmasına ve güvenlik algılarının daha yüksek olmasına neden olabilir.

Tablo 23. Eğitim Durumuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Eğitim Durumu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Ortaokul ve altı	51	3,3725	0,81007
Lise	136	3,1189	0,81243
Önlisans	43	3,1938	0,89674
Lisans	139	3,1199	0,73476
Lisansüstü	74	3,3941	0,81069

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, güvenlik algısının en yüksek olduğu grup lisansüstü mezunlarıdır (Ort.= 3,39), bunu ortaokul ve altı eğitim

düzeyi (Ort.= 3,37) takip etmektedir. Lise, önlisans ve lisans düzeyindeki bireylerin ortalamaları ise görece daha düşüktür. En düşük ortalama lise mezunlarında gözlenmiştir (Ort.= 3,11). Bu durum, eğitim düzeyine göre bireylerin güvenlik algısında belirli bir dalgalanma olduğunu göstermektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,795$; $p = 0,529$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Eğitim düzeylerine göre bireylerin güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(4, 438) = 2,399$; $p = 0,049$). Bu bulgu, eğitim düzeyinin bireylerin güvenlik algılarını etkileyen bir faktör olabileceğini düşündürmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilememiştir. Analiz bulguları, bireylerin eğitim düzeyine göre bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında doğrusal bir artış ya da azalıştan ziyade U-şekilli bir dağılıma işaret etmektedir. Özellikle ortaokul ve altı düzeyindeki katılımcılar ile lisansüstü eğitim almış bireylerin güvenlik algısının ortalamasının üzerinde seyretmesi, bu ilişkiye dair daha detaylı bir değerlendirmeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla daha yüksek ortalamalar, güvenlik risk algısının görece zayıf olması ve güvenliğe dair tehditlerin olağanlaştırılması gibi ihtimallerden doğabileceği gibi, daha güvenli fiziksel ve sosyal çevrelerde yaşamak ve özel güvenlik hizmetlerinden faydalanmak gibi imkânlardan da kaynaklı olabilir.

Tablo 24. Gelir Düzeyine Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Gelir Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Asgari ücret ve altı	55	2,9485	0,79471
17.003TL-34.999TL	93	3,1810	0,80219
35.000TL-51.999TL	91	3,1941	0,80786
52.000TL-68.999TL	92	3,2373	0,80945
69.000TL ve üzeri	112	3,3199	0,77889

Araştırmada katılımcıların gelir düzeylerine göre bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Tanımlayıcı istatistikler, güvenlik algısının en düşük düzeyde asgari ücret ve altı gelir grubunda (Ort.= 2,95), en yüksek düzeyde ise 69.000 TL ve üzeri gelir grubunda (Ort.= 3,32) gerçekleştiğini göstermektedir. Gelir düzeyi arttıkça güvenlik algısının da genel olarak yükseldiği dikkat çekmektedir. Gruplar arası varyansların homojenliğini test etmek amacıyla uygulanan Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,243$; $p = 0,914$). Bu

sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz yapılabileceğini göstermektedir. Gelir düzeylerine göre güvenlik algısındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla uygulanan tek yönlü ANOVA analizi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir ($F(4, 438) = 2,062$; $p = 0,085$). Tukey HSD testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda ise yalnızca asgari ücret ve altı gelir grubuyla 69.000 TL ve üzeri gelir grubu arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p = 0,039$). Yüksek gelir grubundaki bireylerin, en düşük gelir grubundakilere kıyasla güvenlik algılarının belirgin şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer gelir grupları arasındaki farklar ise istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, gelir düzeyine göre güvenlik algılarında istatistiksel olarak belirgin bir fark gözlenmemekle birlikte, en düşük ve en yüksek gelir grupları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu durum, bireylerin sosyoekonomik konumlarının güvenlik algısı üzerinde sınırlı da olsa etkili olabileceğini göstermektedir. Özellikle gelir düzeyi yüksek bireylerin daha güvenli konutlarda yaşama ve özel güvenlik hizmetlerinden yararlanma gibi imkânlarla sahip olmaları, bu grupta güvenlik algısının daha yüksek olmasına katkı sağlamış olabilir.

Tablo 25. Meslek Durumuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Meslek Durumu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Özel sektör	107	3,3411	0,85334
Kamu kurumu	131	3,2430	0,78888
Emekli	33	3,5606	0,71664
Öğrenci	84	2,9802	0,76197
Çalışmıyor (ev hanımı, işsiz vb.)	88	3,0473	0,74875

Araştırmada bireylerin meslek durumlarına göre bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Tanımlayıcı istatistiklere göre en yüksek ortalama emekli bireylerde ($Ort. = 3,56$), en düşük ortalama ise öğrencilerde ($Ort. = 2,98$) gözlenmiştir. Özel sektör çalışanları ($Ort. = 3,34$) ve kamu kurumu çalışanları ($Ort. = 3,24$) ortalamasının üzerinde değerlere sahipken, çalışmayan bireylerde güvenlik algısı görece daha düşük düzeydedir ($Ort. = 3,05$). Gruplar arası varyansların homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve sonuç anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,916$; $p = 0,454$). Bu durum, gruplar arasında varyansların benzer olduğunu ve parametrik analiz yapılabileceğini göstermektedir. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları, meslek grupları arasında bireysel ve toplumsal güvenlik algısı bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur ($F(4, 438) = 5,152$; $p < 0,001$). Bu anlamlı farklılıkların hangi meslek grupları arasında olduğunu belirlemek amacıyla

yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre: Emekliler, öğrencilere ($p = 0,003$) ve çalışmayan bireylere ($p = 0,013$) kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek güvenlik algısına sahiptir. Özel sektör çalışanlarının güvenlik algısı, öğrencilere kıyasla anlamlı ölçüde daha yüksektir ($p = 0,015$). Benzer şekilde, öğrencilerin emekli bireylere ($p = 0,003$) ve özel sektör çalışanlarına ($p = 0,015$) kıyasla anlamlı olarak daha düşük güvenlik algısına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, çalışmayan bireylerin emekli bireylere göre daha düşük düzeyde güvenlik algıladığı da anlamlı bir farklılık olarak öne çıkmaktadır ($p = 0,013$). Bu bulgular, özellikle öğrenciler ve çalışmayan bireylerde bireysel ve toplumsal güvenlik algısının görece daha düşük olduğunu göstermektedir. Ancak bu farkın yalnızca ekonomik ya da sosyal güvenceden yoksunlukla açıklanması yeterli değildir. Özellikle başka kentlerden gelen öğrencilerin düşük güvenlik algısı, içinde bulundukları kentle kurdukları sınırlı deneyim ve geçici yaşam düzeni gibi faktörlerle ilişkili olabilir. Ayrıca bireysel gelir düzeyleri ya da ailelerinin sosyo-ekonomik durumu bu grubun heterojen bir yapıya sahip olmasına yol açmaktadır. Çalışmayan bireylerdeki görece düşüklük ise toplumsal rollerden uzaklaşma, kamusal alanda daha az yer alma ya da sosyal dışlanmışlık algısı gibi etmenlerle şekilleniyor olabilir. Buna karşılık, emekli bireylerin daha yüksek güvenlik algısı geliştirmesi; yaşla birlikte artan kent deneyimi, toplumsal yapıya dair daha köklü bir alışkanlık geliştirme ve rutin yaşam pratiklerinin getirdiği istikrarla ilişkilendirilebilir.

Tablo 26. Mahalleye Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Mahalle	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Erenler	55	2,9061	0,76090
Selçuklu	50	3,2600	0,65738
Aliihsanpaşa	43	3,3605	0,81401

Araştırmada bireylerin yaşadıkları mahalleye göre bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Analize anket çalışmasına en çok katılımın sağlandığı Erenler, Selçuklu ve Aliihsanpaşa mahalleleri dâhil edilmiştir. Tanımlayıcı istatistiklere göre güvenlik algısı ortalamaları en düşük Erenler Mahallesi'nde (Ort.= 2,91), en yüksek ise Aliihsanpaşa Mahallesi'nde (Ort.= 3,36) gözlenmiştir. Gruplar arası varyansların homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve sonuç anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,980$; $p = 0,116$). Bu durum, gruplar arasında varyansların benzer olduğunu ve parametrik analiz yapılabileceğini göstermektedir. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda mahalleler arasında bireysel ve toplumsal güvenlik algısı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F(3, 439) = 3,265$; $p = 0,021$).

Farkın hangi mahalleler arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre: Aliihsanpaşa Mahallesi sakinlerinin bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, Erenler Mahallesi sakinlerine kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p = 0,027$). Bu sonuçlar, kentsel mekânın sosyal ve fiziksel özelliklerine, sosyoekonomik yapısı ve hizmet altyapısına bağlı olarak bireylerin güvenlik algılarının farklılaşabileceğini, özellikle Erenler Mahallesi gibi öğrencilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde bu algının görece daha düşük düzeyde olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 27. Afyon'da Yaşama Süresine Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Afyon'da Yaşama Süresi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
3 yıldan az	60	2,9694	0,75508
3-10 yıl	101	3,1469	0,82674
10 yıldan fazla	282	3,2707	0,79454

Bireylerin Afyon'da yaşadıkları süreye göre bireysel ve toplumsal güvenlik algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Tanımlayıcı istatistiklere göre güvenlik algısı ortalamaları 3 yıldan az süredir kentte yaşayan bireylerde en düşük (Ort.= 2,97), 10 yıldan fazla yaşayanlarda ise en yüksek düzeydedir (Ort.= 3,27). Gruplar arası varyansların homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve sonuç anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,819$; $p = 0,441$). Bu durum, gruplar arasında varyansların benzer olduğunu ve parametrik analiz yapılabileceğini göstermektedir. Tek yönlü ANOVA testi sonuçlarına göre, bireylerin kentte yaşama süresine bağlı olarak bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($F(2, 440) = 3,845$; $p = 0,022$). Tukey HSD testi sonuçlarına göre, 10 yıldan fazla süredir Afyon'da yaşayan bireylerin bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, 3 yıldan az süredir kentte yaşayan bireylere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p = 0,022$). Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgu, bireylerin kentte uzun süre yaşamalarının, kente yönelik aidiyet duygusunu güçlendirdiğini ve bu durumun yaşanan çevrenin daha güvenli algılanmasına katkı sağladığını düşündürmektedir. Özellikle uzun süredir Afyonkarahisar'da yaşayan bireylerin aynı zamanda Afyonkarahisarlı olmaları hâlinde, şehirle kurdukları hemşehrilik bağı bu algıyı daha da pekiştirebilir. Bu bağlamda, kentte kimi güvenlik sorunlarının varlığına rağmen, bireylerin yaşadıkları çevreyi benimsemeleri ve alışılmış mekânsal ilişkiler üzerinden daha olumlu bir güvenlik algısı geliştirmeleri de olasıdır.

Tablo 28. Suça Maruz Kalma Durumuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Suç Maruz Kalma	N	Ortalama	Standart Sapma
Hayır	392	3,23	0,79
Evet	51	2,98	0,87

Katılımcıların suça maruz kalma durumuna göre bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, güvenlik algısı suça maruz kalmayan katılımcılarda daha yüksek bulunmuştur (Ort.=3,23). Buna karşılık maruz kalanların ortalaması daha düşüktür (Ort.=2,98). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F=,652$; $p=,420$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Suça maruz kalma durumuna göre bireylerin güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441)=2,071$; $p=,039$). Bu bulgu, suça maruz kalmanın bireysel ve toplumsal güvenlik algısını azaltan bir faktör olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 29. Suç Korkusu Yaşama Durumuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Suç Korkusu	N	Ortalama	Standart Sapma
Hayır	367	3,30	0,78
Evet	76	2,74	0,76

Katılımcıların suç korkusu yaşama durumuna göre bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, güvenlik algısı suç korkusu yaşamayan katılımcılarda daha yüksektir (Ort.=3,30). Buna karşılık suç korkusu yaşayanların ortalaması daha düşüktür (Ort.=2,74). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F=,428$; $p=,513$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Suç korkusu yaşama durumuna göre bireylerin güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441)=5,720$; $p<0,001$). Bu bulgu, suç korkusu yaşayan bireylerin kendilerini bireysel ve toplumsal güvenlik açısından daha az güvende hissettiklerini göstermektedir.

Tablo 30. Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma Durumuna Göre Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Algısı

Diğer Güvenlik Sorunları	N	Ortalama	Standart Sapma
Hayır	339	3,27	0,80
Evet	104	3,00	0,79

Katılımcıların güvenlik sorununa maruz kalma durumuna göre bireysel ve toplumsal güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, güvenlik algısı güvenlik sorununa maruz kalmayanlarda daha yüksektir (Ort.=3,27). Buna karşılık maruz kalanların ortalaması daha düşüktür (Ort.=3,00). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F=,001$; $p=,979$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Güvenlik sorununa maruz kalma durumuna göre bireylerin güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441)=3,029$; $p=,003$). Bu bulgu, güvenlik sorununa maruz kalan bireylerin kendilerini bireysel ve toplumsal güvenlik açısından daha az güvende hissettiklerini göstermektedir.

Güvenlik Hizmetlerinden Duyulan Memnuniyet

Güvenlik güçlerinden memnuniyet düzeyini etkileyebilecek faktörler arasında cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir düzeyi gibi bireysel özelliklerin yanı sıra ikamet edilen mahallenin de belirleyici olabileceği düşünülmektedir. Mahalleler arasında güvenlik hizmetlerine erişim kolaylığı ve güvenlik güçlerinin görünürlüğü gibi etkenlerin farklı düzeylerde olabileceği göz önünde bulundurularak bu değişken de analize dâhil edilmiştir. Ayrıca bireylerin suça maruz kalma durumu, diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma durumu ve suç korkusu yaşama durumu da güvenlik güçlerinden memnuniyet düzeyini etkileyebilecek önemli faktörler olarak değerlendirilmiş ve kapsamlı karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla analize katılmıştır.

Aşağıda, güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyete ilişkin ortalama puanların demografik değişkenler temelinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini inceleyen analiz sonuçları sunulmaktadır. Her bir demografik değişken ayrı ayrı ele alınmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 31. Cinsiyete Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet

Cinsiyet	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Kadın	224	3,3717	0,84737
Erkek	219	3,4189	0,94880

Araştırmada kadın ve erkek katılımcıların güvenlik güçlerinden duydukları memnuniyet düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Tanımlayıcı istatistiklere göre kadınların ortalama memnuniyet düzeyi 3,37 iken, erkeklerin ortalaması 3,42 olarak hesaplanmıştır. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,306$; $p = 0,254$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Bağımsız örneklem t-testi sonuçları, cinsiyete göre güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir ($t(441) = -0,554$; $p = 0,580$).

Tablo 32. Yaş Grubuna Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet

Yaş Grubu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
18-24	92	3,2310	0,99603
25-34	126	3,2500	0,91542
35-44	97	3,3608	0,78310
45-54	73	3,6062	0,84360
55 ve üzeri	55	3,7818	0,80227

Güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet düzeyinin yaş gruplarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) öncesinde, varyansların homojenliğini test etmek amacıyla Levene testi uygulanmıştır. Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 2,154$; $p = 0,073$). Bu sonuç, gruplar arasındaki varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz yapılabilmesini göstermektedir. ANOVA analizi sonucunda, yaş grupları arasında güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($F(4, 438) = 5,387$; $p < 0,001$). Yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre: 55 yaş ve üzeri bireylerin güvenlik güçlerine duyduğu memnuniyetin; 18-24 yaş ($p = 0,003$), 25-34 yaş ($p = 0,002$) ve 35-44 yaş ($p = 0,039$) gruplarına kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 45-54 yaş grubu ile 25-34 yaş grubu arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur ($p = 0,049$). Diğer yaş grupları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu bulgular, yaş ilerledikçe güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyetin arttığını göstermektedir. Bu

durum, yaşça ileri bireylerin güvenlik hizmetlerinden beklentilerinin farklılaşması veya zamanla bu hizmetlere yönelik daha olumlu bir algı geliştirmeleriyle açıklanabilir.

Tablo 33. Eğitim Durumuna Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet

Eğitim Durumu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Ortaokul ve altı	51	3,7696	0,94848
Lise	136	3,4632	0,88324
Önlisans	43	3,2791	1,05814
Lisans	139	3,2716	0,80109
Lisansüstü	74	3,3108	0,90453

Eğitim durumuna göre güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde, gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek üzere gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($F = 2,447$; $p = 0,046$). Bu durum, varyansların homojen olmadığını göstermektedir. Ancak grupların örneklem büyüklüklerinin yeterli ve birbirine yakın olması, tek yönlü ANOVA testinin (Field, 2013) kullanılmasını metodolojik açıdan mümkün kılmaktadır. Tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, eğitim grupları arasında güvenlik güçlerine yönelik memnuniyet düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($F = 3,488$; $p = 0,008$). Yapılan çoklu karşılaştırmalar (Tukey HSD testi) sonucunda, ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerin ortalama memnuniyet düzeyinin, lisans ($p = 0,006$) ve lisansüstü ($p = 0,038$) mezunlarına kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, eğitim düzeyi arttıkça güvenlik güçlerine yönelik memnuniyetin azalma eğilimi gösterebileceği yönünde yorumlanabilir. Daha düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin, güvenlik güçlerini daha olumlu değerlendirmesi; bu bireylerin otoriteye karşı daha yüksek bağlılık ya da beklenti düzeyine sahip olmalarıyla ilişkili olabilir. Öte yandan, yükseköğretim mezunları, güvenlik uygulamalarına yönelik daha eleştirel tutumlar geliştirebilmekte ve bu durum, memnuniyet düzeylerini görece daha düşük kılabilir.

Tablo 34. Gelir Düzeyine Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet

Gelir Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Asgari ücret ve altı	55	3,4864	0,85988
17.003TL-34.999TL	93	3,4535	0,93333
35.000TL-51.999TL	91	3,4433	0,99785
52.000TL-68.999TL	92	3,3668	0,81660
69.000TL ve üzeri	112	3,2857	0,86918

Güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet düzeyinin gelir durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizde, gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek için Levene testi uygulanmıştır. Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,797$; $p = 0,128$). Bu durum, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz yapılabilceğini göstermektedir. Tek yönlü ANOVA testi sonuçlarına göre, gelir grupları arasında güvenlik güçlerine yönelik memnuniyet düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F = 0,741$; $p = 0,564$). Bununla birlikte, ortalama değerler üzerinden yapılan inceleme, güvenlik güçlerine yönelik memnuniyetin en yüksek olduğu grubun asgari ücret ve altı gelir düzeyine sahip bireyler olduğunu (Ort. = 3,49); bunu sırasıyla 17.003TL-34.999TL (Ort. = 3,45), 35.000TL-51.999TL (Ort. = 3,44), 52.000TL-68.999TL (Ort. = 3,37) ve 69.000TL ve üzeri (Ort. = 3,29) gelir gruplarının izlediğini göstermektedir. Bu sıralama, gelir düzeyi arttıkça güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyetin azalma eğilimi gösterebileceği yönünde yorumlanabilir.

Tablo 35. Mahalleye Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet

Mahalle	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Erenler	55	3,1773	0,96905
Selçuklu	50	3,6350	0,85894
Aliihsanpaşa	43	3,3837	0,81713

Güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet düzeylerinin mahalleler arasında farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizde, Levene testi sonucu varyansların homojen olduğunu göstermiştir ($F = 1,405$; $p = 0,241$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz yapılabilceğini göstermektedir. Tek yönlü ANOVA analizi sonuçlarına göre, mahalleler arasında güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F(3, 439) = 2,289$; $p = 0,078$). Bununla birlikte, yapılan çoklu karşılaştırmalar (Tukey HSD) sonucunda Erenler Mahallesi sakinlerinin, Selçuklu Mahallesi sakinlerine kıyasla güvenlik güçlerinden anlamlı düzeyde daha düşük memnuniyet düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir ($p = 0,045$). Diğer mahalleler arasında ise anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ortalama değerlere göre güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyetin en yüksek olduğu mahalle Selçuklu (Ort. = 3,6350), en düşük olduğu mahalle ise Erenler'dir (Ort. = 3,1773). Bu durum, farklı mahallelerin sosyal dokusu, güvenlik hizmetlerine erişim düzeyi ya da yaşam kalitesi gibi unsurların bireylerin güvenlik algısını şekillendirmede etkili olabileceğine işaret etmektedir.

Tablo 36. Suça Maruz Kalma Durumuna Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet

Suçla Maruz Kalma	N	Ortalama	Standart Sapma
Hayır	392	3,44	0,89
Evet	51	3,07	0,91

Katılımcıların suça maruz kalma durumuna göre güvenlik güçlerine duydukları güven düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, güvenlik güçlerine güven duygusu suça maruz kalmayanlarda daha yüksektir (Ort.=3,44). Buna karşılık maruz kalanların ortalaması daha düşüktür (Ort.=3,07). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F=,026$; $p=,872$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Suça maruz kalma durumuna göre güvenlik güçlerine duyulan güvenin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441)=2,737$; $p=,006$). Bu bulgu, suça maruz kalmanın bireylerin güvenlik güçlerine olan güvenini azalttığını göstermektedir.

Tablo 37. Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma Durumuna Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet

Diğer Güvenlik Sorunları	N	Ortalama	Standart Sapma
Hayır	339	3,47	0,88
Evet	104	3,13	0,91

Katılımcıların diğer güvenlik sorununa maruz kalma durumuna göre güvenlik güçlerine duydukları güven düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, güvenlik güçlerine güven duygusu güvenlik sorununa maruz kalmayanlarda daha yüksektir (Ort.=3,47). Buna karşılık maruz kalanların ortalaması daha düşüktür (Ort.=3,13). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F=,154$; $p=,695$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma durumuna göre güvenlik güçlerine duyulan güvenin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441)=3,421$; $p=,001$). Bu bulgu, güvenlik sorunlarına

maruz kalan bireylerin güvenlik güçlerine daha düşük düzeyde güven duyduklarını göstermektedir.

Tablo 38. Suç Korkusu Yaşama Durumuna Göre Güvenlik Güçlerinden Duyulan Memnuniyet

Suç Korkusu	N	Ortalama	Standart Sapma
Hayır	367	3,50	0,87
Evet	76	2,87	0,87

Katılımcıların suç korkusu yaşama durumuna göre güvenlik güçlerine duydukları güven düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, güvenlik güçlerine güven duygusu suç korkusu yaşamayanlarda daha yüksektir (Ort.=3,50). Buna karşılık suç korkusu yaşayanların ortalaması daha düşüktür (Ort.=2,87). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F=,169$; $p=,681$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Suç korkusu yaşama durumuna göre güvenlik güçlerine duyulan güvenin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441)=5,820$; $p<0,001$). Bu bulgu, suç korkusu yaşayan bireylerin güvenlik güçlerine daha düşük düzeyde güven duyduklarını göstermektedir.

Ekonomik Güvenlik Algısı

Ekonomik güvenlik algısının ölçümünde gelir düzeyi, meslek, eğitim durumu ve cinsiyet değişkenleri analiz kapsamına alınmıştır. Gelir ve meslek, bireylerin doğrudan ekonomik imkânlarını yansıtmaktadır. Eğitim düzeyi ekonomik beklentileri ve fırsatları şekillendiren önemli bir unsurdur. Cinsiyet değişkeni ise, iş gücüne katılım ve gelir elde etme olanakları üzerinde dolaylı etkiler oluşturabileceği için analize dâhil edilmiştir.

Aşağıda, ekonomik güvenlik algısının demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyan analiz sonuçları yer almaktadır. Her bir demografik değişken ayrı ayrı ele alınmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 39. Gelir Düzeyine Göre Ekonomik Güvenlik Algısı

Gelir Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Asgari ücret ve altı	55	2,4409	0,92291
17.003TL-34.999TL	93	2,5941	0,76959
35.000TL-51.999TL	91	2,8214	0,85739
52.000TL-68.999TL	92	3,1522	0,80346
69.000TL ve üzeri	112	3,3862	0,88905

Katılımcıların gelir düzeyine göre ekonomik güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre ekonomik güvenlik algısının en yüksek olduğu grup 69.000 TL ve üzeri gelir düzeyine sahip bireylerdir (Ort.= 3,3862). Bunu sırasıyla 52.000 TL-68.999 TL (Ort.= 3,1522), 35.000 TL-51.999 TL (Ort.= 2,8214) ve 17.003 TL-34.999 TL (Ort.= 2,5941) gelir grubundaki bireyler takip etmektedir. En düşük ortalama, asgari ücret ve altı gelir grubunda gözlenmiştir (Ort.= 2,4409). Bu durum, gelir düzeyi yükseldikçe bireylerin ekonomik güvenlik algılarının artma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,031$; $p = 0,391$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Gelir düzeyine göre bireylerin ekonomik güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(4, 438) = 18,374$; $p < 0,001$). Bu bulgu, gelir düzeyinin bireylerin ekonomik güvenlik algısını etkileyen bir faktör olabileceğini düşündürmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde birçok grup arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Özellikle asgari ücret ve altı gelir grubundaki bireylerin, 52.000 TL-68.999 TL ($p < 0,001$) ve 69.000 TL ve üzeri ($p < 0,001$) gelir grubundakilere kıyasla ekonomik güvenlik algılarının belirgin şekilde daha düşük olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, 17.003 TL-34.999 TL grubundakilerin de 52.000 TL-68.999 TL ($p < 0,001$) ve 69.000 TL ve üzeri ($p < 0,001$) gruplara göre anlamlı düzeyde daha düşük algılara sahip olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, gelir düzeyi arttıkça bireylerin ekonomik güvenlik algısının da yükseldiğini göstermektedir. Düzenli ve yeterli gelire sahip olmak, temel ihtiyaçları karşılayabilme, tasarruf yapabilme ve ekonomik risklere karşı direnç geliştirme gibi olanaklar, bireylerin kendilerini ekonomik açıdan daha güvende hissetmelerine katkı sağlamaktadır. Buna karşılık, düşük gelir grubundaki

bireylerin geçim sıkıntısı, borç yükü ve geleceğe ilişkin belirsizliklerle daha fazla karşı karşıya kalmaları, bu grupta ekonomik güvenlik algısının daha düşük seyretmesine neden olabilmektedir.

Tablo 40. Meslek Grubuna Göre Ekonomik Güvenlik Algısı

Meslek	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Özel sektör	107	2,8061	0,96110
Kamu kurumu	131	3,1279	0,88869
Emekli	33	3,0833	0,71716
Öğrenci	84	2,9226	0,90179
Çalışmıyor (ev hanımı, işsiz vb.)	88	2,7756	0,90658

Katılımcıların meslek durumuna göre ekonomik güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, ekonomik güvenlik algısının en yüksek olduğu grup kamu kurumu çalışanlarıdır (Ort.= 3,1279), bunu emekliler (Ort.= 3,0833) ve öğrenciler (Ort.= 2,9226) takip etmektedir. Özel sektör çalışanları (Ort.= 2,8061) ve çalışmayan bireyler (ev hanımı, işsiz vb.) (Ort.= 2,7756) ise görece daha düşük ortalamalara sahiptir. En düşük ortalama, çalışmayan bireylerde gözlenmiştir (Ort.= 2,7756). Bu durum, düzenli geliri olmayan bireylerin ekonomik güvenceler açısından daha fazla risk algıladıklarını düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,314$; $p = 0,264$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Meslek durumuna göre bireylerin ekonomik güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(4, 438) = 2,960$; $p = 0,020$). Bu bulgu, mesleki durumun ekonomik güvenlik algısını etkileyen bir faktör olabileceğini düşündürmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. Kamu kurumu çalışanlarının, çalışmayan bireylere kıyasla ekonomik güvenlik algılarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer meslek grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgular, kamuda istihdam edilen bireylerin daha düzenli gelir ve sosyal güvencelere sahip olmaları nedeniyle ekonomik açıdan kendilerini daha güvende hissettiklerini düşündürmektedir. Buna karşılık, herhangi bir işte çalışmayan bireylerde

ise ekonomik kırılganlık ve güvencesizlik algısının daha yaygın olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 41. Eğitim Durumuna Göre Ekonomik Güvenlik Algısı

Eğitim Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Ortaokul ve altı	51	2,7059	0,94830
Lise	136	2,8713	0,87981
Önlisans	43	2,7209	0,96703
Lisans	139	2,9784	0,85523
Lisansüstü	74	3,2703	0,92321

Katılımcıların eğitim durumuna göre ekonomik güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, ekonomik güvenlik algısının en yüksek olduğu grup lisansüstü mezunlardır (Ort.= 3,27). Bunu sırasıyla lisans (Ort.= 2,98), lise (Ort.= 2,87), önlisans (Ort.= 2,72) ve ortaokul ve altı mezunlar (Ort.= 2,71) takip etmektedir. Bu durum, eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin ekonomik güvenlik algılarının da artma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,424$; $p = 0,791$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Eğitim durumuna göre bireylerin ekonomik güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(4, 438) = 4,287$; $p = 0,002$). Bu bulgu, eğitim düzeyinin bireylerin ekonomik güvenlik algılarını etkileyen bir faktör olabileceğini düşündürmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. Özellikle lisansüstü mezunlarının, ortaokul ve altı ($p = 0,005$), lise ($p = 0,019$) ve önlisans mezunlarına ($p = 0,013$) kıyasla ekonomik güvenlik algılarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer gruplar arasındaki farklar ise istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu bulgular, eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin ekonomik güvenlik açısından daha olumlu bir algıya sahip olabildiklerini düşündürmektedir. Bu durum, yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin daha nitelikli ve düzenli iş olanaklarına erişebilmesi ya da gelecek beklentisiyle ilişkili olabilir.

Tablo 42. Cinsiyete Göre Ekonomik Güvenlik Algısı

Cinsiyet	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Kadın	224	2,8170	0,87503
Erkek	219	3,0616	0,92937

Katılımcıların cinsiyetlerine göre ekonomik güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, erkek katılımcıların ekonomik güvenlik algısının (Ort.= 3,06) kadın katılımcılara kıyasla (Ort.= 2,82) daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, erkeklerin ekonomik güvenlik açısından kendilerini daha avantajlı hissettiklerini düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,086$; $p = 0,298$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Cinsiyete göre bireylerin ekonomik güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t(441) = -2,854$; $p = 0,005$). Bu bulgu, cinsiyetin ekonomik güvenlik algısını etkileyen bir faktör olabileceğini düşündürmektedir. Bu bulgular, erkeklerin kadınlara kıyasla ekonomik açıdan kendilerini daha güvende hissettikleri; kadınların ise daha fazla ekonomik belirsizlik ve kırılganlık algıladığı şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, kadınların iş gücüne katılım oranı, müstakil gelirleri, istihdam güvencesi ve sosyal güvenlik imkânları gibi sosyal ve ekonomik alanlarda erkeklere göre dezavantajlı konumda olmalarıyla ilişkili olabilir.

Konut Güvenliği Algısı

Konut güvenliği algısında mahalle, gelir düzeyi ve cinsiyet değişkenleri dikkate alınmıştır. Mahalleler arasında konutların fiziksel koşullarında farklılık söz konusu olabiliyorken, bireylerin gelir düzeyi de barınma olanaklarını şekillendirmektedir. Cinsiyetin ise konut güvenliği üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Aşağıda, konut güvenliği algısının demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyan analiz sonuçları yer almaktadır. Her bir değişken ayrı ayrı ele alınmakta ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmaktadır.

Tablo 43. Cinsiyete Göre Konut Güvenliği Algısı

Cinsiyet	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Kadın	224	2,9732	0,91626
Erkek	219	3,1712	0,95772

Katılımcıların cinsiyetlerine göre konut güvenliği algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak varyansların homojenliğini test etmek üzere Levene testi uygulanmıştır. Test sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,211$; $p = 0,646$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Cinsiyete göre bireylerin konut güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441) = -2,224$; $p = 0,027$). Ortalama puanlara göre erkek katılımcıların konut güvenliği algıları (Ort.= 3,17), kadın katılımcılara kıyasla (Ort.= 2,97) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, cinsiyetin konut güvenliği algısını etkileyen bir değişken olabileceğini düşündürmektedir. Bu durum, erkeklerin, özellikle konutun fiziksel özellikleri ve barınma koşulları açısından kendilerini kadınlara kıyasla daha güvende hissetme eğiliminde oldukları ya da güvenlik ihtiyaçları bakımından daha düşük bir beklenti içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 44. Gelir Düzeyine Göre Konut Güvenliği Algısı

Gelir Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
34.999TL ve altı	148	2,9443	0,93215
35.000TL-68.999TL	183	3,0096	0,92224
69.000TL ve üzeri	112	3,3393	0,93893

Gelir düzeyine göre konut güvenliği algısında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, konut güvenliği algısının en yüksek olduğu grup 69.000 TL ve üzeri gelir grubudur (Ort.= 3,34). Bunu 35.000 TL-68.999 TL gelir grubu (Ort.= 3,01) ve 34.999 TL ve altı gelir grubu (Ort.= 2,94) takip etmektedir. Bu durum, konut güvenliği algısında gelir düzeyine göre anlamlı bir sıralama olabileceğine işaret etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,090$; $p = 0,914$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Gelir düzeyi değişkenine göre bireylerin konut güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2, 440)$

= 6,437; $p = 0,002$). Bu bulgu, gelir düzeyinin bireylerin konut güvenliği algısını etkileyen bir faktör olabileceğini düşündürmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. 69.000 TL ve üzeri gelir grubundaki bireylerin, 35.000 TL-68.999 TL ve 34.999 TL ve altı gelir grubundakilere kıyasla konut güvenliği algılarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer gelir grupları arasındaki farklar ise istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu durum, yüksek gelir grubundaki bireylerin daha güvenli konutlarda yaşama ihtimallerinin daha yüksek olmasına bağlı olarak, konut güvenliği açısından daha olumlu bir algıya sahip olduklarını düşündürmektedir. Özellikle düşük gelir grubundaki bireylerin barınma koşullarında karşılaştıkları yapısal yetersizlikler ve altyapı sorunları, güvenlik algılarını olumsuz etkileyebilir.

Tablo 45. Mahalleye Göre Konut Güvenliği Algısı

Mahalle	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Erenler	55	2,8636	0,97399
Selçuklu	50	3,4400	0,75010
Aliihsanpaşa	43	2,8721	0,96265

Katılımcıların mahallelerine göre konut güvenliği algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, konut güvenliği algısının en yüksek olduğu grup Selçuklu Mahallesi'dir (Ort.= 3,44), bunu Aliihsanpaşa (Ort.= 2,87) ve Erenler (Ort.= 2,86) mahalleleri izlemektedir. Bu durum, özellikle Selçuklu'da konut koşullarına dair daha olumlu bir güvenlik algısı bulunduğunu göstermektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,935$; $p = ,123$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Mahalleye göre bireylerin konut güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(3, 439) = 4,184$; $p = ,006$). Bu bulgu, mahalle değişkeninin konut güvenliği algısını etkileyen bir unsur olabileceğini düşündürmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. Selçuklu Mahallesi'ndeki bireylerin, Erenler ($p = ,009$) ve Aliihsanpaşa ($p = ,019$) mahallelerindekiilere kıyasla konut güvenliği

algılarının anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer grup karşılaştırmaları ise istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu bulgular, Selçuklu Mahallesi'nin konut niteliği ve yapı güvenliği açısından daha elverişli koşullara sahip olabileceğini düşündürmektedir. Buna karşılık, öğrenci nüfusunun yoğun olarak yaşadığı Erenler Mahallesi'nde apart ve yurt tipi barınma biçimlerinin yaygın olması, konut güvenliği algısının görece daha düşük düzeyde kalmasına neden olan faktörlerden biri olarak değerlendirilebilir.

Temel Altyapı Güvenliği Algısı

Temel altyapıya ilişkin algıların değerlendirilmesinde mahalle ve gelir düzeyi temel belirleyiciler olarak kabul edilmiştir. Kentsel hizmetlerin dağılımı ve kalitesi çoğunlukla bu iki değişkenle ilişkili olup, diğer demografik değişkenlerin etkisinin sınırlı olduğu düşünülmektedir.

Aşağıda, temel altyapı güvenliği algısının demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyan analiz sonuçları sunulmaktadır. Analize dahil edilen her bir değişken ayrı ayrı ele alınmakta ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmaktadır.

Tablo 46. Gelir Düzeyine Göre Temel Altyapı Güvenliği Algısı

Gelir Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
34.999TL ve altı	148	3,1261	0,79054
35.000TL-68.999TL	183	3,3005	0,87295
69.000TL ve üzeri	112	3,2262	0,86671

Gelir düzeyine göre altyapı güvenliği algısında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre altyapı güvenliği algısının en yüksek olduğu grup 35.000TL-68.999TL arası gelire sahip bireylerdir (Ort.= 3,30), bunu 69.000TL ve üzeri gelir grubu (Ort.= 3,23) takip etmektedir. En düşük ortalamanın ise 34.999TL ve altı gelir grubunda gözlendiği anlaşılmaktadır (Ort.= 3,13). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,731$; $p = 0,482$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Gelir düzeyine göre bireylerin altyapı güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F(2, 440) = 1,745$; $p = 0,176$). Bu bulgu, gelir

düzeyinin altyapı güvenliği algısı üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını göstermektedir. Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmemiştir. Sonuç olarak gelir grupları arasındaki ortalamalar yakın seyretmekte ve anlamlı bir sıralama ortaya çıkmamaktadır.

Tablo 47. Mahalleye Göre Temel Altyapı Güvenliği Algısı

Mahalle	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Erenler	55	3,1152	0,84429
Selçuklu	50	3,1533	0,87859
Aliihsanpaşa	43	3,3566	0,85262

Katılımcıların mahallelerine göre altyapı güvenliği algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre altyapı güvenliği algısının en yüksek olduğu grup Aliihsanpaşa Mahallesi'dir (Ort.= 3,3566). Bunu sırasıyla Selçuklu Mahallesi (Ort.= 3,1533) ve Erenler Mahallesi (Ort.= 3,1152) takip etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,033$; $p = 0,992$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Mahalle değişkenine göre bireylerin altyapı güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F(3, 439) = 0,791$; $p = 0,500$). Bu bulgu, altyapı güvenliği algısının farklı mahalleler arasında anlamlı düzeyde değişmediğini göstermektedir.

Afet Güvenliği Algısı

Afet güvenliği algısına yönelik analizlerde mahalle, eğitim durumu, cinsiyet, yaş ve gelir düzeyine ilişkin değişkenler kullanılmıştır. Afet riskinin mahalleye göre farklılık gösterebileceği gibi, bireylerin bilgi düzeyi (eğitim), gelir durumu, yaşı ve cinsiyeti de bu algıyı etkileyen önemli faktörler olarak değerlendirilmektedir.

Aşağıda, afet güvenliği algısının demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyan analiz sonuçları yer almaktadır. Analize dahil edilen her bir değişken ayrı ayrı incelenmekte ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmaktadır.

Tablo 48. Cinsiyete Göre Afet Güvenliği Algısı

Cinsiyet	N	Ortalama (Mean)	Standart Sapma
Kadın	224	2,71	0,67
Erkek	219	3,05	0,79

Katılımcıların cinsiyetlerine göre afet güvenliği algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, afet güvenliği algısının erkek katılımcılar arasında daha yüksek olduğu görülmektedir (Ort.= 3,05). Buna karşılık kadın katılımcıların ortalaması daha düşüktür (Ort.= 2,71). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,521$; $p = ,218$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Cinsiyete göre bireylerin afet güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441) = -4,875$; $p < 0,001$). Bu bulgu, cinsiyetin afet güvenliği algısını etkileyen bir faktör olabileceğini; kadınların afet ve sonrasına ilişkin daha fazla risk algıladıklarını göstermektedir.

Tablo 49. Yaş Grubuna Göre Afet Güvenliği Algısı

Yaş Grubu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
18-24	92	2,8995	,74500
25-34	126	2,7540	,73552
35-44	97	2,8737	,73962
45-54	73	2,9829	,80937
55 ve üzeri	55	2,9864	,74134

Katılımcıların yaş gruplarına göre afet güvenliği algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, afet güvenliği algısının en yüksek olduğu gruplar 55 yaş ve üzeri katılımcılar (Ort.= 2,9864) ile 45-54 yaş aralığındaki katılımcılardır (Ort.= 2,9829). 18-24 yaş (Ort.= 2,8995) ve 35-44 yaş (Ort.= 2,8737) gruplarının ortalamaları birbirine yakın düzeydedir. En düşük ortalama ise 25-34 yaş grubunda gözlenmiştir (Ort.= 2,7540). Bu durum, 18-24 yaş grubu hariç tutulduğunda, afet güvenliğine ilişkin algının yaş ilerledikçe kademeli olarak arttığını düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,317$; $p = ,867$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Yaş gruplarına göre bireylerin afet güvenliği

algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F(4, 438) = 1,518$; $p = ,196$). Bu bulgu, yaş değişkeninin afet güvenliği algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir.

Tablo 50. Gelir Düzeyine Göre Afet Güvenliği Algısı

Gelir Grubu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
34.999TL ve altı	148	2,9189	0,71382
35.000TL-68.999TL	183	2,9071	0,79635
69.000TL ve üzeri	112	2,7723	0,72872

Katılımcıların gelir düzeyine göre afet güvenliği algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre afet güvenliği algısının en yüksek olduğu grup 34.999 TL ve altı gelir düzeyine sahip bireylerdir (Ort.= 2,92), bunu 35.000-68.999 TL arası gelir grubundaki bireyler takip etmektedir (Ort.= 2,91). En düşük ortalama ise 69.000 TL ve üzeri gelir grubunda gözlenmiştir (Ort.= 2,77). Bu durum, yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin afet anı ve sonrasına ilişkin durumlarda kendilerini görece daha az güvende hissettiklerini düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,418$; $p = ,243$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Gelir düzeyine göre bireylerin afet güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F(2, 440) = 1,459$; $p = ,234$). Bu bulgu, bireylerin afet güvenliği algılarının gelir düzeyine göre anlamlı biçimde değişmediğini göstermektedir.

Tablo 51. Eğitim Durumuna Göre Afet Güvenliği Algısı

Eğitim Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Ortaokul ve altı	51	3,0098	,88029
Lise	136	2,9559	,78285
Önlisans	43	2,9535	,70974
Lisans	139	2,7176	,71211
Lisansüstü	74	2,8953	,66981

Katılımcıların eğitim durumuna göre afetler konusunda kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini afetlere karşı en çok güvende hisseden grup ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerdir (Ort.= 3,0098), bunu

sırasıyla lise (Ort.= 2,9559), önlisans (Ort.= 2,9535) ve lisansüstü (Ort.= 2,8953) mezunları takip etmektedir. Lisans mezunlarının ortalaması ise diğer gruplara kıyasla daha düşüktür (Ort.= 2,7176). Bu durum, lisans mezunlarını dışarıda bırakmak şartıyla, eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin afetlere ilişkin konularda kendilerini daha az güvende hissetme eğiliminde olabileceğine işaret etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,867$; $p = ,484$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Eğitim durumuna göre bireylerin afetler konusundaki güven düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(4, 438) = 2,478$; $p = ,044$). Bu bulgu, eğitim düzeyinin bireylerin afetlere ilişkin kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini etkileyen bir değişken olabileceğini düşündürmektedir. Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, eğitim düzeyleri arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu durum, afet güvenliği algısında eğitim düzeyine göre belirli eğilimler gözlenirse de, gruplar arasındaki farkların anlamlı ve tutarlı biçimde ayrılmadığını göstermektedir.

Tablo 52. Mahalleye Göre Afet Güvenliği Algısı

Mahalle	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Erenler	55	2,89	0,70
Selçuklu	50	2,94	0,61
Aliihsanpaşa	43	2,90	0,86

Mahalle değişkenine göre afet güvenliği algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, afet konusunda kendini en çok güvende hisseden grup Selçuklu Mahallesi olmuştur (Ort.= 2,94). Bunu sırasıyla Aliihsanpaşa (Ort.= 2,90) ve Erenler (Ort.= 2,89) takip etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,834$; $p = 0,140$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Mahalleye göre bireylerin afet güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F(3, 439) = 0,163$; $p = 0,921$). Elde edilen sonuçlar,

bireylerin yaşadıkları mahallenin, afet güvenliği algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığını ortaya koymaktadır.

Ulaşım Güvenliği Algısı

Ulaşım güvenliği boyutunda cinsiyet, yaş, eğitim, mahalle ve gelir değişkenleri dikkate alınmıştır. Kadınlar ve yaşlı bireyler açısından toplu taşımada hissedilen güvenlik düzeyinin farklılaşabileceği; ulaşım altyapısının mahallere göre değişmesi, bireylerin gelir düzeyine bağlı olarak özel araç kullanım imkânlarının farklılık göstermesi ve eğitim düzeyine paralel olarak ulaşım sistemlerine yönelik bilgi ve beklenti düzeyinin artacağı varsayıldığından, bu değişkenlerin ulaşım güvenliği algısını etkileyebileceği düşünülmektedir.

Aşağıda, ulaşım güvenliği algısının demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyan analiz sonuçları yer almaktadır. Analize dahil edilen her bir değişken ayrı ayrı incelenmekte ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmaktadır.

Tablo 53. Cinsiyete Göre Ulaşım Güvenliği Algısı

Cinsiyet	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Kadın	224	2,04	0,72
Erkek	219	2,02	0,72

Ulaşım güvenliği alt ölçeği kapsamında cinsiyet değişkenine göre bireylerin kendilerini ne düzeyde güvende hissettikleri incelenmiştir. Ortalama puanları bakımından kadınlar (Ort.= 2,04) ve erkeklerin (Ort.= 2,02) benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,153$; $p = 0,695$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Cinsiyete göre bireylerin ulaşım güvenliğine ilişkin kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerine dair yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($t(441) = 0,344$; $p = 0,731$).

Tablo 54. Yaş Grubuna Göre Ulaşım Güvenliği Algısı

Yaş Grubu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
18-24	92	2,10	0,74
25-34	126	1,96	0,69
35-44	97	2,02	0,70
45-54	73	2,10	0,72
55 ve üzeri	55	2,01	0,82

Ulaşım güvenliği alt ölçeği kapsamında yaş değişkenine göre bireylerin kendilerini ulaşım sistemleri bağlamında ne düzeyde güvende hissettikleri incelenmiştir. Ortalama puanlara göre en yüksek güvenlik algısı 45-54 yaş grubuna (Ort.= 2,10), ardından 18-24 yaş grubuna (Ort.= 2,10) ve 35-44 yaş grubuna (Ort.= 2,02) aittir. Görece daha düşük ortalama puanlar 55 ve üzeri yaş grubu (Ort.= 2,01) ve 25-34 yaş grubunda (Ort.= 1,96) gözlenmiştir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 0,888$; $p = 0,471$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Yaş değişkenine göre bireylerin ulaşım güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F(4, 438) = 0,741$; $p = 0,564$).

Tablo 55. Eğitim Durumuna Göre Ulaşım Güvenliği Algısı

Eğitim Durumu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Ortaokul ve altı	51	2,1608	,81684
Lise	136	2,0853	,75016
Önlisans	43	2,0279	,78871
Lisans	139	1,9770	,62140
Lisansüstü	74	1,9405	,74225

Katılımcıların eğitim durumuna göre ulaşım güvenliği kapsamında kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini ulaşımına dair en çok güvende hisseden grup ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerdir (Ort.= 2,1608), bunu sırasıyla lise (Ort.= 2,0853), önlisans (Ort.= 2,0279) ve lisans mezunları (Ort.= 1,9770) takip etmektedir. Lisansüstü bireylerin ortalaması ise diğer gruplara kıyasla daha düşüktür (Ort.= 1,9405). Bu durum, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin ulaşım sistemlerine dair kendilerini daha az güvende hissetme eğiliminde olabileceğine işaret etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($F = 2,759$; $p = ,027$). Bu bulgu, varyansların homojen olmadığını ve dolayısıyla klasik parametrik yöntemlerde varsayılan eşit varyans koşulunun sağlanmadığını göstermektedir. Bu nedenle, eğitim durumuna göre bireylerin ulaşım ile ilgili güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F(4, 438) = 1,086$; $p = ,363$). Varyans eşitliği koşulunun sağlanmaması nedeniyle

uygulanan Games-Howell çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre de $p < ,05$ düzeyinde anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 56. Gelir Düzeyine Göre Ulaşım Güvenliği Algısı

Gelir Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
34.999 TL ve altı	148	2,0500	,76055
35.000 TL - 68.999 TL	183	2,0415	,67938
69.000 TL ve üzeri	112	1,9857	,74675

Katılımcıların gelir düzeyine göre ulaşım sistemlerine ilişkin kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini ulaşım sistemleri açısından en çok güvende hisseden grup 34.999 TL ve altı gelir düzeyine sahip bireylerdir (Ort.= 2,0500), bunu sırasıyla 35.000 TL - 68.999 TL arası gelir grubundaki bireyler (Ort.= 2,0415) ve 69.000 TL ve üzeri gelir grubundaki bireyler (Ort.= 1,9857) takip etmektedir. En düşük ortalama, 69.000 TL üzeri gelir grubunda gözlenmiştir. Bu durum, yüksek gelir grubundaki bireylerin ulaşım sistemlerine ilişkin olarak kendilerini görece daha az güvende hissetme eğiliminde olabileceğine işaret etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,872$; $p = ,155$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Gelir düzeyine göre bireylerin ulaşım güvenliği algılarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F(2, 440) = ,289$; $p = ,749$).

Tablo 57. Mahalleye Göre Ulaşım Güvenliği Algısı

Mahalle	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Erenler	55	2,0582	,71872
Selçuklu	50	1,9560	,66675
Aliihsanpaşa	43	2,1070	,67802

Katılımcıların mahallelerine göre ulaşım sistemlerine ilişkin kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini ulaşım açısından en çok güvende hisseden grup Aliihsanpaşa Mahallesi'dir (Ort.= 2,1070), bunu Erenler (Ort.= 2,0582) ve Selçuklu (Ort.= 1,9560) mahalleleri takip etmektedir. Selçuklu ortalaması diğer iki mahalleye kıyasla daha düşüktür. Bu durum, Selçuklu Mahallesi'nde yaşayan bireylerin ulaşım sistemleri bağlamında kendilerini görece daha az güvende hissetme

eğiliminde olabileceğine işaret etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,314$; $p = ,815$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Mahalle değişkenine göre bireylerin ulaşım sistemlerine yönelik güven düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F(2, 145) = ,365$; $p = ,695$).

Çevre Güvenliği Algısı

Çevre güvenliği algısının analizinde mahalle, eğitim düzeyi ve cinsiyet değişkenlerine yer verilmiştir. Mahalle değişkeni, çevresel risklerin mekânsal dağılımı açısından belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Eğitim düzeyi, çevresel konularda farkındalık ve duyarlılığı artırma potansiyeline sahiptir. Cinsiyet ise, çevresel kırılganlık ve risk algısı üzerinde etkili olabilecek toplumsal bir değişken olarak değerlendirilmiştir.

Aşağıda, çevre güvenliği algısının demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyan analiz sonuçları yer almaktadır. Analize dahil edilen her bir değişken ayrı ayrı incelenmekte ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmaktadır.

Tablo 58. Cinsiyete Göre Çevre Güvenliği Algısı

Cinsiyet	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Kadın	224	3,1205	,83269
Erkek	219	3,1861	,85732

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, çevresel sorunlar ve hizmetler konusunda kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre çevre güvenliği algısı erkeklerde (Ort.= 3,1861) ve kadınlarda (Ort.= 3,1205) birbirine oldukça yakın düzeylerde gerçekleşmiştir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,113$; $p = ,737$). Bu durum, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz yapılabilirliğini göstermektedir. Cinsiyete göre bireylerin çevre güvenliğine ilişkin kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerine dair yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(441) = -$

,816; $p = ,415$). Bu bulgu, kadın ve erkeklerin çevre güvenliği algılarının büyük ölçüde benzer olduğunu göstermektedir.

Tablo 59. Eğitim Durumuna Göre Çevre Güvenliği Algısı

Eğitim Durumu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Ortaokul ve altı	51	3,3431	,92596
Lise	136	3,0515	,86073
Önlisans	43	3,3314	,89096
Lisans	139	3,0162	,79696
Lisansüstü	74	3,3615	,74959

Katılımcıların eğitim durumlarına göre, çevre güvenliği kapsamında kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Çevre güvenliğine ilişkin en yüksek ortalama lisansüstü mezunu bireylerdedir (Ort.= 3,3615), bunu sırasıyla ortaokul ve altı (Ort.= 3,3431), önlisans (Ort.= 3,3314), lise (Ort.= 3,0515) ve lisans (Ort.= 3,0162) düzeyindeki katılımcılar takip etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,1195$; $p = ,312$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Eğitim durumuna göre bireylerin çevresel güvenlik düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(4, 438) = 3,747$; $p = ,005$). Bu bulgu, eğitim düzeyinin bireylerin çevre güvenliğine ilişkin algılarını etkileyen bir değişken olabileceğini düşündürmektedir. Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, lisans mezunlarının çevre güvenliğine ilişkin ortalama puanı, lisansüstü mezunlara kıyasla anlamlı düzeyde daha düşüktür ($p = ,034$). Diğer eğitim düzeyleri arasındaki farklar ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 60. Mahalleye Göre Çevre Güvenliği Algısı

Mahalle	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Erenler	55	2,7545	,79566
Selçuklu	50	3,2650	,79284
Aliihsanpaşa	43	3,5640	,75611

Katılımcıların yaşadıkları mahalleye göre, temizlik hizmetleri, atık su yönetimi, hava ve gürültü kirliliği gibi unsurlar üzerinden çevresel koşullara ilişkin kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini çevresel koşullar bakımından en çok güvende hisseden grup Aliihsanpaşa Mahallesi'nde yaşayan

bireylerdir (Ort.= 3,5640), bunu sırasıyla Selçuklu (Ort.= 3,2650) ve Erenler (Ort.= 2,7545) mahalleleri izlemektedir. Bu durum, Erenler Mahallesi'ndeki bireylerin çevreyle ilgili hizmet ve sorunlar bağlamında kendilerini görece daha az güvende hissettiklerine işaret etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,749$; $p = ,523$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz yapılabileceğini göstermektedir. Mahalle değişkenine göre bireylerin çevre güvenliği bağlamında kendilerini güvende hissetme düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F(2, 145) = 8,146$; $p < ,001$). Bu bulgu, yaşanan mahallenin, bireylerin çevresel faktörlere karşı kendilerini ne ölçüde güvende hissettikleri üzerinde etkili olabileceğini düşündürmektedir. Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, Erenler Mahallesi'nde yaşayan bireyler, çevre güvenliği algısı açısından hem Selçuklu Mahallesi'ndeki ($p = ,009$) hem de Aliihsanpaşa Mahallesi'ndeki ($p < ,001$) bireylere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük bir güven duygusuna sahiptir. Bu durum, Erenler Mahallesi'nde çevresel risklerin daha fazla hissedildiğine veya çevre hizmetlerine yönelik memnuniyetin görece düşük olduğuna işaret etmektedir.

Sağlık Güvenliği Algısı

Sağlık güvenliği değerlendirmelerinde yaş, gelir, eğitim ve mahalle değişkenleri dikkate alınmıştır. Yaş ilerledikçe sağlık risklerinin artabileceği; gelir ve eğitim düzeylerinin sağlık hizmetlerine erişim ile sağlık okuryazarlığı açısından belirleyici olabileceği varsayılmaktadır. Ayrıca, mahalleler arasında sağlık hizmetlerine ulaşım kolaylığı bakımından farklılıklar olabileceği göz önünde bulundurulmuştur. Aşağıda, sağlık güvenliği algısının demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyan analiz sonuçları yer almaktadır. Analize dahil edilen her bir değişken ayrı ayrı incelenmekte ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmaktadır.

Tablo 61. Yaş Grubuna Göre Sağlık Güvenliği Algısı

Yaş Grubu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
18-24	92	3,3022	,82834
25-34	126	3,4508	,83097
35-44	97	3,3505	,72516
45-54	73	3,6466	,75463
55 ve üzeri	55	3,7345	,64182

Katılımcıların yaş gruplarına göre, sağlık hizmetlerine erişim ve sağlık koşulları açısından kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde, ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, sağlık güvenliği algısının en yüksek olduğu grup 55 yaş ve üzeri bireylerdir (Ort.= 3,7345). Bunu sırasıyla 45-54 yaş (Ort.= 3,6466), 25-34 yaş (Ort.= 3,4508) ve 35-44 yaş (Ort.= 3,3505) grupları takip etmektedir. En düşük ortalama ise 18-24 yaş grubunda gözlenmiştir (Ort.= 3,3022). Bu durum, yaş ilerledikçe bireylerin sağlık hizmetlerine erişim, tedavi süreçleri ve genel sağlık sistemiyle ilgili daha olumlu değerlendirmelere sahip olabildiklerini göstermektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,694$; $p = ,150$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Yaş gruplarına göre bireylerin sağlık güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(4, 438) = 4,230$; $p = ,002$). Bu bulgu, yaş değişkeninin bireylerin sağlık hizmetlerine ilişkin güvenlik algılarını etkileyen bir unsur olabileceğini düşündürmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, 18-24 yaş grubundaki bireylerin hem 45-54 yaş grubuna ($p = ,038$) hem de 55 yaş ve üzeri gruba ($p = ,010$) kıyasla sağlık güvenliği algılarının anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, 35-44 yaş grubundaki bireylerin 55 yaş ve üzeri bireylere göre kendilerini sağlık açısından daha az güvende hissettikleri de anlamlı bir farkla saptanmıştır ($p = ,028$). Diğer gruplar arasındaki farklar ise istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 62. Gelir Düzeyine Göre Sağlık Güvenliği Algısı

Gelir Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
34.999 TL ve altı	148	3,4095	,81993
35.000 TL-68.999 TL	183	3,4120	,78815
69.000 TL ve üzeri	112	3,6268	,71559

Katılımcıların gelir düzeylerine göre sağlık hizmetlerine erişim ve sağlık koşulları açısından kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini bu konuda en çok güvende hisseden grup 69.000 TL ve üzeri gelire sahip bireylerdir (Ort.= 3,6268), bunu sırasıyla 35.000 TL-68.999 TL arası gelire sahip bireyler

(Ort.= 3,4120) ve 34.999 TL ve altı gelir grubundaki bireyler (Ort.= 3,4095) takip etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,700$; $p = ,184$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Gelir düzeyine göre bireylerin sağlık güvenliğine ilişkin kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2, 440) = 3,194$; $p = ,042$). Bu bulgu, gelir düzeyinin bireylerin sağlık hizmetlerine ilişkin kendilerini güvende hissetme durumunu etkileyen bir değişken olabileceğini düşündürmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilememiştir.

Tablo 63. Eğitim Durumuna Göre Sağlık Güvenliği Algısı

Eğitim Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma
Ortaokul ve altı	51	3,6353	0,81555
Lise	136	3,3574	0,83884
Önlisans	43	3,5256	0,76845
Lisans	139	3,4532	0,74467
Lisansüstü	74	3,5351	0,73511

Katılımcıların eğitim düzeyine göre, sağlık hizmetlerine erişim ve sağlık koşulları açısından kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre kendini sağlık konusunda en çok güvende hisseden grup ortaokul ve altı eğitim düzeyindeki bireylerdir (Ort.= 3,6353). Bunu sırasıyla önlisans (Ort.= 3,5256), lisansüstü (Ort.= 3,5351), lisans (Ort.= 3,4532) ve lise mezunları (Ort.= 3,3574) takip etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,222$; $p = ,301$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Eğitim düzeyine göre bireylerin sağlık güvenliği konusundaki güven düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F(4, 438) = 1,464$; $p = ,212$).

Tablo 64. Mahalleye Göre Sağlık Güvenliği Algısı

Mahalle	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Erenler	55	3,0800	,77421
Selçuklu	50	3,6600	,68839
Aliihsanpaşa	43	3,3442	,87432

Katılımcıların yaşadıkları mahalleye göre, sağlık hizmetlerine erişim ve sağlık koşulları açısından kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini sağlık güvenliği açısından en fazla güvende hisseden grup Selçuklu mahallesinde yaşayan bireylerdir (Ort.= 3,66), bunu sırasıyla Aliihsanpaşa (Ort.= 3,34) ve Erenler (Ort.= 3,08) mahalleleri takip etmektedir. Erenler Mahallesi'ne ait ortalama değerin diğerlerine kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, Erenler Mahallesi'nde yaşayan bireylerin sağlık güvenliği konusunda kendilerini daha az güvende hissetme eğiliminde olabileceğine işaret etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,445$; $p = ,229$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Mahalle değişkenine göre bireylerin sağlık güvenliği konusundaki algılarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(3, 439) = 6,527$; $p < 0,001$). Bu bulgu, mahalle değişkeninin sağlık güvenliğine ilişkin algıyı etkileyen bir faktör olabileceğini düşündürmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. Erenler mahallesinde yaşayan bireylerin, Selçuklu ($p = ,001$) ve Diğer ($p = ,001$) mahallelerinde yaşayan bireylere kıyasla sağlık hizmetlerine erişim ve sağlık koşulları açısından kendilerini anlamlı düzeyde daha az güvende hissettikleri görülmektedir. Diğer karşılaştırmalar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Su ve Gıda Güvenliği

Su ve gıda güvenliği algısının değerlendirilmesinde gelir, mahalle, eğitim ve cinsiyet değişkenleri dikkate alınmıştır. Gelir düzeyi ve yaşanan mahallenin, su ve gıdaya erişim ile bu hizmetlerin kalitesi üzerinde etkili olduğu; eğitim düzeyinin ise hijyen koşulları ve sağlıklı beslenme bilinci açısından belirleyici olduğu

varsayılmaktadır. Ayrıca hijyen hassasiyeti ve beslenme tercihleri gibi hususlarda cinsiyet değişkenine göre farklılaşma olacağı öngörülmüştür.

Aşağıda, su ve gıda güvenliği algısının demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyan analiz sonuçları yer almaktadır. Analize dahil edilen her bir değişken ayrı ayrı incelenmekte ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmaktadır.

Tablo 65. Cinsiyete Göre Su ve Gıda Güvenliği Algısı

Cinsiyet	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Kadın	224	2,3348	,81802
Erkek	219	2,4977	,83279

Katılımcıların cinsiyetlerine göre, su ve gıda güvenliği konusunda kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, erkekler (Ort.= 2,4977) su ve gıda güvenliği konusunda kendilerini kadınlara (Ort.= 2,3348) kıyasla daha fazla güvende hissetmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,731$; $p = ,393$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Cinsiyete göre bireylerin su ve gıda güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441) = -2,077$; $p = ,038$). Bu bulgu, erkeklerin su ve gıda güvenliği konusunda kendilerini kadınlara kıyasla daha güvende hissettikleri anlamına gelmektedir.

Tablo 66. Gelir Düzeyine Göre Su ve Gıda Güvenliği Algısı

Gelir Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
34.999TL ve altı	148	2,2455	,75729
35.000TL-68.999TL	183	2,4353	,83530
69.000TL ve üzeri	112	2,6071	,86786

Katılımcıların gelir düzeylerine göre, su ve gıda güvenliği konusunda kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini bu alanda en fazla güvende hisseden grup 69.000TL ve üzeri gelir düzeyine sahip bireylerdir (Ort.= 2,6071). Bu grubu sırasıyla 35.000TL-68.999TL gelir aralığındaki bireyler (Ort.= 2,4353) ve 34.999TL ve altı gelir grubundaki bireyler (Ort.= 2,2455) takip etmektedir. Bu durum, geliri düşük olan bireylerin suya erişim ve gıda güvenliği gibi temel ihtiyaçlar açısından

kendilerini daha az güvende hissetme eğiliminde olabileceğini düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,884$; $p = ,153$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Gelir düzeyine göre bireylerin su ve gıda güvenliğine ilişkin güven düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2, 440) = 6,314$; $p = ,002$). Bu bulgu, bireylerin gelir düzeylerinin, su ve gıdaya ilişkin hissettikleri güvenlik algısını etkileyen bir değişken olabileceğini göstermektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. Buna göre, 34.999TL ve altı gelir grubundaki bireylerin, 69.000TL ve üzeri gelir grubundakilere kıyasla kendilerini anlamlı düzeyde daha az güvende hissettikleri görülmektedir ($p = ,001$). Diğer gruplar arasındaki farklar ise istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 67. Eğitim Durumuna Göre su ve Gıda güvenliği Algısı

Eğitim Durumu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Ortaokul ve altı	51	2.3529	0.88043
Lise	136	2.4436	0.82657
Önlisans	43	2.3178	0.91995
Lisans	139	2.3261	0.74044
Lisansüstü	74	2.6306	0.87510

Katılımcıların eğitim durumlarına göre su ve gıda güvenliği kapsamında kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, tüm gruplarda güvenlik algısının düşük düzeylerde seyrettiği görülmektedir. Bununla birlikte, ortalama değerler karşılaştırıldığında lisansüstü mezunların diğer gruplara kıyasla görece daha yüksek puanlara sahip olduğu (Ort.= 2,6306), bunu sırasıyla lise (Ort.= 2,4436), ortaokul ve altı (Ort.= 2,3529), lisans (Ort.= 2,3261) ve önlisans (Ort.= 2,3178) mezunlarının izlediği anlaşılmaktadır. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,115$; $p = ,349$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Eğitim durumuna göre bireylerin su ve gıda güvenliğine ilişkin güvenlik algılarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($F(4, 438) = 1,929$; $p = ,105$). Bu bulgu, eğitim gruplarının su ve gıda güvenliğine ilişkin algılarının büyük ölçüde benzer olduğunu göstermektedir.

Tablo 68. Mahalleye Göre Su ve Gıda Güvenliği Algısı

Mahalle	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Erenler	55	2,2182	,81452
Selçuklu	50	2,5000	,76265
Aliihsanpaşa	43	2,6589	,93290

Katılımcıların yaşadıkları mahalleye göre su ve gıda güvenliğine ilişkin kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, su ve gıda güvenliği açısından en düşük ortalamaya sahip grup Erenler mahallesinde yaşayan bireylerdir (Ort.= 2,2182). Bu mahalleyi sırasıyla Selçuklu (Ort.= 2,5000) ve Aliihsanpaşa (Ort.= 2,6589) mahalleleri izlemektedir. Her üç ortalamanın da 3,00 değerinin altında kalması, genel olarak su ve gıda güvenliğine ilişkin hissedilen güven düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, mahalleler arasında görelî bir sıralama gözlenmekte; Aliihsanpaşa mahallesi, diğerlerine kıyasla daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,842$; $p = ,471$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Mahalleye göre bireylerin su ve gıda güvenliği algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($F(3, 439) = 2,501$; $p = ,059$). Bu bulgu, mahalleler arasında gözlenen farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığını göstermektedir.

Genel Kentsel Güvenlik Algısı

Genel kentsel güvenlik ölçeği, çalışmanın tüm boyutlarını yansıtan bütüncül yapısı nedeniyle analiz sürecinde tüm demografik değişkenlerle ilişkilendirilmiştir. Cinsiyet, yaş, gelir, eğitim düzeyi, meslek, mahalle ve Afyonkarahisar'da ikamet süresi gibi değişkenlerin yanı sıra, bireylerin suya maruz kalma durumu, diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma durumu ve suç korkusu yaşama durumu da güvenlik algısının önemli belirleyicileri olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle, kentteki güvenlik algısını farklı açılardan ortaya koyabilmek amacıyla tüm değişkenler kapsamlı bir biçimde analize dâhil edilmiştir.

Aşağıda, genel kentsel güvenlik algısının değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyan analiz sonuçları sunulmaktadır. Analize dâhil edilen her bir değişken ayrı ayrı ele alınmış, ortalama puanlar üzerinden yapılan karşılaştırmaların sonuçları değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda yorumlamalar yapılmıştır.

Tablo 69. Cinsiyete Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Cinsiyet	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Kadın	224	2,8776	,52395
Erkek	219	3,0935	,50351

Katılımcıların cinsiyetlerine göre kentsel güvenlik kapsamında kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde, erkek katılımcıların (Ort. = 3,0935) kentsel güvenlik algısının, kadın katılımcılara (Ort. = 2,8776) göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum, erkeklerin kentte genel anlamda kendilerini daha güvende hissettiklerini düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,535$; $p = ,216$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Cinsiyete göre bireylerin kentsel güvenlik algılarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441) = -4,422$; $p < ,001$). Bu bulgu, cinsiyetin kentsel güvenlik algısı üzerinde etkili bir değişken olabileceğini göstermektedir. Ortalama farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olması, kadınların erkeklere kıyasla kendilerini daha az güvende hissettiklerine işaret etmektedir. Bu durum, cinsiyet temelli kırılگانlıklar ile yapısal eşitsizlikler gibi faktörlerin kadınların güvenlik algılarını olumsuz etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Tablo 70. Medeni Duruma Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Medeni Durum	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Hiç evlenmemiş	158	2,8819	,52389
Evli	264	3,0471	,51308
Diğer (boşanmış, eşi ölmüş)	21	2,9660	,57521

Katılımcıların medeni durumlarına göre kentsel güvenlik kapsamında kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini en güvende hisseden grup evli bireylerdir (Ort.= 3,0471). Bunu sırasıyla diğer (boşanmış, ayrı

yaşayan, dul) katılımcılar (Ort.= 2,9660) ve hiç evlenmemiş bireyler (Ort.= 2,8819) takip etmektedir. Hiç evlenmemiş bireylerin ortalaması diğer gruplara kıyasla daha düşüktür. Bu durum, evli bireylerin kent yaşamında kendilerini daha güvenli hissetme eğiliminde olduklarını düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,099$; $p = ,906$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Medeni duruma göre bireylerin güvenlik algılarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2, 440) = 5,004$; $p = ,007$). Bu bulgu, medeni durumun bireylerin kentsel güvenlik algılarını etkileyen bir değişken olabileceğini düşündürmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı fark sadece evli bireyler ile hiç evlenmemiş bireyler arasında tespit edilmiştir ($p = ,005$; ortalama fark = ,16522). Evli bireylerin, hiç evlenmemiş bireylere kıyasla kendilerini anlamlı şekilde daha güvende hissettikleri görülmektedir. Diğer gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, evliliğin bireyler açısından psikolojik ve sosyal açıdan bir güvenlik hissi oluşturabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 71. Yaş Grubuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Yaş Grubu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
18-24	92	2,8939	,54730
25-34	126	2,8679	,51567
35-44	97	2,9752	,48825
45-54	73	3,1497	,48799
55 ve üzeri	55	3,1987	,51150

Katılımcıların yaş gruplarına göre kentsel güvenlik kapsamında kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini en çok güvende hisseden grup 55 yaş ve üzerindeki bireylerdir (Ort.= 3,1987). Bunu sırasıyla 45-54 yaş (Ort.= 3,1497), 35-44 yaş (Ort.= 2,9752), 18-24 yaş (Ort.= 2,8939) ve 25-34 yaş (Ort.= 2,8679) grupları takip etmektedir. En düşük ortalama 25-34 yaş grubunda gözlenmiştir (Ort.= 2,8679). Bu durum, yaş arttıkça bireylerin kentte kendilerini daha güvende hissetme eğiliminde olduklarını düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,589$; $p = ,670$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve

parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Yaş gruplarına göre bireylerin güvenlik algılarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(4, 438) = 6,678$; $p < ,001$). Bu bulgu, yaştan kentsel güvenlik algısını etkileyen bir değişken olabileceğini göstermektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, 45-54 yaş ve 55 yaş üzeri gruplar ile 18-24, 25-34 ve 35-44 yaş grupları arasında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklar tespit edilmiştir. Özellikle 55 yaş ve üzeri bireylerin, daha genç yaş gruplarına kıyasla kendilerini anlamlı şekilde daha güvende hissettikleri görülmektedir.

Tablo 72. Eğitim Durumuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Eğitim Durumu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Ortaokul ve altı	51	3,0826	,56463
Lise	136	2,9652	,54692
Önlisans	43	2,9551	,55297
Lisans	139	2,9180	,45953
Lisansüstü	74	3,0933	,53984

Katılımcıların eğitim durumlarına göre kentsel güvenlik kapsamında kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini en çok güvende hisseden grup lisansüstü mezunlarıdır (Ort.= 3,0933). Bunu ortaokul ve altı (Ort.= 3,0826), lise (Ort.= 2,9652), önlisans (Ort.= 2,9551) ve lisans mezunları (Ort.= 2,9180) takip etmektedir. Bu durum, en düşük güvenlik algısının lisans mezunlarında gözlemlendiğini göstermektedir. Ancak gruplar arası ortalama farklar oldukça sınırlıdır. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = 1,448$; $p = ,217$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Eğitim durumuna göre bireylerin kentsel güvenlik algılarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($F(4, 438) = 1,896$; $p = ,110$). Bu bulgu, bireylerin kentte hissettikleri güvenlik düzeyinin eğitim seviyesiyle doğrudan ilişkili olmayabileceğine işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle, kentsel güvenlik algısının eğitim düzeyinden bağımsız olarak şekillenebileceği söylenebilir.

Tablo 73. Gelir Düzeyine Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Gelir Düzeyi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
34.999 TL ve altı	148	2,8946	,52932
35.000 TL - 68.999 TL	183	2,9957	,51690
69.000 TL ve üzeri	112	3,0842	,51554

Katılımcıların gelir düzeylerine göre kentsel güvenlik kapsamında kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini en çok güvende hisseden grup 69.000 TL ve üzeri gelir grubudur (Ort.= 3,0842). Bunu sırasıyla 35.000 TL - 68.999 TL (Ort.= 2,9957) ve 34.999 TL ve altı gelir grubu (Ort.= 2,8946) takip etmektedir. Bu durum, gelir düzeyi arttıkça bireylerin kentte kendilerini daha güvende hissetme eğiliminde olduklarını düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,273$; $p = ,761$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Gelir düzeyine göre bireylerin güvenlik algılarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2, 440) = 4,299$; $p = ,014$). Bu bulgu, bireylerin kentsel güvenlik algılarının gelir düzeyinden etkilenebileceğini göstermektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, anlamlı fark yalnızca 69.000 TL ve üzeri gelir grubundaki bireylerle 34.999 TL ve altı gelir grubundaki bireyler arasında tespit edilmiştir ($p = ,011$; ortalama fark = ,18956). Bu fark, yüksek gelir grubundaki bireylerin, düşük gelir grubundakilere kıyasla kendilerini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha güvende hissettiklerini ortaya koymaktadır. Orta gelir grubuyla diğer iki grup arasında ise anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 74. Meslek Grubuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Meslek Grubu	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Özel sektör	107	2,9702	,56334
Kamu kurumu	131	3,0134	,49767
Emekli	33	3,3016	,45241
Öğrenci	84	2,8600	,49821
Çalışmıyor (ev hanımı, işsiz vb.)	88	2,9578	,52354

Katılımcıların meslek gruplarına göre kentsel güvenlik kapsamında kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini çok güvende

hisseden grup emeklilerdir (Ort.= 3,3016). Bunu sırasıyla kamu çalışanları (Ort.= 3,0134), özel sektör çalışanları (Ort.= 2,9702), çalışmayan bireyler (Ort.= 2,9578) ve öğrenciler (Ort.= 2,8600) takip etmektedir. En düşük güvenlik algısı öğrenci grubunda gözlenmiştir. Bu sıralama, çalışma yaşamından uzaklaşan bireylerde güvenlik algısının görece daha yüksek olduğunu düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,877$; $p = ,478$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Meslek grubuna göre bireylerin güvenlik algılarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(4, 438) = 4,513$; $p = ,001$). Bu bulgu, mesleki konumun bireylerin kentsel güvenlik algılarını etkileyebileceğini göstermektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, emekli bireylerin güvenlik algıları özel sektör çalışanlarına ($p = ,012$), kamu çalışanlarına ($p = ,035$), öğrencilere ($p < ,001$) ve çalışmayan bireylere ($p = ,010$) kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksektir. Diğer gruplar arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Emekli bireylerin diğer meslek gruplarına kıyasla kentsel güvenlik algılarının daha yüksek olması, bu grubun daha istikrarlı yaşam koşullarına sahip olması veya karşılaştıkları riskleri daha sınırlı düzeyde değerlendirmeleriyle açıklanabilir. Ancak emekli bireylerden oluşan örneklem grubunun görece küçük olması ($n = 33$), elde edilen farkların örneklem kaynaklı olabileceği ihtimalini gündeme getirmekte ve bulguların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır (Büyüköztürk, 2021). Öte yandan, benzer bir eğilimin yaş değişkenine ilişkin analizlerde de görülmüş olması, bu sonucu destekleyici niteliktedir. Gerçekten de 55 yaş ve üzeri bireyler, tüm yaş grupları içinde en yüksek güvenlik algısına sahip grubu oluşturmuştur. Bu bağlamda, yaş ve meslek statüsünün birbirini pekiştiren etkileri, emekli bireylerin güvenlik algısının neden daha yüksek olduğuna dair daha tutarlı bir açıklama sunmaktadır.

Tablo 75. Mahalleye Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Mahalle	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
Erenler	55	2,7710	,50020
Selçuklu	50	3,1171	,46338
Aliihsanpaşa	43	3,0443	,55648

Katılımcıların yaşadıkları mahalleye göre kentsel güvenlik kapsamında kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, kendini en fazla güvende hisseden grup Selçuklu Mahallesi'nde yaşayan bireylerdir (Ort.= 3,1171). Bunu Aliihsanpaşa (Ort.= 3,0443) ve Erenler (Ort.= 2,7710) mahalleleri takip etmektedir. En düşük güvenlik algısı Erenler Mahallesi'nde gözlenmiştir. Bu durum, güvenlik algısının mahalleye bağlı olarak anlamlı biçimde farklılaşabileceğine işaret etmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,793$; $p = ,498$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Mahallelere göre bireylerin güvenlik algılarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2, 145) \approx 4,41$; $p < ,01$). Bu bulgu, yaşanan mahallenin kentsel güvenlik algısı üzerinde etkili bir değişken olabileceğini göstermektedir. Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, Erenler Mahallesi'nde yaşayan bireylerin güvenlik algıları, Selçuklu ($p = ,004$) ve Aliihsanpaşa ($p = ,049$) mahallelerinde yaşayan bireylere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşüktür. Selçuklu ile Aliihsanpaşa mahalleleri arasında ise anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu bulgu, Erenler Mahallesi'nde ikamet eden bireylerin kentsel güvenlik konusunda daha yüksek düzeyde risk algısına sahip olabileceklerini göstermektedir. Mahallenin yoğun nüfuslu, dinamik ve geçici yerleşimlerin yaygın olduğu bir yapıya sahip olması -özellikle üniversite öğrencilerinin yoğunluğu- sosyal hareketliliği artırmakta; bu durum ise çevresel kontrol hissini zayıflatarak güvenlik algısını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca, mahallede yapılaşmanın düzensiz seyretmesi, eski ve yeni konut alanlarının iç içe geçmiş yapısı gibi mekânsal faktörler de bu algıyı pekiştirmiş olabilir. Buna karşılık, Selçuklu ve Aliihsanpaşa mahalleleri, daha planlı yerleşim düzenine ve istikrarlı nüfus yapısına sahiptir. Bu bağlamda ikamet edilen mahallenin yapısal ve demografik koşullarının bireylerin kentsel güvenlik algılarını etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 76. Afyon'da Yaşama Süresine Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Yaşama Süresi	N	Ortalama (Ort.)	Standart Sapma (SS)
3 yıldan az	60	2,8698	,50628
3-10 yıl	101	2,8965	,53287
10 yıldan fazla	282	3,0401	,51899

Katılımcıların Afyonkarahisar’da yaşama sürelerine göre kentsel güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, en yüksek güvenlik algısı 10 yıldan fazla süredir kentte yaşayan bireylerde görülmektedir (Ort.= 3,0401). Bunu sırasıyla 3-10 yıl (Ort.= 2,8965) ve 3 yıldan az süredir yaşayan bireyler (Ort.= 2,8698) takip etmektedir. Bu durum, kentte uzun süredir ikamet eden bireylerin kentsel güvenlik açısından kendilerini daha güvende hissetme eğiliminde olduklarını düşündürmektedir. Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F = ,070$; $p = ,932$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analizlerin uygulanabileceğini göstermektedir. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($F(2, 440) = 4,508$; $p = ,012$). Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, 10 yıldan fazla süredir kentte yaşayan bireylerin güvenlik algıları, 3-10 yıl arası süredir yaşayanlara kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p = ,047$). Ancak 3 yıldan az süredir yaşayanlarla diğer gruplar arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 77. Suça Maruz Kalma Durumuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Suçla Maruz Kalma	N	Ortalama	Standart Sapma
Hayır	392	2,99	0,53
Evet	51	2,84	0,47

Katılımcıların suça maruz kalma durumuna göre genel kentsel güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, genel güvenlik algısı suça maruz kalmayanlarda daha yüksek bulunmuştur (Ort.=2,99). Buna karşılık maruz kalanların ortalaması daha düşüktür (Ort.=2,84). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F=,972$; $p=,325$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Suça maruz kalma durumuna göre bireylerin genel güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında anlamlılık sınırında bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441)=1,966$; $p=,050$). Bu bulgu, suça maruz kalmanın bireylerin genel güvenlik algısını kısmen etkilediğini düşündürmektedir.

Tablo 78. Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma Durumuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Diğer Güvenlik Sorunları	N	Ortalama	Standart Sapma
Hayır	339	3,02	0,53
Evet	104	2,85	0,50

Katılımcıların diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma durumuna göre genel kentsel güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, genel güvenlik algısı güvenlik sorununa maruz kalmayanlarda daha yüksek bulunmuştur (Ort.=3,02). Buna karşılık maruz kalanların ortalaması daha düşüktür (Ort.=2,85). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F=,327$; $p=,568$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Güvenlik sorununa maruz kalma durumuna göre bireylerin genel güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441)=2,868$; $p=,004$). Bu bulgu, güvenlik sorununa maruz kalan bireylerin genel güvenlik algısının anlamlı şekilde daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 79. Suç Korkusu Yaşama Durumuna Göre Kentsel Güvenlik Algısı

Suç Korkusu	N	Ortalama	Standart Sapma
Hayır	367	3,04	0,51
Evet	76	2,67	0,51

Katılımcıların suç korkusu yaşama durumuna göre genel kentsel güvenlik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde ilk olarak tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Ortalama puanlara göre, genel güvenlik algısı suç korkusu yaşamayanlarda daha yüksek bulunmuştur (Ort.=3,04). Buna karşılık suç korkusu yaşayanların ortalaması daha düşüktür (Ort.=2,67). Gruplar arasındaki varyansların homojenliğini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Levene testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($F=,371$; $p=,543$). Bu sonuç, varyansların homojen olduğunu ve parametrik analiz uygulanabileceğini göstermektedir. Suç korkusu yaşama durumuna göre bireylerin genel güvenlik algılarındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t(441)=5,782$; $p<0,001$). Bu bulgu, suç korkusu yaşayan bireylerin genel güvenlik algısının anlamlı şekilde daha düşük olduğunu göstermektedir.

3.6.6. Korelasyonel Analizleri

Bu bölümde, kentsel güvenlik algısını oluşturan alt boyutlar arasındaki ilişkilerin istatistiksel olarak incelenmesine yönelik korelasyon analizleri sunulmaktadır. Yapılan analizler yalnızca ölçeğin yapısal bütünlüğünü ve kuramsal geçerliliğini desteklemekle kalmamakta; aynı zamanda güvenlik algısının farklı bileşenleri arasındaki etkileşimleri ortaya koyarak araştırmanın temel sorularına ışık tutmaktadır. Bu kapsamda, genel güvenlik algısı ile alt ölçekler, alt ölçeklerin birbirleriyle ilişkileri ve her bir maddenin ait olduğu alt ölçekle olan tutarlılığı çok yönlü biçimde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, hem ölçek içi yapısal tutarlılığın hem de katılımcıların güvenlik alanlarını nasıl değerlendirdiklerinin anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Demografik değişkenler, doğaları gereği kategorik ya da sıralı sınıflamaları yansıttığından, bu tür verilerle korelasyon analizi yapılması istatistiksel olarak sınırlıdır. Bu nedenle çalışmada, demografik değişkenlerle güvenlik algısı arasındaki ilişkiler parametrik veya parametrik olmayan grup karşılaştırma analizleri (t-testi, ANOVA) yoluyla test edilmiştir. Korelasyon analizleri ise yalnızca ölçek, alt ölçekler ve maddeler gibi sürekli değişkenler arasında yapılmıştır.

3.6.6.1. Genel Ölçek ile Alt Ölçekler Arasındaki İlişkiler

Bu bölümde, genel kentsel güvenlik algısı ile bu algıyı oluşturan alt güvenlik bileşenleri (bireysel ve toplumsal güvenlik, ekonomik güvenlik, konut güvenliği, altyapı güvenliği vb.) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Analizlerde, genel algının hangi güvenlik alanlarıyla daha güçlü ilişkili olduğu ve bu alanların genel güvenlik algısına katkı düzeyleri ortaya konmuştur.

Genel kentsel güvenlik algısı ile alt ölçekler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Spearman korelasyon analizinde, tüm alt ölçeklerin genel kentsel güvenlik puanı ile anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,001$). Korelasyon katsayıları ,526 ile ,698 arasında değişmektedir. Bu durum, ölçeğin yapısal tutarlılığına işaret etmekte ve alt ölçeklerin her birinin genel güvenlik algısına belirli düzeylerde katkı sunduğunu göstermektedir.

Tablo 80. Kentsel Güvenlik-Alt Ölçekler Arası Korelasyonlar

Alt Ölçek	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
Bireysel ve toplumsal güvenlik	,698**	3,20	0,80
Güvenlik güçleri	,645**	3,40	0,90
Ekonomik güvenlik	,579**	2,94	0,91
Konut güvenliği	,550**	3,07	0,94
Altyapı güvenliği	,584**	3,22	0,85
Afet güvenliği	,631**	2,88	0,75
Ulaşım güvenliği	,526**	2,03	0,72
Çevre güvenliği	,603**	3,15	0,84
Sağlık güvenliği	,661**	3,47	0,79
Su ve gıda güvenliği	,681**	2,42	0,83
Kentsel Güvenlik	—	2,98	0,52

Not: r_s = Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı, $p < ,01$ düzeyinde anlamlılık göstermektedir.

Korelasyon katsayıları incelendiğinde, en güçlü ilişkiler sırasıyla bireysel ve toplumsal güvenlik ($r_s = ,698$; Ort.= 3,20), su ve gıda güvenliği ($r_s = ,681$; Ort.= 2,42), sağlık güvenliği ($r_s = ,661$; Ort.= 3,47), güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet ($r_s = ,645$; Ort.= 3,40) afet güvenliği ($r_s = ,631$; Ort.= 2,88), çevre güvenliği ($r_s = ,603$; Ort.= 3,15) ile gözlenmiştir. Bu bulgular, bireylerin genel kentsel güvenlik algılarını en çok etkileyen faktörlerin; bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, sağlık hizmetleri ile sağlıklı ve temiz gıdaya erişimin sağlanması, afetlere karşı güvende olma ve güvenlik güçlerine duyulan güven düzeyi olduğunu göstermektedir. Öte yandan, altyapı güvenliği ($r_s = ,584$; Ort.= 3,22), ekonomik güvenlik ($r_s = ,579$; Ort.= 2,94), konut güvenliği ($r_s = ,550$; Ort.= 3,07) ve ulaşım güvenliği ($r_s = ,526$; Ort.= 2,03) alt ölçekleri genel güvenlik ile anlamlı ve pozitif ilişkili olmakla birlikte, görece olarak daha düşük korelasyon katsayılarına sahiptir.

Su ve gıda güvenliği ile afet güvenliği alt ölçekleri, yüksek korelasyon katsayılarına rağmen oldukça düşük ortalama değerler sergilemektedir. Bu durum, katılımcıların bu iki alandaki güvenlik koşullarına ilişkin önemli düzeyde memnuniyetsizlik yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Söz konusu alanlar, genel kentsel güvenlik algısı üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmakla birlikte, kentte güvenli yaşamın sağlanmasının önündeki temel zafiyet alanları olarak değerlendirilmektedir.

Sağlık güvenliği alt ölçeği ise hem yüksek ortalama puan hem de güçlü korelasyon katsayısı ile dikkat çekmektedir. Katılımcıların sağlık hizmetlerine erişim, tedavi süreçlerinin yeterliliği ve genel sağlık sistemine duyulan güven konusunda görece olumlu bir algıya sahip oldukları görülmektedir. Bu olumlu değerlendirme, genel güvenlik algısını anlamlı bir şekilde desteklemektedir.

Öte yandan, ulaşım güvenliği alt ölçeği hem korelasyon düzeyi hem de ortalama değeri açısından en alt sırada yer almaktadır. Bu bulgu, ulaşım güvenliğinin katılımcılar tarafından görece ihmal edilen ya da sorunlu görülen bir alan olarak değerlendirildiğine işaret etmektedir. Yaya ve bisikletli ulaşım koşulları, taşıt yollarının güvenliği ve yeterliliği, trafik kurallarına uyum gibi faktörler, genel güvenlik algısını sınırlı düzeyde de olsa olumsuz yönde etkilemektedir.

Ekonomik güvenlik algısının beklenenden daha sınırlı bir ilişki göstermesi ($r_s = ,579$), bireylerin ekonomik kırılganlıklarını genel güvenlik algısından ayrı bir düzlemde değerlendirme eğiliminde olduklarına işaret etmektedir. Bu bulgu, ekonomik kısıtlılığın (ya da olanakların) doğrudan ve mutlak biçimde düşük (ya da yüksek) güvenlik algısına yol açmadığını, bu durumun diğer bazı faktörlerle telafi edilebildiğini (ya da ekonomik güvenlik algısının yüksek olmasına rağmen kişilerin kendilerini daha az güvende hissetmelerine yol açan başka etkenlerin de var olabileceğini) düşündürmektedir. Bunun yanında konut güvenliği korelasyon katsayısı, bireylerin barınma koşullarını da genel güvenlik ölçeğinden görece daha bağımsız bir güvenlik boyutu olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Ulaşım güvenliği ile genel güvenlik arasındaki ilişkinin ($r_s = ,526$) görece daha zayıf kalması da dikkat çekmektedir. Bu sonuç, bireylerin bir bütün halinde kentsel güvenliği algılamak toplu taşıma, trafik veya yaya güvenliği gibi unsurları diğer güvenlik bileşenlerinden daha düşük düzeyde öncelikli bir alan olarak gördükleri ya da bu alandaki memnuniyet düzeylerinin genel güvenlik algısı üzerinde daha sınırlı düzeyde etkili olduğu anlamına gelmektedir. Genel olarak bakıldığında, tüm alt ölçeklerle istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişkiler kurulması, ölçeğin bütünsel yapısını desteklemektedir. Korelasyon katsayılarının tamamının 0,70'in altında kalması, çoklu doğrusal bağlantı riskinin bulunmadığını göstermekte; bu da her bir alt ölçeğin genel yapıya bağımsız katkı sunduğu anlamına gelmektedir. Bu yapısal çeşitlilik, kentsel güvenlik algısının tek bir belirleyene indirgenemeyecek kadar çok boyutlu olduğunu ortaya koymakta; farklı yaşam alanlarının, hizmet kalitesinin ve bireysel deneyimlerin güvenlik algısındaki yerini vurgulamaktadır.

3.6.6.2. Alt Ölçekler Arasındaki İlişkiler

Bu başlık altında, çalışmada yer alan on farklı alt güvenlik ölçeği arasındaki karşılıklı ilişkiler analiz edilmiştir. Amaç, farklı güvenlik bileşenlerinin birbirleriyle nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu ortaya koymak ve bireylerin bu güvenlik alanlarını ne ölçüde birlikte ya da ayrı değerlendirdiklerini belirlemektir.

Tablo 81. Alt Ölçekler Arası Spearman Korelasyonları

	BG	GG	EG	KG	TAG	AG	UG	ÇG	SG	SGG
Bireysel ve Toplumsal Güvenlik (BG)	1	,475	,373	,323	,314	,338	,182	,346	,459	,383
Güvenlik Güçleri (GG)		1	,286	,283	,268	,396	,233	,321	,394	,332
Ekonomik Güvenlik (EG)			1	,330	,312	,266	,209	,195	,356	,346
Konut Güvenliği (KG)				1	,314	,313	,151	,179	,280	,370
Temel Altyapı Güvenliği (AG)					1	,409	,310	,320	,301	,428
Afet Güvenliği (AG)						1	,353	,365	,325	,445
Ulaşım Güvenliği (UG)							1	,387	,236	,365
Çevre Güvenliği (ÇG)								1	,352	,396
Sağlık Güvenliği (SG)									1	,389
Su ve Gıda Güvenliği (SGG)										1

Not: Tüm korelasyonlar $p < 0,01$ düzeyinde anlamlıdır (Spearman's rho).

Alt ölçekler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla parametrik olmayan Spearman sıralama korelasyonu analizi uygulanmıştır. Tüm alt ölçekler arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde korelasyonlar tespit edilmiştir ($p < 0,01$). Bu bulgu, ölçeğin kuramsal kurgusunu desteklemekte; çok boyutlu bir yapıya sahip olan güvenlik algısının farklı bileşenlerinin birbirinden tamamen kopuk olmadığını, belirli ölçülerde birlikte değişim gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Tüm korelasyonların anlamlı ve pozitif yönde olması, genel ölçeğin yapısal bütünlüğünü ve alt boyutlar arası içsel tutarlılığı desteklemektedir. Buna karşılık hiçbir korelasyon değerinin ,70'in üzerine çıkmaması, çoklu doğrusal bağlantı riskinin bulunmadığını göstermektedir. Bu durum, her bir alt ölçeğin genel güvenlik algısına farklı ve özgün katkılar sunduğunu; alt boyutlar arasında anlamlı bağlar bulunsun da bunların aynı kavramı tekrar etmediğini ifade etmektedir. Alt ölçekler arasında en yüksek korelasyon, su ve gıda güvenliği ile afet güvenliği arasında gözlenmiştir ($r = ,445$); bu durum, afetlerin su ve gıda temini üzerindeki doğrudan etkisi ve bu iki güvenlik unsurunun birlikte algılanma eğilimini göstermektedir. Benzer şekilde, altyapı güvenliği ile su ve gıda güvenliği ($r = ,428$) ve sağlık güvenliği ile bireysel ve toplumsal güvenlik ($r = ,459$) arasında da dikkat çekici korelasyonlar bulunmuştur. Bu ilişkiler, bireylerin

sağlık, barınma, gıda gibi temel ihtiyaçlarına yönelik güvenlik algılarının birbirine paralel geliştiğini göstermektedir. Buna karşın ulaşım güvenliği ile bireysel/toplumsal güvenlik ($r = ,182$) ve ulaşım güvenliği ile konut güvenliği ($r = ,151$) arasındaki korelasyonlar daha zayıf düzeydedir. Bu durum, bireylerin ulaşım kaynaklı riskleri diğer güvenlik unsurlarından daha bağımsız bir biçimde değerlendirdiğini düşündürmektedir. Öte yandan, ekonomik güvenlik alt ölçeği; sağlık ($r = ,356$), konut ($r = ,330$), su ve gıda ($r = ,346$) ve bireysel/toplumsal güvenlik ($r = ,373$) gibi temel yaşam alanlarıyla orta düzeyde ilişki göstermesine rağmen, beklenenden daha düşük korelasyon katsayılarına sahiptir. Ekonomik güvenliğin çok daha belirleyici olması beklenirken, bazı ilişkilerin görece zayıf kalması (örneğin ekonomik güvenlik ile çevre güvenliği $r = ,195$; ulaşım güvenliği $r = ,209$) bireylerin ekonomik koşulları ile kentsel hizmet altyapısını farklı boyutlarda algıladıklarına işaret edebilir. Bu durum, kent sakinlerinin hizmet kalitesine ve altyapıya dair güvenlik algılarını yalnızca maddi koşullara indirgemediğini; bu alanlarda kurumsal kapasite, yerel yönetim performansı veya fiziksel çevre gibi daha yapısal unsurları dikkate aldığını göstermektedir. Bireysel ve toplumsal güvenlik ile güvenlik güçlerinden duyulan memnuniyet arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,475$; $p < 0,01$). Bu bulgu, bireylerin kişisel ve toplumsal güvenlik algı düzeylerinin, güvenlik güçlerine duyulan güven ve memnuniyetle paralel biçimde değiştiğini göstermektedir. Güvenlik hizmetlerinin etkin, adil ve ulaşılabilir şekilde sunulması, yalnızca bireyin kendini güvende hissetmesini değil, aynı zamanda sosyal çevresine ve kamusal düzene olan güvenini de artırmaktadır. Bu sonuç, güvenlik güçlerinin algılanan performansının, kentsel güvenlik hissinin hem bireysel hem de toplumsal boyutlarında belirleyici bir rol oynadığını göstermesi açısından önemlidir. Sonuç olarak, alt ölçekler arası korelasyon yapısı, güvenlik algısının bütüncül ancak çok boyutlu bir yapıda değerlendirildiğini ortaya koymakta; aynı zamanda bireylerin farklı güvenlik alanlarını birbirinden bağımsız hatta öncelikli güvenlik alanları temelinde değerlendirdiklerini göstermektedir. Bu bulgular, kentsel güvenliğe ilişkin politika üretiminde sadece ekonomik koşulların değil, aynı zamanda hizmetlerin sunumu, fiziksel çevre kalitesi ve sosyal ilişkiler gibi çok yönlü faktörlerin de dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir.

3.6.6.3. Madde-Alt Ölçek İlişkileri

Bu bölümde, her bir alt ölçeği oluşturan tekil maddelerin, ait oldukları alt ölçek toplam puanlarıyla olan ilişkileri incelenmiştir. Yapılan korelasyon analizleriyle

maddelerin içeriksel tutarlılığı, alt ölçeği temsil etme gücü ve kavramsal uyumu değerlendirilmiştir.

Tablo 82. Bireysel ve Toplumsal Güvenlik Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)

Madde	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
Gece dışarıda yalnız yürüdüğümde kendimi güvende hissediyorum.	,811**	2,74	1,223
Yaşadığım konutta gece kendimi güvende hissediyorum.	,584**	4,08	0,963
Bu şehirde yaşayan insanların çoğunun güvenilir olduğuna inanıyorum.	,708**	2,80	0,992
Bir sorun yaşadığımda çevremdeki insanların bana yardımcı olacağına inanıyorum.	,646**	3,49	0,898
Bu şehirde, kimliğim (örneğin cinsiyet, inanç, kültür vb.) nedeniyle ayrımcılığa uğradığımı düşünmüyorum.	,788**	3,34	1,137
Dışarıdayken kendimi korumak için özel önlemler alma ihtiyacı duymuyorum (örneğin biber gazı taşımak, gece toplu taşıma kullanmamak gibi).	,808**	2,75	1,235
Alt Ölçek Genel Ortalaması	—	3,20	0,802

Not: r_s = Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı $p < ,01$ düzeyinde anlamlılık göstermektedir.

Bireysel ve toplumsal güvenlik alt ölçeğine ait her bir maddenin, alt ölçek toplam puanıyla olan ilişkisini belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizinde, tüm maddelerin alt ölçekle anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir ($p < ,01$). Korelasyon katsayıları ,584 ile ,811 arasında değişmektedir. Bununla birlikte, korelasyon değerlerinin yanı sıra, her bir ifadenin ortalama puanı da alt ölçeğin nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. En yüksek korelasyon, “Gece dışarıda yalnız yürüdüğümde kendimi güvende hissediyorum” ($r_s = ,811$; Ort.= 2,74) ve “Dışarıdayken kendimi korumak için özel önlemler alma ihtiyacı duymuyorum” ($r_s = ,808$; Ort.= 2,75) ifadelerinde gözlenmiştir. Bu iki maddenin görece düşük ortalama değerlerine rağmen alt ölçekle çok güçlü korelasyon göstermesi, bireylerin fiziksel güvenlik risklerini bireysel güvenlik algılarının temel belirleyicisi olarak gördüklerini göstermektedir. Düşük ortalamalar ise, Afyonkarahisar’da yaşayan bireylerin kamusal alanda kendilerini tam anlamıyla güvende hissetmediklerine işaret etmektedir. “Bu şehirde, kimliğim nedeniyle ayrımcılığa uğradığımı düşünmüyorum” ($r_s = ,788$; Ort.= 3,34) ifadesi ise hem yüksek korelasyon hem de ortalama düzeyi bakımından dikkat çekicidir. Bu durum, toplumsal kapsayıcılık ve ayrımcılık yaşamama durumunun bireylerin güvenlik algılarında önemli ve olumlu bir yer tuttuğunu düşündürmektedir. Benzer şekilde, “Bu şehirde yaşayan insanların çoğunun güvenilir olduğuna inanıyorum” ($r_s = ,708$; Ort.= 2,80) ve “Bir sorun

yaşadığımda çevremdeki insanların bana yardımcı olacağına inanıyorum” ($r_s = ,646$; Ort.= 3,49) ifadeleri de alt ölçekle anlamlı ilişki göstermektedir. Özellikle “Bu şehirde yaşayan insanların çoğunun güvenilir olduğuna inanıyorum” ($r_s = ,708$; Ort.= 2,80) ve “Bir sorun yaşadığımda çevremdeki insanların bana yardımcı olacağına inanıyorum” ($r_s = ,646$; Ort.= 3,49) ifadeleri arasında dikkat çekici bir fark bulunmaktadır. İlk ifade, kentte yaşayan insanlara yönelik daha genel bir güven algısını ölçerken; ikinci ifade, teorik olarak bir sorun yaşandığında çevrede bulunan bireylerin yardım etme potansiyeline dair bir güveni yansıtmaktadır. Araştırma kapsamında bu ikinci ifadenin amacı, fiziksel çevrede karşılaşılan toplumsal destek kapasitesini sorgulamaktır; yani burada kastedilen “çevremdeki insanlar” ifadesi, aile veya arkadaş çevresi değil, sokakta, parkta ya da toplu taşımada karşılaşılabilecek kişiler gibi geniş anlamda kent sakinlerini içermektedir. Ancak elde edilen sonuçlar, özellikle ortalama puanlar karşılaştırıldığında, bu ifadenin katılımcılar tarafından daha çok yakın çevre (aile, arkadaş, komşu) olarak anlaşılmış olabileceğini düşündürmektedir. Zira genel kent halkına duyulan güven düşüken (Ort.= 2,80), çevresinden yardım göreceğine olan inanç daha yüksektir (Ort.= 3,49).

Alt ölçekle en düşük korelasyon ise, “Yaşadığım konutta gece kendimi güvende hissediyorum” ($r_s = ,584$; Ort.= 4,08) ifadesinde gözlenmiştir. Bu madde, tüm ifadeler arasında en yüksek ortalamaya sahiptir. Bu durum, bireylerin kendi özel alanlarında (konut içinde) kendilerini genel çevreye kıyasla daha güvende hissettiklerini; ancak bu güvenliğin, bireysel ve toplumsal güvenlik algısının genel düzeyine daha sınırlı katkı sağladığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle, bireyler evlerinde güvende hissetse de, dış dünyaya veya toplumsal ilişkilere dair daha karmaşık ve değişken bir güvenlik algısı taşımaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, hem bireysel güvenlik (bedensel tehditlerden korunma, kamusal alanda güvende hissetme) hem de toplumsal güvenlik (sosyal destek, ayrımcılığa uğramama) temaları bu alt ölçek kapsamında anlamlı ve güçlü biçimde temsil edilmektedir. İfade ortalamaları ile korelasyon katsayıları birlikte ele alındığında, alt ölçeği oluşturan maddelerin yalnızca yapısal değil, aynı zamanda algısal çeşitlilik açısından da dengeli ve bütünlüklü bir ölçüm sunduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 83. Güvenlik Güçleri Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)

Madde	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
İhtiyaç halinde, güvenlik güçlerine kolayca ulaşabileceğimi düşünüyorum.	,850**	3,67	1,03
Acil durumlarda, güvenlik güçlerinin olaylara hızlıca müdahale edeceğine inanıyorum.	,901**	3,38	1,08
Güvenlik güçlerinin asayişi sağlama konusunda etkili olduğunu düşünüyorum.	,870**	3,32	1,00
Güvenlik sorunlarıyla ilgili resmi kurumlara başvurduğumda, bana etkili bir şekilde yardımcı olacaklarına inanıyorum.	,827**	3,20	1,03
Alt Ölçek Genel Ortalaması	—	3,40	0,90

Not: r_s = Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı $p < ,01$ düzeyinde anlamlılık göstermektedir.

Güvenlik güçlerine ilişkin alt ölçekte yer alan dört ifadenin tamamı, toplam alt ölçek puanıyla yüksek ve anlamlı düzeyde korelasyon göstermektedir ($p < ,01$). Korelasyon katsayıları ,827 ile ,901 arasında değişmektedir ve bu durum, maddelerin kavramsal bütünlük açısından alt ölçeği oldukça tutarlı şekilde temsil ettiğini göstermektedir. En yüksek korelasyon, “Acil durumlarda, güvenlik güçlerinin olaylara hızlıca müdahale edeceğine inanıyorum” ($r_s = ,901$; Ort.= 3,38) ifadesinde gözlenmiştir. Bu bulgu, güvenlik algısında özellikle acil müdahale kapasitesine duyulan güvenin belirleyici bir unsur olduğunu göstermektedir. Bu ifadeyi sırasıyla, “Güvenlik güçlerinin asayişi sağlama konusunda etkili olduğunu düşünüyorum” ($r_s = ,870$; Ort.= 3,32) ve “İhtiyaç halinde, güvenlik güçlerine kolayca ulaşabileceğimi düşünüyorum” ($r_s = ,850$; Ort.= 3,67) izlemektedir. Bu üç madde, güvenlik güçlerinin erişilebilirliği, müdahale kabiliyeti ve asayiş sağlama yeterliliği gibi doğrudan kolluk hizmetlerine yönelik unsurların, bireylerin genel güvenlik memnuniyetinde merkezi bir yere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan, “Güvenlik sorunlarıyla ilgili resmi kurumlara başvurduğumda, bana etkili bir şekilde yardımcı olacaklarına inanıyorum” ifadesi görece daha düşük bir korelasyon katsayısına ($r_s = ,827$) sahip olmakla birlikte hâlâ güçlü bir yapısal ilişki sunmaktadır. Ancak ortalama değer diğer maddelere kıyasla en düşük düzeyde olması (Ort.= 3,20), bireylerin özellikle bürokratik süreçler ve kurumsal destek mekanizmaları konusunda daha temkinli ve sınırlı bir güven algısına sahip olabileceğini düşündürmektedir. Genel olarak ortalamalar 3,20 ile 3,67 arasında değişmekte olup, tüm ifadeler orta ile yüksek arasında değerlendirilebilecek bir güven algısını yansıtmaktadır. Alt ölçek genel ortalamasının (Ort.= 3,40) da bu dengeyi desteklediği söylenebilir. Bu bulgular, kentte güvenlik güçlerinin erişilebilirliği ve müdahale kapasitesi açısından

olumlu bir izlenim oluştuğunu; ancak bu olumlu algının, doğrudan kolluk hizmetleri dışındaki daha geniş kurumsal güvenlik sistemlerine (örneğin bürokratik başvuru mekanizmaları) kıyasla daha sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 84. Ekonomik Güvenlik Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)

Madde	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
Ekonomik durumum sayesinde gelecekteki hedeflerime ulaşabileceğimi düşünüyorum.	,841**	2,79	1,188
Gıda, barınma, sağlık, ulaşım gibi temel ihtiyaçlarımı kolaylıkla karşılayabiliyorum.	,754**	3,82	0,939
Temel ihtiyaçlarımın yanı sıra kişisel gelişim ve dinlenme gibi etkinliklere de bütçe ayırabiliyorum.	,815**	2,59	1,178
Gelecekteki ihtiyaçlarım için (örneğin emeklilik, sağlık) düzenli olarak birikim yapıyorum.	,801**	2,55	1,182
Alt Ölçek Genel Ortalaması	—	2,94	0,91

Ekonomik güvenlik alt ölçeğine ait dört maddenin alt ölçek toplam puanıyla olan ilişkilerini belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizinde, tüm maddelerin yüksek düzeyde, anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,01$). Korelasyon katsayıları ,754 ile ,841 arasında değişmektedir. En yüksek korelasyon, “Ekonomik durumum sayesinde gelecekteki hedeflerime ulaşabileceğimi düşünüyorum” ($r_s = ,841$) ifadesinde gözlenmiştir. Bu güçlü ilişki, bireylerin ekonomik güvenlik algılarında geleceğe dönük beklenti ve iyimserliğin belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Bununla birlikte, bu ifadeye verilen ortalama puan (Ort.= 2,79) alt ölçek ortalamasının altında kalmakta; bu durum, ekonomik güvenlik algısının biçimlenmesinde geleceğe ilişkin beklentilerin teorik olarak önemli olsa da, uygulamada büyük oranda karşılanmadığını ve bireylerin bu konuda görece daha kötümser bir değerlendirme yaptıklarını düşündürmektedir. Alt ölçekle yüksek düzeyde korelasyon gösteren diğer iki ifade olan “Temel ihtiyaçlarımın yanı sıra kişisel gelişim ve dinlenme gibi etkinliklere de bütçe ayırabiliyorum” ($r_s = ,815$; Ort.= 2,59) ve “Gelecekteki ihtiyaçlarım için düzenli olarak birikim yapıyorum” ($r_s = ,801$; Ort.= 2,55) da benzer şekilde yüksek korelasyon katsayılarına rağmen düşük ortalamalara sahiptir. Bu sonuç, ekonomik güvenlik algısının bireyler nezdinde uzun vadeli planlama, tasarruf ve yaşam kalitesine yatırım yapabilme kapasitesiyle güçlü biçimde ilişkili olduğunu; ancak mevcut ekonomik koşulların bu beklentileri karşılamada yetersiz kaldığını düşündürmektedir. Diğer taraftan, “Gıda,

barınma, sağlık, ulaşım gibi temel ihtiyaçlarımı kolaylıkla karşılayabiliyorum” ifadesi hem alt ölçekle yüksek düzeyde korelasyon göstermekte ($r_s = ,754$) hem de tüm maddeler arasında en yüksek ortalamaya sahiptir (Ort.= 3,82). Bu durum, bireylerin ekonomik güvenlik algısında mevcut temel ihtiyaçları karşılama durumunun görece olumlu değerlendirildiğini, ancak uzun vadeli ekonomik güvencelere ilişkin algının daha sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Genel olarak elde edilen bu bulgular, ekonomik güvenlik algısının yalnızca geçim düzeyine değil, aynı zamanda geleceğe yönelik güven, birikim yapabilme ve yaşam standardını sürdürebilme imkânına da dayandığını; fakat bu alanlarda tatmin düzeyinin düşüklüğünün, güvenlik algısını sınırlandırdığını göstermektedir. Alt ölçeğe ait tüm ifadelerin yüksek korelasyon katsayıları ise ölçeğin yapısal tutarlılığını ve kavramsal geçerliliğini güçlü biçimde desteklemektedir.

Tablo 85. Konut Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)

Madde	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
Yaşadığım konuttaki güvenlik önlemlerinin (kilit sistemleri, güvenlik kameraları) yeterli olduğunu düşünüyorum.	,754**	3,31	1,142
Yaşadığım binanın deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edildiğini ve depreme dayanıklı olduğunu düşünüyorum.	,808**	3,17	1,176
Yaşadığım binadaki yangın güvenliği önlemlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.	,781**	2,71	1,211
Yaşadığım binadaki yapı elemanlarının (asansör, merdiven korkulukları, bina giriş kapısı) güvenli olduğunu düşünüyorum.	,782**	3,10	1,237
Alt Ölçek Genel Ortalaması	—	3,07	0,94

Konut güvenliği alt ölçeğine ait dört maddenin, alt ölçek toplam puanıyla olan ilişkilerini belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizinde, tüm maddelerin istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde yüksek düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,01$). Korelasyon katsayıları ,754 ile ,808 arasında değişmektedir. En yüksek korelasyon, “Yaşadığım binanın deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edildiğini ve depreme dayanıklı olduğunu düşünüyorum” ($r_s = ,808$) maddesinde gözlenmiştir. Bu ifade, ortalama düzeyi (Ort.= 3,17) ile alt ölçek ortalamasının biraz üzerinde yer almaktadır. Bu bulgu, bireylerin konut güvenliği algılarında yapısal sağlamlık ve afetlere karşı dayanıklılığın belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Aynı şekilde, “Yaşadığım binadaki yapı elemanlarının güvenli olduğunu düşünüyorum” ($r_s = ,782$; Ort.= 3,10) ve “Yaşadığım binadaki yangın güvenliği önlemlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum” ($r_s = ,781$; Ort.= 2,71) ifadeleri de alt ölçekle yüksek düzeyde ilişkilidir. Özellikle yangın güvenliği maddesi, ortalama puan açısından tüm ifadeler

içinde en düşük değere sahiptir. Bu durum, yangınla ilgili donanımların (örneğin alarm, söndürücü, acil çıkış gibi) kullanıcılar tarafından görece daha yetersiz bulunduğunu; ancak bu başlığın alt ölçekle yüksek düzeyde ilişki göstermesi, yangın güvenliğinin konut güvenliği algısının şekillenmesinde önemli bir bileşen olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. “Yaşadığım konuttaki güvenlik önlemlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum” ifadesi de alt ölçekle yüksek düzeyde ilişkilidir ($r_s = ,754$) ve ortalaması en yüksek olan madde olarak dikkat çekmektedir (Ort.= 3,31). Bu bulgu, bireylerin doğrudan kendi kontrol alanlarına giren bireysel güvenlik sistemlerini (kilitler, kameralar vb.) görece daha olumlu değerlendirdiklerini düşündürmektedir. Genel olarak, maddelerin hem korelasyon düzeylerinin yüksekliği hem de ortalama puanların konut güvenliği bağlamında belirgin bir dağılım göstermesi, bu alt ölçeğin bireylerin fiziksel çevresel donanımlar ve yapısal özellikler üzerinden şekillenen konut güvenliği algılarını bütünlüklü şekilde ölçtüğünü göstermektedir. Özellikle afet riski, yangın güvenliği ve yapısal güvenliğe dair değerlendirmelerin, bireyin genel konut güvenliği algısını doğrudan etkileyen kritik unsurlar olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bu bulgular, alt ölçeğin hem kavramsal geçerliliğini hem de ölçüm güvenilirliğini desteklemektedir.

Tablo 86. Temel Altyapı Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)

Madde	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
Bu şehirde su altyapısının güvenli olduğunu ve su kesintilerinin nadir yaşandığını düşünüyorum.	,822**	3,11	1,128
Bu şehirde elektrik altyapısının güvenli olduğunu ve elektrik kesintilerinin nadir yaşandığını düşünüyorum.	,816**	3,12	1,121
Bu şehirde doğalgaz altyapısının güvenli olduğunu ve sızıntı gibi risklere karşı gerekli önlemlerin alındığını düşünüyorum.	,733**	3,44	0,889
Alt Ölçek Genel Ortalaması	—	3,22	0,85

Temel altyapı güvenliği alt ölçeğine ait üç maddenin, alt ölçek toplam puanıyla olan ilişkilerini belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizinde tüm maddelerin istatistiksel olarak anlamlı ve yüksek düzeyde pozitif korelasyon gösterdiği tespit edilmiştir ($p < 0,01$). Korelasyon katsayıları ,733 ile ,822 arasında değişmektedir. Bu bulgular, alt ölçeği oluşturan tüm maddelerin ölçekle yapısal olarak güçlü bir bütünlük içinde olduğunu ortaya koymaktadır. En yüksek korelasyon, “Bu şehirde su altyapısının güvenli olduğunu ve su kesintilerinin nadir yaşandığını düşünüyorum” ($r_s = ,822$) ifadesinde gözlenmiştir. Bu madde, ortalama değeriyle (Ort.= 3,11) alt ölçek ortalamasına oldukça yakın bir seviyededir. Benzer şekilde, “Bu şehirde elektrik altyapısının güvenli

olduğunu ve elektrik kesintilerinin nadir yaşandığını düşünüyorum” ($r_s = ,816$; Ort.= 3,12) ifadesi de yüksek korelasyon katsayısına ve benzer ortalama düzeyine sahiptir. Bu durum, bireylerin altyapı güvenliği algılarında en çok su ve elektrik hizmetlerinin sürekliliği ve güvenilirliği üzerinden değerlendirme yaptıklarını düşündürmektedir. Alt ölçekle görece daha düşük ancak hâlâ yüksek düzeyde korelasyon gösteren madde ise “Bu şehirde doğalgaz altyapısının güvenli olduğunu ve sızıntı gibi risklere karşı gerekli önlemlerin alındığını düşünüyorum” ifadesidir ($r_s = ,733$). Bu madde, diğerlerinden farklı olarak daha yüksek ortalama puanla (Ort.= 3,44) değerlendirilmiştir. Bu durum, doğalgaz sistemlerine duyulan güvenin diğer altyapı unsurlarına göre görece daha olumlu algılandığını göstermektedir. Ancak korelasyon katsayısının görece daha düşük olması, bu maddenin genel altyapı güvenliği algısı içindeki belirleyiciliğinin daha sınırlı olabileceğini düşündürmektedir. Genel olarak bu bulgular, bireylerin altyapı güvenliğini hem teknik yeterlilik (kesinti, süreklilik) hem de risklere karşı alınan önlemler temelinde değerlendirdiklerini göstermektedir. Maddelerin tamamının yüksek korelasyon katsayısı sunması, bu alt ölçeğin yapısal geçerliliğini ve içeriksel tutarlılığını açık biçimde desteklemektedir.

Tablo 87. Afet Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)

Madde	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
Bu şehirde okul, hastane, köprü gibi kamusal yapıların deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edildiğini ve depreme dayanıklı olduğunu düşünüyorum.	,776**	2,85	1,124
Bu şehrin sel ve su taşkınlarına karşı gerekli önlemleri aldığına ve güvenli olduğuna inanıyorum.	,803**	2,57	0,959
Bu şehirde itfaiyenin yangınlara hızlı ve etkili şekilde müdahale edebileceğine inanıyorum.	,656**	3,39	0,879
Bu şehirde afet ve acil durumlara yönelik hazırlıkların etkili şekilde yapıldığını düşünüyorum.	,782**	2,70	0,871
Alt Ölçek Genel Ortalaması	—	2,88	0,75

Afet güvenliği alt ölçeğine ait dört maddenin, alt ölçek toplam puanıyla olan ilişkisini belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizinde, tüm maddelerin alt ölçekle anlamlı ve pozitif yönde yüksek düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,01$). Korelasyon katsayıları ,656 ile ,803 arasında değişmekte olup, bu durum alt ölçeği oluşturan maddelerin yapısal bütünlük içinde olduğunu göstermektedir. En yüksek korelasyon, “Bu şehrin sel ve su taşkınlarına karşı gerekli önlemleri aldığına ve güvenli

olduğuna inanıyorum” ifadesinde gözlenmiştir ($r_s = ,803$). Bu ifade aynı zamanda tüm maddeler arasında en düşük ortalamaya sahip olanıdır (Ort.= 2,57). Bu durum, bireylerin sel ve taşkınlara karşı alınan önlemleri yetersiz bulduklarını ve afet güvenliği algısını şekillendirirken bu alanı oldukça belirleyici bir faktör olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Benzer şekilde, “Bu şehirde afet ve acil durumlara yönelik hazırlıkların etkili şekilde yapıldığını düşünüyorum” ifadesi de yüksek düzeyde korelasyon sunmaktadır ($r_s = ,782$) ve ortalama değeri (Ort.= 2,70) alt ölçek genel ortalamasının altında kalmaktadır. Bu bulgu, bireylerin afet ve acil durum planlamalarını yetersiz bulduğunu düşündürmekle birlikte, bu konunun genel afet güvenliği algısında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Deprem önlemleriyle ilgili ifade olan “Kamusal yapıların deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edildiğini düşünüyorum” ($r_s = ,776$; Ort.= 2,85) ise alt ölçekle güçlü bir ilişki sunmakta, ancak ortalama düzeyi yine sınırlı güveni işaret etmektedir. Tüm bu ifadelerde benzer biçimde, bireylerin afet güvenliği algısında kurumsal hazırlıkların, yapısal güvenliğin ve afet öncesi alınan önlemlerin merkezi rol oynadığı görülmektedir. Dört madde içinde yalnızca biri -“Bu şehirde itfaiyenin yangınlara hızlı ve etkili şekilde müdahale edebileceğine inanıyorum”- diğerlerinden farklı olarak daha yüksek bir ortalamaya sahiptir (Ort.= 3,39), ancak alt ölçekle ilişkisi görece daha düşük düzeydedir ($r_s = ,656$). Bu durum, bireylerin yangına müdahale kapasitesini görece olarak daha olumlu değerlendirdiklerini, ancak yangınla ilgili müdahaleyi afet güvenliği bütünlüğü içinde ikincil düzeyde bir faktör olarak gördüklerini düşündürmektedir. Genel olarak afet güvenliği algısının, önleyici tedbirler, hazırlık süreçleri ve yapısal dayanıklılık gibi unsurlar üzerinden şekillendiği; buna karşılık müdahale kapasitesinin bu algıyı belirlemede daha sınırlı bir etkisinin olduğu söylenebilir. Bu yönüyle alt ölçek, afet yönetiminin farklı aşamalarını dengeli biçimde yansıtan anlamlı ve tutarlı bir ölçüm çerçevesi sunmaktadır.

Tablo 88. Ulaşım Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)

Madde	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
Bu şehirde kaldırımların yaya güvenliği için yeterince geniş, düzgün ve bakımlı olduğunu düşünüyorum.	,792**	2,27	1,058
Bu şehirde, ulaşım amacıyla bisiklet kullanmanın güvenli olduğunu düşünüyorum.	,732**	1,82	0,876
Bu şehirde taşıt yollarının (örneğin, yol genişliği, zemin durumu, otopark yerleri) yeterli ve güvenli olduğunu düşünüyorum.	,760**	2,00	1,002
Bu şehirde, toplu taşımının başta dezavantajlı gruplar (engelli, yaşlı, kadın, çocuk gibi) olmak üzere herkes için güvenli ve erişilebilir olduğunu düşünüyorum.	,756**	2,30	1,039
Bu şehirde yayaaların ve sürücülerin trafik kurallarına büyük ölçüde uyduğunu düşünüyorum.	,640**	1,76	0,904
Alt Ölçek Genel Ortalaması	—	2,03	0,72

Ulaşım güvenliği alt ölçeğine ait beş maddenin, alt ölçek toplam puanıyla olan ilişkilerini belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizinde, tüm maddelerin alt ölçekle istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde yüksek düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,01$). Korelasyon katsayıları ,640 ile ,792 arasında değişmektedir. Bu durum, alt ölçeği oluşturan tüm maddelerin yapısal olarak bütünlük içinde olduğunu göstermektedir. En yüksek korelasyon, “Bu şehirde kaldırımların yaya güvenliği için yeterince geniş, düzgün ve bakımlı olduğunu düşünüyorum” ($r_s = ,792$) ifadesinde gözlenmiştir. Bu ifade, ortalama değeri bakımından (Ort.= 2,27) düşük bir değerlendirmeye sahiptir. Benzer şekilde, “Bu şehirde taşıt yollarının yeterli ve güvenli olduğunu düşünüyorum” ($r_s = ,760$; Ort.= 2,00) ve “Toplu taşımının herkes için erişilebilir ve güvenli olduğunu düşünüyorum” ($r_s = ,756$; Ort.= 2,30) ifadeleri de alt ölçekle yüksek düzeyde korelasyon göstermektedir. Bu bulgular, bireylerin kentsel ulaşım altyapısına yönelik memnuniyet düzeyinin düşük olduğunu, ancak bu alanların ulaşım güvenliği algısının oluşmasında temel belirleyiciler arasında yer aldığını göstermektedir. En düşük ortalama puan ise, “Bu şehirde, ulaşım amacıyla bisiklet kullanmanın güvenli olduğunu düşünüyorum” (Ort.= 1,82) ve “Yayaaların ve sürücülerin trafik kurallarına büyük ölçüde uyduğunu düşünüyorum” (Ort.= 1,76) ifadelerinde gözlenmiştir. Özellikle trafik kurallarına uyum konusundaki düşük ortalama ve daha düşük korelasyon katsayısı ($r_s = ,640$), bu faktörün ulaşım güvenliği algısında daha az belirleyici olduğu şeklinde yorumlanabilir. Buna karşın, bisiklet ulaşımı da düşük ortalamaya sahip olmakla birlikte alt ölçekle yüksek oranda ilişkili olması ($r_s = ,732$),

alternatif ulaşım araçlarına dair algının ulaşım güvenliği algısına önemli katkılar sunduğunu düşündürmektedir. Genel olarak, ulaşım güvenliği alt ölçeği, altyapı kalitesi, erişilebilirlik, kurallara uyum ve alternatif ulaşım biçimleri gibi çeşitli boyutları kapsayan çok yönlü bir ölçüm sağlamaktadır. Alt ölçek ortalamasının görece düşük çıkması (Ort.= 2,03), bireylerin ulaşım alanında kendilerini yeterince güvende hissetmediklerini ortaya koyarken; yüksek korelasyonlar, maddelerin kavramsal olarak tutarlı ve iç bütünlüğü yansıtan nitelikte olduğunu göstermektedir.

Tablo 89. Çevre Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)

Madde	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
Bu şehirde çöp toplama ve temizlik hizmetlerinin çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden gerçekleştiğini düşünüyorum.	,703**	3,28	1,116
Bu şehirde atık su ve kanalizasyon hizmetlerinin çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden gerçekleştiğini düşünüyorum.	,747**	3,13	1,030
Yaşadığım bölgede ses düzeyinin günlük yaşamımı olumsuz etkilediğini düşünmüyorum.	,783**	3,09	1,260
Bu şehirdeki hava kalitesinin sağlık açısından risk oluşturmadığını düşünüyorum.	,783**	3,11	1,005
Alt Ölçek Genel Ortalaması	—	3,15	0,84

Çevre güvenliği alt ölçeğine ait dört ifadenin, alt ölçek toplam puanıyla olan ilişkilerini belirlemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizinde tüm maddelerin çevre güvenliği puanıyla anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir ($p < 0,01$). Korelasyon katsayılarının ,703 ile ,783 arasında değiştiği görülmektedir. Bu bulgu, çevre güvenliğine ilişkin ifadelerin yapısal ve kavramsal tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. En yüksek korelasyon değerleri, “Yaşadığım bölgede ses düzeyinin günlük yaşamımı olumsuz etkilediğini düşünmüyorum” ($r_s = ,783$) ve “Bu şehirdeki hava kalitesinin sağlık açısından risk oluşturmadığını düşünüyorum” ($r_s = ,783$) ifadelerinde görülmektedir. Bu iki maddenin ortalama değerleri de birbirine oldukça yakındır (sırasıyla Ort.= 3,09 ve Ort.= 3,11) ve alt ölçek ortalamasına oldukça yakın seyretmektedir. Bu durum, bireylerin çevre güvenliğini algıarken özellikle hava kirliliği ve gürültü düzeyi gibi doğrudan yaşam kalitesini etkileyen unsurları öncelikli değerlendirme kriterleri olarak ele aldıklarını göstermektedir. Atık su ve kanalizasyon hizmetlerine ilişkin ifade de hem güçlü bir korelasyon değeri ($r_s = ,747$) hem de yüksek bir ortalama puan (Ort.= 3,13) sunmaktadır. Benzer şekilde, çöp toplama ve temizlik hizmetlerine ilişkin ifade de görece güçlü bir ilişki göstermektedir ($r_s = ,703$; Ort.= 3,28). Bu sonuçlar, altyapı temelli çevresel hizmetlerin -özellikle sağlık ve temizlik açısından

risk içermemesi durumunda- bireylerin çevre güvenliği algısını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Genel olarak, çevre güvenliği alt ölçeği; hava kalitesi, gürültü, temizlik, atık su ve kanalizasyon sistemleri gibi çevresel risklerin algılanmasına ilişkin kapsamlı ve dengeli bir yapı sergilemektedir. Tüm maddelerin hem yapısal geçerlik sunması hem de birbirine yakın ortalama değerler taşıması, alt ölçeğin iç tutarlılığının ve kavramsal bütünlüğünün güçlü olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 90. Sağlık Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)

Madde	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
Bu şehirde sağlık kuruluşlarına (örneğin sağlık ocağı, hastane) kolayca ulaşabiliyorum.	,709**	3,86	0,990
Bu şehirde randevu alma ve muayene olmanın hızlı ve pratik olduğunu düşünüyorum.	,813**	2,81	1,260
Bu şehirde tedavi ve yatış süreçlerinin yeterli ve güvenilir olduğunu düşünüyorum.	,863**	3,05	1,168
Bu şehirde ambulans ve acil servis hizmetlerinin hızlı ve etkili olduğunu düşünüyorum.	,664**	3,60	0,925
Bu şehirde doktor tarafından yazılan ilaçlara kolayca erişebiliyorum.	,626**	4,00	0,810
Alt Ölçek Genel Ortalaması	—	3,47	0,79

Sağlık güvenliği alt ölçeğini oluşturan beş ifadeye ilişkin Spearman korelasyon analizinde, tüm maddelerin alt ölçek toplam puanıyla anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür ($p < 0,01$). Korelasyon katsayılarının ,626 ile ,863 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu durum, alt ölçeğin yapısal tutarlılığının güçlü olduğunu ve her bir maddenin sağlık güvenliği algısını açıklamada işlevsel olduğunu göstermektedir. En yüksek korelasyon, “Bu şehirde tedavi ve yatış süreçlerinin yeterli ve güvenilir olduğunu düşünüyorum” ifadesinde gözlenmiştir ($r_s = ,863$; Ort.= 3,05). Bu durum, yapısal açıdan bakıldığında söz konusu maddenin alt ölçekle son derece tutarlı hareket ettiğini, dolayısıyla sağlık güvenliği algısını ölçmede güçlü bir katkı sunduğunu göstermektedir. Ancak ortalama değer alt ölçek ortalamasının (Ort.= 3,47) belirgin şekilde altında kalması, bireylerin bu alandaki deneyim ve memnuniyet düzeylerinin görece daha düşük olduğunu; dolayısıyla maddenin sağlık güvenliği algısında yapısal olarak belirleyici, ancak içeriksel olarak sınırlayıcı bir etki yarattığını düşündürmektedir. En yüksek korelasyonu “Bu şehirde randevu alma ve muayene olmanın hızlı ve pratik olduğunu düşünüyorum” ($r_s = ,813$; Ort.= 2,81) ve “Bu şehirde sağlık kuruluşlarına (örneğin sağlık ocağı, hastane) kolayca ulaşabiliyorum” ($r_s = ,709$; Ort.= 3,86) ifadeleri takip etmektedir. Randevu ve muayene süreçlerine ilişkin algı, yüksek korelasyona ($r_s = ,813$) rağmen düşük ortalamasıyla (Ort.= 2,81) dikkat çekmektedir. Bu durum, bireylerin bu hizmetten

genel olarak memnun olmadıklarını ve bu maddenin sağlık güvenliği algısını oluşturan en önemli unsurlardan biri olduğunu göstermektedir. Randevu ve muayene süreçlerine ilişkin algı, güçlü bir yapısal katkıya ($r_s = ,813$) rağmen düşük ortalamasıyla (Ort.= 2,81) dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, “tedavi ve yatış süreçlerinin yeterli ve güvenilir olduğu” yönündeki değerlendirme de yüksek bir korelasyon katsayısına ($r_s = ,863$) karşın ortalamanın görece düşük (Ort.= 3,05) olmasıyla öne çıkmaktadır. Bu durum, bireylerin sağlık sisteminin özellikle idari işleyişi ve tedavi güvenilirliği konularında daha eleştirel bir tutum benimsediklerini; buna karşılık fiziksel erişime ilişkin değerlendirmelerin (Ort.= 3,86) daha olumlu seyrettiğini düşündürmektedir. “Sağlık kuruluşlarına kolay erişim” konusu, yüksek ortalama puanına rağmen görece daha düşük korelasyon katsayısıyla ($r_s = ,709$), sağlık güvenliği algısını sınırlı ölçüde etkileyen, ancak bireysel memnuniyet düzeyi yüksek bir alan olarak öne çıkmaktadır. “Ambulans ve acil servis hizmetlerinin hızlı ve etkili olduğunu düşünüyorum” ifadesi ($r_s = ,664$; Ort.= 3,60), görece daha düşük bir korelasyon katsayısına sahip olmakla birlikte yüksek ortalamasıyla dikkat çekmektedir. Bu durum, bireylerin acil müdahale hizmetlerinden genel olarak memnun olduklarını ancak bu memnuniyetin sağlık güvenliği algısının oluşumunda diğer hizmet alanlarına kıyasla daha sınırlı bir etkiye sahip olabileceğini düşündürmektedir. Öte yandan, “doktor tarafından yazılan ilaçlara erişim kolaylığı” ($r_s = ,626$; Ort.= 4,00) ifadesi tüm ifadeler arasında en yüksek ortalama değere sahip olmasına karşın, alt ölçekle en düşük korelasyona sahiptir. Bu durum, ilaç erişiminin bireyler için pratikte yüksek memnuniyet sağladığını, ancak bunun sağlık güvenliği algısını belirlemede diğer maddeler kadar etkili olmadığını düşündürmektedir. Genel olarak, bu bulgular sağlık güvenliği algısının yalnızca sağlık hizmetlerine fiziksel erişimle değil, aynı zamanda hizmet kalitesi, işlem süreçleri ve acil müdahale kapasitesiyle de ilişkili çok boyutlu bir yapı taşıdığını ortaya koymaktadır. Alt ölçek, hem yapısal tutarlılığı hem de sağlık hizmetlerinin farklı boyutlarını kapsayan içeriğiyle, konuya dair dengeli ve anlamlı bir değerlendirme alanı sunduğu düşünülmektedir.

Tablo 91. Su ve Gıda Güvenliği Alt Ölçeği (Madde-Alt Ölçek Korelasyonları)

Madde	Korelasyon (r_s)	Ortalama (Ort.)	SS
Bu şehirde musluk suyunun temiz ve sağlıklı olduğunu düşünüyorum.	,787**	2,37	1,116
Tükettiğim gıdaların güvenilir ve sağlıklı olduğuna inanıyorum.	,772**	2,66	1,061
Gıda işletmelerinin (örneğin, lokanta, kasap, fırın gibi) temiz ve sağlıklı olması için yeterli denetimlerin yapıldığına inanıyorum.	,798**	2,22	0,966
Alt Ölçek Genel Ortalaması	—	2,42	0,83

Not: r_s = Spearman Sıra Korelasyon Katsayısı $p < ,01$ düzeyinde anlamlılık göstermektedir.

Su ve gıda güvenliği alt ölçeğine ait her bir maddenin, ilgili alt ölçek puanıyla olan ilişkisini incelemek amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizine göre, tüm maddelerin alt ölçekle anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir ($p < 0,01$). Korelasyon katsayıları ,772 ile ,798 arasında değişmektedir. Bu sonuç, alt ölçeği oluşturan maddelerin yapısal olarak tutarlı bir bütünlük sunduğuna işaret etmektedir. En yüksek korelasyon, “Gıda işletmelerinin temiz ve sağlıklı olması için yeterli denetimlerin yapıldığına inanıyorum” ifadesinde gözlenmiştir ($r_s = ,798$). Bu ifade, bireylerin gıda güvenliğini değerlendirirken denetim mekanizmalarının varlığına özel önem atfettiğini göstermektedir. Bununla birlikte, ilgili ifadenin ortalama değeri (Ort.= 2,22) oldukça düşüktür; bu durum, toplumda gıda denetim sistemlerine duyulan güvenin sınırlı olduğunu, ancak bu maddenin genel güvenlik algısında belirleyici bir rol oynadığını düşündürmektedir. Benzer biçimde, “Bu şehirde musluk suyunun temiz ve sağlıklı olduğunu düşünüyorum” ifadesi de güçlü bir yapısal katkı sunmakta ($r_s = ,787$), ancak ortalama değeri (Ort.= 2,37) düşük düzeyde kalmaktadır. Bu bulgu, içme suyunun güvenliği konusunda da yaygın bir kaygı bulunduğu işaret etmektedir. “Tükettiğim gıdaların güvenilir ve sağlıklı olduğuna inanıyorum” ifadesi, alt ölçekle güçlü korelasyon göstermektedir ($r_s = ,772$). Ortalama değeri (Ort.= 2,66) diğer maddelere göre nispeten daha yüksek olmakla birlikte, alt ölçek ortalamasının (Ort.= 2,42) hâlâ düşük düzeyde olması, bireylerin su ve gıda güvenliğini genel olarak sorguladığını ortaya koymaktadır. Genel olarak, su ve gıda güvenliği alt ölçeğinde hem içme suyunun hem de gıdanın üretimi-dağıtım süreçlerine ilişkin kaygıların belirgin olduğu ve bu unsurların güvenlik değerlendirmesinde önemli ve bütüncül bir ölçüm çerçevesi sunduğu görülmektedir.

SONUÇ

Geleneksel güvenlik anlayışı, uzun yıllar boyunca kent güvenliğini suç oranlarının azaltılması, kamu düzeninin sağlanması ve kolluk kuvvetlerinin etkinliği gibi asayiş temelli göstergeler üzerinden tanımlamıştır. Bu çerçevede “güvenlik” çoğunlukla fiziksel tehditlerin (savaş, terör, suç vb.) yokluğu biçiminde değerlendirilmiş, kent güvenliği ise büyük ölçüde kentlerde asayişin sağlanması ve suçla mücadeleyle indirgenmiştir. Ancak özellikle 1990’lı yıllardan itibaren, gerek akademik literatürde gerekse uluslararası politika belgelerinde, geleneksel güvenlik paradigmasından çok boyutlu güvenlik yaklaşımına doğru bir dönüşüm yaşandığı görülmektedir. Bu değişimde, uluslararası düzeyde kabul edilen belgeler ve hayata geçirilen programlar önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim 1994 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından ortaya atılan “insani güvenlik” kavramı, güvenliği devlet merkezli ve tehdit odaklı bir çerçeveden çıkararak insan merkezli ve çok boyutlu bir yaklaşımla temellendirmiştir. Bu yaklaşıma göre güvenlik, yalnızca çatışmaların ve suçun önlenmesinden ibaret olmayıp; bireylerin ekonomik refahtan toplumsal bütünlüğe, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkından gıda ve su güvenliğine kadar farklı boyutlarda kendilerini güvende hissetmeleri anlamına gelmektedir. Böylece güvenlik, yaşam kalitesi, insani gelişme ve sosyal refah kavramlarıyla ilişkilendirilmiş; kent yaşamındaki tüm risk ve tehditlerin çok yönlü ve bütüncül biçimde ele alınmasını teşvik eden yeni bir bakış açısı geliştirilmiştir.

Uluslararası düzeyde kabul edilen belgeler, çok boyutlu kentsel güvenlik yaklaşımı için normatif bir çerçeve sunmaktadır. Örneğin, 1987 tarihli Brundtland Raporu, çevre ve kalkınma ilişkisini vurgulayarak çevresel risklerin de güvenlik kavramı kapsamına dâhil edilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. 1994’te BM Kalkınma Programı (UNDP) tarafından ortaya konan “insani güvenlik” yaklaşımı ise güvenliği; ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevresel güvenlik, kişisel güvenlik ve siyasi güvenlik gibi boyutlarıyla yeniden tanımlamıştır. 1996’da düzenlenen İstanbul Habitat II Konferansı ve ardından başlatılan “Güvenli Kentler” programı, kent güvenliğinin sosyal adalet, kapsayıcılık ve katılımcı yönetim boyutlarıyla ele alınmasını teşvik etmiş; BM-Habitat’ın 2007 tarihli Kentsel Güvenlik ve Emniyetin Artırılması raporu, kent güvenliği kavramının kapsamını yalnızca suç ve şiddetle sınırlı görmeyip; güvenli barınmadan doğal afet risklerinin azaltılmasına kadar genişletmiştir. 2015 yılında kabul edilen BM “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi” de özellikle bazı hedefleriyle (Amaç 11:

Şehirleri kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak; Amaç 16: Barışçıl ve güvenli toplumlar inşa etmek, şiddet ve suç oranlarını azaltmak; Amaç 3: Sağlıklı yaşamı teşvik etmek) kentsel güvenliğin çok boyutlu unsurlarını somut politika hedeflerine dönüştürmüştür. Söz konusu belgelerde barınma hakkı, sürdürülebilir ulaşım, kamusal hizmetlere eşit erişim, afet risklerinin azaltılması, sağlıklı ve güvenli çevre ile sosyal hizmetlerden yararlanma gibi unsurlara yapılan vurgular, güvenliğin yalnızca fiziksel tehditlerden korunma değil; aynı zamanda sosyal refahın ve yaşam kalitesinin güçlendirilmesi amacıyla ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kent güvenliği literatüründe son yıllarda gözlenen kavramsal dönüşüm, güvenlik anlayışının kapsamını önemli ölçüde genişletmiştir. Bu bağlamda güvenli kent, sakinlerinin her koşulda kendini güvende hissettiği ve her türlü riske karşı korunduğu bir yaşam alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede güvenlik politikalarının bireysel, toplumsal, ekonomik, çevresel, altyapısal ve kurumsal boyutları kapsayacak şekilde yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu yaklaşım, kent güvenliği çalışmalarını disiplinlerarası bir zemine taşımış ve geleneksel yöntemlerle çözilemeyen çok boyutlu güvenlik sorunlarına bütüncül çözümler üretilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu kuramsal çerçevenin ampirik yansımaları da araştırma bulgularında açık biçimde görülmektedir. Gerçekleştirilen korelasyon analizleri, kentsel güvenliğin birbirini tamamlayan bileşenlerden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Genel ölçek ile alt ölçekler arasındaki güçlü ilişkiler, güvenlik algısının yalnızca suç kaygısıyla sınırlı olmadığını; sağlık, gıda, afetlere hazırlık, çevre, altyapı, konut ve ulaşım gibi temel yaşam alanlarını da kapsadığını göstermektedir. Alt ölçekler arasındaki bağlar, her bir boyutun genel güvenlik algısına özgün katkılar sunduğunu ortaya koyarak kentsel güvenliğin bütüncül bir çerçevede şekillendiğini teyit etmektedir. Bu sonuçlar, açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile de doğrulanmıştır. Analiz bulgularına göre, özdeğeri 1'in üzerinde olan on faktörün birlikte varyansın yaklaşık üçte ikisini açıklaması, kentsel güvenliğin farklı bileşenlerinin yalnızca ayrı temalar olarak değil, aynı zamanda ortak bir üst yapı altında anlamlı biçimde bütünleştiğini göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, kentsel güvenlik algısı parçalı bir yapıdan ziyade karşılıklı etkileşim ve bütünlük temelinde şekillenen çok boyutlu bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırma Bulguları ve Değerlendirilmesi

Bu çalışmada çok boyutlu kentsel güvenlik olgusu uluslararası, ulusal ve yerel düzeylerde ele alınarak kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. İlk olarak, Birleşmiş

Milletler ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar tarafından kabul edilen sözleşme, bildirme ve politika belgeleri incelenmiştir. Bu belgeler arasında 1992 Kentli Hakları Bildirgesi, 1996 Habitat II Şartı ve 2015 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları gibi temel metinler yer almaktadır. Yapılan analiz, söz konusu belgelerde kent güvenliğinin yalnızca suç ve asayişin sağlanmasıyla sınırlı görülmediğini; bunun ötesinde sürdürülebilir kalkınma, toplumsal kapsayıcılık, altyapı dayanıklılığı, afet risklerinin azaltılması, çevresel koruma, güvenli barınma, ulaşım ve sağlık hizmetlerine erişim gibi çok boyutlu unsurların güvenlik kavramının ayrılmaz parçası haline geldiğini ortaya koymuştur. Bu kapsamda uluslararası toplumun güvenlik olgusunu insan merkezli ve kapsayıcı bir perspektifle ele alma konusunda büyük ölçüde hemfikir olduğu; bu yaklaşımın da ulusal ve yerel düzeydeki politikalara rehberlik eden önemli bir referans çerçevesi sunduğu anlaşılmıştır.

Türkiye özelinde yapılan değerlendirmeler, çok boyutlu güvenlik yaklaşımına ilişkin uluslararası eğilimlerin ulusal düzeyde de kısmen karşılık bulduğunu göstermektedir. Her ne kadar Türk mevzuatında “kentsel güvenlik” ifadesi doğrudan yer almasa da, Anayasa’daki yaşama hakkı, sağlıklı çevrede yaşama hakkı ve sosyal güvenlik hakkı gibi hükümler ile Belediye Kanunu, Afet Kanunu, Çevre Kanunu ve Umumi Hıfzıssıhha Kanunu gibi temel düzenlemeler güvenliğin farklı boyutlarına hukuki dayanak oluşturmaktadır. Buna ek olarak, kalkınma planları, strateji belgeleri ve eylem planları da son yıllarda kent güvenliğini çevre, afet, altyapı, sağlık ve sosyal hizmetler boyutlarıyla giderek daha fazla gündeme taşımaktadır.

Kurumsal açıdan bakıldığında, Türkiye’de kentsel güvenlik çok aktörlü bir yapı üzerinden yürütülmektedir. İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kendi alanlarında kentsel güvenliğe ilişkin görev ve sorumluluk taşırken; yerel yönetimler (belediyeler ve il özel idareleri) altyapı, imar, ulaşım, çevre temizliği, afet hazırlığı ve sosyal yardımlar gibi alanlarda doğrudan uygulayıcı konumdadır. Ayrıca özel güvenlik sektörü ve sivil toplum kuruluşları da kamu otoritelerini tamamlayıcı roller üstlenmektedir. Özellikle STK’ların afet müdahalesinden sosyal yardımlara kadar farklı alanlarda aktif rol alması, güvenliğin yalnızca kamu kurumlarınca değil, toplumun geniş kesimlerince de sahiplenildiğini göstermektedir.

Ulusal düzeydeki nesnel göstergeler, Türkiye’de kentsel güvenliğin farklı boyutlarında çeşitli sorunların yaşandığını ortaya koymaktadır. Afet güvenliği açısından

Türkiye, özellikle deprem riski en yüksek ülkelerden biridir. Son yıllarda yaşanan büyük depremler ciddi can ve mal kayıplarına yol açmıştır. Çevre güvenliği boyutunda, özellikle sanayileşme ve hızlı kentleşmenin yol açtığı çevre kirliliği ile atık yönetimine ilişkin sorunlar öne çıkmaktadır. Ulaşım güvenliği, trafik kazalarına bağlı yüksek ölüm ve yaralanma oranları nedeniyle ülkenin en önemli sorun alanlarından biri olmaya devam etmektedir. Konut ve altyapı güvenliği bağlamında, plansız kentleşmenin sonucu olarak ortaya çıkan sağlıksız yapılaşma ile altyapı ve hizmet yetersizlikleri bazı bölgelerde ciddi riskler doğurmaktadır. Sağlık güvenliği açısından bakıldığında, yeni hastaneler, artan sağlık personeli ve kapsayıcı sosyal politikalar sayesinde hizmetlere erişim genişlemiş olsa da; kapasite yetersizliği, yoğunluk ve eşitsizlik gibi sorunlar varlığını sürdürmektedir. Ekonomik güvenlik boyutunda ise hayat pahalılığı, düşük gelir düzeyi ve sosyal güvence sınırlılığı, kent sakinlerinin güvenlik algılarını etkilemektedir. TÜİK verileri, halkın büyük bölümünün hayat pahalılığını ülkenin en önemli sorunları arasında gördüğünü göstermektedir. Bu ekonomik kırılganlık, işsizlik ve yoksullukla birleşerek hem bireysel hem de toplumsal güvenliği dolaylı olarak tehdit etmektedir.

Afyonkarahisar il merkezi, çok boyutlu kent güvenliği bağlamında hem nesnel göstergeler hem de öznel algılar açısından değerlendirilmiştir. İlin mevcut durumu, belirlenen güvenlik bileşenlerine ilişkin veriler temelinde analiz edilmiştir. Bu analiz, Afyonkarahisar'ın güvenlik durumunu çok boyutlu olarak ortaya koymaktadır. Suç istatistikleri incelendiğinde, en sık rastlanan suçların mala karşı suçlar (özellikle hırsızlık) ve şiddet suçları (kasten yaralama vb.) olduğu tespit edilmiştir. Ölümlü ve yaralanmalı trafik kazaları istatistikleri, Afyonkarahisar'ın trafik güvenliği bakımından ciddi bir risk taşıdığını göstermektedir. 2024 yılı verilerine göre, ilde trafik kazalarına bağlı ölüm oranı Türkiye ortalamasının yaklaşık iki katıdır. Ekonomik göstergelere bakıldığında, Afyonkarahisar'ın kişi başına gelirinin Türkiye ortalamasının altında kaldığı, dış göç verdiği ve sosyo-ekonomik gelişmişlik endekslerinde orta sıralarda yer aldığı görülmektedir. Çevre boyutunda, kentsel nüfusun tamamı düzenli çöp toplama hizmetinden yararlanmakta, evsel atıklar bölgesel tesislerde bertaraf edilmektedir. Bunun yanı sıra atıksu arıtma hizmeti belediye nüfusunun büyük çoğunluğunu kapsamaktadır. Hava kalitesi verileri, son yıllarda ısınmada doğal gaz kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte iyileşmiş; partikül madde ve kükürt dioksit seviyeleri ulusal sınır değerlerin altına düşmüştür. Resmi raporlarda, ildeki hava kalitesinin insan sağlığı açısından güvenli kabul edilen düzeyde olduğu, şebeke suyunun da düzenli denetlendiği ve içme suyu

standartlarına uygun olduğu belirtilmektedir. Afet riski değerlendirildiğinde, Afyonkarahisar 1. ve 2. derece deprem bölgelerinde yer almakta ve bu nedenle yüksek sismik risk taşımaktadır. Buna karşın yapı stokunun yaklaşık %27'sinin 2002 öncesinde inşa edilmiş olması, depreme karşı kırılganlığını artırmaktadır. Afyonkarahisar İl Afet Risk Azaltma Planı da, eski ve dayanıksız yapıların kentsel dönüşüm ve güçlendirme projeleriyle yenilenmesinin öncelikli bir ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Sağlık altyapısı bakımından, kişi başına düşen hastane yatak ve hekim sayılarının Türkiye ortalaması civarında olması, Afyonkarahisar'ın temel sağlık hizmetleri kapasitesinin ülke geneliyle benzerlik taşıdığını düşündürmektedir.

Saha araştırması, Afyonkarahisar il merkezinde yaşayan bireylerin kentsel güvenlik algılarını çok boyutlu bir yapıda ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda literatür ve uluslararası belgelerde öne çıkan güvenlik boyutları dikkate alınarak on tematik alt bileşen belirlenmiştir: bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik, güvenlik güçlerinden memnuniyet, ekonomik güvenlik, konut güvenliği, altyapı güvenliği, ulaşım güvenliği, çevre güvenliği, sağlık güvenliği ve su-gıda güvenliği. Bu bileşenler, kentsel güvenlik kavramını somut ve ölçülebilir hale getirmek amacıyla oluşturulan “çok boyutlu kentsel güvenlik ölçeği”nin alt bileşenlerini oluşturmaktadır.

Araştırma bulgularına bakıldığında genel güvenlik algısı ortalaması 5 üzerinden 2,98 olup, bu değer kentlilerin kendilerini ne tamamen güvende ne de bütünüyle güvensiz hissettiklerini, daha çok kararsızlığa yakın bir algıya sahip olduklarını göstermektedir. Alt bileşenler incelendiğinde ise katılımcıların bazı alanlarda daha yüksek bir güven duygusuna sahip oldukları, bazı alanlarda ise ciddi endişeler taşıdıkları belirlenmiştir.

Katılımcıların kendilerini en güvende hissettikleri alanın sağlık güvenliği olduğu tespit edilmiştir. Bu boyutta ortalama puan 3,47 ile orta düzeyin üzerindedir. Özellikle ilaç ve tıbbi hizmetlere erişim, sağlık kuruluşlarına ulaşım kolaylığı ve acil servislerin müdahale kapasitesi konuları görece olumlu değerlendirilmiştir. Buna karşın sağlık sisteminin işleyişine dair memnuniyetsizlikler de göze çarpmaktadır; özellikle randevu alma ve muayene süreçlerine ilişkin puanlar düşüktür (ort.=2,8). Resmî veriler de bu bulguları destekler niteliktedir. Afyonkarahisar'da kişi başına düşen hastane yatak sayısı Türkiye ortalamasının biraz üzerindedir ve temel sağlık göstergeleri (örneğin bebek ölüm hızı) ülke ortalamasından daha olumludur. Buna karşın, hekim başına düşen yüksek hasta sayısı ve yaşanan yoğunluk sağlık hizmetlerinin kalitesini olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla Afyonkarahisar'da sağlık güvenliği algısı ortalaması görece yüksek çıkmış

olsa da, sistemin kapasite ve işleyişinde iyileştirilmesi gereken yönlerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Kolluk kuvvetlerine duyulan güven, katılımcıların görece olumlu değerlendirdiği alanlardan biridir. Bu alt boyutta ortalama memnuniyet puanı 3,40 olarak ölçülmüştür. Katılımcılar, özellikle polis ve jandarmanın ulaşılabilirliği ve olaylara müdahale kapasitesi konusunda olumlu değerlendirmeler yapmıştır. Nitekim “ihtiyaç halinde güvenlik güçlerine kolayca ulaşabilirim” ifadesine verilen ortalama puan 3,67 ile öne çıkmaktadır. Bu durum, Afyonkarahisar’da kolluk hizmetlerinin katılımcılar nezdinde kolay erişilebilir olduğunu göstermektedir. Buna karşın, güvenlik kurumlarının resmî başvurular sonrasında etkili bir şekilde yardımcı olacağına dair duyulan güven düzeyi görece daha düşüktür (ort. = 3,20). Bu durum, vatandaşların acil müdahale ve caydırıcılık boyutunda kolluk kuvvetlerine güven duyduklarını; ancak bürokratik süreçlerin etkinliği konusunda daha temkinli yaklaşıtlarını göstermektedir. Bu bulgular, TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması’nda Türkiye geneli için ölçülen kolluk kuvvetlerine yönelik vatandaş memnuniyeti oranlarıyla da büyük ölçüde örtüşmektedir.

Bireysel ve toplumsal güvenlik algısı ortalaması 3,20 olarak ölçülmüştür. Bu değer orta düzeyde bir güvenlik hissine karşılık gelmektedir. Katılımcılar özel yaşam alanlarında daha güvende hissederken, kamusal alanlarda özellikle gece yalnız dışarıda bulunduklarında güvensizlik yaşamaktadırlar. Nitekim en yüksek puan, “yaşadığım konutta gece kendimi güvende hissediyorum” ifadesinde (Ort. 4,08) görülürken; en düşük puanlar “gece dışarıda yalnız yürüdüğümde güvende hissediyorum” (Ort. 2,74) ve “dışarıdayken kendimi korumak için özel önlemler alma ihtiyacı duymuyorum” (Ort. 2,75) ifadelerine verilmiştir. Bu bulgular, konut gibi özel alanlarda güvenlik hissini yüksek, kamusal alanlarda ise görece düşük olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, katılımcıların yakın çevrelerine duyduğu güven görece olumludur; örneğin “bir sorun yaşadığımda çevremdeki insanların bana yardımcı olacağına inanıyorum” ifadesi 3,49 ortalama puan almıştır. Buna karşılık “bu şehirde yaşayan insanların çoğunun güvenilir olduğuna inanıyorum” ifadesine verilen ortalama puan 2.80 olmuştur. Dolayısıyla bireyler yakın sosyal çevrelerinde kendilerini görece daha güvende hissetmekte, buna karşılık, toplumun geneline yönelik güven duygusu daha düşük düzeyde kalmaktadır. Bu durum, sosyal çevreye duyulan güvenin, bireylerin güvenlik hissini güçlendirdiğini; toplumsal aidiyet ve bütünleşme düzeyindeki zayıflıkların ise güvenlik algısını olumsuz yönde etkileyebildiğini göstermektedir.

Konut güvenliği boyutunda ortalama puan 3,07 olarak ölçülmüştür. Bu değer, katılımcıların konutlarını kısmen güvenli gördüklerini ancak belirli risklere ilişkin kaygı taşıdıklarını göstermektedir. Özellikle kapı kilidi ve güvenlik kamerası gibi temel önlemler görece yeterli bulunurken (Ort. 3,31), asansör gibi yapı elemanlarının güvenliği (Ort. 3,10) ve binaların deprem dayanıklılığı (Ort. 3,17) görece düşük ama orta düzeyde değerlendirilmiştir. Buna karşın yangın güvenliği (Ort. 2,71) konusunda çok daha düşük bir güvenlik algısı söz konusudur. Afyonkarahisar’da konutlar bazı yönlerden güvenli bulunmakla birlikte, özellikle yangın riski karşısında duyulan güvensizlik algısının yüksekliği dikkat çekmektedir. Ayrıca ilin yüksek deprem riski ve eski yapı stokunun (%27) varlığı, deprem güvenliğine ilişkin algının şekillenmesinde belirleyici bir unsur olabilir. Nitekim Afyonkarahisar İl Afet Risk Azaltma Planı da benzer biçimde, riskli yapıların yenilenmesini ve güçlendirilmesini öncelikli ihtiyaç olarak vurgulamaktadır. Dolayısıyla konut güvenliği algısının güçlenmesi, kentsel dönüşüm, yapı güvenliği denetimleri ve yangın önleme sistemlerinin yaygınlaştırılmasıyla doğrudan ilişkilidir.

Altyapı güvenliği algısı ortalaması (Ort. = 3,22), katılımcıların bu alanda orta düzeyde bir güvenlik hissine sahip olduklarını göstermektedir. Alt boyutlar incelendiğinde, doğal gaz altyapısının elektrik ve su altyapısına kıyasla daha yüksek düzeyde güvenilir bulunduğu görülmektedir (Ort. = 3,44). Buna karşılık elektrik (Ort. = 3,12) ve su altyapısına (Ort. = 3,11) yönelik güvenlik algısı görece daha düşüktür. Bu farklılık, doğrudan güvenlik zafiyetlerinden ziyade hizmetlerin sürekliliğiyle bağlantılı olabilir. Nitekim elektrik ve su kesintilerinin zaman zaman yaşanması, katılımcıların bu hizmetlere yönelik güven algısını olumsuz etkileyebilmektedir.

Katılımcıların afet güvenliğine ilişkin ortalama puanı (Ort. = 2,88) orta-alt düzeyde bir güvenlik algısını yansıtmaktadır. Bu durum, katılımcıların kentte olası afetlere (deprem, sel, yangın vb.) karşı kendilerini tam olarak güvende hissetmediklerini göstermektedir. Alt ölçek ifadeleri incelendiğinde, en yüksek ortalamanın “Bu şehirde itfaiyenin yangınlara hızlı ve etkili şekilde müdahale edebileceğine inanıyorum” ifadesinde olduğu görülmektedir (Ort. = 3,39). Bu durum, itfaiyenin yangınlara müdahale kapasitesine yönelik görece bir memnuniyetin bulunduğunu göstermektedir. Ancak burada dikkat çekici bir durum söz konusudur: konut güvenliği boyutunda katılımcılar, kendi konutlarını yangın riskine karşı yeterince güvenli bulmazken (Ort. 2,71), yangınla mücadele konusunda kurumsal kapasiteye daha yüksek düzeyde güven duydukları

anlaşılmaktadır. Öte yandan “afetlere hazırlıkların yeterliliği” (Ort. = 2,70) ve “kamusal binaların depreme dayanıklılığı”na (Ort. = 2,85) ilişkin algı da düşük düzeydedir. Bunlar içinde en düşük puan, “sel ve su taşkınlarına ilişkin gerekli önlemlerin alındığına inanıyorum” ifadesine aittir (Ort. = 2,57). Bu sonuç, katılımcıların sel ve taşkın risklerine karşı alınan önlemleri yetersiz gördüklerini ortaya koymaktadır. Son yıllarda yaşanan su baskınları ve altyapı eksikliklerinden kaynaklanan taşkınların, bu algının şekillenmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim resmî raporlarda, kent merkezinde yağmur suyu tahliye kapasitesinin yetersizliğinin taşkınlara yol açtığı ifade edilmektedir. Genel olarak bulgular, katılımcıların özellikle yapısal riskler ve afet öncesi hazırlık konularında güvensizlik yaşadıkları ve bu nedenle Afyonkarahisar’da afet risk yönetimi ile kentsel dayanıklılığın güçlendirilmesine yönelik kapsamlı iyileştirmelerin gerekli olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri, tüm alt ölçekler içinde en düşük ortalamanın ulaşım güvenliğine ait olmasıdır (Ort. = 2,03). Bu sonuç, kent sakinlerinin özellikle ulaşım ve trafik konularında kendilerini güvende hissetmediklerini açıkça ortaya koymaktadır. Alt ifadeler incelendiğinde, en düşük ortalamaların “trafik kurallarına uyma” (Ort = 1,76) ve “güvenli bisiklet kullanımı” (Ort = 1,82) maddelerinde olduğu görülmektedir. Ayrıca taşıt yolları (Ort = 2,00), kaldırımlar (Ort = 2,27) ve toplu taşımanın güvenliğine ilişkin (Ort. = 2,30) değerlendirmeler de düşük düzeyde kalmıştır. Bu tablo, Afyonkarahisar’da trafik kültürüne, taşıt ve yaya yollarına, bisiklet kullanımına ve toplu taşıma hizmetlerine dair önemli sorunların bulunduğu işaret etmektedir. Nitekim nesnel veriler de bu algıyı destekler niteliktedir. 2024 yılı resmî istatistiklerine göre Afyonkarahisar’da trafik kazalarına bağlı ölüm oranı (yüz binde 16,9), Türkiye ortalamasının (7,4) iki katından fazladır. Bu bulgu, ulaşım ile ilgili güvensizlik hissinin somut bir temele dayandığını ortaya koymaktadır.

Çevre güvenliği boyutunda elde edilen bulgular, katılımcıların orta düzeyde (Ort.=3,15) memnuniyete sahip olduğunu göstermektedir. Bu alanda en olumlu değerlendirme, belediyenin çöp toplama ve temizlik hizmetlerine ilişkin olup görece yüksek bir ortalama sahiptir (Ort.=3,28). Katılımcıların, atık toplama ve temizlik hizmetlerini diğer çevresel unsurlara kıyasla daha yeterli gördükleri söylenebilir. Buna karşın hava kalitesi, gürültü düzeyi ve atık su yönetimi gibi unsurlar da orta düzeyde değerlendirilmiştir. Özellikle hava kalitesi açısından dikkat çekici bir bulgu ortaya çıkmaktadır. Resmî ölçümler, Afyonkarahisar’da hava kalitesinin genel olarak güvenli

sınırlar içerisinde olduğunu göstermesine rağmen, katılımcıların algısı bu verilerle örtüşmemektedir. Bu durum, çevresel göstergeler ile toplumsal algılar arasındaki uyumsuzluğu göstermesi bakımından önemlidir. En düşük ortalamaya sahip gürültü kirliliği (Ort.=3,09) ise hem katılımcıların algısında hem de ulusal düzeydeki resmî verilerde problemlili bir alan olarak öne çıkmaktadır. Nitekim Çevre Denetimi İstatistikleri Bülteni'ne göre 2024 yılında Türkiye genelinde çevresel ihmallere yazılan cezalar arasında gürültü ihlalleri ilk sırada yer almaktadır. Dolayısıyla, Afyonkarahisar örneğinde gürültü güvenliğinin düşük bulunması, yalnızca yerel değil ulusal ölçekte de bir sorun alanına işaret etmektedir.

Su ve gıda güvenliği boyutu, çalışmada ulaşımdan sonra güvenlik algısının en düşük ortalamaya sahip olduğu alan olarak öne çıkmaktadır (Ort.=2,42). Özellikle gıda işletmelerinin denetimine (Ort.=2,20) ve içme suyunun güvenilirliğine (Ort.=2,37) yönelik algılar oldukça düşüktür. Resmî verilere ve raporlara bakıldığında, Afyonkarahisar'daki içme suyunun ulusal standartlara uygun olduğu ve gıda sektörüne yönelik denetimlerin düzenli biçimde yürütüldüğü belirtilmektedir. Ancak katılımcıların algılarında ortaya çıkan olumsuzluk, nesnel göstergeler ile toplumsal güvenlik algısı arasındaki farklılığı ortaya koymaktadır. Bu farklılık, denetim mekanizmalarına duyulan güven eksikliğinin, geçmiş deneyimlerin ya da medyada gündeme gelen gıda skandallarının toplumsal algıyı şekillendirmiş olabileceğini düşündürmektedir. Dolayısıyla su ve gıda güvenliği boyutundaki bu algının açıklanabilmesi daha derinlemesine bir araştırmayı gerektirmektedir.

Bu çalışmanın bulguları, öznel güvenlik algılarının nesnel göstergelerle birlikte ele alındığında, kent sakinlerinin güvenlik algısının yalnızca resmî istatistiklerle tam olarak açıklanamayacağını ortaya koymaktadır. Güvenlik algısı, bireylerin günlük yaşam deneyimlerinden sosyal çevrelerine, medyadan edindikleri bilgilerden genel güven duygusuna kadar çok sayıda faktörün etkileşimiyle şekillenmektedir. Dolayısıyla, kentsel güvenlik politikaları için yalnızca suç oranları ya da teknik göstergeler gibi nesnel verilere dayanmak yeterli değildir. Bunun yanında, kent sakinlerinin hangi alanlarda daha fazla endişe duydukları, hangi riskleri öncelikli gördükleri ve güvenlik algılarının hangi toplumsal, ekonomik ve kültürel koşullar altında şekillendiği de dikkate alınmalıdır. Böyle bir yaklaşım, hem kentsel güvenlik politikalarının toplum nezdinde meşruiyet kazanmasını hem de uygulamaların bireylerin gerçek ihtiyaç ve beklentileriyle uyumlu olmasını sağlayacaktır.

Suç ve Diğer Güvenlik Sorunlarına Maruz Kalma ve Suç Korkusu Yaşama

Araştırmada katılımcılara, son bir yıl içerisinde herhangi bir suça veya diğer güvenlik sorunlarına maruz kalıp kalmadıkları ile son üç ay içerisinde suç korkusu yaşıyıp yaşamadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %11,5'i son bir yıl içinde en az bir suça maruz kaldığını belirtmiştir. Suç mağduriyetleri daha çok sözlü taciz, dolandırıcılık, hırsızlık, tehdit ve trafik suçlarında yoğunlaşmaktadır. Fiziksel saldırı ve gasp gibi ağır suçlara maruz kalanların oranı ise sınırlıdır. Gençlerde ve özellikle Erenler Mahallesi'nde bildirilen mağduriyet oranlarının görece yüksek olması dikkat çekicidir. Bu durum, suç mağduriyetinin genel olarak düşük düzeyde olmakla birlikte, belirli gruplarda ve mekânlarda daha belirgin riskler içerdiğini göstermektedir.

Suç korkusu oranı, fiili mağduriyet oranından daha yüksektir. Katılımcıların %17,2'si son üç ay içinde suç korkusu yaşadığını ifade etmiş, bu korku en çok fiziksel saldırı, cinsel saldırı ve trafik kaynaklı şiddet gibi bireysel güvenliği doğrudan tehdit eden suçlara yönelik olmuştur. Kadınlarda ve genç yaş gruplarında suç korkusu düzeylerinin belirgin biçimde yüksek olması, algısal güvenliğin özellikle kırılgan gruplar açısından önemli bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

Suç dışı güvenlik sorunlarına maruz kalma oranı ise %23,5 ile hem mağduriyetten hem de suç korkusundan daha yüksektir. Katılımcıların en çok maruz kaldığı sorunlar; köpek saldırıları, trafik kazaları, bozuk yollar, asansör tehlikesi ve altyapı eksiklikleridir. Bu bulgu, kentsel güvenlik algısının yalnızca suç önleme ile sınırlı olmadığını; aynı zamanda fiziksel çevre, altyapı ve yaşam kalitesiyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın Hipotezleri ve Elde Edilen Sonuçlar

Saha araştırmasının nicel analizleri kapsamında, katılımcıların kentsel güvenlik algılarının demografik değişkenler açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla çeşitli hipotezler test edilmiştir. Geliştirilen başlıca hipotezler ve elde edilen sonuçları aşağıda özetlenmiştir:

- Suça maruz kalma durumu, sosyodemografik değişkenler ile yaşanan mahalle açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla, “H1: Suça maruz kalma göstergeleri, sosyodemografik özellikler ve mahalleye göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi reddedilmiştir.

- Suç korkusu, cinsiyet, yaş ve mahalle değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna karşın gelir ve kentte yaşama süresi değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Dolayısıyla, “H2: Suç korkusu göstergeleri, sosyodemografik özellikler ve mahalleye göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen doğrulanmıştır.
- Suç dışı güvenlik sorunlarına maruz kalma, bazı sosyodemografik değişkenler açısından anlamlı fark göstermemekle birlikte mahalle değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Dolayısıyla, “H3: Suç dışı diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma göstergeleri, sosyodemografik özellikler ve mahalleye göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen doğrulanmıştır.
- Bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, cinsiyet, medeni durum, yaş grubu, meslek, mahalle ve kentte yaşama süresi değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşılık, eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu bulgu, güvenlik algısının çok sayıda sosyo-demografik faktörle ilişkili olduğunu, ancak eğitim düzeyinden bağımsız bir boyut olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Dolayısıyla, “H4: Kent sakinlerinin bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, bazı sosyo-demografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi büyük ölçüde doğrulanmıştır.
- Bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, suça maruz kalma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Dolayısıyla, “H5: Kent sakinlerinin bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, suç mağduru olma deneyimlerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi doğrulanmıştır.
- Bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, suç dışı diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Dolayısıyla, “H6: Kent sakinlerinin bireysel ve toplumsal güvenlik algısı, suç dışı diğer güvenlik sorunlarına maruz kalma deneyimlerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi doğrulanmıştır.
- Güvenlik güçlerine duyulan güven düzeyi, yaş grubu ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir. Ancak, cinsiyet ve gelir düzeyi açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Dolayısıyla, “H7: Kent sakinlerinin güvenlik güçlerine duydukları güven düzeyi,

bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen doğrulanmıştır.

- Güvenlik güçlerine duyulan güven, suça maruz kalma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Dolayısıyla, “H8: Suç mağduru olma deneyimleri, güvenlik güçlerine duyulan güven düzeyinde anlamlı farklılık oluşturmaktadır” hipotezi doğrulanmıştır.
- Ekonomik güvenlik algısı, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve meslek grubu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Bu bulgu, ekonomik güvenlik algısının analiz kapsamındaki tüm sosyodemografik faktörlerle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, “H9: Kent sakinlerinin ekonomik güvenlik algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi tamamen doğrulanmıştır.
- Konut güvenliği algısı, cinsiyet, gelir düzeyi ve mahalle değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Bu bulgu, konut güvenliği algısının analiz kapsamındaki sosyodemografik faktörlerle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, “H10: Kent sakinlerinin konut güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi tamamen doğrulanmıştır.
- Temel altyapı güvenliği algısı, sosyodemografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Analiz kapsamına alınan iki değişken olan gelir düzeyi ile yaşanan mahallenin, altyapı güvenliği algısını anlamlı biçimde etkilemediği saptanmıştır. Dolayısıyla, “H11: Kent sakinlerinin temel altyapı güvenliği algısı, bazı sosyo-demografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi reddedilmiştir.
- Afet ve acil durum güvenliği algısı, yalnızca cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna karşın yaş, eğitim, gelir ve mahalle değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Dolayısıyla, “H12: Kent sakinlerinin afet ve acil durum güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen doğrulanmıştır.
- Ulaşım güvenliği algısı, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve mahalle değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Katılımcılar, sosyodemografik özelliklerinden bağımsız olarak ulaşım güvenliğini

benzer şekilde değerlendirmiştir. Dolayısıyla, “H13: Kent sakinlerinin ulaşım güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi reddedilmiştir.

- Çevre güvenliği algısı, cinsiyet ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Buna karşılık mahalle değişkeni açısından anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Dolayısıyla, “H14: Kent sakinlerinin çevre güvenliği algısı, bazı sosyo-demografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen doğrulanmıştır.
- Sağlık güvenliği algısı, yaş ve mahalle değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna karşılık, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Dolayısıyla, “H15: Kent sakinlerinin sağlık güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen doğrulanmıştır.
- Gıda güvenliği algısı, cinsiyet ve gelir düzeyi değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna karşılık, eğitim düzeyi ve mahalle değişkenlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Dolayısıyla, “H16: Kent sakinlerinin gıda güvenliği algısı, bazı sosyodemografik özelliklerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen doğrulanmıştır.

Araştırmanın genel bulguları, kentsel güvenlik algısının farklı sosyo-demografik değişkenlere bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılaşabildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle cinsiyet, güvenlik algısında en çok öne çıkan ayrışmalardan birini oluşturmuş; erkeklerin birçok güvenlik boyutunda kadınlara kıyasla kendilerini daha güvende hissettikleri görülmüştür. Yaş değişkeni de benzer biçimde güçlü bir belirleyici olmuş, ileri yaş gruplarındaki katılımcıların daha yüksek düzeyde güven hissettikleri saptanmıştır. Gelir düzeyi, özellikle ekonomik ve gıda güvenliği algılarında kritik bir rol oynamış; yüksek gelir grubundaki bireyler, düşük gelir gruplarına kıyasla daha güvende hissettiklerini bildirmiştir. Meslek faktörü özellikle ekonomik güvenlik boyutunda öne çıkmış, kamu çalışanları diğer gruplara kıyasla daha olumlu algılara sahip olmuştur. Mahalle farklılıkları da, kentsel mekânın güvenlik algısındaki belirleyici etkisini göstermiş, Erenler Mahallesi’nde diğer mahallelere kıyasla güvensizlik daha çok gözlenmiştir. Medeni durum da güvenlik algısını etkileyen faktörlerden biri olmuş, evlilerin hiç evlenmemiş bireylere göre daha güvende hissettikleri belirlenmiştir. Buna karşılık, eğitim düzeyinin çoğu güvenlik boyutunda anlamlı bir farklılık oluşturmaması

dikkat çekici bir sonuçtur, yalnızca güvenlik güçlerine duyulan memnuniyet boyutunda, düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin daha olumlu bir algıya sahip oldukları görülmüştür. Öte yandan, bazı güvenlik boyutlarında (ulaşım güvenliği ve temel altyapı güvenliği) hiçbir sosyo-demografik değişkene göre anlamlı farklılığın olmaması, bu alanlardaki sorunların yerel düzeyde yapısal; algıların da tüm toplumsal gruplar için benzer olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın kavramsal, metodolojik ve uygulamaya ilişkin sınırlılıkları bulunmaktadır.

- Kentsel güvenlik, dinamik, çok boyutlu ve disiplinlerarası bir kavramdır. Bu çalışmada konu çok boyutlu biçimde ele alınmaya çalışılmış, ancak araştırma çerçevesinin netleştirilmesi gerekliliği nedeniyle belirli tematik başlıklarla sınırlandırılmıştır. On alt bileşenden oluşan bu çerçeve, hem literatürde öne çıkan alanlar hem de Afyonkarahisar'ın yerel öncelikleri dikkate alınarak oluşturulmuş; bunun doğal bir sonucu olarak, bazı boyutlar araştırma kapsamı dışında kalmıştır. Örneğin dijital güvenlik veya kültürel güvenlik gibi kentsel güvenlik bileşenleri ayrı başlıklar altında ele alınmamış; suç korkusu ya da toplumsal kırılganlıklar gibi daha spesifik konular da uygulama sürecinde değerlendirilmemiştir. Bu tür sınırlamalar, çalışmanın uygulama sürecinin yönetilebilir olması açısından bilinçli olarak yapılmıştır. Bununla birlikte, gelecekteki çalışmalarda kavramsal çerçevenin farklı alt bileşenlerle genişletilmesi veya yeni temaların eklenmesi mümkündür.
- Saha araştırmasında kullanılan ölçek görece özgün olduğundan, katılımcıların anket sorularını doğru anlaması ve cevapların gerçek algıyı yansıtacak biçimde verilmesi konusunda bazı sınırlılıklar söz konusu olabilir. Her ne kadar ön testler yapılmış ve ölçeğin geçerliği sağlanmış olsa da, bazı ifadelerin tam olarak anlaşılmaması ya da orta yanıt verme eğilimi gibi sorunların bütünüyle ortadan kaldırıldığını söylemek güçtür.
- Bu çalışmada kentsel güvenlik, uluslararası ve ulusal düzeyde özellikle Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa Konseyi (AK) belgeleri ile Türkiye'deki yasal düzenlemeler ve kurumsal yapılar üzerinden ele alınmıştır. Ancak bu kapsamlı çerçeve dahi, kentsel güvenlikle ilişkili tüm küresel ve ulusal girişimleri ve kurumları bütünüyle kapsamamaktadır.

- Tezde hem nicel hem de nitel çok sayıda veri kullanılmıştır. Afyonkarahisar’a ilişkin resmî verilerde en güncel kaynaklara ulaşılmaya özen gösterilmiş olmakla birlikte, bazı göstergelerin son yıllara ait verilerine erişilememiştir. Bu durum, kentin güncel durumunun bütüncül biçimde anlaşılmasını belirli ölçüde sınırlamıştır.
- Saha çalışması yalnızca Afyonkarahisar ilçe merkezinde yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylerle sınırlı tutulmuştur. Örneklem büyüklüğü ($n = 443$) istatistiksel açıdan yeterli görülse de, kırsal alanlarda ve diğer kentlerde yapılacak araştırmalar farklı sonuçlar ortaya koyabilir. Bu nedenle elde edilen bulgular, Afyonkarahisar ilçe merkezi için geçerlidir ve diğer kentler için genelleme yapmaya uygun değildir. Ancak gelecekte farklı kentlerde benzer çalışmaların yürütülmesiyle bu sınırlılığı görece aşmak mümkündür.
- Araştırma dönemsel bir uygulamaya dayanmaktadır. Bu durum, verilerin yalnızca belirli bir zaman dilimindeki güvenlik algısını yansıttığı anlamına gelmektedir. Oysa güvenlik algısı, güncel toplumsal olaylar, doğal afetler veya ekonomik krizler gibi gelişmelerden etkilenerken zaman içinde değişebilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen bulgular, uygulamanın yapıldığı döneme ait anlık bir fotoğraf niteliği taşımakta ve güvenlik algısının uzun dönemli olarak açıklanmasına imkân vermemektedir.
- Tez kapsamında literatüre ve yerel şartlara dayalı olarak geliştirilen “Çok Boyutlu Kentsel Güvenlik Ölçeği” ilk kez uygulanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda ölçeğin güvenirlik ve geçerliğinin genel olarak yeterli düzeyde olduğu belirlenmiş olsa da bazı alt ölçeklerde (örneğin su ve gıda güvenliği) görece düşük güvenirlik değerleri elde edilmiştir. Bu durum, söz konusu alt boyutların ileride revize edilmesi ve daha fazla madde ile desteklenmesi gerekliliğine işaret etmektedir.
- Anket çalışmalarına özgü olarak, katılımcıların verdikleri cevapların anket ortamından ve araştırma koşullarından etkilenebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle bulgular yorumlanırken, bireysel algıların her zaman nesnel gerçekliği doğrudan yansıtmadığı, hatta kimi durumlarda nesnel göstergelerle önemli ölçüde ayrıştığı dikkate alınmalıdır.
- Saha araştırması yalnızca nicel yöntemlerle yürütülmüş ve güvenlik algısının arka planını derinlemesine anlamaya imkân verecek niteliksel yöntemler

kullanılmamıştır. Bu durum, bulguların nedenlerini açıklama kapasitesini sınırlamaktadır. Gelecekteki çalışmalarda, örneğin “Afyonkarahisar’da insanlar neden musluk suyuna güvenmemektedir?” ya da “Kent içi ulaşımında güvensizlik hissinin arkasında hangi deneyimler bulunmaktadır?” gibi sorulara cevaplar aranarak nicel verilerin ortaya koyduğu bulguların nedenleri daha iyi anlaşılabilir ve tespit edilen sorunlara daha tutarlı çözüm önerileri geliştirilebilir.

Çalışmanın Katkıları

Çalışmanın literatüre ve uygulamaya yönelik bazı özgün katkıları olduğu düşünülmektedir.

- Literatür açısından bakıldığında, bu araştırma Türkiye’de çok boyutlu kentsel güvenlik konusuna odaklanan sayılı çalışmalardan biri olarak değerlendirilebilir. Kentsel güvenlik alanında yapılan çalışmaların çoğu hâlen asayiş ve suç temelli yaklaşımlarla sınırlıyken, bu tez bireysel güvenlikten çevresel güvenliğe uzanan on ayrı tematik başlık altında konuyu inceleyerek kapsamlı bir bakış açısı sunmaya çalışmaktadır.
- Bu çalışmada uluslararası belgelerde yer alan normatif ifadelerin önceden belirlenen kentsel güvenlik bileşenlerine göre sınıflandırılması, her bir belgenin hangi güvenlik alanlarına katkı sunduğunu tematik olarak analiz etmeyi mümkün kılmıştır. Örneğin, Birleşmiş Milletler’in sürdürülebilirlik belgelerinde çevre ve dirençlilik boyutlarının daha belirgin olduğu, Avrupa Konseyi belgelerinde ise sosyal haklar ve kapsayıcılık vurgusunun öne çıktığı görülmektedir. Bu tür bir tematik haritalamanın, gelecekte politika yapıcılar ve araştırmacılar açısından uluslararası referansların daha sistematik biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.
- Kamusal politika geliştirme açısından çalışmanın belirli katkılar sunduğu düşünülmektedir. İlk olarak, nesnel ve öznel verilerin birlikte değerlendirilmesi, yerel yöneticilerin kent güvenliğine dair halkın kaygılarını ve eksik gördüğü alanları daha kolay tespit etmesine imkân tanımaktadır. Afyonkarahisar örneğinde, resmî verilerde eksiklik olarak çok fazla öne çıkmayan bazı konuların (örneğin gıda denetimleri, bisiklet yolları) katılımcılar açısından önem taşıdığı görülmüştür. Bu bulgular, yerel yönetimler için politika önceliklerinin belirlenmesinde önemli bir geri bildirim niteliğindedir.

Öneriler

Araştırmanın bulguları doğrultusunda kentsel politika ve uygulamalar için bazı öneriler sunulmaktadır:

- Kentsel güvenlik politikalarının çok boyutlu bir bakış açısıyla ve çok aktörlü bir yönetim anlayışıyla geliştirilmesi gerekmektedir. Araştırma bulguları, kentsel güvenliğin yalnızca kolluk tedbirleriyle sağlanamayacak kadar geniş bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle yerel düzeyde faaliyet gösteren tüm kurumların stratejilerini oluştururken güvenliği bütüncül bir yaklaşımla ele almaları önem taşımaktadır. Güvenlik, yalnızca suçla mücadele ya da zabıta hizmetleriyle sınırlı görülmemeli; istihdam, çevre sağlığı, dayanıklı altyapı, barınma hakkı, temiz suya erişim, afetlere hazırlık, toplumsal bütünleşme ve sosyal hizmetler de kentsel güvenliğin temel bileşenleri arasında değerlendirilmelidir. Dolayısıyla kentsel güvenlik, ancak çok aktörlü yönetim süreçleriyle etkin biçimde sağlanabilir. Bu bağlamda, merkezi ve yerel yönetimlerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları ile özel sektör de bu sürecin asli paydaşlarıdır. BM-Habitat “Güvenli Kentler Programı” ile Avrupa Kentsel Şartlarında da vurgulandığı üzere, kentsel güvenliğin sürdürülebilirliği için farklı aktörlerin eşgüdüm ve işbirliği temelinde ortak politika belirleme ve hareket edebilme kapasitesi geliştirilmelidir.
- Araştırma sonuçları, suç mağduriyeti, suç korkusu ve suç dışı güvenlik sorunlarının kentsel güvenlik algısında belirleyici rol oynadığını ortaya koymaktadır. Özellikle suç korkusunun fiili mağduriyetten daha yüksek düzeyde hissedilmesi ve özellikle kadınlar ve gençlerde yoğunlaşması, algısal güvenliğin güçlendirilmesine yönelik adımların gerekliliğini göstermektedir. Bu çerçevede kamusal alanlarda aydınlatma ve izleme sistemleri gibi güvenlik önlemlerinin artırılması önemlidir. Öte yandan köpek saldırıları, trafik kazaları, altyapı ve çevre sorunları kent sakinlerinin günlük yaşamını doğrudan etkilemektedir. Yerel yönetimlerin bu alanlarda somut önlemler alması, güvenlik algısını güçlendirecektir. Sonuç olarak, kentsel güvenlik politikalarının yalnızca suç önlemeye odaklanmaması; aynı zamanda altyapı, çevre ve toplumsal yaşam kalitesini kapsayan bütüncül bir yaklaşımla güvenlik algısını artırmaya yönelik tedbirleri de içermesi gerekmektedir.

- Araştırmada en düşük ortalamalara sahip ulaşım güvenliği, gıda ve su güvenliği ile afet güvenliğinin yerel yönetimlerin öncelikli müdahale alanları arasında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, kent içi ulaşımında sürdürülebilir ulaşım yöntemleri olan yaya ve bisikletli ulaşımın güçlendirilmesi ve toplu taşıma hizmetlerinin iyileştirilmesi; su ve gıda güvenliği kapsamında, şebeke suyunun kalitesi ile gıda işletmelerinin denetimine ilişkin bilgilerin kamuoyuyla daha şeffaf ve etkin biçimde paylaşılması; afet güvenliği bağlamında ise, riskli yapıların dönüşümünün hızlandırılması ile yoğun yağışların neden olduğu su baskınlarının önlenmesi için altyapının güçlendirilmesi önerilmektedir.
- Araştırma bulguları, kadınların, 18-34 yaş arası genç yetişkinlerin, düşük gelir gruplarının, işsizlerin ve üniversite öğrencilerinin güvenlik algısının görece daha düşük düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Erenler Mahallesi örneğinde görüldüğü üzere, bazı kentsel mekânlarda güvenlik algısı anlamlı biçimde düşmektedir. Bu durum, toplumsal gruplar arasındaki kırılganlıkların yanı sıra mekânsal ölçekte de güvenlik algısında eşitsizliklerin bulunduğunu göstermektedir. Çalışma, söz konusu kırılgan grupları ve mekânları tespit etmiş olmakla birlikte, bu kırılganlıkların nedenlerini ayrıntılı biçimde açıklamaya yönelik derinlemesine bir analiz sunmamaktadır. Bununla birlikte, kentsel güvenlik politikalarının farklı toplumsal grupların ve mekânların özgün ihtiyaçlarını ve kırılganlıklarını dikkate alan kapsayıcı bir yaklaşımla geliştirilmesi gerekmektedir. Her bir grup ya da mahallenin güvenlik algısını şekillendiren dinamiklerin daha iyi anlaşılabilmesi için ileri araştırmalar yapılmalı; böylece kırılganlığın hangi koşullar altında ortaya çıktığı belirlenerek politika yapıcıların daha somut ve hedefe yönelik çözümler geliştirmelerine katkı sağlanmalıdır.

Sonuç olarak bu tez, kentsel güvenliğin yalnızca asayişe indirgenemeyecek, çok boyutlu bir olgu olduğunu göstermiştir. Afyonkarahisar’da yürütülen saha araştırması, bireysel ve toplumsal güvenlikten ekonomik, çevresel, altyapısal ve kurumsal boyutlara kadar pek çok unsurun birbirini tamamladığını ortaya koymuştur. Bulgular, herhangi bir boyutun ihmal edilmesinin kentlilerin genel güvenlik hissini zayıflatabileceğini göstermektedir. Bu çerçevede çalışma, bir yandan akademik literatüre katkı sunarken diğer yandan yerel yöneticiler için güvenliği bütüncül bir bakış açısıyla ele alma gerekliliğini hatırlatmaktadır. Çok aktörlü ve kapsayıcı

politikaların benimsenmesi halinde, kentlerin daha güvenli, yaşanabilir ve dirençli bir yapıya kavuşabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, F., Mueller, G. O. W. & Laufer, W. S. (1991). *Criminology*. New York: McGraw-Hill Inc.
- Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği. (2022, 24 Şubat). Resmî Gazete (Sayı: 31760). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/02/20220224-5.htm> (Erişim Tarihi: 26.08.2025)
- Afyonkarahisar Belediye Başkanlığı (2024). *Afyonkarahisar Belediye Başkanlığı 2025-2029 Stratejik Planı*. https://afyon.bel.tr/upload/tr/dosya/dokumanyonetimi/766/2025-2029-STRATEJIK-PLAN_05112024114243-2.pdf (Erişim Tarihi: 21.03.2025)
- Afyonkarahisar Belediye Başkanlığı (2025). *2024 Yılı Faaliyet Raporu*. https://www.afyon.bel.tr/upload/tr/dosya/dokumanyonetimi/780/2024-faaliyet-raporu_15042025172009-2.pdf (Erişim Tarihi: 21.03.2025)
- Afyonkarahisar Belediye Başkanlığı (b.t.). *Hizmet Rehberi*. <https://www.afyon.bel.tr/hizmet-rehberi> (Erişim Tarihi: 21.03.2025)
- Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (b.t.-a). *Afyonkarahisar*. <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-167965/afyonkarahisar.html> (Erişim Tarihi: 23.02.2025)
- Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (b.t.-b). *Gastronomi Şehri Afyonkarahisar*. <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-63518/gastronomi-sehri-afyonkarahisar.html> (Erişim Tarihi: 23.02.2025)
- Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (b.t.-c). Genel Bilgiler. <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-63415/genel-bilgiler.html> (Erişim Tarihi: 23.02.2025)
- Afyonkarahisar İl Özel İdaresi. (2025). *2024 Yılı Faaliyet Raporu*. <http://www.afyanozelidare.gov.tr/kurumlar/afyanozelidare.gov.tr/D%C3%B6k%C3%BCmanlar/Faaliyet%20Raporu/2024-Faaliyet-Raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 23.03.2025)
- Afyon Kocatepe Üniversitesi. (b.t.-a). *Doğal Ortam*. Afyonkarahisar İli Hakkında Yapılan Bilimsel Araştırmalar. <https://afyonarastirmalari.aku.edu.tr/2022/11/11/dogal-ortam/> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- Afyon Kocatepe Üniversitesi. (b.t.-b). *Afyonkarahisar*. <https://yos.aku.edu.tr/afyonkarahisar/> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- Ayhan, F. (2020). Afyonkarahisar'ın Nüfus Coğrafyası Özellikleri. *Journal of Awareness*, 5(3), 401-426.
- Agnew, R. (1991). *Strain and Subcultural Crime Theories*. J. F. Sheley (Ed.), *Criminology* (273-292). Belmont: Wadsworth Pub. Co.
- AKSA Doğalgaz Dağıtım A.Ş. (b.t.). *Doğalgaz Dağıtım Bölgelerimiz*. <https://www.aksadogalgaz.com.tr/> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- Aksoy, E. (2007). *Suç ve Güvenli Kent Yaklaşımı*. Kent ve Suç. Dosya, 06, Bülten, 55, 11-15.
- AKUT Arama Kurtarma Derneği. (2023). *AKUT Kahramanmaraş Depremlerinde de Görev Başındaydı*. <https://www.akut.org.tr/haberler/6668/akut-kahramanmaras-depremlerinde-de-gorev-basindaydi> (Erişim Tarihi: 18.02.2025)
- AKUT Arama Kurtarma Derneği. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.akut.org.tr/> (Erişim Tarihi: 23.02.2025)
- Alacadağlı, E. (2020). Güvenli Kent ve Kent Güvenliği Üzerine Bir İrdeleme. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2020, 6 (2): 152-167.
- Albrechtsen, E. (2003). *Security vs. Safety*. NTNU-Norwegian University of Science and Technology. <https://www.scribd.com/document/340966394/Safety-v-Security> (Erişim Tarihi: 11.03.2024)
- Aliağaoğlu, A. ve Uğur, A., (2021), Kentlerde Suç ve Suça İten Sebepler, Suçla İlgili Teorik Çalışmalar. *Doğu Coğrafya Dergisi* 26 (45), 37-54.

- Alver, K. (2012). *Kent İmgesi. Kent Sosyolojisi*. (Ed. K. Alver). Ankara: Hece Yayınları.
- Anadolu Ajansı. (2024). *Kentsel Dönüşüm Çalışmaları İçin 70 İlde Yeni Rezerv Yapı Alanları Belirlendi*. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/kentsel-donusum-calismalari-icin-70-ilde-yeni-rezerv-yapi-alanlari-belirlendi/3378948> (Erişim Tarihi: 30.11.2024)
- ANDA Arama Kurtarma Derneği. (2025). Resmî web sitesi. <https://anda.org.tr/> (Erişim Tarihi: 23.02.2025)
- Arapkirlioğlu, K. (2007). *Kentli Kimliği ve Kentsel Siyasal Hareketler*. Yerellik ve Politika içinde (193-210), A. Mengi (Ed.). İstanbul: İmge Yayınları.
- Aslan Yaşar, G. (2011). Ortaçağdan Günümüze “Modernite”: Doğuşu ve Doğası. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 11-26.
- Arslan, H. (2020). Kent Güvenliğinin Kentsel Haklar ve Sorumluluklar Ekseninde Düşünülmesi. *Şehir ve Güvenlik*. O. İmge ve E. Osmanoglu (Ed.), 55-66. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Ataç, E. (2007). *Suçun Kent Mekânındaki Algısı: “Güvensizlik Hissi”*. Kent ve Suç, Dosya 06, Bülten 55, 16-23. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi.
- Ataç, E. (2008). *Kent, Güvenlik ve Güvenli Kent Planlaması; Bursa Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ataç, E. ve Gürbüz, D. (2009). Kentsel Mekânda Gelişen Suça Müdahale Etmede Disiplinlerarası Güvenlik Politikaları. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(1), 25-46.
- Avrupa Birliği. (2007). *Leipzig Charter on Sustainable European Cities*. European Conference of Ministers responsible for Urban Development, Leipzig, Germany. https://territorialagenda.eu/wp-content/uploads/leipzig_charter_2007.pdf (Erişim Tarihi: 08.02.2024)
- Avrupa Birliği. (2020). *The New Leipzig Charter - The Transformative Power of Cities for the Common Good*. Informal Ministerial Meeting on Urban Development, Leipzig, Germany. https://urbact.eu/sites/default/files/2023-05/new_leipzig_charter_final.pdf (Erişim Tarihi: 08.02.2024)
- Avrupa Komisyonu (2004). *Urban Audit Methodological Handbook*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-bd-04-002>
- Avrupa Komisyonu (2023). *Perception Survey on the Quality of Life in European Cities*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/maps/quality-of-life_en
- Avrupa Konseyi. (1992). *European Urban Charter*. <https://rm.coe.int/168071923d> (Erişim Tarihi: 25.01.2024)
- Avrupa Konseyi. (2008). *Avrupa Kentsel Şartı II: Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto*. <https://www.marmara.gov.tr/uploads/mbb-avrupa-kentsel-sarti-2.pdf> (Erişim Tarihi: 25.01.2024)
- Avrupa Konseyi. (2023). *Avrupa Kentsel Şartı III: Dönüşüm Çağında Kentsel Yaşam*. <https://mbbkulturyayinlari.com/yenilenen-avrupa-kentsel-sarti-ve-belediyeler> (Erişim Tarihi: 27.03.2024)
- Ay, A. (2009). *Afyonkarahisar İlinde Coğrafi Faktörlerin Örgün Eğitime Etkileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar
- Aydın, A.H. (1996). *Polis Meslek Hukuku*, Ankara: Doğu Matbaacılık.
- Aydın, M. A. (2010). *Kentsel Mekân Seç ve Suçluluk: Kadıköy Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aytaç, Ö. (2016). Kent, Yoksulluk ve Sosyal Düzensizlik Potansiyeli. *Mukaddime Dergisi*, 7(1), 135-155.
- Bal, H. (2013). *Suç Sosyolojisi*. Bursa: Sentez Yayıncılık.

- Başdoğan, S. (2011). Konutun Modernleşmesi ve Modern Dünyada Mimarın Meşruiyet Sorunu. *Güney Mimarlık*, (5), Eylül, 17-25.
- Bauman, Z. (2011). *Postmodern Etik* (Çev. A. Türker). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2019). *Sosyolojik Düşünmek* (Çev. A. E. Pilgir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayram, Y. (2020). Suç ve Kent Nedenselliğinin Problemleri Temsili Olarak Adana Kenti ve Adana İmgesi. *Şehir ve Güvenlik* (111-137), O. İmge ve E. Osmanoğlu (Ed.). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Benevolo, L. (1995). *Avrupa Tarihinde Kentler*. (Çev: N. Nirven). İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Beşe, E. (2003). Sosyoloji Temelli Suç Teorileri ve Organize Suçlar. *Organize Suçlarla Mücadele ve Polis* (Ed. A. Geleri, H. H. Çevik), Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Beşe, E. (2006). Kırık Pencere Teorisi Bağlamında Kentsel Yaşamda Suç ve Güvenlik. *Polis Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1-24.
- Beşir Derneği. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.besir.org.tr/> (Erişim Tarihi: 23.03.2025)
- Bilen, Ö. ve Büyüklü, A. H. (2018). Kırık Pencere Teorisi'nin İstanbul Metropolen Alanı'nda Geçerliliğinin Testi. *İdeal Kent, Kent Araştırmaları Dergisi*, 9(23), 160-188.
- Birleşmiş Milletler (1948). *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*. <https://www.ohchr.org/en/human-rights/universal-declaration/translations/turkish-turkce> (Erişim Tarihi: 23.02.2024)
- Birleşmiş Milletler (1965). *Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme*. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093651bm_09.pdf (Erişim Tarihi: 23.02.2024)
- Birleşmiş Milletler (1966a). *Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme*. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf (Erişim Tarihi: 23.02.2024)
- Birleşmiş Milletler (1966b). *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme*. <https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/06turkish/TIntCovEcSocCulRights.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2024)
- Birleşmiş Milletler (1972). *Report of the United Nations Conference on the Human Environment*. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/nl7/300/05/pdf/nl730005.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2024)
- Birleşmiş Milletler (1976). *Report of Habitat: United Nations Conference on Human Settlements*. <https://digitallibrary.un.org/record/793768?v=pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2024)
- Birleşmiş Milletler (1979). *Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi*. <https://www.aile.gov.tr/media/35256/kadinlara-karsi-her-turlu-ayrimciligin-onlenmesi-sozlesmesi-ve-ihtiyari-protokolu.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2024)
- Birleşmiş Milletler. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (Erişim Tarihi: 07.03.2024)
- Birleşmiş Milletler (1989). *Çocuk Hakları Sözleşmesi*. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> (Erişim Tarihi: 07.03.2024)
- Birleşmiş Milletler. (1990). *Human Development Report 1990*. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1990encompletenostats.pdf> (Erişim Tarihi: 07.03.2024)

- Birleşmiş Milletler (1992a). *Report of the United Nations Conference on Environment and Development*. <https://www.un.org/esa/dsd/agenda21/Agenda%2021.pdf> (Erişim Tarihi: 07.03.2024)
- Birleşmiş Milletler. (1992b). *United Nations Conference on Environment & Development. Agenda 21*. <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/Agenda21.pdf> (Erişim Tarihi: 07.03.2024)
- Birleşmiş Milletler (1993). *Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi*. <https://dspace.ceid.org.tr/server/api/core/bitstreams/7ff8f026-0407-464e-a7e1-f95f9d48e0d0/content> (Erişim Tarihi: 07.03.2024)
- Birleşmiş Milletler. (1994). *Human Development Report 1994*. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1994encompletenostats.pdf> (Erişim Tarihi: 07.03.2024)
- Birleşmiş Milletler. (1996). *Report of the United Nations Conference on Human Settlements (HABITAT II)*. <https://www.un.org/ruleoflaw/wp-content/uploads/2015/10/istanbul-declaration.pdf> (Erişim Tarihi: 14.03.2024)
- Birleşmiş Milletler (2000a). *United Nations Millennium Declaration*. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n00/559/51/pdf/n0055951.pdf> (Erişim Tarihi: 14.03.2024)
- Birleşmiş Milletler (2000b). *Millennium Development Goals*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/memo_15_5712 (Erişim Tarihi: 14.03.2024)
- Birleşmiş Milletler (2002). *Report of the World Summit on Sustainable Development*. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n02/636/93/pdf/n0263693.pdf> (Erişim Tarihi: 14.03.2024)
- Birleşmiş Milletler (2006). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. <https://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-e.pdf> (Erişim Tarihi: 02.04.2024)
- Birleşmiş Milletler. (2007). *Enhancing Urban Safety and Security: Global Report on Human Settlements*. <https://unhabitat.org/enhancing-urban-safety-and-security-global-report-on-human-settlements-2007> (Erişim Tarihi: 02.04.2024)
- Birleşmiş Milletler (2011). *Safer Cities Programme: A Safer and Just City for All. Nairobi: UN-Habitat*. <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/Safer%20Cities%20A%20safer%20and%20just%20city%20for%20all.pdf> (Erişim Tarihi: 02.04.2024)
- Birleşmiş Milletler. (2012). *The Future We Want. Outcome Document of the United Nations Conference on Sustainable Development (Rio+20)*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/733FutureWeWant.pdf> (Erişim Tarihi: 02.04.2024)
- Birleşmiş Milletler. (2015). *Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf> (E.T.: 19.04.2024)
- Birleşmiş Milletler. (2017). *New Urban Agenda*. <https://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-English.pdf> (Erişim Tarihi: 19.04.2024)
- Birleşmiş Milletler (2018). *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration*. <https://data.unhcr.org/en/documents/details/66956> (Erişim Tarihi: 19.04.2024)
- Birleşmiş Milletler. (2019). *United Nations System-Wide Guidelines on Safer Cities and Human Settlements. Nairobi: UN-Habitat*. https://unhabitat.org/sites/default/files/documents/2019-07/hsp_ha.1_res.2_e.pdf (Erişim Tarihi: 19.04.2024)
- BM-Habitat. (b.t). *UN-Habitat*. <https://unhabitat.org/> (Erişim Tarihi: 03.01.2024)
- Buendia, H. Gomez (1989). *Urban Crime: Global Trends and Policies*, United National University, New York.

- Bulut Y. ve Kara M. (2011). Mahalle Muhtarlarının Kent ve Mahalle Güvenliğine İlişkin Yaklaşımları: Antakya Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 1-28.
- Burke, R. H. (2002). *An Introduction to Criminological Theory*. Devon: Willan Publishing.
- Buzan, B. (2008). *People, States and Fear: An Agenda For International Security Studies in the Post-Cold War Era*. ECPR Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2021). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, R. (2019). *Kentleşme ve Kentlileşme Bağlamında Suç: İskenderun Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Childe, G. (1990). *Tarihte Neler Oldu*. (Çev: M. Tunçay ve A. Şenel). İstanbul: Alan Yayıncılık
- Clarke, R. V. & Eck, J. E. (2005). *Crime Analysis for Problem Solvers in 60 Steps*. Washington, DC: Community-Oriented Policing Services (COPS), U.S. Department of Justice.
- Coleman, R. (2004). Watching the Degenerate: Street Camera Surveillance and Urban Regeneration. *Local Economy*, 19(3), 199-211.
- Çardak, B. (2016). Kadınların Suç Korkuları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 1(1), 23-46.
- Çoşar Y. (2005). *Kentleşen Türkiye 'de Çocuk Suçluluğu*. TBB Dergisi, Sayı 56, 281-327.
- Coşkun, İ. (2004). Ütopya ve Kent. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(9), 185-192.
- Çelik F. (2018). Kentsel Açık-Yeşil Alanlarda Güvenlik. *İdeal Kent, Kent Araştırmaları Dergisi*, Cilt 9, Sayı 23, 58-94.
- Çildam, S. Y. (2019). Siirt Şehrinde Kişilere Karşı İşlenen Suçların Coğrafi Analizi. *Türk Coğrafya Dergisi* (73), 41-51.
- Deniz Feneri Derneği. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.denizfeneri.org.tr/> (Erişim Tarihi: 13.02.2025)
- Derdiman, R. C. (2010). Kentleşmenin Suça Etkisi ve Kentlilerin Suçla Mücadelesinin Sosyal ve Hukuki Boyutları. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 19(3), 49-73
- Doğa Derneği. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.dogadernegi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 13.02.2025)
- Doğu Akdeniz İnşaat Müteahhit Birlikleri Federasyonu (DAİMFED). (b.t.). *Kentsel Dönüşüm*. <https://daimfed.org.tr/kentsel-donusum> (Erişim Tarihi: 18.08.2024)
- Dolu, O. (2009). Bir Fırsat Olarak Suç: Suçun Durumsal Belirleyicileri, Suç Fırsatları ve Rutin Faaliyetler Teorisi, *Polis Bilimleri Dergisi*, 11 (2), 1-30.
- Dolu, O., Uludağ, Ş., ve Doğutaş, Ş. (2010). Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 57-81.
- Dolu, O. (2012). *Suç Teorileri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dolu, O. (2013). Suç ve Sapma Teorileri. *Suç Sosyolojisi* içinde. A. Geleri (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Dursun, H. (1997). Damgalama Teorisi ve Suç. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 3(4), 309-322
- Duruel, M. (2023). Sivil Toplum Kuruluşlarının Afet Yönetimindeki Rolü: 6 Şubat Depremi Hatay Örneği. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1-18.
- Düzgün, Ş. (2007). Suç Olgusuna Teorik Yaklaşımlar ve Disiplinlerarasılık. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Kent ve Suç, Dosya 06, Bülten 55, 04-10.

- Ekici, B. (2020). Güvenli Şehir ve Belediyeler. *Şehir ve Güvenlik*. (Der. İmga O. ve Osmanoğlu E.). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Emecen, F. M. (1988). *Afyonkarahisar*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), 1, 443-446. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Enerji Günlüğü. (2024). *Afyon'un Gaz Şebekesi Bir Yılda Yüzde 25 Büyüdü*. <https://www.enerjigunlugu.net/afyonun-gaz-sebekesi-bir-yilda-yuzde-25-buyudu-58569h.htm> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- Engelsiz Yaşam Vakfı. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.engelsizyasam.org.tr/> (Erişim Tarihi: 12.03.2025)
- Erdoğan, A. ve Kün, U. (2015). Kent Planlama ve Polislikte Çevresel Tasarımla Suçun Önlenmesi (*ÇEVTAS*) Yaklaşımı. *Çağdaş Kolluk Stratejileri* içinde (55-100), E. Muş ve M. A. Özer (Ed.). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Erhan, Ç. (2002). Soğuk Savaş Sonrası ABD'nin Güvenlik Algılamaları. *Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye* içinde, R. Yinanç ve H. Taşdemir (Ed.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erkan, R. (2010). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2020). *Kamu Yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Euronews Türkiye. (2023). 6 Şubat Depremlerinin Birinci Ayı: Toplam Can Kaybı ve Eleştiriler. <https://tr.euronews.com/2023/03/05/kahramanmaras-depremleri-hakkinda-neler-biliniyor> (Erişim Tarihi: 11.01.2024)
- Feakin, T. (2011). *UK Perspectives on Security in an Age of Shock and Aftershock*. K. Thoma (Ed.), European Perspectives on Security Research, 45-54. Berlin: Acatech - Deutsche Akademie der Technikwissenschaften. <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/72909/1/591.pdf> (Erişim Tarihi: 11.01.2024)
- Ferraro, F. K. (1995). *The fear of crime: Interpreting victimization risk*. New York: State University of New York Press.
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. London: Sage.
- Franklin, T., Franklin, C., & Fearn, N. (2008). A Multilevel Analysis of the Vulnerability, Disorder, and Social Integration Models of Fear of Crime. *Social Justice Research*, 21, 204-227.
- Gates, L. ve Rohe, W. (1987). Fear and reactions to crime: A revised model. *Urban Affairs Quarterly*, 22(3), 425-453.
- GEA Arama Kurtarma Ekoloji Grubu. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://gea.org.tr/> (Erişim Tarihi: 12.03.2025)
- Geray, C. (2007). Güvenli Kent ve Kente Karşı Suçlar Üzerine. *Kent ve Suç*. Dosya 06, Bülten 55, 50-55.
- Gerede, E. (2006). *Havacılık Emniyeti ve Havacılık Güvenliği Kavramları Arasındaki İlişki ve Farkların Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma*. *Yönetim*, 17(54), 26-37.
- Ghasemi, A. & Zahediasl, S. (2012). Normality Tests for Statistical Analysis: A Guide for Non-statisticians. *International Journal of Endocrinology and Metabolism*, 10(2), 486-489.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları* (Çev: E. Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giritli, İ., Bilgen, P. ve Akgüner, T. (2008). *İdare Hukuku*. İstanbul: Der Yayınları.
- Glaeser, E. & Sacerdote, B. (1999). Why is there more crime in cities? *Journal of Political Economy*, 107(6), 225-258
- Göksu, T. (2002). *Maslow'un İhtiyaçlar (Güdüler) Piramidi ve Polisin Yabancılaşma Olgusu*. *Polis Bilimleri Dergisi*, 4(3-4), 27-48.
- Gökulu, G. (2010). *Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi*. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24(1), 209-226.

- Gölbaşı, S. (2007). *Kentleşme ve Suç: İstanbul'un Kentleşme Süreci ile Suçluluk Arasındaki İlişkinin Kuramsal Analizi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Gören, Z. (1997). *Anayasa Hukukuna Giriş*. İzmir: Barış Yayınları.
- Greene, M., ve Greene, R. (2003). Urban Safety in Residential Areas. Proceedings of the 4th International Space Syntax Symposium, London, UK.
- Gündüzöz, T. (2016). Türkiye ve Dünyada Güvenli Kent Yaklaşımı: Kentsel Güvenlik mi? Güvenli Kent mi? *Türk İdare Dergisi*, 88(483), 335-370.
- Gürsoy, M. (2019). *Göç ve Kentleşme Bağlamında Suç*. Ankara: Gece Akademi.
- Haber7. (2018). *Afyonkarahisar'da Doğalgaz Patlaması: 2 Yaralı*. <https://www.haber7.com/afyonkarahisar/2542028-afyonkarahisarda-dogalgaz-patlamasi-2-yarali> (Erişim Tarihi: 01.02.2025)
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2013). *Multivariate Data Analysis*. Harlow: Pearson.
- Hogan, J. (1985). *Understanding Crime-I: The Theories of Undercontrol*. Modern Criminology Publishes içinde (23-58)
- Huot J. L., Thalman, J. P. & Valbelle, D. (2000). *Kentlerin Doğuşu*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- İçli, T. G. (2019). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- İHH İnsani Yardım Vakfı. (2023). *Kahramanmaraş Depremi Afet Yönetimi Raporu*. <https://ihh.org.tr/public/publish/0/172/kahramanmaras-depremi-afet-yonetimi-raporu---w.pdf> (Erişim Tarihi: 01.03.2025)
- İHH İnsani Yardım Vakfı. (2025). *Afet Yönetimi-Arama Kurtarma*. <https://ihh.org.tr/afet-yonetimi> (Erişim Tarihi: 01.03.2025)
- Johnston, L. (2001). *Crime, Fear and Civil Policing*. *Urban Studies*, 38(5-6), 959-976.
- Kaboğlu, İ.Ö. (1996). *Çevre Hakkı*. Ankara: İmge Yayınları.
- Kadın Dayanışma Vakfı. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 13.03.2025)
- Kail, B. L., & Kleinman, P. H. (1985). *Fear, Crime, Community Organization, and Limitations on Daily Routines*. *Urban Affairs Quarterly*, 20(3), 400-408
- Kamer, V. (2013). *Çocukların Suça Sürüklenmesine Neden Olan Faktörler ile İlgili Sosyolojik Teoriler*. *TAAD*, 4(12), 219-238
- Kamer Vakfı. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.kamervakfi.org/> (Erişim Tarihi: 13.03.2025)
- Kaner, S. (1992). *Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 25(2), 473-496.
- Kapani, M. (2011). *İnsan Haklarının Uluslararası Boyutları*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Karasu, M. A. ve Yılmaz, G. (2007). *Kent ve Suç*. Karasu, M. A. ve Yılmaz, G. (Ed.) Dosya 06, Bülten, 55, 2-3
- Karasu, M. A. (2008). Türkiye'de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(4), 255-281.
- Karasu, M. A. (2012). Kent ve Suç Üzerine Kavramsal Bir Çerçeve. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13(2), 175-204
- Karasu, M. A. (2012b). Kent Kültürünün Suça Etkisi -Şanlıurfa Örneği-. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(2), 71-103.
- Karasu, M. A. (2017). Kentsel Mekânda Suç Korkusu - Şanlıurfa Örneği -. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 41-76.
- Karasu, M. A. (2018). Suç Korkusu, Göç ve Suriyeli Sığınmacılar: Şanlıurfa Örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1 (3), 332-347.
- Kaya, E. (2008). Kent Güvenliğinin Sağlanması. *Yerel Siyaset Dergisi*, 28, 19-22.

- Kaya E. (2017). *Kentleşme ve Kentlileşme*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Kaypak, Ş. (2012). Güvenlikte Yeni Bir Boyut; Çevresel Güvenlik. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(8), 1-22.
- Kaypak, Ş. (2016). Kentsel Bir Sorun Olarak Kentsel Güvenlik. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (4) 33, 35-50.
- Kaypak, Ş. ve Gündüz, A. (2019). *Chicago Okulu Perspektifinden Kent ve Suç İlişkisi*. 5. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresi Tam Metin Kitabı, 505-517. Antakya.
- Keleş, R. ve Ünsal, A. (1982). *Kent ve Siyasal Şiddet*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları (No: 507).
- Keleş R. (2013). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kıray, M. (1998). *Örgütlemeyen Kent: İzmir*. Ankara: Bağlam Yayınları.
- Koca, N., Yazıcı, H. ve Ekiz, E. (2018). Afyonkarahisar'da Keçecilik ve Keçeciliğin Kültürel Turizm Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish Studies-Social Sciences*, 13(18), 939-957.
- Koruncuk Vakfı. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.koruncuk.org.tr/> (Erişim Tarihi: 10.03.2025)
- Koşar Taş, Ç. (2025). Hangi Kentler Benzer Güvenlik Düzeyine Sahip? Güvenli Kentler Endeksi için Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi. *Kent Akademisi Dergisi*, 18(3), 1641-1668.
- Kovancı, E. (2025). *Türkiye'nin Hava(sı) Nasıl? Kirlilikte Son Durum ve Temiz Bir Nefesin Zorlukları*. Toplum Çalışmaları Enstitüsü. <https://www.toplum.org.tr/turkiyenin-havasi-nasil-kirlilikte-son-durum-ve-temiz-bir-nefesin-zorluklari> (Erişim Tarihi: 18.02.2025)
- Koyuncu, A. (2011). Sosyoloji Kuramlarında Kent. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 25, 31-56.
- Line, M. B., Nordland, O., Rostad, L. & Tondel, I. A. (2006). *Safety vs. Security?* Proceedings of the 8th International Conference on Probabilistic Safety Assessment and Management, New Orleans, Louisiana, USA https://www.researchgate.net/profile/Maria-Bartnes/publication/289470660_Safety_vs_security/links/568d02eb08aefb48d4bf256c/Safety-vs-security.pdf (Erişim Tarihi: 02.02.2024)
- Local Governments for Sustainability. (ICLEI) (1994). Charter of European Cities and Towns Towards Sustainability (The Aalborg Charter). <https://www.eea.europa.eu/help/glossary/eea-glossary/charter-of-european-cities-and> (Erişim Tarihi: 27.04.2025)
- Luggat. (b.t.). *Osmanlıca Türkçe Sözlük*. <https://www.luggat.com/> (Erişim Tarihi: 02.02.2024)
- Martindale, D. (2000). Şehir Kuramı. *Şehir ve Cemiyet*. A. Aydoğan (Der.). (35-100). İstanbul: İz Yayıncılık.
- McCaghy, C. H., Capron, T. A., Jamieson, J. D. & Carey, S. H. (2016). *Deviant Behavior: Crime, Conflict, and Interest Groups*. New York: Routledge.
- Merriam-Webster (b.t.). *Sözlük*. <https://www.merriam-webster.com/> (Erişim Tarihi: 15.01.2024)
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (b.t.-a). *İklim Sınıflandırması-Afyonkarahisar*. <https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-siniflandirmalari.aspx?m=AFYONKARAHISAR> (Erişim Tarihi: 03.04.2024)
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (b.t.-b). *Resmî İklim İstatistikleri*. <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=&m=AFYONKARAHISAR> (Erişim Tarihi: 03.04.2024)
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.morcati.org.tr/> (Erişim Tarihi: 15.02.2025)

- Mutlu, A., Reyhan, H. ve Doğan, H. H. (2019). *Kentleşme*. Ankara: Palme Yayınları
- Mutlu, A. (2020). *Kenti Anlamak. Kent Kültürü Sorunu ve Politikası*. Ankara: Palme Yayınları.
- NNC Haber. (2025). *Afyonkarahisar'da 14 Mayıs 2025 Elektrik Kesintisi Nerelerde Etkili Olacak?* <https://www.nnchaber.com/afyonkarahisar-da-14-mayis-2025-elektrik-kesintisi-nerelerde-etkili-olacak> (Erişim Tarihi: 17.07.2025)
- OECD (2020). *How's Life? 2020: Measuring Well-being*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9870c393-en>
- Onat, Ü. (1993). *Gecekondu Kadınının Kente Özgü Düşünce ve Davranışlar Geliştirme Süreci*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
- Ortaköy, A. (2011). *Kent Güvenliğinde Yönetim Bilişim Sistemi Uygulamaları: İstanbul MOBESE Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Osmangazi Elektrik Dağıtım A.Ş. (OEDAŞ). (b.t.). *Kurumsal (Hakkımızda)*. <https://www.osmangaziedas.com.tr/hakkimizda> (Erişim Tarihi: 18.03.2025)
- Osmangazi Elektrik Dağıtım A.Ş. (OEDAŞ). (b.t.-b). *Planlı Kesinti Duyuruları*. <https://www.osmangaziedas.com.tr/planli-kesinti-duyurulari> (E. T.: 18.03.2025)
- Osmangazi Elektrik Dağıtım A.Ş. (OEDAŞ). (2023). *Sürdürülebilirlik Raporu 2023*. <https://www.osmangaziedas.com.tr/CMSFiles/file/surdurulebilirlik2023.pdf> (Erişim Tarihi: 18.03.2025)
- Oxford Languages. (b.t.). *Google's English Dictionary*. <https://languages.oup.com/google-dictionary-en/> (Erişim Tarihi: 15.01.2024)
- Ömeroğlu, Ö. (2012). Suç Korkusu, Cezanın Caydırıcılığı ve Küçük Suçlar. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(4), 329-370.
- Özdemir Metlioğlu, S. (2021). *Kapital Birikim Süreçleri ve Kent Kuramları*. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 14(33), 184-202
- Özdemir, Ö. ve Başdemir M. (2020). *İnsani Güvenlik Açısından Güvenli Şehirler İnşa Etmek*. Şehir ve Güvenlik içinde (37-53). İmga, O. ve Osmanoğlu, E. (Der). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Özden, P. P. (2018). *Kentleşme Politikası ve Hukuku*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Özensel, E. (2012). *Kentleşme ve Suç*. Kent Sosyolojisi. Ankara: Hece Yayınları
- Öztürk, M. (2015). Medya ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki. The Journal of Academic Social Science Studies, 36, 251-263.
- Parlak, B. (2009). *Bilgi Toplumunda Kent ve Kentleşmenin Dönüşen Paradigmaları*. Uluslararası 7. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı, 1253-1263. Yalova
- Parlak, B. (2011). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Bursa: MKM Yayınları.
- Parlatır, İ. (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Payam M. M. (2018). Emniyet, Güvenlik, Kent Emniyeti ve Kent Güvenliği: Kavramsal Bir Analiz. *Avrasya Terim Dergisi*, 6 (1), 15-25.
- Payam, M. M. (2020). *Teoriden Uygulamaya Kent Güvenliği Yönetişimi*. İstanbul: Hiper Yayın.
- Payam, M. M. (2024). *Kent Güvenliği ve Emniyeti Konusunda Türkiye'de Yazılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi*. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 535-561.
- Reader, J. (2007). *Şehirler* (Çev. F. B. Karlıdağ). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rigterink, A. S. (2015). *Does Security Imply Safety? On the (Lack of) Correlation Between Different Aspects of Security*. Stability: International Journal of Security &

- Development, 4(1), 39, 1-21. <http://dx.doi.org/10.5334/sta.fw> (Erişim Tarihi: 28.05.2024)
- Roccato, M., Russo, S., & Vieno, A. (2011). Perceived Community Disorder Moderates the Relation Between Victimization and Fear of Crime. *Journal of Community Psychology*, 39(7), 884-888.
- Sarı, G. ve Özgür, E. (2019). *Kamu Alanında Güvenlik ve Emniyet Algısı*. A. F. Gökçe, U. Ülger ve M. Aksu (Ed.), 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu (KAYSEM13) Tam Metin Kitapçığı, 115-125. Gaziantep.
- Saydam A. (2005). *Algılama Yönetimi*. İstanbul: Rota Yayın
- Serin, K. (2019). *İbn Haldun Mukaddime'sinde Şehir Sosyolojisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Schmallegger, F. (2002). *Criminology Today: An Integrative Introduction*. New Jersey: Prentice Hall Publishing.
- Siegel, L. J. (1989). *Criminology*. St. Paul: West Publishing Company.
- Simmel, G. (2000). *Metropol ve Zihinsel Yaşam*. Şehir ve Cemiyet. A. Aydoğan (Der.). (167-184). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Sinay, J. (2011). *Security Research and Safety Aspects in Slovakia. European Perspectives on Security Research*. (Ed. Klaus Thoma). Acatech - Deutsche Akademie der Technikwissenschaften, 81-89. <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/72909/1/591.pdf> (Erişim Tarihi: 03.06.2024)
- Şahin, Y. (2013). *Kentleşme Politikası*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Şahin, D. (2016). *Kent Güvenliği Algısı ve Suç Korkusu*. 4. Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi. 20-22 Ekim 2016, İstanbul, 105-109.
- Şeker, G. (2009). *Polisin Kent Güvenlik Uygulaması ve Yönetim Modeli* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Pearson Education.
- Tanrısever, O. F. (2005). Güvenlik. *Devlet ve Ötesi Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar içinde*, A. Eralp (Ed.), 107-124. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tarlow, P. E. (2014). *Tourism Security: Strategies for Effectively Managing Travel Risk and Safety*. Butterworth-Heinemann. <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.5555/2843510> (Erişim Tarihi: 19.03.2024)
- T.C. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK). (2018). *Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*. Resmî Gazete (10 Temmuz 2018, Mükerrer Sayı: 30474). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf> (Erişim Tarihi: 01.04.2025).
- T.C. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK). (2018). *Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*. Resmî Gazete (15 Temmuz 2018, Sayı: 30479). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.4.pdf> (Erişim Tarihi: 01.04.2025).
- T.C. 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu. (1930, 6 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 1489). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1593&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 1982 Anayasası. (1982, 7 Kasım). Resmî Gazete (Sayı: 17863). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu. (1934, 4 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 2756). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2559&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).

- T.C. 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu. (1982, 13 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 17701). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2692&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu. (1983, 14 Mart). Resmî Gazete (Sayı: 17985). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2803&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu. (1983, 27 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 18059). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2828&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 2872 sayılı Çevre Kanunu. (1983, 11 Ağustos). Resmî Gazete (Sayı: 18132). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2872&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu. (1983, 13 Ekim). Resmî Gazete (Sayı: 18195). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2918&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 3194 sayılı İmar Kanunu. (1985, 9 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 18749). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3194&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu. (1937, 10 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 3617). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3201&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu. (1986, 28 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 19120). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3289&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu. (1987, 7 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 19461). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3359&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun. (1995, 2 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 22330). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4123&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu. (1943, 27 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 5460). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4373&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 442 sayılı Köy Kanunu. (1924, 7 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 68). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2024).
- T.C. 4857 sayılı İş Kanunu. (2003, 22 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 25134). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4857&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu. (2003, 25 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 25159). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4904&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 27.01.2025).
- T.C. 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun. (2004, 10 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 25486). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5188&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu. (2004, 23 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 25531). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).

- T.C. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu. (2004, 26 Eylül). Resmî Gazete (Sayı: 25611). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu. (2005, 4 Mart). Resmî Gazete (Sayı: 25745). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5302&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 5393 sayılı Belediye Kanunu. (2005, 13 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 25874). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu. (1949, 18 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 7236). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5442&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 5488 sayılı Tarım Kanunu. (2006, 25 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 26147). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5488&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu. (2006, 20 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 26173). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5502&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 27.01.2025).
- T.C. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. (2006, 16 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 26200). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5510&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. (2009, 17 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 27260). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5902&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 19.03.2025).
- T.C. 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu. (2010, 26 Mart). Resmî Gazete (Sayı: 27533). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5977&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu. (2010, 13 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 27610). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5996&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun. (2012, 31 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 28309). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6306&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. (2012, 30 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 28339). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6331&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu. (2016, 7 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 29677). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun. (1959, 15 Mayıs). Resmî Gazete (Sayı: 10283). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7269&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 7545 sayılı Siber Güvenlik Kanunu. (2025, 19 Mart). Resmî Gazete (Sayı: 32846). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/03/20250319-1.htm> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- T.C. 775 sayılı Gecekondu Kanunu. (1966, 20 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 12362). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=775&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> (Erişim Tarihi: 08.12.2024).

- T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2024a). *Suç Türü ve Cinsiyete Göre Yıl İçinde (1 Ocak-31 Aralık) Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlülere İlişkin Suç Sayısı ve Oranı, 2023 [Tablo]*. <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/ceza-infaz-kurumu-istatistikleri-2023-haber-bulteni-yayimlandi> 20052024091112 (Erişim Tarihi: 16.03.2025)
- T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2024b). *Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri Haber Bülteni 2023*. <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/ceza-infaz-kurumu-istatistikleri-2023-haber-bulteni-yayimlandi> 20052024091112 (Erişim Tarihi: 16.03.2025)
- T.C. Afyonkarahisar Valiliği. (b.t.). *Afyonkarahisar Valiliği Hizmet Birimleri*. <http://www.ayonkarahisar.gov.tr/hizmet-birimleri> (Erişim Tarihi: 19.03.2025)
- T.C. Afyonkarahisar Valiliği (2025). *Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü 2024 Yılı Faaliyet Raporu*. https://webdosya.csb.gov.tr/db/afyon/menu/cevre-seh_20250206114807.pdf (Erişim Tarihi: 21.03.2025)
- T.C. Afyonkarahisar Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD) (2021). *Afyonkarahisar İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP)*. <https://afyonkarahisar.afad.gov.tr/kurumlar/afyonkarahisar.afad/Kutuphane/Il-Planlari/IRAP-AFYONKARAHISAR-26012021.pdf> (Erişim Tarihi: 02.03.2025)
- T.C. Afyonkarahisar Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD) (2024). *Afyonkarahisar İl Afet Müdahale Planı (TAMP)*. <https://afyonkarahisar.afad.gov.tr/kurumlar/afyonkarahisar.afad/Kutuphane/Il-Planlari/TAMP-AFYONKARAHISAR-2024-PLANI.pdf> (Erişim Tarihi: 02.03.2025)
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2025). *2024 Yılı Faaliyet Raporu*. https://www.aile.gov.tr/media/197323/faaliyet-raporu-2024_son_28-02-2025.pdf (Erişim Tarihi: 04.03.2025)
- T.C. Ankara Valiliği. (b.t.). *İl Sağlık Müdürlüğü'nün Görevleri*. <https://www.ankara.gov.tr/il-saglik-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 16.03.2025)
- T.C. Başbakanlık. (2015). *69471265-010-06/8453 sayılı İl Güvenlik ve Asayiş Koordinasyon Merkezi Yazısı*. 5 Ağustos 2015. https://www.kirklareli.gov.tr/kurumlar/kirklareli.gov.tr/site_belgeler/belgeler-linkler/TOPLANTI_TAKVİMİ02.pdf (Erişim Tarihi: 16.03.2025)
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu*. Ankara: Strateji ve Bütçe Başkanlığı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amac-lari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-WEB.pdf (Erişim Tarihi: 27.08.2024).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB). (2023a). *2024 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı*. Resmî Gazete (Mükerrer Sayı: 32350). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/10/2024-Yili-Cumhurbaskanligi-Yillik-Programi.pdf> (Erişim Tarihi: 17.03.2025).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023b). *On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)*. Resmî Gazete (Mükerrer Sayı: 32356). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf (Erişim Tarihi: 17.03.2025).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023c). *2024-2026 Dönemi Yatırım Programı Hazırlama Rehberi*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/09/2024-2026_Donemi_Yatirim_Programi_Hazirlama_Rehberi.pdf (Erişim Tarihi: 17.03.2025).
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2024). *İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030)*. <https://iklim.gov.tr/db/english/icerikler/>

- files/%C4%B0klim%20De%C4%9Fi%C5%9Fikli%C4%9Fine%20Uyum%20Strateji%20ve%20Eylem%20Plan_%202024-2030.pdf (Erişim Tarihi: 07.02.2025).
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2025). *Çevre Denetimi İstatistikleri: 2024 Haber Bülteni*. <https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/2024-cevre-denet-m---stat-st-kler--20250521091732.pdf> (Erişim Tarihi: 07.02.2025).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2002). *Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi*. https://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos---4-eylul-2002_.tr.mfa (Erişim Tarihi: 03.06.2025).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2024a). *Çevre, İklim Değişikliği ve Suya Dair Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri*. www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa (Erişim Tarihi: 22.08.2024).
- T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü (2025). *Özel Güvenlik İstatistikleri*. <https://www.egm.gov.tr/ozelguvenlik/ozel-guvenlik-istatistikleri> (Erişim Tarihi: 23.02.2025).
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (2025). *2024 Yılı Faaliyet Raporu*. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2025/05/2024-HMB-Idare-Faaliyet-Raporu-384d6ddf0be92ec8.pdf> (Erişim Tarihi: 13.03.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2004). *Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*. Resmî Gazete (07 Ekim 2004, Sayı: 25606). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7190&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 29.01.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2023). *2024-2027 Karayolu Trafik Güvenliği Eylem Planı*. <https://www.trafik.gov.tr/2024-2027-karayolu-trafik-guvenligi-eylem-plani-yayinlandi> (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı (2017). *Güvenlik Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı Yayınları.
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (b.t.). Genel Kolluk - Özel Güvenlik İş Birliği ve Entegrasyon Projesi (KAAN). <https://www.icisleri.gov.tr/kaan-projesi> (Erişim Tarihi: 29.01.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2025b). *2024 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/strateji/raporlar/faaliyet_raporlari/2024-YILI-I%CC%87DARE-FAALI%CC%87YET-RAPORU-BASKI.pdf (Erişim Tarihi: 19.03.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2018). *Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri*. AFAD E-kütüphane. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/Turkiye_de_Afetler.pdf (Erişim Tarihi: 27.02.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2022a). *Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)*. Resmî Gazete (Sayı: 31954). https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/TAMP.pdf (Erişim Tarihi: 27.02.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2022b). *Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) 2022-2030*. Resmî Gazete (Sayı: 31890). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/07/20220708-4.pdf> (Erişim Tarihi: 27.02.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2024). *2023 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Istatistikler/2023yilidogakaynakliolayistatistikleri-1.pdf (Erişim Tarihi: 27.02.2025).

- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2024b). 2024-2028 Stratejik Planı. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Planlar/2024_2028-AFAD-Stratejik-Plani.pdf (Erişim Tarihi: 23.01.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2024c). Türkiye'nin Birlik ve Dayanışma Gücü Depremle Sındı; Asrın Felaketi, Asrın Dayanışmasına Dönüştü! (Basın Açıklaması). <https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-birlik-ve-dayanisma-gucu-depremle-sinandi-asrin-felaketi-asrin-dayanismasina-donustu8> (Erişim Tarihi: 11.08.2024)
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2025). AFAD 2024 İdare Faaliyet Raporu. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/e_Kutuphane/Kurumsal-Raporlar/2024/AFAD_2024-I%CC%87dare-Faaliyet-Raporu.pdf (Erişim Tarihi: 03.03.2025)
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2012). *İstedğimiz Gelecek: Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio+20) Sonuç Belgesi*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı. <https://www.undp.org/tr/turkiye/publications/istedigimiz-gelecek-birlesmis-milletler-surdurulebilir-kalkinma-konferansi-rio20-rio-de-janeiro-brezilya-20-22-haziran-2012-0> (Erişim Tarihi: 29.07.2024).
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2018). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2023). *Sağlık İstatistikleri Yıllığı*. <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/50500/0/siy202307032025pdf.pdf> (Erişim Tarihi: 18.02.2025).
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2023b). *Türkiye Ruh Sağlığı Profili-2 Araştırması Sonuç Raporu*. <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/50332/0/trruhsagligiprofilis2sonucraporu17012024pdf.pdf> (Erişim Tarihi: 18.02.2025).
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2025). 2024 Yılı Faaliyet Raporu. <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/50450/0/tc-saglik-bakanligi-2024-yili-faaliyet-raporupdf.pdf> (Erişim Tarihi: 15.03.2025).
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2019). *Ulusal Su Planı (2019-2023)*. <https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/NHYP%20DEN%C4%B0Z/ULUSAL%20SU%20PLANI.pdf> (Erişim Tarihi: 02.03.2025)
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2021). *2020 Türkiye Orman Varlığı*. <https://www.ogm.gov.tr/tr/ormanlarimiz-sitesi/TurkiyeOrmanVarligi/Yayinlar/2020%20T%C3%BCrkiye%20Orman%20Varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> (Erişim Tarihi: 13.01.2025)
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2025). 2024 Yılı İdare Faaliyet Raporu. https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/Bakanl%C4%B1k_Faaliyet_Raporlar%C4%B1/Tar%C4%B1m%20ve%20Orman%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%202024%20Y%C4%B1l%C4%B1%20%C4%B0dare%20Faaliyet%20Raporu.pdf (Erişim Tarihi: 13.03.2025).
- T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2025). 2024 Yılı Faaliyet Raporu. <https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/stratejik-yonetim/2024-yili-uab-faaliyet-raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 01.04.2025)
- Tekeli, İ. (2011). *Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2014). *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- TEMA Vakfı. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.tema.org.tr/> (Erişim Tarihi: 14.02.2025)
- Temiz Hava Hakkı Platformu. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://temizhakavkoren.org/> (Erişim Tarihi: 14.02.2025)

- The Economist Intelligence Unit. (2021). *Safe Cities Index 2021*. <https://impact.economist.com/projects/safe-cities/safe-cities-2021-whitepaper/> (Erişim Tarihi: 25.07.2024)
- TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası. (2023). Kahramanmaraş Depremleri ile İlgili Basın Toplantısı: Tüm Binaların Deprem Güvenliğinin Taranması Elzemdir. <https://www.imo.org.tr/TR,146972/kahramanmaraş-depremleri-ile-ilgili-basın-toplantısı.html> (Erişim Tarihi: 21.09.2024)
- Toprak Karaman, Z. (2001). *Yerel Yönetimler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Toprak Karaman, Z. (2020). Kent Güvenliği ve Disiplinlerarası-Disiplinlerötesi Çalışmalar ile Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları İlişkileri. *Şehir ve Güvenlik*. (Der. O. İmga ve E. Osmanoğlu). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Tuncer, C. O. ve Akdemir, N. (2021). Güvenlik Algısına Etki Eden Faktörler Üzerine Bir İnceleme. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17(40), 825-863
- Türk Dil Kurumu. (b.t.). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 09.01.2024)
- Türkiye Diyanet Vakfı. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://tdv.org/> (Erişim Tarihi: 16.02.2025)
- Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ). (2024). *Türkiye Elektrik Dağıtım Sektör Raporu - 2023*. <https://www.tedas.gov.tr/FileUpload/MediaFolder/ff204253-90d1-4560-8946-cdc529dceff2.pdf> (Erişim Tarihi: 24.05.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020). *Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü İstatistikleri* (M) [Veri Tabanı]. TÜİK MEDAS. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=90&locale=tr> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). *İllere Göre Kişi Başına Düşen Oda Sayısı [Tablo]*. Bina ve Konut Nitelikleri Araştırması, 2021. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Survey-on-Building-and-Dwelling-Characteristics-2021-45870> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022b). *İkamet Edilen Konutta Isınma Amacıyla En Çok Kullanılan Ana Yakıt Türüne Göre Hanehalkı Sayısı ve Oranı [Tablo]*. Bina ve Konut Nitelikleri Araştırması, 2021. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Survey-on-Building-and-Dwelling-Characteristics-2021-45870> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022c). *Bina ve Konut Nitelikleri Araştırması (M)*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=155&locale=tr>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). *Su ve Atıksu İstatistikleri, 2022*. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Su-ve-Atıksu-Istatistikleri-2022-49607> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023b). *Belediye Atık Hizmeti ve Yönetimi Göstergeleri, 1994-2022*. Atık İstatistikleri, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Atık-Istatistikleri-2022-49570> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023c). *Atık Bertaraf ve Geri Kazanım Tesis İstatistikleri, 2020-2022*. Atık İstatistikleri, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Atık-Istatistikleri-2022-49570> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023d). *Belediye Atıksu Göstergeleri, 1994-2022*. Su ve Atıksu İstatistikleri, 2022. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Su-ve-Atıksu-Istatistikleri-2022-49607> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023e). *Boşanma İstatistikleri* (M). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=111&locale=tr> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023f). *Belediye Su İstatistikleri* (M). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=121&locale=tr>

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023g). Enerji İstatistikleri (M). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=147&locale=tr> (Erişim Tarihi: 11.02.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2023*. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2023-53674> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024b). *Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistikleri, 2024*. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yoksulluk-ve-Yasam-Kosullari-Istatistikleri-2024-53714> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024c). *Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Medyan Gelir Grupları ve Seçilmiş Yaşam Koşulları Göstergelerine Göre Kurumsal Olmayan Nüfusun Dağılımı (Türkiye), 2023-2024 [Tablo]*. Yoksulluk ve Yaşam Koşulları İstatistikleri, 2024. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yoksulluk-ve-Yasam-Kosullari-Istatistikleri-2024-53714> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024d). *Trafik Kaza İstatistikleri (M)*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=156&locale=tr> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024e). *İntihar İstatistikleri (M)*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=115&locale=tr> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024f). *Sağlık İstatistikleri (M)*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=149&locale=tr> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024g). *Hayat Tabloları (M)*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=154&locale=tr>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025). *Cinsiyete göre bireylerin kendini evinde yalnızken güvende hissetme durumu [Tablo]*. Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2024. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yasam-Memnuniyeti-Arastirmasi-2024-53785> (Erişim Tarihi: 17.03.2025).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025b). *Cinsiyete Göre Bireylerin Yaşadığı Çevrede Gece Yalnız Yürürken Kendini Güvende Hissetme Durumu [Tablo]*. Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2024. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yasam-Memnuniyeti-Arastirmasi-2024-53785> (Erişim Tarihi: 17.03.2025).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025c). *Güvenlik Güçlerinin (Polis veya Jandarma) hizmetleriyle ilgili konular, 2004-2024 [Tablo]*. Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2024. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yasam-Memnuniyeti-Arastirmasi-2024-53785> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025d). *Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2024*. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yasam-Memnuniyeti-Arastirmasi-2024-53785> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025e). *Tüketici Fiyat Endeksi, Aralık 2024*. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=T%C3%BCketici-Fiyat-Endeksi-Aral%C4%B1k-2024-53621&dil=1> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025f). *Hanehalkı Tüketim Harcaması, 2024 [Tablo]*. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Tuketim-Harcamasi-2024-53957> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025g). *Hizmetlere Erişim ve Ayrımcılık, 2024 [Tablo]*. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hizmetlere-Erisim-ve-Ayrimcilik-2024-57935> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025h). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2024 [Bülten]*. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?>

- p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2024-53783 (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025i). *Karayolu Trafik Kaza İstatistikleri, 2024 [Bülten]*. TÜİK Veri Portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Karayolu-Trafik-Kaza-Istatistikleri-2024-54056> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025i). *Sera Gazı Emisyon İstatistikleri, 1990-2023 [Bülten]*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sera-Gazi-Emisyon-Istatistikleri-1990-2023-53974> (Erişim Tarihi: 27.06.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025j). *Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet, 2004-2024 [Bülten]*. Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yasam-Memnuniyeti-Arastirmasi-2024-53785> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025k). *İl Düzeyinde İşsizlik Oranı [Tablo]*. İl Düzeyinde İşgücü İstatistikleri, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Duzeyinde-Isgucu-Istatistikleri-2023-53838> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025l). *İllerin Aldığı Göç Verdiği Göç Net Göç ve Net Göç Hızı [Tablo]*. İç Göç İstatistikleri, 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2024-54082>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025m). *Ölüm İstatistikleri (M)*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=114&locale=tr>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025n). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları (M)*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025o). *İstatistiklerle Aile, 2024*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2024-53898>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025ö). *Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, IV. Çeyrek: Ekim-Aralık, 2024*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Donemsel-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-IV.-Ceyrek%3A-Ekim-Aralik%2C-2024-54163>
- Türkiye Yeşilay Cemiyeti. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://www.yesilay.org.tr/> (Erişim Tarihi: 16.02.2025)
- Tütengil, C. O. (1966). *Az gelişmiş Ülkelerin Toplumsal Yapısı*. İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Uçkun, C. G., Yüksel, A., ve Demir, B. (2012). Özel Güvenlik Sektörünün Türkiye'deki Rolü ve Dünya'daki Konumu. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 2(2), 22-30.
- Uğur, A. (2013). Denizli Şehrinde Mala Karşı İşlenen Suçların Mekânsal Analizi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 15(2), 1-37.
- Uğurlar, A. ve Arpa, E. (2018). Tasarımın Güven Algısı Üzerindeki Etkileri: Van Örneği. *3. Kent Araştırmaları Kongresi Tam Metin Kitabı*. 451-471.
- Uludağ, Ş. (2010). Vatandaşların Suç Korku (Güvenlik Endişesi) Seviyesine Etki Eden Faktörler ve Alınabilecek Önlemler: Malatya Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(1), 1-28.
- Uludağ, Ş., ve Dolu, O. (2011). *Türkiye Ulusal Suç Korkusu Araştırması* (Proje No: 109K068). Ankara: TÜBİTAK.
- UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) & UNECE (United Nations Economic Commission for Europe) (2010). *Manual on Victimization Surveys*. Geneva. <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/Manual-on-victim-surveys.html>
- Vilalta, C. J. (2012). Fear Of Crime And Home Security Systems. *Police Practice And Research: An International Journal*, 13(1), 4-14.
- Weber, M. (2000). *Şehir: Modern Kentin Oluşumu* (Çev. M. Ceylan). İstanbul: Bakış Yayınları

- Wilson, J. Q. & Kelling, G. L. (1982). Broken Windows. *The Atlantic Monthly*, 29-38. <https://faculty.washington.edu/matsueda/courses/587/readings/Wilson%20and%20Kelling%20%281982%29.pdf> (Erişim Tarihi: 16.02.2024)
- Wirth, L. (2002). *Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme. 20. Yüzyıl Kenti*. (Der. B. Duru ve A. Alkan). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Yayla, A. (2016). *Siyaset Bilimi*. Ankara: Adres Yayınları.
- Yetim Vakfı. (2025). *Resmî web sitesi*. <https://yetimvakfi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 23.03.2025)
- Yıldırım, A. (2004). *Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yörükhan, A. (2006). *Şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yörükhan, A. (2012). *Sosyolojik ve Sosyal Psikolojik Görüş Açısıyla Şehir, Konut ve Mahremiyet*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını (No: 418)
- Zafer Kalkınma Ajansı (2024). TR33 Bölgesi 2024-2028 Bölge Planı Mevcut Durum Analizi. <https://dokuman.zafer.gov.tr/uiassets/filemanagement/KAYNAKLAR/Raporlar%20Strateji%20Belgeleri/Raporlar/Diger/TR33%20B%C3%B6lgesi%202024-2028%20B%C3%B6lge%20Plan%C4%B1%20Mevcut%20Durum%20Analizi.pdf> (Erişim Tarihi: 11.02.2025)
- Zafer Kalkınma Ajansı (2024b). *Afyonkarahisar İli Genel Sosyo-Ekonomik Görünümü*. <https://dokuman.zafer.gov.tr/uiassets/filemanagement/B%C3%96LGEM%C4%B0Z/B%C3%96LGEM%C4%B0ZE%20GENEL%20BAKI%C5%9E/2024/Afyonkarahisar%20%C4%B0li%20Genel%20Sosyoekonomik%20G%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm%C3%BC.pdf> (Erişim Tarihi: 11.02.2025)
- Zedner, L. (2009). *Security*. Taylor & Francis e-Library. <https://www.google.com.tr/books/edition/Security/X2eNAgAAQBAJ?hl=tr&gbpv=1> (Erişim Tarihi: 07.03.2024)
- Zembroski, D. (2011). Sociological Theories of Crime and Delinquency. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 21, 240-254.

EKLER

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Sayın Katılımcı,

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ana bilim dalında Prof. Dr. Ethem Kadri Pektaş danışmanlığında yürütülen “Kentsel Güvenlik ve Güvenlik Algısı: Afyonkarahisar Örneği” konulu doktora tez çalışması kapsamında hazırlanan bu anketin amacı, Afyonkarahisar il merkezinde kişisel güvenlik, toplumsal güvenlik, gelir güvenliği, konut güvenliği, altyapı güvenliği, çevre güvenliği, sağlık güvenliği ve ulaşım güvenliği gibi bileşenlerden oluşan kentsel güvenliğin genel görüntüsünü kent sakinlerinin güvenlik algıları üzerinden anlamaya çalışmaktır. Bu araştırmada elde edilen veriler doktora tez çalışmamızda kullanılacaktır. Çalışmaya sağladığınız katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Hulusi Nusret ÖZSOY

<u>Açıklama:</u> Aşağıdaki ifadelere katılma durumunuz; “1=Kesinlikle Katılmıyorum”, “2=Katılmıyorum”, “3=Kararsızım”, “4=Katılıyorum”, “5=Tamamen Katılıyorum”, şeklinde derecelendirilmiştir. <u>Afyonkarahisar’da yaşayan bir kişi olarak</u> aşağıdaki ifadelere katılma derecenizi karşılayan rakamın bulunduğu kutucuğa (X) işareti koymanız beklenmektedir.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
<u>A1. Bireysel ve Toplumsal Güvenlik</u>					
1. Gece dışarıda yalnız yürüdüğümde kendimi güvende hissediyorum.	1	2	3	4	5
2. Yaşadığım konutta gece kendimi güvende hissediyorum.	1	2	3	4	5
3. Dışarıdayken kendimi korumak için özel önlemler alma ihtiyacı duymuyorum (örneğin biber gazı taşımak, gece toplu taşıma kullanmamak gibi)	1	2	3	4	5
4. Bu şehirde yaşayan insanların çoğunun güvenilir olduğuna inanıyorum.	1	2	3	4	5
5. Bir sorun yaşadığımda çevremdeki insanların bana yardımcı olacağına inanıyorum.	1	2	3	4	5
6. Bu şehirde, kimliğim (örneğin cinsiyet, inanç, kültür vb.) nedeniyle ayrımcılığa uğradığımı düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
<u>A2. Güvenlik Güçleri</u>					
1. İhtiyaç halinde, güvenlik güçlerine kolayca ulaşabileceğimi düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2. Acil durumlarda, güvenlik güçlerinin olaylara hızlıca müdahale edeceğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
3. Güvenlik güçlerinin asayişi sağlama konusunda etkili olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4. Güvenlik sorunlarıyla ilgili resmi kurumlara başvurduğumda, bana etkili bir şekilde yardımcı olacaklarına inanıyorum.	1	2	3	4	5
<u>A3. Ekonomik Güvenlik</u>					
1. Ekonomik durumum (veya beklentilerim) sayesinde, gelecekteki hedeflerime (örneğin eğitim, seyahat, ev sahibi olma) ulaşabileceğimi düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2. Gıda, barınma, sağlık, ulaşım gibi temel ihtiyaçlarımı kolaylıkla karşılayabiliyorum.	1	2	3	4	5
3. Temel ihtiyaçlarımın yanı sıra, seyahat, kişisel gelişim ve dinlenme gibi etkinliklere de bütçe ayırabiliyorum.	1	2	3	4	5
4. Gelecekteki ihtiyaçlarım (örneğin emeklilik, sağlık) için düzenli olarak birikim yapıyorum.	1	2	3	4	5

Aşağıdaki ifadelere katılma durumunuz; “1=Kesinlikle Katılmıyorum”, “2=Katılmıyorum”, “3=Kararsızım”, “4=Katılıyorum”, “5=Tamamen Katılıyorum”, şeklinde derecelendirilmiştir. <u>Afyonkarahisar’da yaşayan bir kişi olarak</u> aşağıdaki ifadelere katılma derecenizi karşılayan rakamın bulunduğu kutucuğa (X) işareti koymanız beklenmektedir.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
<u>A4. Konut Güvenliği</u>					
1. Yaşadığım konuttaki güvenlik önlemlerinin (örneğin, kilit sistemleri, güvenlik kameraları) yeterli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2. Yaşadığım binanın deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edildiğini ve depreme dayanıklı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
3. Yaşadığım binadaki yangın güvenliği önlemlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum. (Örneğin; yangın alarmı, yangın söndürme cihazı, acil çıkışlar gibi.)	1	2	3	4	5
4. Yaşadığım binadaki yapı elemanlarının (örneğin, asansör, merdiven korkulukları, bina giriş kapısı) güvenli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
<u>A5. Altyapı Güvenliği</u>					
1. Bu şehirde su altyapısının güvenli olduğunu ve su kesintilerinin nadir yaşandığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2. Bu şehirde elektrik altyapısının güvenli olduğunu ve elektrik kesintilerinin nadir yaşandığını düşünüyorum	1	2	3	4	5
3. Bu şehirde doğalgaz altyapısının güvenli olduğunu ve sızıntı gibi risklere karşı gerekli önlemlerin alındığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
<u>A6. Afet ve Acil Durum Güvenliği</u>					
1. Bu şehirde okul, hastane, köprü gibi kamusal yapıların deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edildiğini ve depreme dayanıklı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2. Bu şehrin sel ve su taşkınlarına karşı gerekli önlemleri aldığına ve güvenli olduğuna inanıyorum.	1	2	3	4	5
3. Bu şehirde itfaiyenin yangınlara hızlı ve etkili şekilde müdahale edebileceğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
4. Bu şehirde afet ve acil durumlara yönelik hazırlıkların (örneğin, acil durum planları, eğitim programları ve güvenli toplanma alanları gibi) etkili şekilde yapıldığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
<u>A7. Ulaşım Güvenliği</u>					
1. Bu şehirde kaldırımların yaya güvenliği için yeterince geniş, düzgün ve bakımlı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2. Bu şehirde, ulaşım amacıyla bisiklet kullanmanın güvenli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
3. Bu şehirde taşıt yollarının (örneğin, yol genişliği, zemin durumu, otopark yerleri) yeterli ve güvenli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4. Bu şehirde, toplu taşımının başta dezavantajlı gruplar (engelli, yaşlı, kadın, çocuk gibi) olmak üzere herkes için güvenli ve erişilebilir olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
5. Bu şehirde yayaların ve sürücülerin trafik kurallarına büyük ölçüde uyduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5

Aşağıdaki ifadelerle katılma durumunuz; “1=Kesinlikle Katılmıyorum”, “2=Katılmıyorum”, “3=Kararsızım”, “4=Katılıyorum”, “5=Tamamen Katılıyorum”, şeklinde derecelendirilmiştir. <u>Afyonkarahisar’da yaşayan bir kişi olarak</u> aşağıdaki ifadelerle katılma derecenizi karşılayan rakamın bulunduğu kutucuğa (X) işareti koymanız beklenmektedir.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
<u>A8. Çevre Güvenliği</u>					
1. Bu şehirde çöp toplama ve temizlik hizmetlerinin çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden gerçekleştiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2. Bu şehirde atık su ve kanalizasyon hizmetlerinin çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden gerçekleştiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
3. Yaşadığım bölgede ses düzeyinin günlük yaşamımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4. Bu şehirde hava kalitesinin sağlık açısından risk oluşturmadığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
<u>A9. Sağlık Güvenliği</u>					
1. Bu şehirde sağlık kuruluşlarına (örneğin sağlık ocağı, hastane) kolayca ulaşabiliyorum.	1	2	3	4	5
2. Bu şehirde randevu alma ve muayene olmanın hızlı ve pratik olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
3. Bu şehirde tedavi ve hastaneye yatış süreçlerinin yeterli ve güvenilir olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4. Bu şehirde ambulans ve acil servis hizmetlerinin hızlı ve etkili olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
5. Bu şehirde doktor tarafından yazılan ilaçlara kolayca erişebiliyorum.	1	2	3	4	5
<u>A10. Su ve gıda güvenliği</u>					
1. Bu şehirde musluk suyunun temiz ve sağlıklı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
2. Tükettiğim gıdaların güvenilir ve sağlıklı olduğuna inanıyorum.	1	2	3	4	5
3. Gıda işletmelerinin (örneğin, lokanta, kasap, fırın gibi) temiz ve sağlıklı olması için yeterli denetimlerin yapıldığına inanıyorum.	1	2	3	4	5

B. Suç Türleri: Fiziksel saldırı (tekme, yumruk, silahlı yaralama vb.), cinsel saldırı (sözlü veya fiziksel saldırı), hakaret, tehdit, kaçırılma/alıkoyma, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, yağma/gasp, kapkaç, mala/şeyyaya zarar verme, eziyet, kötü muamele, trafik suçları, konut dokunulmazlığı ihlali, iş yerinde mobbing, siber suçlar vb.

1. Afyonkarahisar’da son bir yıl içinde herhangi bir suça maruz kaldınız mı? (Lütfen yukarıdaki suç türlerine bakınız.)

() Evet () Hayır (Cevabınız “Hayır” ise 2. soruyu boş bırakınız.)

2. Yukarıdaki soruya cevabınız “Evet” ise, lütfen suçun türünü, gerçekleştiği yeri ve saati aşağıya yazınız.

- Gerçekleştiği yer; mekân/mahalle veya mevki şeklinde yazılmalıdır. **Örnek 1:** Evim/Gazi Mah. **Örnek 2:** Afyon Kalesi
- Gerçekleştiği saat tahmini/yaklaşık olarak yazılabilir. **Örnek 1:** Gece 12 civarı **Örnek 2:** Hava yeni karardığında

Suç Türü	Gerçekleştiği Yer	Gerçekleştiği Saat
I.	I.	I.
II.	II.	II.
III.	III.	III.

3. Son üç ay içinde Afyonkarahisar’da herhangi bir suçun mağduru olma korkusu yaşadınız mı? Eğer cevabınız ‘Evet’ ise, bu korkuya neden olan suç türlerini ve bu korkuyu hissettiğiniz yerleri lütfen yazınız:

.....

C. Diğer Güvenlik Sorunları: Trafik sorunları/kazası, yangın, sel, su/kanalizasyon taşkını, köpek saldırısı, iş kazası, elektrik kaçağı/çarpması, asansör tehlikesi/kazası, gaz sızıntısı, boğulma tehlikesi, yapı veya inşaatın parça düşmesi, açık bırakılan rögar/çukur, biriken çöpler veya atıklar, bozuk ve tehlikeli yollar, bağımlıların veya suçlu tiplerin uğrak yeri haline gelmiş harabe yapılar, insanları rahatsız eden dilenciler veya evsizler, yıkılmak üzere olan eski binalar, gıda zehirlenmesi, kene ısırması, buzlu yollar/kaldırımlar, musluk (şebeke) suyundan veya hava kirliliğinden kaynaklı hastalıklar vb.

1. Afyonkarahisar’da son bir yıl içinde suçlar dışında karşılaştığınız herhangi bir güvenlik sorunu var mı? (Lütfen yukarıdaki güvenlik sorunlarına bakınız.) () Evet () Hayır (Cevabınız “Hayır” ise 2. soruyu boş bırakınız.)

2. Yukarıdaki soruya cevabınız “Evet” ise, lütfen güvenlik sorununun türünü ve gerçekleştiği yeri aşağıya yazınız.

- Gerçekleştiği yer, mekân/mahalle veya mevki şeklinde yazılmalıdır. **Örnek 1:** Maliye Kavşağı **Örnek 2:** İşyerim/Burmalı Mah.

Güvenlik Sorununun Türü	Gerçekleştiği/Bulunduğu Yer
I.	I.
II.	II.
III.	III.

D. Demografik Bilgiler:

1. Yaşınız: (Lütfen yazınız.)

2. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

3. Medeni durumunuz:

() Hiç evlenmemiş () Evli
() Boşanmış/Ayrı yaşıyor () Eşi ölmüş

4. Uyruğunuz: () TC () Yabancı

5. Eğitim durumunuz (en son sahip olduğunuz diploma):

() İlkokul ve altı () Ortaokul () Lise
() Ön lisans () Lisans () Lisansüstü

6. Ailenizin aylık toplam geliri:TL

7. İşiniz:

() Özel sektör çalışanı () İşveren
() Emekli () Kamu çalışanı
() Öğrenci () Ev hanımı
() Serbest meslek sahibi () Aile işinde çalışıyor
() İşsiz ve iş aramıyor () İşsiz ve iş arıyor
() Diğer

8. Yaşadığınız mahalle: Mah.

9. Afyonkarahisar il merkezinde bulunma süreniz:

() 6 aydan az () 6 ay-3 yıl
() 3-10 yıl () 10 yıldan fazla

İlginiz ve desteğiniz için çok teşekkür ederiz.

Ek 2: Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.10.2024-309354

T.C. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARLARI	
TOPLANTI SAYISI:19	KARAR TARİHİ: 16.10.2024
KARAR 2024/336	
Üniversitemiz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğretim elemanı Prof. Dr. Ethem Kadri PEKTAŞ tarafından yürütülen (Diğer Araştırmacılar: Hulusi Nusret ÖZSOY), "Kentsel Güvenlik ve Güvenlik Algısı: Afyonkarahisar Örneği" başlıklı doktora tezi kapsamında yapılan başvuruda yer alan veri toplama araçlarının, etik açıdan sakıncalı olmadığına, katılanların oy birliği ile karar verildi.	
ASLI GİBİDİR	
Prof. Dr. Mustafa GÜLER Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanı	

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak Doğrulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5381&eD=BSMLRFH6BT&eS=309354> adresinden yapılabilir.